

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

SPORDA BİREYLERARASI İLİŞKİLERDE ŞİDDET

Gülay ÖZEN

**Spor Bilimleri Anabilim Dalı
DOKTORA TEZİ**

**ANKARA
2023**

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

SPORDA BİREYLERARASI İLİŞKİLERDE ŞİDDET

Gülay ÖZEN

**Spor Bilimleri Anabilim Dalı
DOKTORA TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Doç.Dr. Aslıhan Ögün BOYACIOĞLU**

**ANKARA
2023**

SPORDA BİREYLERARASI ŞİDDET**Gülay ÖZEN****Danışman: Doç.Dr. Aslıhan Ögün BOYACIOĞLU**

Bu tez çalışması ...12.01.2023... tarihinde jürimiz tarafından “Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı” nda doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof.Dr, Hakan SUNAY (İmza)
Ankara Üniversitesi

Üye: Prof.Dr, Tuğça, POYRAZ (İmza)
Hacettepe Üniversitesi

Üye: Doç.Dr, Rahşan Balamir BEKTAŞ (İmza)
Ufuk Üniversitesi

Üye: Dr. Öğretim Üyesi, Ziya KORUÇ (imza)
Hacettepe Üniversitesi

Üye: Dr. Öğretim Üyesi, Sevgi ÇOBAN (imza)
Hacettepe Üniversitesi

Bu tez, Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Müge YEMİŞCİ ÖZKAN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)

o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

03/ 02 / 2023

Gülay ÖZEN

i

1“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Doç.Dr. Aslıhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU, danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Gülay ÖZEN

TEŞEKKÜR

‘Dünyada görmek istediğiniz değişim olun.’

Mahatma Gandhi

Doktora eğitimim boyunca heyecanıma ortak olan, değerli bilgileriyle bana yol gösteren, fikirlerimi destekleyerek çalışmalarımda beni cesaretlendiren sevgili danışman hocam Doç. Dr. Aslıhan Öğün BOYACIOĞLU’na,

Araştırmama deneyimlerini aktararak katılan tüm sporcu arkadaşlarımıza,

Bilimsel konulardaki yardımları ve manevi destekleriyle başta Prof.Dr. Tuğça POYRAZ’a ve Doç Dr. Rahşan Balamir BEKTAŞ’a, Doç.Dr. Hatice Yağmur ZENGİN’e,

Her zaman yanımda olan, beni destekleyen ve yalnız bırakmayan sevgili aileme,

Varlığı, dostluğu, eşsiz mentorluğu ile bu yolculuğu tamamlamama yardımcı olan sevgili Berkan YAZGAN’a

Çok teşekkür ederim.

ÖZET

Özen, G. Sporda Bireyler Arası Şiddet, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Ankara, 2023. Bu çalışmada spor alanının aktörleri arasındaki ilişkilerde şiddet fenomeninin nasıl yaşandığı ve sonrasında yaşama yansiyabilen şiddet eğilimleri ile alanda yarattıkları kültür incelenmiştir.

Sporcuların kendilerinden yaşça büyük ve statü olarak üstün olan kişilerce sıklıkla fiziksel şiddete maruz bırakıldıkları, çeşitli biçimlerle psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet deneyimlerine sahip oldukları görülmüştür. Sporcular arasında ise hiyerarşi ve hegemonya yaratma arzusunun dayalı güç gösterilerinden beslenen akran zorbalığının örneklerine rastlanmaktadır. Araştırmanın nicel bulguları şiddete maruz kalan sporcuların şiddet eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmanın nicel ve nitel bulguları şiddete maruz kalan sporcuların bu durumu şikâyet etmekten kaçındıklarını, bir şey yapılacağına inanmadıklarını, şikâyet prosedürlerini bilmediklerini, şiddet sonrası üzüntü, depresyon, korku, motivasyon bozukluğu, spor yaşamını kaybetmek konusunda güçlü endişeler yaşadıklarını göstermektedir. Ayrıca bulgular; sporcuların branşlarına özgü yanlış antrenman periyotlanması, müsabaka, kamp programları konusunda bilgi sahibi olmamak, yöneticilerce yapılan keyfi uygulamalarla sakatlık, performans kaybı, psikolojik rahatsızlıklar, kilo problemleri, uluslararası müsabakalara katılamamak, kariyer planlaması yapamamak gibi önemli problemler yaşadıklarını göstermektedir. Herhangi bir şiddet türüne maruz kalan sporcular, kulüp ya da antrenör değişikliği veya sporu bırakmak zorunda kaldıklarını ifade etmektedirler. Antrenörlerin, spor yöneticilerinin eğitimlerinin geliştirilmesi, sporcuları koruyan politikaların ve uygulamaların artırılmasının alanda şiddet davranışlarının azalmasında rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Şiddet Türleri, Cinsel Taciz, Akran Zorbalığı,

Bireylerarası Şiddet Davranışları.

ABSTRACT

Özen, G. Violence Between Individuals in Sports, Hacettepe University Graduate School Health of Sciences, Department of Sports Sciences Doctor of Philosophy Thesis, Ankara, 2023. In this study, how they experience the phenomenon of violence in the relations between the actors in the field of sports, their tendency to violence and the culture they created in the field were examined. Athletes declared that they were frequently exposed to physical, psychological, economic and sexual violence by people who were superior to them in terms of age and status. Among the athletes, on the other hand, we encountered examples of peer bullying, which is fed by displays of power based on the desire to create hierarchy and hegemony. The quantitative findings of the study showed that the violence tendency of the athletes who were exposed to violence was high. The quantitative and qualitative findings of the study showed that the athletes who were exposed to violence avoided complaining about this situation, did not believe that anything could be done, and did not know the complaint procedures. It was understood that the athletes experienced sadness, depression, fear, motivation disorder and strong concerns about losing their sports life after being exposed to violence. In addition, the findings; It has been revealed that athletes experience important problems such as incorrect training periods specific to their branches, lack of knowledge about competition and camp programs, injury, loss of performance, psychological disorders, weight problems, not being able to participate in international competitions, and not being able to make career planning due to arbitrary practices made by managers. Athletes who were exposed to any form of violence stated that they changed clubs or coaches. Some athletes said they had to quit the sport. We understood that training of trainers, sports managers, policy documents and practices that protect athletes will play a role in reducing violent behavior in the field.

Keywords: Violence, Types of Violence, Sexual Harassment, Peer Bullying, Interpersonal Violent Behaviors.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR	xii
ŞEKİLLER	xiii
TABLolar	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.2. Araştırmanın Problemi	4
1.3. Araştırmanın Hipotezleri	5
1.4. Araştırmanın Soruları	5
2. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Şiddet ve Sporda Şiddet	7
2.2. Kuramsal Çerçeve: Şiddeti Öğrenme	13
2.3. Ayırıcı Birleşimlerden Sosyal Öğrenmeye: Akers'in Sosyal Öğrenme Kuramının Kavramları	17
2.3.1. Ayırıcı Birleşimler	17
2.3.2. Tanımlar	19
2.3.3. Taklit	19
2.3.4. Ayırıcı Pekiştirme (Differential Reinforcement)	19
3. GEREÇ ve YÖNTEM	21
3.1. Yöntemsel Yaklaşım ve Araştırma Deseni	21
3.2. Veri Toplama Araçları	23
3.3. Veri Analiz Stratejisi	24
3.4. Örneklem ve Araştırmanın Katılımcıları	29
3.4.1. Nicel Örneklem	29

3.4.2. Nitel Saha Araştırmasının Katılımcıları	32
3.5. Karma Yöntem Çerçevesinde Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	32
3.5.1. Geçerlik	32
3.5.2. Güvenirlik	34
3.6. Nicel Veriler	35
3.6.1. Nicel Verilerin Analizi	35
3.6.2. Katılımcıların Demografik Bilgileri	37
3.6.3. Logaritmik Doğrusal Modellerin Geçerlilik Teknikleri	41
3.7. Nitel Veriler	42
3.7.1. Nitel Saha Araştırması	42
4. BULGULAR	49
4.1. Nicel Bulgular	49
4.1.1. Şiddet Eğilimi Ölçeği	68
4.1.2. Logaritmik Doğrusal Analiz Bulguları	70
A. Modeller	71
4.2. Nitel Bulgular	83
4.2.1. Tema 1- Fiziksel Şiddet	83
A. Bedene Yönelik Saldırıları	84
B. Kazara Olmayan Saha İçi Şiddet	89
C. Antrenman Cezası	91
4.2.2. Tema 2- Psikolojik Şiddet	94
A. Çekememezlik	95
B. Tehdit	96
C. Malzemenin Gücü	97
D. Beslenme	98
E. Değersizleştirilmek: kariyerine mâni olunması: (Engellenmek)	101
F. Küfür, Hakaret Edilmesi	106
G. Ortamdan Kovulmak, Beddua Edilmesi Kötü Niyet İfadeleri	106
H. Sağlık Problemleri İle İlgilenilmemesi	108
I. Tekrarlayan Süreçler Eşlik Eden Tükenmişlik Duygusu	110
4.2.3. Tema 3 - Ekonomik Şiddet	113
A. Amatör Sporunun Ekonomik Yoksunluğu	113

B. Ödülünü Vermek: Ödül Kimin Ödülü?	115
C. Daha Çok Kazanan Ötekiler	117
D. Borçlandırılmak	119
4.2.4. Tema 4 - Politik Şiddet	119
A. Spor Yaşamının Engellenmesi	120
B. Özne ve Ötekiler	125
C. Şikâyet Edememek	126
4.2.5. Tema 5 - Cinsel Taciz / Cinsel Şiddet	127
A. Flört ve Müdahale	129
B. Bedene Temas ve Saldırı	131
C. Failin Korunması	134
4.2.6. Tema 6 - Akran Zorbalığı	136
A. Hizmet Ettirmek	137
B. Uygunsuz Şakalar	138
C. Başını Derde Sokmak	140
5. TARTIŞMA	142
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	160
7. KAYNAKLAR	165
8. EKLER	
EK 1: Tez Çalışması Etik Komisyon İzni.	
EK 2: Gönüllü Katılım Formu.Formu.	
EK 3: Orjinallik Ekran Çıktısı	
EK 4: Dijital Makbuz.	
EK 5: Anket Formu.	
EK 6: Şiddet Eğilimi Ölçeği Kullanım İzni.	
EK 7: Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Soru Formu.	
9. ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER ve KISALTMALAR

BM (UN)	Birleşmiş Milletler
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
EU	Avrupa Birliği
IOC	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
IF	Uluslararası Federasyonlar (International Federation)
NOC	Ulusal Olimpik Komiteler (Milli Olimpiyat Komitesi)
K	Katılımcı

ŞEKİLLER

Şekil	Sayfa
2.1. Dünya Sağlık Örgütüne Göre Şiddet Türleri.	9
3.1. Tez Analiz Süreci	26
3.2. Tez Analiz Süreci	26
3.3. Üçleme Tekniği Fiziksel, Ekonomik, Psikolojik Şiddet Etkileşimi	47
3.4. Üçleme Tekniği Politik, Cinsel Şiddet, Akran Zorbalığı Etkileşimi	47
4.1. Fiziksel Şiddet Alt Temaları.	83
4.2. Psikolojik Şiddet Alt Temaları.	95
4.3. Sportif Yaşam Matrixi/ Tekrarlayan Süreç Şiddeti	111
4.4. Ekonomik Şiddet Alt Temaları.	113
4.5. Politik Şiddet Alt Temaları.	120
4.6. Cinsel Taciz/ Cinsel Şiddet Alt Temaları.	127
4.7. Akran Zorbalığı Alt Temaları.	136

TABLOLAR

Tablo	Sayfa
3.1. Türkiye Geneli Olimpik Branş Sporcu Sayıları.	30
3.2. Olimpik Spor Branşları 18 Yaş Üzeri Faal Sporcu Sayıları	31
3.3. Katılımcıların Branşlara Göre Cinsiyet Dağılımı	37
3.4. Cinsiyet Dağılımı	38
3.5. Yaş Dağılımı.	38
3.6. Medeni Durum	39
3.7. Eğitim Durumu	39
3.8. Anket Çalışmasına Katılan Sporcuların Diğer Demografik Bilgileri	40
3.9. Bireysel Görüşme Yapılan Katılımcıların Demografik Bilgileri	43
4.1. Yaşanılan Yer	49
4.2. Spor Yaşamının Sürdürüldüğü Yer	50
4.3. Sporcu Ebeveynlerinin Yaş Dağılımı	50
4.4. Ailelerin Ekonomik Durumu	51
4.5. Sporcuların Gelir Durumu:	51
4.6. Sporcu Ebeveynlerinin Medeni Durumu	52
4.7. Sporcuların Birlikte Yaşadıkları Kişiler	52
4.8. Kardeş Sayısı	53
4.9. Ebeveynlerin Mesleki Durumu	53
4.10. Ebeveynlerin Eğitim Durumu	54
4.11. Sporcuların Anne ve Babalarının Spor Geçmişi	54
4.12. Ebeveynlerin Spor Branşları	55
4.13. Katılımcıların Kategorik Spor Branşları Dağılımı	55
4.14. Katılımcıların Spor Yaşamı Devam Süresi	56
4.15. Birlikte Çalışılan Antrenörün Cinsiyeti	56
4.16. Antrenörün Eğitim Durumu	57
4.17. Sporcuların Şiddet Davranışları Tanımı	58
4.18. Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu	60
4.19. Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu	60

4.20. Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu	61
4.21. Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu	61
4.22. Akran Zorbalığına Maruz Kalma Durumu	62
4.23. Maruz Kalınan Şiddet Davranışları ve Maruz Kalma Sıklıklar	63
4.24. Şiddeti Uygulayan Kişilerin Cinsiyeti	65
4.25. Şiddeti Uygulayan Kişilerin Spor Alanındaki Görevleri	65
4.26. Şiddeti Uygulayan Kişi İle Geçirilen Çalışma Süresi	66
4.27. Şiddet Olayının Yaşandığı Yer	66
4.28. Şiddete Maruz Kalınan Mekânlar ve Maruz Kalma Sıklığı	67
4.29. Şiddete Gösterilen Tepkiler	67
4.30. Şiddetin Şikâyet Edilmemesinin Nedenleri	68
4.31. Şiddete Maruz Kalan Sporcuların Şiddet Eğilimi Skor Dağılımı	70
4.32. Psikolojik Şiddet Maruz kalma, Branş Koşullu Bağımsızlık Modeli	73
4.33. Cinsel Şiddet Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	73
4.34. Ekonomik Şiddet Maruz Kalma sıklığı, Şiddet Eğilimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	74
4.35. Akran Zorbalığına Maruz Kalmak, Şiddet Eğilimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	74
4.36. Ailenin Ekonomik Durumu, Cinsiyet Kısmi Bağımsızlık Modeli	75
4.37. Eğitim, Cinsiyet Kısmi Bağımsızlık Modeli	76
4.38. Cinsiyet, Kendisine Ait Ekonomik Gelir Kısmi Bağımsızlık Modeli	77
4.39. Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	77
4.40. Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	78
4.41. Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	79
4.42. Cinsel Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	79
4.43. Akran Zorbalığına Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli	80
4.44. Babanın Eğitimi ve Aile Ekonomik Durumu Kısmi Bağımsızlık Modeli:	81

4.45. Sporcunun Yaşı Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Düzeyi	
Kısmi Bağımsızlık Modeli	81
4.46. Antrenör Eğitimi, Antrenörün Spor Geçmişi Kısmi Bağımsızlık Modeli:	82

1. GİRİŞ

Günlük haber metinlerinin değişmez bir parçası haline gelen şiddet ve saldırganlık bitmesi yönündeki temenni, açıklamalar ile tedbirleri bertaraf ederek ne yazık ki toplumsal alanda varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu nedenle, son yıllarda insanların neden şiddete başvurduğunu öğrenmeye ilginin arttığını görmekteyiz.

Şiddet konusundaki özellikle 1990'lı yıllarda yapılan çalışmalarda şiddetin nedenleri araştırılmış, küresel ısınma, bireysel silahlanma, teknolojik gelişmeler, psikolojik rahatsızlıklardaki artışlar, eğitimde fırsat eşitliğine sahip olamamak, ekonomik sermayeden yoksunluk ya da ekonomik güçsüzlük, gerçekleşmeyen ideallerin yarattığı hayal kırıklıkları gibi nedenlerle şiddet ve saldırganlığın fiilen artışına neden olduğu belirtilmiştir. (1)

Şiddet konusunda 1990'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar olan dönemde yapılan çalışmaların özellikle topluluk şiddeti suç davranışlarına yoğunlaştığını spor alanında ise tribün olayları, fanatizm, seyirci saldırganlığı konularının çalışıldığını görülmektedir. Son yıllarda ise şiddet konusunda yapılan çalışmaların sapma davranışları, saldırganlık, bireylerin alanlarına (sağlık, eğitim vb.) özgü şiddet deneyimleri, şiddetin ekonomik bağlamdaki etkileri, kapitalizm şiddet etkileşimi, suç ve suistimal, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddet, erkeklerin şiddet deneyimleri, yakın eş şiddeti konularında araştırma çalışmalarının arttığını görülmektedir. Spor özelinde ise soyunma odası kültür incelemeleri, antrenör sporcu ilişkileri, cinsel saldırı ve cinsel taciz, holiganizm, ırk ve cinsiyet temelli sporcu deneyimleri konularında araştırma makalelerinin çalışıldığı fark edilmektedir. (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9)

Dünya genelinde sporda şiddet konusunda yazılan lisans üstü tezler; kadın perspektifinden spora katılımında şiddet deneyimlerine odaklanırken yakın eş, antrenör şiddeti konularının, ergen öğrencilerin, yüksekokul öğrencilerinin futbol oyuncularını

ve diğ er branş sporcularının saldırı ve şiddet deneyimlerinin yanı sıra şiddet eğilimlerini, sporda ırkçılık temelli hegemonik erkeklik ve şiddet, bireyler arası güç ilişkileri, toplumsal cinsiyet temeli saldırı suç hukuku, sporda şiddet türleri konularında tez çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. (10), (11), (12), (13), (14), (15), (16)

Ülkemizde ise son yıllarda çoğunlukla sağlık personeli ve eğitim sektöründe görülen şiddet olaylarının araştırıldığını görebiliriz. Sporda şiddet konusunu inceleyen tez çalışmalarının ise Futbolda şiddet, taraftarlık, taraftar ve tribün şiddeti, sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi hakkındaki kanun ile ilgili düzenlemeler uygulamaya etkileri, tribün ve saha iç i olaylar, şike olayları, ergen gruplar ile yüksekokul öğrencilerinin saldırganlığı üzerine araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir. (17), (18), (19)

Yapılan literatür incelemesi gerek şiddet gerekse sporda şiddet konusunda yapılan araştırmaların yaş veya özel gruplar çerçevesinde gittikçe daralan alanlarda ve bireysel ilişkilere yöneldiğini göstermektedir. Ülkemizde sporda şiddet olgusunun (fenomeninin) genellikle tribün şiddeti, fanatizm, hukuksal boyutta yapılan kanun çalışmaları çerçevesinde araştırıldığını, özellikle spor alanında bireysel ilişkilerde yaşanan şiddet olaylarının dar kapsamlı çalışıldığını görüyoruz. Bu nedenle spor alanında yaşanan bireyler arası ilişkilerde deneyimlenen şiddet olaylarını incelemeyi amaçlayan bu tez çalışmasının sporda şiddet türlerini tanımlamak ve bireyler arası ilişkileri tanımak açısından alandaki şiddet olgusuna farklı bir bakış açısı geliştirerek katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu tez çalışmasında spor alanında bireyler arasında yaşanan şiddet ve saldırganlık davranışları incelenmeye çalışılmıştır. Öncelikle bazı temel tanımlar sunulup, şiddet ve saldırganlığı anlamamıza yardımcı olacak kuramsal çerçeve tanımlanarak, spor alanına özgü şiddet türleri ele alınıp bireyler arasındaki ilişkilerde şiddet fenomeninin türleri, sıklığı, kaynağı bulgular çerçevesinde anlaşılmasına çalışılacaktır. Son aşamada veriler ışığında sporda bireyler arası ilişkilerde şiddet fenomeninin sonuçları ele alınarak önlenmesi konusunda öneriler sunulacaktır.

Bu çerçevede çalışmanın amacı, spor alanında bireyler-aktörler arasında yaşanan şiddet türlerinin neler olduğunu, nasıl ve kimler tarafından ne sıklıkta, mekânsal olarak nerede yaşandığını, tespit etmek, maruz kalınan şiddetin sporcuların spor ve bireysel yaşamlarına olan etkileri ile başkalarına yönelik şiddet eğilimlerini nasıl etkilediğini anlamak, şiddete maruz kalan aktörlerin ne gibi mücadeleler verdiklerini, şiddetle başedebilmek için nasıl stratejiler geliştirdiklerini, şiddet karşısında neler hissedip nasıl davrandıklarını anlamak, bireylerarası şiddeti önleyici politikalar geliştirilebilmesi için öneriler sunmaktır. Bu çalışmada, oyun içinde ya da sahada yaşananlardan ziyade sahaya çıkmak için hazırlanan bir sporcunun, 'sporcu' kimliğini kazanırken yaşadığı deneyimler ve bu deneyimleri oyun alanına yansıtma durumu anlaşılmasına ve anlatılmaya çalışılmıştır.

Dolayısıyla bu çalışmanın temel hedefi, oyun içi şiddet ile çevresel şiddet dışında sporda bireyler arasında yaşanan güç ilişkileri ve şiddet hakkında bir görüş sunmaktır. Sporun doğasında var olan rekabet ve gücün bireyler arasındaki ilişkilerde nasıl belirleyici olduğunu anlayabilmektir. Bireyler arasındaki şiddet döngüsünün fark edilmesinin bu döngüyü kırabileceğini göstermektir. Kazanmanın yüceltilmesinin şiddeti nasıl teşvik edebileceğini açıklamaktır.

Sporcu yetiştirmek uzun zaman alan ve yoğun emek gerektiren bir iştir. Öncelikle yetenekli çocukların seçilerek alana kazandırılması sonra o çocuklara ilgili branşın teknik ve taktik yeteneklerinin kazandırılması için uzun zaman harcanmaktadır. Çocukların spor yaşamının devam etmesinde karşılarına çıkan ilk

engel eğitim hayatları ile ilgili kaygılardır. Uzun ve yorucu antrenmanların dikkati başka yöne çekeceği ve akademik başarıyı azaltacağı genel bir kaygı ve yetenekli sporcuların spora devam etmesinin önündeki en temel problemdir. Bu problemi aşabilen ve devam eden sporcuları alanda şiddet gibi bir riskin beklemesinin sporcuların kaybında önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Bu araştırmanın özellikle bu bağlamdaki sorunları açığa çıkartabilmek ve aşabilmek için bir katkı sağlaması umulmaktadır.

Ayrıca, seçilen yetenekli bireylerin spor yaşamının sürdürülebilmesi için alanda alınması gereken psiko-sosyal tedbirlere ışık tutması açısından da çalışmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özellikle 2016, 2017 yıllarında Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği Komisyonlarınca şiddet taciz ve istismarın önlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, çocukları ve kadınları kapsayıcı koruyucu uygulama ve politika önerilerine yönelik üye kuruluşları kapsayıcı çalışmalar yapılmış ve çeşitli mutabakatlar imzalanmış ve raporlar sunulmuştur. Bu raporlar ampirik çalışmaların sunmuş olduğu veriler ışığında hazırlanmakta ve bu çalışmalar güçlü kanıtlar olarak kabul edilmektedir. Kuruluşların üye ülkelerden beklentisi bireylerin yaşadıkları deneyimlerinin raporlandırılarak güçlü kanıtlar oluşturulmasıdır. (IOC) Türkiye’de sporda bireyler arasında yaşanan şiddet, taciz ve istismarın anlaşılması ve çalışmalara yön vermesi için bu tez çalışmasının önemli kanıtlar sunacağı düşünülmektedir. (20)

1.2. Araştırmanın Problemi

Tezin temel araştırma problemi özellikle sporcuların maruz kaldıkları şiddet türlerini, şiddet davranışlarını kimlerin, nasıl uyguladığını ve ilerleyen süreçte sporcuların maruz kaldıkları şiddeti spor alanına ve gündelik yaşamlarına nasıl taşıdıklarını tespit etmektir. Araştırma için temel varsayım sporcuların şiddeti alandaki diğerlerinden öğrendiği ve öğrenilen şiddeti normelleştirerek diğerlerine uyguladığı, bu nedenle de spor alanında şiddetin yeniden inşa sürecine katkı sağladıklarının düşünülmesidir.

Bu doğrultuda planlanan saha araştırması nicel ve nitel paradigma çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma problemimiz bağlamında nicel araştırma aracılığıyla sınanmak üzere sekiz hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezlerde cinsiyet, yaş, spor branşı, şiddeti uygulayan kişinin cinsiyeti, görevi, mesleki eğitimi, bireylerin kendilerinin ve ailelerinin ekonomik durumları ile maruz kalınan şiddet türü, şiddet eğilimi değişkenleri arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Bu bağlamda elde edilen veriler doğrultusunda ve nitel araştırma için oluşturulan sorular ışığında yarı yapılandırılmış mülakatlar aracılığıyla sporcuların şiddeti nasıl deneyimledikleri, nasıl tepki gösterdikleri ve ne hissettikleri derinlemesine ve ayrıntılı olarak anlaşılmaya çalışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın nicel yaklaşımla sınanacak hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir.

- 1- Sporcuların cinsiyetleri ve maruz kaldıkları şiddet türü arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 2- Sporcuların yaşları ile maruz kaldıkları şiddet türleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 3- Spor branşı, maruz kalınan şiddet türü ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 4- Antrenörün eğitimi, antrenörün spor geçmişi, maruz kalınan şiddet türleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 5- Şiddet uygulayanın cinsiyeti, şiddet uygulayanın statüsü / görevi, maruz kalınan şiddet arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 6- Şiddeti uygulayanın görevi, ne sıklıkla uyguladığı, maruz kalınan şiddet arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 7- Sporcunun fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 8- Şiddet türleri, şiddeti uygulayanın cinsiyeti ve şiddeti uygulayanın statüsü arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.4. Araştırmanın Soruları

Araştırmanın nitel yaklaşım çerçevesinde soruları şu şekildedir:

1. Sporcular spor yaşamlarında hangi şiddet türlerini deneyimliyorlar?
2. Şiddet deneyimleri neden ve nasıl bu alanda yaşanıyor?
3. Şiddete maruz kalan sporcular buna nasıl tepki veriyor?
4. Şiddet davranışları ve tepki davranışlarından kim ne anlıyor nasıl yorumluyor?
5. Şiddete maruz kalan sporcular neler düşünüyor neler hissediyor?

2. KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Şiddet ve Sporda Şiddet

Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair 6284 sayılı kanun şiddeti şöyle tanımlamıştır: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır. (21)

Farklı kaynaklarda şiddetin tanımları benzerlik gösterse de toplumsal kabul ve norm farklılıkları şiddetin tanımını yapmayı güçleştirmektedir. Şiddeti bir kavram olarak ele alırken normalleştirme süreciyle ilgili psikolojik ve sosyolojik çerçeveyi görmemek tanımlama ve kapsamı belirleme açısından eksik kalınmasına yol açabilir.

Spor etiği çerçevesinde spor camiası 'gerçek bir sporcunun ne olduğunu' tanımlayan bir dizi norm üretmiştir. Bu normların en başlıcası spor pratiğinin büyük fedakarlıklar gerektirmesi olarak belirtilebilir. Takımdaki yerini korumak için gıda kısıtlaması, kilo kontrolü yoluyla sağlığı riske etmek, hareketlerini veya performansını sürekli iyileştirme çabası ve disiplin bağlamında en iyi olma idealine dayalı ayrımcılık davranışları bu konuda başlıca örneklerdir. Öte yandan, sakatlanmak sporcunun devam etmesine asla engel olmamalıdır. Bu anlamda riskleri kabul etme normu, acı ve sakatlığı adeta teşvik etmektedir. Hatta yüksek düzeyde performans sergilemek için fiziksel ve psikolojik sınırları zorlamak da kabul gören bir normdur. Sporcular spor etiğinin normlarını kabul edip yeniden üretmek için çok genç yaşta sosyalleşirler. Akran gözlemi ve kişisel deneyimler, genç sporcularda norm entegrasyonuna katkıda bulunur. Antrenörler tarafından kullanılan bazı teknikler, sporcu itaatini ve spor etiği normlarına uyumu teşvik etmektedir. Spor etiği normlarına uyan sporcuların ödüllendirilmesi sosyal kabullenme arzusu spor etiği normlarına uyma isteğine yol açmaktadır. (22)

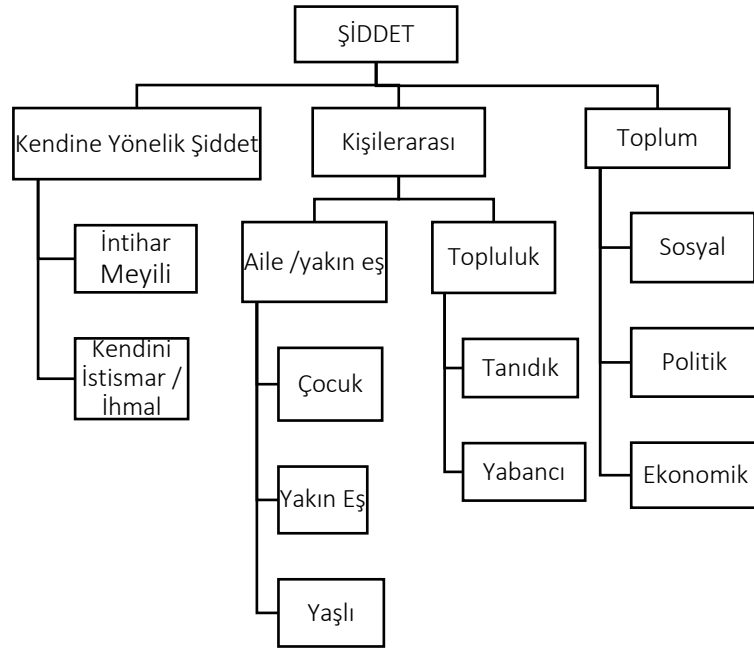
Sporda şiddet konusu sıklıkla tribün olayları ve holiganizm çerçevesinde, sınırlı biçimde de cinsel taciz konularıyla ele alınmaktadır. Son on yıllık dönem içinde yapılan araştırmalarda sporda bireyler arası ilişkilerde yaşanan şiddet ve saldırganlık konularına ilişkin yapılan çalışmaların arttığını görüyoruz. (23) (24) (25) (26) (27) Bu anlamda sporcuların bireysel olarak maruz kaldıkları şiddet konusunun önemi belirginleşmektedir. Yıldırma (mobbing) gibi kavramlarla zaman zaman konuya temas edilse de sporcuların spor alanında maruz kaldıkları şiddet türlerinin ve konunun aktörlerinin ayrıca ele alınması gerektiğine inanıyoruz.

Spor genellikle kuralları ve sınırları belirli bir oyun ya da yarışma deneyimidir. Kişilerin birbirlerinin bireysel alanlarını nasıl ve ne kadar ihlal edebileceği kurallarla tanımlanmıştır. Bu kurallar çerçevesinde olan pek çok temas ve ihlal sporun tüm aktörlerince kabul edilebilir görülmektedir. Taraflar arasında olasılıkların kabulü ile ilgili herkesçe malum bir ihlal çerçevesi vardır.(4) Ancak görünenin aksine görünmeyen alanlarda aktörler arasında yaşananlar spor alanındaki gerçek şiddetin omurgasını oluşturmaktadır. Bir sporcu ebeveyni: ‘...antrenman sırasında çocuğumu dövmüş ona vurmuş, arkadaşlarının arasında rencide etmiş. Onu nereye şikâyet edebilirim’ diye araştırma yapmaya başladığında spordaki şiddet gerçeği ortaya çıkmaya başlamaktadır. Aslında sahada bir sporcu tarafından diğerine uygulanan son derece kural dışı kasti, sert bir faul hareketinin nasıl temellenip üretildiği konusu da herşeyin başlangıcı niteliğindeki gizli öznelerin görünmeyen alanlardaki şiddet içeren eylemlerine dayanmaktadır. Bu nedenle sporda şiddet tanımları ve şiddetin ele alınış biçimi biraz kısır, biraz da döngüseldir. Oysa etkili bir analizle tespit edildikten sonra, rasyonel olarak planlanmış politika belgeleriyle ve yeni eğitim bileşenleriyle bu döngüyü yaratan faktörlerle mücadele etmek mümkündür.

Sporda şiddetin, bir spor deneyiminin doğrudan veya dolaylı sonucuyla ilgili fiziksel ve psikolojik yaralanmaya neden olan davranışlar olduğu düşünülür.(4) Spor şiddeti, yarışma hali nedeniyle evde, okulda, işyerinde, eğlence alanında, etkinliklerde ve diğer birçok yerde ortaya çıkabilir. Bir spor müsabakası sırasında meydana gelen şiddet olaylarının farkında olduğumuz halde, spor yüzünden meydana gelmiş olması o şiddeti sinsice saklamaktadır.

Şiddet günümüzde sporun görünür bir parçasıdır. Artan şiddet olaylarına medyanın ilgisinin artması, eylemler ve bunların sunumu son derece yaygındır. Sporcular arasında şiddet taktiklerinin kullanılması, kavgalar, seyirciler, oyun sonrası isyanlar ve taciz olayları sporda etik kavramını da tartışmaya açık hale getirmektedir. Schneider, sporda şiddeti spor kurallarının dışında meydana gelen zarar veren ve sporla ilgisi olmayan ‘nedenlere neden olan davranış’ olarak tanımlamaktadır. (28)

Dünya Sağlık Örgütü şiddetin meydana geldiği bağlamları ve şiddet türleri arasındaki etkileşimleri anlayabileceğimiz bir şiddet tipolojisi sunmaktadır. Bu tipoloji, şiddetin uygulanabileceği dört davranış ve tutumu birbirinden ayırır. Bunlar; fiziksel saldırı, cinsel saldırı, psikolojik saldırıdır. Öte yandan mağdur ve fail ilişkisine göre şiddet şu üç alt türde kategorize edilebilir: kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet, daha geniş birey grupları arasında gerçekleşen topluluk şiddeti. Bu şiddet türlerinin birbirlerinden nasıl beslendikleri, failleri ve mağdurları, Dünya Sağlık Örgütü’nün Şiddet Tipolojileri ile birleştirilerek Şekil 2.1’de gösterilmektedir. (29)

Şekil 2.1. Dünya Sağlık Örgütüne Göre Şiddet Türleri.

Sporda oyun kavramı dışında yaşanan şiddet kişilerarasıdır ve kişilerarası şiddet, fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel taciz ve saldırı biçimlerinde yaşanmaktadır. Parent ve Fortier sporda yaşanan kişilerarası şiddeti tanımlarken fiziksel şiddeti genellikle bir kişinin beden bütünlüğünü, fiziksel veya psikolojik iyilik halini tehlikeye atan veya tehdit eden fiziksel nitelikteki herhangi bir eylem olarak tanımlamaktadır. Bir sporcuya vurmak, itmek veya sarsmak, sporda fiziksel şiddetin çoklu belirtilerinin örnekleridir. (4) (30) Tokat atmak, iteklemek, tekmelemek, bir şey fırlatmak, yumrukla veya bir nesneyle vurmak, silah veya bunun gibi bir nesneyle zarar vermek ya da tehdit etmek, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak gibi kişinin bedenine zarar verecek her türlü davranıştır. (4) (30) (31) (32)

Psikolojik şiddet ise hareketin kısıtlanması, küçümsenme, aşağılanma, tehdit etme, korkutma, ayrımcılığa tabi tutulma, gülünç duruma düşürülme ya da diğer fiziksel olmayan düşmanca muamele ya da reddetme biçimlerini içeren eylemler olarak tanımlanır. (33) Bu eylemlerin ve tutumların yanısıra hakaret etmek, aşağılayıcı söz söylemek, küçük düşürmek, aşırı kıskançlık yapmak, tehdit etmek, kişiye kendisini yetersiz hissettirecek söz veya davranışta bulunmak, küfretmek, kişinin kendisini ifade etmesine engel olmak, kişinin hareket özgürlüğünü kısıtlamak, kişinin aile üyeleri ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellemek, kişinin istediği gibi giyinme özgürlüğüne engel olmak gibi fiziksel bir baskı olmaksızın uygulanan ve ruh sağlığını etkileyen her türlü söz ve davranıştır.

Ekonomik şiddet ise çalışmaya veya çalışmamaya zorlamak, kişinin gelirini kontrol altına almak, kişinin parasına veya banka kartlarına el koymak, kişiyi borçlanmaya zorlamak, kişiye hiç para vermemek veya çok az miktarda para vermek, kişinin çalışmasını zorlaştıracak hareketlerde bulunmak, kişiyle ailenin gelir ve giderleri hakkındaki bilgileri paylaşmamak gibi ekonomik baskı içeren her türlü tutum ve davranıştır.

Cinsel şiddet, cinsel taciz ve cinsel istismar, “mağdurun özgürce rızası olmadan veya rıza göstermeyen ya da reddedemeyen birine karşı başka bir kişi tarafından taahhüt edilen veya girişilen cinsel bir eylem” olarak tanımlanabilir. Kişiyi

istemediği yerde, şekilde veya zamanda cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel içerikli sözler söylemek veya cinsel içerikli sözler söylemeye zorlamak, çocuk doğurmaya veya doğurmamaya zorlamak, fuhuşa zorlamak, cinsel organlara zarar vermek, kişiyi cinsel yönden aşağılamak gibi davranışlarla kişinin cinselliğini kontrol altında tutup baskı uygulayan her türlü davranış cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Spor kapsamında cinsel taciz davranışları IOC Sağlık komisyonu raporunda ayrıca tanımlanmıştır. (4) (34) (35) (36) Sporda cinsel taciz davranışları şunlardır: cinsel içerikli şakalar, cinsel içerikli iltifatlar, rahatsız edici hitaplar, cinsellik ima eden bakışlar, özel yaşamı hakkında ısrarlı sorular yöneltilmesi, bir cinsiyetin diğerinden üstün ya da zayıf olduğunu ifade eden cinsiyetçi sözler, cinsel içerikli mesaj ya da materyallerle rahatsız edilmek, reddedilmesine rağmen ısrarcı davetler, ısrarcı flört teklifleri, cinsel içerikli teklife uyulduğu takdirde özel muamele göreceğinin ve bazı menfaatler elde edeceğinin bildirilmesi ya da cinsel içerikli teklife uyulmadığı takdirde yaşamının/spor yaşamının bazı zararlar göreceği konusunda bedel ödeyeceğinin söylenmesi. (37) (38)

Bu çalışmada tüm şiddet türleriyle ilgili olsa da akran zorbalığı spordaki anlamı açısından ayrıca ele alınmayı gerektirmiştir. Zorbalık, sözler, fiziksel temas, jestler veya bir gruptan dışlanma yoluyla başka bir bireyi yaralamaya veya rahatsızlık ve acıya neden olmaya yönelik amaçlı girişimlere tekrar tekrar maruz kalmaktır. Zorbalık genellikle mağdurlar tarafından kışkırtılmamış ve istenmeden devam eden bir olay olarak tanımlanır. Bir ilişkideki iki taraf arasında bir güç dengesizliği olduğunda kasıtlı olarak zararlı, saldırgan bir davranıştır. Bu ilişkilerde bulunan güç avantajı genellikle büyüklük, güç, fiziksel yetenekler, sosyal statü, kişilik tipi ve popülerlikteki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Tüm zorbalık eylemleri, kendilerini kurbanlarından ve akranlarından üstün gösterme umuduyla bir birey veya bir grup bireyin diğerini değersizleştirmesini içerir. (39)

Zorbalık davranışlarına maruz kalan mağdurlar genellikle içe dönük, pasif itaatkar, öz saygısı düşük kişiler olarak tanımlanmaktadır. Zorbalık davranışlarının dört biçimi olduğu bildirilmektedir. Sözlü zorbalık; tehdit, alay etmek, isim takmak, söylenti yaymayı içerir. Fiziksel zorbalık; vurma, tekme atma, çimdikleme, tükürme, takılma, itme, kırmayı içerir. İlişkisel zorbalık; dedikodular yaymayı, mağduru

dışlamayı, toplum içinde utandırmayı; siber zorbalık ise e-postalar, cep telefonları, metin mesajları gibi teknolojilerin kullanımı, web sitelerinde sosyal medyada saldırgan ve kişisel hakaret etmeyi içermektedir. (40)

Sporla zorbalık üzerine yapılan sınırlı araştırma, sporun rekabetçi doğasının akran saldırganlığını artırabileceğini göstermiştir. Escury ve Dudink (41), sporda zorbalık davranışlarının okul zorbalığından farklı bazı özel yönleri olduğunu, yani gençlik spor eğitiminde hali hazırda var olan ve düşük performans gösteren sporcuları erken geri çekilmeye itebilen olumsuz seçim süreçlerinin olduğunu bulmuştur. Soyunma odası, yetişkinler tarafından daha az denetlendiği için spor kulübü zorbalık olaylarının ortaya çıkmasında potansiyeli yüksek bir yerdir. (42) (43) (44) (45) Ergen kız sporcuların ortalama cinsiyetteki kız öğrencilerden çok daha yüksek düzeyde okul zorbalığı bildirdiklerini raporlandırmıştır. (43) (46) Erkek antrenörlü erkek takımlarda zorbalık yaygınlığının genellikle daha yüksek olduğunu, çünkü antrenörlerin sporcular arasında bu davranışları normal şaka olarak değerlendirerek değersizleştirme eğiliminde oldukları belirtilmektedir. (47) Spordaki sert zihniyet mağdurların sessizliği kırmalarını ve zorbalık olayları hakkında konuşmasını zorlaştırıyor. Mağduriyet, ritüelin bir parçası olmaktan gurur duymaya, bazen aşağılanma hissine kadar değişebilen öznel bir deneyim olarak kabul edilmektedir. (48)

Zorbalığa maruz kalan sporcular sporu erken bırakma eğilimindedir. (46) Şiddet ve kötü muameleye maruz kalan çocukların organize takım sporlarına katılma olasılıklarının daha düşük olduğu bilinmektedir. (49) (50) Mağdurlar, zorbalıkla başa çıkmak için stratejiler geliştirirler. Bu stratejileri iki ana başlıkta incelemek mümkündür: 1- Duygu odaklı başa çıkma; stres etkeni tarafından üretilen duyguları düzenlemeye yönelik bilişsel çabalardan oluşur ve sorunun kendisinden ziyade sorunların algılanmasına etki eder. 2- Bireyin problem çözmeye odaklı başa çıkma stratejisi, stres etkeni durumu değiştirme çabalarından oluşur. (43)

IOC 2016 Uzlaşma Bildirisinde bu şiddet türlerinin tümü 'Sporda Taciz ve İstismar olarak 5 ana başlık altında incelenmiştir. '*Bunlar Psikolojik İstismar, Fiziksel İstismar, Cinsel Taciz, Cinsel İstismar ve İhmal olarak tanımlanmıştır. Psikolojik taciz, hapsetme, tecrit, sözlü saldırı, aşağılama, yıldırma, çocuklaştırma veya kimlik,*

saygınlık ve öz değer duygusunu azaltabilecek başka herhangi bir muamele. Fiziksel istismar: herhangi bir kasıtlı ve istenmeyen eylem anlamına gelir. Örneğin yumruklama, dövme, tekmeleme, ısırma ve yakma fiziksel travmaya veya yaralanmaya neden olmak. Bu tür bir davranış, zorla veya uygunsuz fiziksel aktiviteden de oluşabilir. Örneğin, yaş veya fiziksel olarak uygunsuz eğitim yükleri ile yaralamak ve acı çektirmek, zorla alkol tüketimi veya zorla doping uygulamaları Cinsel taciz-cinsel İstismar; Cinsel içerikli her türlü istenmeyen davranış, ister sözlü, sözsüz veya fiziksel rızanın zorlandığı/manipüle edildiği davranışlardır. İhmal; Bu belgenin anlamı dahilinde, bir antrenörün veya başka birinin başarısızlığı ve sporcuya karşı özen yükümlülüğü olan kişinin asgari düzeyde bakım sağlamasıdır. Bunlar tek seferlik bir olayı veya bir dizi olayı içerebilir, şahsen veya çevrimiçi yapılmış olabilir.’ (20)

2.2. Kuramsal Çerçeve: Şiddeti Öğrenme

Şiddet davranışları aynı zamanda suç davranışlarıdır. Bu nedenle tez çalışmasının amacıyla bağlamı da gözetilerek bir suç/şiddet kuramı olarak sıklıkla tercih edilen ‘Sosyal Öğrenme Kuramı’, tez çalışmasının kuramsal çatısı için uygun bulunmuştur. Araştırmanın kapsamı ve yorumlaması Sosyal Öğrenme Kuramı ve kavramlarıyla ele alınmıştır.

Bu konuda öncelikle Albert Bandura’nın deneysel psikoloji alanında, 1960’lı yıllarda saldırganlık üzerine yaptığı çalışmalar dikkat çekicidir. 1977 yılında *Saldırganlık: Sosyal Öğrenme Analizi* (Aggression: A Social Learning Analysis) başlıklı çalışmasını yayınlamıştır. Bandura bu eserinde bireylerin taklit, gözlem, modelleme yoluyla nasıl saldırgan olunacağını öğrendiği fikrini ortaya koymaktadır; bu kuramsal bakış Sosyal Öğrenme Kuramı olarak bilinir. Bandura’nın Sosyal Öğrenme Kuramı, gözlem ve modellemenin bireylerin öğrenme sürecinde nasıl ve neden birincil rol oynadığını açıklamaktadır. Yaklaşım, öğrenmenin çevre ile doğrudan deneyimin sonucu olduğu algısının ötesine geçerek sadece başkalarının davranışlarını gözlemleyerek gerçekleştirebileceği düşüncesine dayanmaktadır. Ona göre çoğu birey davranışı modelleme aracılığıyla gözlemsel olarak öğrenir; diğerlerini gözlemleyerek yeni davranışların nasıl gerçekleştirildiğine dair bir fikri oluşur ve ileriki davranışları için, bu kodlanmış bilgi bir rehber görevi görür. (51)

Bandura, çocukların saldırgan davranışları öğrenme sürecini anlayabilmek için bir oyuncak (Bobo Doll) ile deney yapmış, bu deneyde oyuncuğa karşı başka biri tarafından gösterilen saldırgan davranışlar bir grup çocuğa izlettirilmiş daha sonra oyuncakla oynamasına izin verilen çocukların gösterilen davranışları tekrarladıklarını, sürdürdüklerini hatta bazı çocukların kendi saldırgan davranışlarını da eklediklerini gözlemlemiştir. (52) (53) (54)

Bandura'nın çalışmaları başka fikirlerin ve teorilerin de geliştirilmesine yol açmıştır. Literatürde yaygın biçimde çalışılan Sosyal Öğrenme Kuramına Akers ve arkadaşlarının yeni kavramlar katarak gelişmesinde rol oynadıkları dikkat çekmektedir. Hatta yapılan çalışmaların artık Akers'in kavramları ile çalışıldığı görülmektedir.

Sosyal etkileşimci ekolü benimseyen Akers'in Sosyal Öğrenme Kuramı (Social Learning Theory) ise sosyal öğrenme kuramları içinde genel olarak suç/şiddet davranışlarını açıklayan kuramlardan biridir; yaygın olarak test edilip desteklenmiştir. Akers'in Sosyal Öğrenme Kuramının sosyal araştırmalar ile suç/şiddet ve sapma araştırmalarında kullanıldığını görmekteyiz. Kuram ile ilgili ilk çalışmalar 1976 -1999 yılları arasında Conger, Akers ve Cochran ile diğer araştırmacılar tarafından da benzer diğer kuramlara karşı test edilmek üzere yapılmıştır. 1996 yılında Kriminolojik kuramlar içinde en çok atıf alan kuram olduğu görülmektedir. 1992 ve 2003 yılları arasında yapılan çalışmalar kültürler arası bağlamda desteklendiğini ortaya koymuştur.

Akers, Edwin Sutherland'ın suçun etkileşim yoluyla öğrenildiği yolundaki temel önermesini benimsemiştir. Herhangi bir toplumda, bireylerin diğerleriyle ilişkileri temelinde davranışlara yükledikleri anlamlar ve bu yöndeki tutumları kendi tanımlarını da şekillendirir. Sutherland'ın *Ayrıncı Birleşimler* (Differential Association) olarak bilinen kuramının temeli, bireyin yoğun etkileşimde bulunduğu birincil gruplardır. Sutherland bu bakımdan bireyleri her an ve her yerde suça/şiddete yöneltebilecek sosyal öğrenme süreçleri bulunduğunu vurgulamaktadır. Suç ya da şiddetin öğrenilmesi, suç/şiddet tekniklerinin, nedenlerinin, eğilimlerinin,

rasyonalizasyonunun ve tavırlarının da öğrenilmesi demektir. Öte yandan bu kuramda kritik olan nokta Sutherland'in bireyin yakın temasta bulunduğu aile, arkadaş/akran grubu gibi birincil çevrelerde suçun/şiddetin ya da yasalara/normlara uygun yaşamanın nasıl tanımlandığıdır. Bu bağlamda Ayırıcı Birleşimler Kuramını ortaya koyar: Birey yasaların ve normların uyulması gereken kurallar olarak tanımlandığı çevrelerde bulunduğu halde; bu kurallara aldırış edilmeyen ya da önemsenmeyen çevrelerde de bulunuyorsa suça, sapmaya ya da şiddete yönelebilecektir. Diğer bir deyişle bireyin yakın temas halinde bulunduğu çevrelerde, yasalara ve normlara uygun yaşam biçimi desteklenmiyorsa birey suça ya da şiddete yönelecektir. Sutherland'e göre bu yönelim, bireyin bu çevrelerle ilişki kurma sıklığına, ilişki süresine, yoğunluğuna ve birey için söz konusu çevrenin önceliğine, önemine göre farklılık gösterir. Kuram bir bütün olarak suça ya da şiddete yönelim konusunda bireyi “kolektif davranış içerisinde öğrenme” temelinde değerlendirmesi bakımından dikkat çekicidir ve suç/şiddet konusundaki çalışmalarda oldukça etkili olmuştur. (55) (56)

İlerleyen dönemlerde Akers, Sutherland kuramını *Ayırıcı Güçlendirme* (Differential Reinforcement) olarak revize etmiştir. Ona göre sosyal davranış, hem doğrudan koşullanma yoluyla hem de başkalarının davranışlarını taklit ya da modelleme yoluyla edinilir. Davranış, ödül (olumlu pekiştirme) ve cezadan kaçınma (olumsuz pekiştirme) yoluyla güçlenir veya caydırıcı uyarılar (olumlu ceza) ve ödül kaybı (olumsuz ceza) ile zayıflatılır. Bireyler yaşamlarında önemli gruplarla etkileşim içinde, davranışın değerlendirici tanımlarını (normlar, tutumlar,yönelimler) iyi veya kötü olarak öğrenirler. (57)

Bu noktada Akers, Sosyal Öğrenme Kuramının “tanımlar” başlığında, yasa dışı ya da norm dışı davranışların *tanımına* dikkat çeker ve şöyle açıklar; genel/yaygın olarak dinsel, ahlaksal ve konvansiyonel değer ve normlar uyum davranışını öngörür. Öte yandan, bireyin bir davranışı doğru-yanlış, istenen-istenmeyen, haklı-haksız gibi değerlendirmesi ya da tanımlaması *öznel* nitelik taşır. Örneğin çalmak kötüdür ama yasa dışı faaliyetlerde bulunan bireylerden çalmak sorun olmaz. Bu bağlamda Akers öğrenme mekanizmalarını açıklamanın yanısıra suç ya da şiddet tanımlarına da açıklık getirmektedir. (58)

Kuram, suçun, suçlu birey davranışlarıyla ya da suça maruz kalarak bir biçimde suçluyu destekleyen ya da itiraz eden rol modelleriyle ve diğer insanlarla etkileşim yoluyla öğrenildiğini savunmaktadır. Sosyal Öğrenme Kuramı suç ya da şiddet davranışlarının bu yönde davranan bireylerle ilişki kurma sıklığının artması ile ortaya çıkabileceğini öngörmektedir. Kişinin etkileşimde olduğu diğer bireylerle özgül etkileşimine ve her birinin bireye olan etkisinin ağırlığına bağlı olarak, suçun/şiddetin lehine veya aleyhine tutum, davranış, güçlendirme ve modellere maruz kalabilir. Kısaca, Sosyal Öğrenme Kuramı, suçlu davranışların suçlu bireylerle ilişki kurmanın artması ile artacağını muhtemel olacağını öngörmektedir; bu gerçekleştiğinde, suç için verilen ödüller veya cezalar, suçun/şiddetin olumlu ya da nötrleştirici tanımları, bireyin kendi olumsuz suç tanımlarından ağır basarak bireyi etkiler. (59),(60),(61) Öte yandan aynı biçimde şiddet mağdurları ile yaşanan temaslarda mağduriyet paylaşımlarında normalleştirmelerin yapılması bireyin sosyalleşme sürecinde, şiddeti bir çatışma çözümü aracı olarak kültürel kabulü geleneksel cinsiyet rollerinin ve şiddetli erkekliklerin etkisi de şiddetin sosyal öğrenim sürecini teşkil etmektedir. (61)

Bu çalışmada Sosyal Öğrenme Kuramının tercih edilme nedeni, yukarıda belirttiğimiz üzere şiddet davranışlarının aile ve akran grupları gibi yakın diğerleriyle etkileşim sonucu öğrenilebileceğini vurgulamasıdır. Çalışmamızda; başarılı olmak, rekabet edebilmek, diğerleri tarafından kabul görmek, sosyal bir gruba ait olmak, güçlü olmak, kimliğini kabul ettirmek gibi farklı bileşenlerin şiddetin spor alanında pekişmesine ve yeniden inşa edilerek kaybolmadan normlaşma sürecine aracılık ettiği düşünülmüş bu nedenle kuramsal çerçeve için Sosyal Öğrenme Kuramı spor aktörlerinin ilişkilerini incelemeye ve açıklamaya uygun bulunmuştur.

Kuram ayrıca kuşaklararası şiddet döngüsü modelini yansıtmaktadır. Şiddete maruz kalmanın -ister deneyimlemiş ister gözlemlemiş olsun- gelecekte bu davranışlara yönelik tutumları etkileyebileceğini iddia etmektedir. (62) Örneğin çocuklar davranışları, sosyal etkileşimlerin deneyimlerinden ve gözlemlerinden öğrenirler. Bu gözlemlerin modelleyicileri genellikle ebeveynler ve bakıcılar vb. olur. Bu nedenle şiddete veya düşmanca ebeveynlik uygulamalarına maruz kaldıklarında,

şiddetin kabul edilebilir bir çatışma çözümü aracı olduğunu öğrenirler ve daha sonra ilişkilerinde bu davranışı modelleyeceklerdir. (59),(63) Sporda da benzer biçimde_alt yapıya gelen küçük yaşlardaki sporcuların davranışları genellikle büyükleri ve antrenörlerini model olarak seçerek öğrenmektedirler. Birey küçük yaşta öğrendiği olumlu ve olumsuz davranışları kendinden sonra gelenlere aktararak davranışların sürdürülmesine yardım etmektedir. Bu nedenle yetişkin hatta spor yaşamını bitirmiş olan sporcuların geçmişe dair anlatıları genç sporcuların şimdiki yaşantıları ile benzerlik göstermektedir.

2.3. Ayırıcı Birleşimlerden Sosyal Öğrenmeye: Akers'in Sosyal Öğrenme Kuramının Kavramları

Akers'in Ayırıcı Birleşimler (Differential Association) Kuramının gelişimi temel olarak dört ana kavrama dayanır: ayırıcı birleşimler, tanımlar, ayırıcı güçlendirme ve taklit. Akers bu dört kuramsal yaklaşımında 'öğrenme' kavramı üzerinde çalışmış ve yaklaşımı öğrenme mekanizmalarını açıklamanın yanısıra 'yasaya/normlara uygun olan ve uygun olmayan davranış tanımlarını da geliştirmiştir.

2.3.1. Ayırıcı Birleşimler

Sutherland'ın (1947) Ayırıcı Birleşimler Kuramını Akers, bireylerin suç davranışını öğrendiği mekanizmaları ve süreçleri yeniden formüle edip genişleterek ele alır.

Ayırıcı Birleşimler kavramı, sapmış davranış ve normlara maruz kalma sürecine işaret eder. Ayırıcı Birleşimlerin hem davranışsal/etkileşimsel hem de normatif boyutları bulunmaktadır. Etkileşimsel boyut, doğrudan belirli bir davranış içinde bulunan diğerleriyle etkileşim ve bağlantıda olma sürecine işaret eder. Ancak aynı zamanda bireye daha uzak referans gruplarıyla dolaylı bağlantı kurma ya da kendini onlarla tanımlama/özdeşleştirme anlamı da taşır.

Normatif boyut ise bu bağlantı ve etkileşim kurulan gruplarda var olan farklı norm ve değerlere maruz kalmaktır. Bireyin en yoğun etkileşim ve bağlantıda olduğu bu gruplar sosyal öğrenme mekanizmalarının işleyiş süreci temelinde en geniş içeriği sağlar. Yalnızca tanımlar bağlamında değil aynı zamanda model alma, taklit ve ayırıcı

pekiştirmeyle (differential reinforcement), diğere bir deyişle olumlu-olumsuz pekiştirmeyle şiddet ya da onaylanmayan, suç ögesi taşıyan davranış öğrenilebilir.

Akers'a göre bu grupların içinde en önemli olanları aile ve arkadaşlar gibi birincil gruplardır. Öte yandan bu gruplar referans grupları gibi kişinin kendini özdeşleştirdiği daha uzak gruplar da olabilir. Öte yandan komşular, dinsel kurumlar ya da figürler, öğretmenler, yasa ve otorite figürleri, topluluk önderleri hatta medya gibi daha uzak kaynaklar da olabilir. Bu grupların, bireyin sapma/şiddet davranışına yönelmesi bağlamında farklı derecelerde etkileri olacaktır.

Bu bağlantı ve etkileşimlerden daha erken yaşlardan itibaren oluşanı (öncelik), daha fazla zaman geçirileni (süre), en sıklıkla gerçekleşeni ve bireye en önem verdiği yakınlarının dahil olması (yoğunluk), davranış üzerinde en yoğun etkiye neden olacaktır.

Ampirik çalışmalar kişilerarası saldırganlığa öncelik veren davranışsal norm kalıplarına maruz kalmanın, bireyin bu sapkın davranışı tekrarlama olasılığını artıracakını göstermiştir. (59) (60) (61) (62) (64) (65) (66)

2.3.2. Tanımlar

Bir kişinin belirli bir davranışa atfettiği yargılar, tutumlar veya anlamlarıdır. Diğer bir deyişle, bir eylemi doğru-yanlış, iyi-kötü, istenen-istenmeyen ya da haklı-haksız olarak nitelemede kullanılan değerlendirme ölçütleridir.

2.3.3. Taklit

Tarde'nin (1912) 'taklit kanunları' kuramına dayanan bir kavramdır. Tarde kuramında insanoğlunun karşılıklı iletişim ve taklit yoluyla öğrenme işlemini gerçekleştirdiğini belirtir.(67)(61) Taklit kavramı Bandura'nın 1978'de ortaya koyduğu bilişsel öğrenme teorisinden üretilmiştir.(64) Taklit, birinin diğerinin yaptığını gözlemlediği bir davranışta bulunmaktır. (61) Sosyal öğrenme bir davranışı kabul edenlere yakınlık ve maruz kalmanın aktörün davranışı taklit etme olasılığını artırdığını belirtir. (44) Taklit modellenmiş sapsmış veya uyumlu davranışın çeşitli kaynaklar aracılığıyla tekrarlanmasıdır. (52) (50)

2.3.4. Ayırıcı Pekiştirme (Differential Reinforcement)

Burgess ve Akers (1966) bir davranışın tekrarlanıp tekrarlanmayacağını belirleyen unsurun olumlu ve olumsuz pekiştirme mekanizmaları (yani ödüller ve cezalar) olduğunu savunur. Ödüllendirici sonuçlar beklendiğinde suç davranışının işlenme ve/veya tekrarlanma olasılığı artar çünkü ödül ve cezalar önceden tahmin edilebilir. (68) Sosyal Öğrenme Kuramına göre, maliyetlerden daha büyük bir ödül sağlanması durumunda beklenen bir eylemin tekrarlanma olasılığı daha yüksektir. (46) Bu ödüller doğrudan maddi ödüller ya da maddi kazanç olabileceği gibi, statü elde etme ya da takdir edilme gibi sosyal içerikli de olabilir. Hatta kişinin kendini ödüllendirmesi-cezalandırması gibi içsel de olabilir. Akers'ın kuramı bireyin bir davranışının pekiştirilmesi veya cezalandırılmasının ana kaynaklarını oluşturan diğer bireylerin ve grupların bireyin o davranışı üzerinde en büyük etkiye sahip olacağını öne sürer. (61)

Son dönem şiddet araştırmalarında Sosyal Öğrenme Kuramı ve kavramlarının yakın eş, partner, aile, akran şiddeti, hakkında akran gruplarında, diğer sosyal

gruplarda ve bireysel ilişkilerde şiddet davranışlarına ilişkin konuları incelerken çalışıldığını görüyoruz. Spor alanında ise bireylerarası ilişkileri inceleyen araştırmalar artarken aile içi şiddet ve özellikle kadına yönelik şiddet suçlarının profesyonel spor dünyasında iç içe geçmiş durumda olduğuna vurgu yapan araştırmaların dikkat çekici veriler sunduğu görülmektedir. (69)

Çalışmalar taklit yoluyla deneyimlenen, model alınan, pekiştirilen ve meşrulaştırılan şiddet davranışlarının sonunda bireylerin şiddete alışarak tekrarlayan mağduriyetlere uygun, hazır ve alışılmış hedefler haline gelebildiklerini göstermiştir. Aynı biçimde mağdurlar, şiddeti nötralize etmeye normal olarak kabul etmeye ve hatta belki belli koşullar altında onaylamaya hizmet edecek normları da içselleştirebilirler. Zayıf tutulan geleneksel ahlak ve değerler veya durumsal olarak nötralize edilmiş ahlak ve değerler, sapkın davranış oluşturmak için yeterlidir. Bireyler sapkın davranışa karşı normları ve değerleri ne kadar güçlü bir şekilde onaylarsa, o davranışı etkisiz hale getirme olasılıkları o kadar düşük olur. Sosyal Öğrenme Kuramı, yakın arkadaşları (aile, arkadaşlar ve önemli kişiler) tarafından onaylanan davranışlarda bulunanlar arasında tekrarlayan fiziksel saldırganlık olasılığının daha yüksek olduğunu tahmin eder. Şiddete müsamaha göstermek sosyal ve sosyal olmayan ödüller içerebilir. Yani maliyetler bir kişinin şiddetin doğrudan bir sonucu olarak maruz kalabileceği çeşitli sosyal ve sosyal olmayan kayıplardır. (70)

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Yöntemsel Yaklaşım ve Araştırma Deseni

Bu tez çalışmasında karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması; araştırmacı veya araştırma ekibini, anlama ve doğrulamanın genişliği ve derinliği amacıyla nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarının bileşenleri (örnek nitel ve nicel bakış açıları, veri toplama, analiz ve çıkarım tekniklerinin kullanımı) birleştirdikleri bir araştırma türüdür. (69) Çalışmamızda karma yöntem veri zenginliği sunduğu için tercih edilmiştir.

Clark ve Ivankova karma yöntem araştırmasının temel ilkesini; araştırma yöntemlerinin güçlü ve zayıf yönleri temelinde bütünleştirilmesi veya karma hale getirilmesi gerektiğine ilişkin inanç olduğunu; araştırmacıların nicel ve nitel yöntemin güçlü yönlerini kullanarak, araştırma problemi ile hem tanımlayıcı hem de güçlendirici kanıtlar ortaya koyan daha güvenilir çalışmalar yapabileceklerini belirtmektedirler. (71)

Tashakkorie ve Teddlie Karma yöntem araştırmasının klasik biçimiyle veri türlerinden birinin büyük bir derinlik sağlarken, diğerinin büyük bir genişlik sağlayabildiğini birlikte kullandıklarında ise daha iyi çıkarımlarda bulunmayı sağlayacak sonuçlar ortaya koyduğunu düşünmektedirler. (72) Creswell'in de ifade ettiği gibi nicel sonuçlar çoğu zaman gerekli olan genel eğilimler ve ilişkileri açıklarken, nitel sonuçlar bireylerin derin kişisel görüşlerini ortaya koyarken daha bütüncül bir anlayış sağlamaktadır. (73)

Bu tez çalışmasında nitel ve nicel verilerin kullanım ağırlığıyla ilgili önceliklendirmede her iki yöntemin de 'eşit öncelikte değerlendirilmesi' uygun bulunmuştur. Bu bağlamda, nitel ve nicel veriler için eş zamanlılık tercih edilmiştir. Çalışma planlanırken spor alanında sporcuların maruz kaldıkları şiddet türlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Böylece sporcu topluluklarında kültürel şiddetin açık örüntüsünün görünür kılınması sağlanabilecektir. Sporcuların maruz kaldıkları

şiddetin sporda, toplumda, yönetim süreçlerinde kökeni aranarak konunun derinlemesine analizi hedeflenmiştir. Araştırmanın bu iki temel boyutu eş zamanlı olarak yürütülmüştür.

Çalışmada paralel karma yöntem deseni kullanılmıştır. Bu desen nitel ve nicel verilerin paralel olarak toplandığı, ayrı ayrı analiz edildiği, nicel ve nitel verilerin benzerlik ve farklılıklarının araştırıldığı, bu bağlamda ilişkilendirildikleri ve birbirine gömülü biçimde yorumlandıkları bir yöntemsel çerçeveyi içermektedir. Seçilen araştırma deseni bağımsız aşamaların önceliğinde, eşit vurgulu, aşamaların zamanlamasında eş zamanlı çalışılmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın veri toplama aşamasında önce nicel yaklaşım kullanılmıştır. Doğrusal bir araştırma yolu izlenmiş, saha araştırması belirli basamaklar halinde planlanmış ve sporda bireyler arası şiddet temelinde belirlenen değişkenler üzerinden hipotezler oluşturulmuştur. (74)

Çalışmanın nitel veri toplama yaklaşımı olarak ise *betimsel fenomenolojik* yaklaşım tercih edilmiştir. Genel olarak baktığımızda, fenomenoloji bilginin deneyime dayandığını varsayar. Bu yaklaşım başkalarının bilinçli olarak yaşadıkları deneyimlerini, yargılarını, algılarını ve duygularını deneyimlerin içeriğinde ve olduğu gibi anlamaya olanak verir. Farklı konuların araştırılmasında olduğu kadar farklı disiplinlerde ve alanlarda da kullanılmaktadır. (75) Yaşanılan ortamı birlikte kuran varlıklar olarak, dünyamıza ait temalar bireylerin deneyimsel farklılıkları nedeniyle herkes için başka anlamlar taşıyabilir. Her bir bireyin öznel deneyimleri bir fenomenin anlam ve derinliğini etkilerken metafizik olarak ruhlarımızda bıraktığı izleri de farklı formlarda biçimlendirebilir.

Çalışmada kullanılan fenomenolojinin betimleyici geleneği, Husserl ve Merleau-Ponty'den gelir. Bu bağlamda analizde, yaşanan dünyaya ilişkin deneyimler diğer bir deyişle beden, etrafını kuşatan yaşam dünyası (lifeworld) ile etkileşimde olması esas alınmıştır. (76) Husserl, metafizik, yönelimsellik, transendental idealizm, zaman, beden, öznelarasılık ve yaşam dünyasında fenomenolojik epistemoloji açısından *normallik ve gelenek* ilişkisine odaklanmıştır. Bu noktadan hareketle,

epistemolojik bağlamda şiddet fenomenini spor ortamında incelerken Husserl'in felsefesinde ortaya koyduğu "normal olanı başkalarından -- ve herşeyden önce en yakın akrabalarından, yani beni büyüten ve eğitenlerden-- öğrenirim böylece nesiller silsilesi aracılığıyla karanlık bir geçmişe uzanan müşterek bir geleneğe dahil olurum" düşüncesi temel alınmıştır. İlk kez o şiddet davranışını kimin nerede kime karşı uyguladığı belirsiz olmakla birlikte çoğu kez bir düşünce tarzı, ritüel biçimi, uyulması gereken zorunlu bir kural gibi davranış sürdürülmektedir. Tezin kuramsal çerçevesini teşkil eden 'Sosyal Öğrenme Kuramı' ile nitel araştırma deseni olan fenomenolojinin benzer epistemolojik temelden beslendiğini ve birlikte çalışabileceğini göstermektedir. (77)

Sporcuların şiddet bağlamında yaşadığı deneyimler, analiz için yol gösterici çerçeve olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada *yaşananları, deneyimleri anlama ve anlamlandırma*, sporcuların deneyimledikleri şiddeti açığa çıkarma çabasını ve daha önce farkedilmeyen ya da görünmeyeni görünebilir kılma çabasını kapsamaktadır. Betimsel fenomenolojik yaklaşım çerçevesinde sporcuların deneyimledikleri şiddeti önceden belirlenmiş temalar çerçevesinde görünür kılmak hedeflenmiştir. Bu seçim hem analitik düzeyde hem de sporcuların yaşadığı şiddeti türsel olarak daha ayrıntılı kavrama niyetinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Burada kuşkusuz araştırmacının duygu, düşünce ve inançları bağlamında kişisel bagajını/yükünü sorgulaması ve arka plana alması gerekmiştir. Araştırmacının odaklandığı nokta, katılımcıların neyi, nasıl anlattıkları, betimledikleri ve anlamlandırdıkları olmuştur. Daha sonra mülakata ilişkin metinler okunurken ileri ve geri hareket ederek metinle ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Bu veriler kodlanmış ve benzerlikleri ile farklılıkları üzerinde durulmuştur. Kodlama örüntüleri ve temalaştırma süreçleri bu şekilde ortaya çıkmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Tezin nicel verileri için iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. (Ek-5) Anket formunun birinci bölümünü 34 maddelik bir demografik bilgi formu teşkil etmektedir. İkinci bölümde soru kağıdı aracılığıyla sporcuların 'şiddet'

kavramını nasıl tanımladıkları, sporcuların şiddet davranışlarına maruz kalma sıklığı, şiddet uygulayan aktörlerin kimliği (cinsiyet, spor alanındaki görevi), sporcuların nerelerde şiddete maruz kaldıkları, sporcuların şiddet davranışlarına verdikleri tepkiler ve son olarak maruz kaldıkları şiddetin sürdürülmesinin nedenleri ve performansa etkisi araştırılmıştır. Nicel veri toplama sürecinin son aşamasında Dr. Bülent Bayat ve arkadaşları tarafından geliştirilen ‘Şiddet Eğilimi Ölçeği’ kullanılmıştır. Ölçek kullanımı için ölçek sahibinden (16.07.2019 tarihinde) izin alınmıştır. (Ek-6)

Anket formu şiddet üzerine akademik literatürde rastlanılan şiddet davranışları baz alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmış, Şiddet Eğilimi Ölçeği ise sporcuların şiddet eğilimleri ve spor alanında şiddet örüntülerinin öğrenilmesi ve şiddetin normalleştirilme sürecinin anlaşılabilmesi için kullanılmıştır.

Bireysel mülakatlarla elde edilen nitel veriler aracılığıyla ise, Türkiye’deki sporcuların sporda maruz kaldıkları şiddet türlerinin derinlemesine araştırılması ve ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırmanın soruları doğrultusunda hazırlanan nitel mülakat formu yarı yapılandırılmış nitelik taşımaktadır. Nitel veriler, araştırmanın konusu ve görüşme süreci hakkında bilgi sunan gönüllü katılım formu aracılığıyla ve görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı kullanılacağı beyan edilerek, katılımcıların yazılı izinleri alınarak toplanmıştır.

3.3. Veri Analiz Stratejisi

Karma yöntem yaklaşımının kullanıldığı bu çalışma da öncelikle nicel analiz yöntemleri ile analize başlanmıştır. Soru kağıdı ve ölçek uygulaması sonucu elde edilen veriler, betimsel analiz ve logliner analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Nitel araştırma bölümünde ise fenomenolojik çerçevede ve mülakatlar aracılığıyla ‘şiddet’ tüm yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. Katılımcıların bireysel spor yaşamlarını kronolojik bir biçimde anlatmaları, spor alanına özgü dilin özellikleri, branşın kültürel yapısı ile spor alanındaki yaşantıların keşfedilmesi amaçlanmıştır. Nitel analizlerde tematik analiz tekniği kullanılmıştır.

Çalışmamızın nicel araştırma bölümünde öncelikle sayısal değişkenler için tanılayıcı istatistik olarak normal dağılıma uygunluk test edilmiştir. Uygunluk sağlandığında ortalama \pm standart sapma, sağlamadığı durumda ortanca (medyan) min. - max. değerlerle niteliksel değişkenler için sayı ve yüzdeler verilmesi gerektiği görüldü.

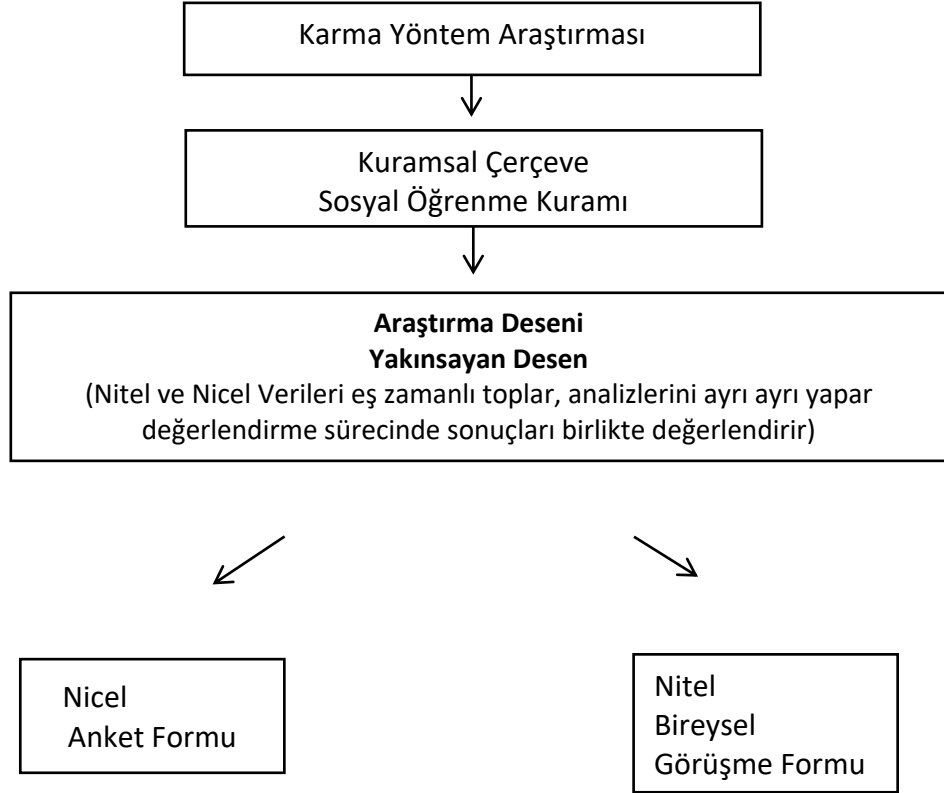
Şiddete maruz kalma sıklık gruplarında sayısal değişkenler açısından fark olup olmadığı parametrik test varsayımları ile sağlandığından, bağımsız iki ortalama arasındaki farkın önemlik testiyle sağlanamadığı durumda Mann-Withney-U testi ile test edilmesinin gerekli olduğu tespit edilmiştir.

Kategorik değişkenler arasında bağımlılık durum test ön şartları sağlandığından Pearson ki kare, sağlamadığı durumda tablo boyutuna göre Fisher'in Kesin Testi ya da genellendirilmiş Fisher Kesin Testi (Fisher-Freeman Halton Kesin Testi) ile test edilmesi gerektiği görülmüştür.

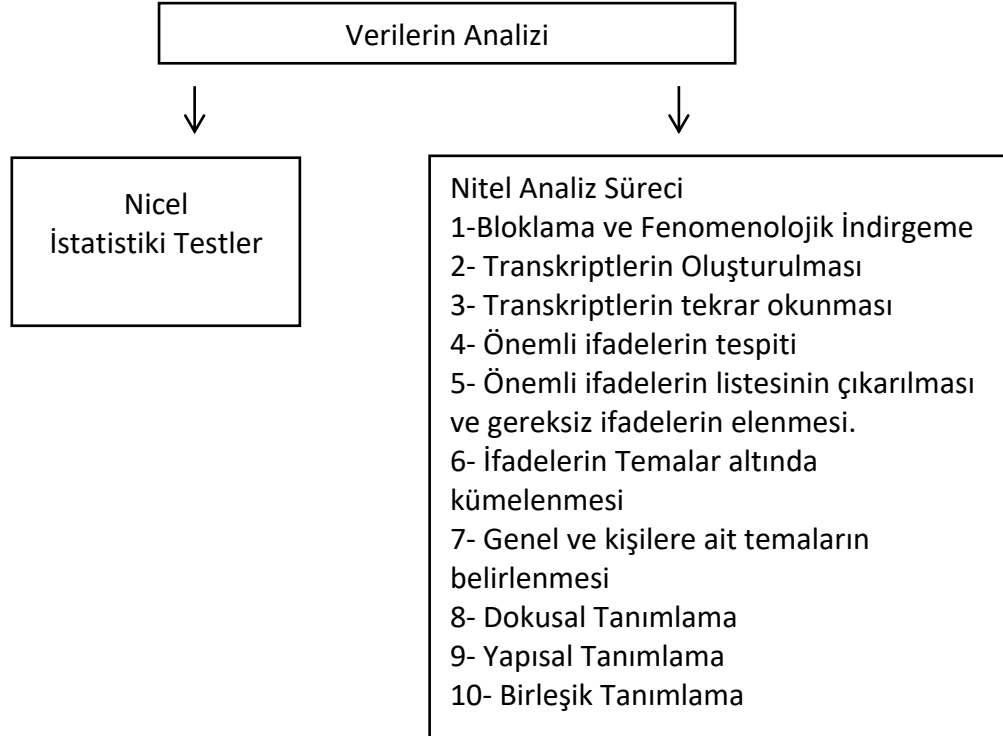
Bağımlı gruplardan şiddet türü dağılımlarının benzer olup olmadığının Cochran Q testi ile test edilmesinin uygun olduğu görülmüştür.

Diğer yandan nitel verilerin analiz aşamasından sonra, araştırma verilerinin yorumlama sırasında nicel verilerle birleştirilmesi yöntemi tercih edilmiştir. Birleştirme, araştırmanın nicel ve nitel aşamalarının belirgin bir şekilde ilişkilendirilmesi içindir. (78)

Bu tez çalışması Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonunun 15.06.2020 tarih ve 35853172-755.02.06 sayılı izni ile yapılmıştır. (Ek-1) Tezin yöntem ve analiz süreci akışı Şekil 2 ve Şekil 3'te gösterilmektedir.

Şekil 3.1. Tez Analiz Süreci

Şekil 3.2. Tez Analiz Süreci

Nicel saha araştırmasının son bölümünde ‘Şiddet Eğilimi Ölçeği’ kullanılmıştır. Başlangıçta anket formuna şiddet eğilimini tespit etmek amacıyla sorular eklenmiş olmasına rağmen hem sorulara açık gönüllülükle şiddet eğilimini yansıtan gerçekçi cevaplar verilmeyeceği yönünde endişe duyulmuş hem de çalışmayı güçlendirmek için bu sorular çıkarılarak ölçek eklenmesi uygun bulunmuştur.

Benzer yaş gruplarında farklı çalışmalarda (79) (80) (81) (82) (83) kullanılan ‘Şiddet Eğilimi Ölçeği’ daha önce tasarlanan ve çalışma dışına alınan sorularla benzer özellikler taşıdığı için çalışmanın şiddete maruz kalan kişilerin şiddet uygulama konusundaki eğilimlerini incelemek amacıyla tercih edilmiştir.

Bu ölçek (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1998, s. 46), Göka, Bayat ve Türkçapar tarafından 1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen “Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Şiddet Eğilimleri” konulu araştırmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet” konulu araştırmasında 7-14 yaş grubu çocukların Şiddet eğilimlerini ölçmek için temel yapısı değiştirilmeksizin yeniden desenlenmiş ve kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Araştırmada öğrencilerin saldırganlık eğilimlerini belirlemek amacıyla kullanılan ölçek toplam 20 ifadelik bir ölçektir. Ölçekte yer alan ifadelere verilen yanıtlar 4’lü Likert ölçeğinde düzenlenmiştir. Değerlendirmeler çok uygun seçeneğine 4, hiç uygun değil seçeneğine 1 puan verilerek yapılmıştır. Ölçekte yer alan tüm ifadeler tek yönlüdür. Buna göre, ölçekten alınan puanların yüksekliği öğrencinin şiddete eğiliminin yüksek olduğunu, düşük puan ise tam tersi bir durumu göstermektedir. Toplam puanlara göre yapılan değerlendirmelerde, 1-20 arasındaki puan öğrencinin saldırganlık eğiliminin “çok az”, 21-40 arasındaki puan “az”; 41-60 arasındaki puan “fazla”, 61-80 arasındaki puan “çok fazla” olduğunu göstermektedir. İncelenen çalışmalarda ölçek için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlığı (0.76) ve ($\alpha > 0.60$) görülmüştür. (79) Bizim çalışmamızda iç tutarlılık katsayısı 0.856 olarak bulunmuştur.

Tez çalışmasında ise; ölçekteki 20 maddelik ifade aynen korunmuş beşli likert ölçek kullanılmıştır. Değerlendirmeler Hiç Uygun Değil 1 puan, Çok Uygun seçeneğine 5 puan verilerek düzenlenmiştir. Şiddet eğilim algıları iç tutarlılığı

Cronbach's α katsayısı ile incelenmesi uygun görülmüştür. Tüm analizlerde yanılığın deneyi α 0.005(%5) olarak belirlenmiştir. Şiddet eğilimi, cinsiyet, şiddet türlerine maruz kalma ve diğer değişkenlerin birlikte etkisi regresyon analizi ile incelenmiştir.

Ölçeğin kullanım izni, ölçeği geliştiren yazarlardan Bülent Bayat'tan ıslak imzalı olarak ve e-postayla alınmıştır. Şiddet Eğilimi ölçeği izni EK-6'da ölçeğin örneği EK-5'de sunulmuştur.

Araştırmanın nitel yöntemle sürdürülen kısmında 9 kadın ve 5 erkek sporcu katılmıştır. Katılımcılar seçilirken daha önce belirttiğimiz gibi kartopu örneklem modeli kullanılmıştır. Öncelikle anket çalışması sırasında konuya ilgi gösteren ve bu konuda paylaşmak istediği deneyimleri olduğunu belirten bir kadın sporcu ile görüşülmüş daha sonra onun hem araştırmacıyı yönlendirdiği hem de benzer deneyimlere sahip olduğunu iddia ettiği sporcuları araştırmacıya yönlendirmesi ile katılımcılara ulaşılmıştır. Bu sırada her yeni görüşme bir sonraki için referans oluşturmuştur. Bir erkek sporcu ile yapılan görüşme veri doygunluğu sağlamadığı için araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bir başka erkek sporcu ise maruz kaldığı şiddet deneyimleri mahkeme sürecinde olduğu için görüşmeden çekilmiştir. Bu bağlamda tezin mülakat sorularını oluştururken göz önüne alınan temel hususlar şöyle sıralanabilir:

- 1- Sporcular spor yaşamlarında hangi şiddet türlerini deneyimliyorlar?
- 2- Sporcuların cinsiyetleri ve maruz kaldıkları şiddet türü arasında nasıl bir ilişki var?
- 3- Şiddet türlerine maruz kalan sporcuların yaşları bu konuda belirleyici oluyor mu?
- 4- Spor branşları ile şiddet türleri arasında nasıl bir ilişki var?
- 5- Sporcular genellikle kimlerin uyguladıkları şiddet davranışlarına maruz kalıyorlar?
- 6- Cinsiyet, yaş, branş, maruz kalınan şiddet davranışı sporcuların yaşam kalitesini nasıl etkiliyor?
- 7- Sporcular şiddete maruz kaldıklarında nasıl tepki veriyorlar? Tepki vermelerini engelleyen etkenler neler?
- 8- Cinsel taciz ve saldırı davranışları ile karşılaşan sporcular var mı?
- 9- Cinsel taciz deneyimleri sporcuların yaşamlarını nasıl etkiliyor?
- 10- Sporun kendisi doğal sürecinde nasıl bir şiddet barındırıyor ve aktörlerin

uyguladığı şiddet davranışlarından nasıl ayrılabilir?

- 11- Sporcular şiddeti devam ettirmek için aynı biçimde davranışlar geliştiriyorlar mı, kimlere nasıl uyguluyorlar?
- 12- Sporda sporcuların şiddete maruz kalmasını önleyici politika veya tedbirler var mı?

3.4. Örneklem ve Araştırmanın Katılımcıları

3.4.1. Nicel Örneklem

Bu tez çalışmasının evrenini olimpik spor branşlarını yapan 18 yaş üzeri sporcular oluşturmaktadır.

Ankara illinde toplam 668 sporcu ile anket çalışması yapılmıştır. Nicel veriler toplanırken spor salonlarına, sporcuların uygun oldukları bazı antrenmanlarına gidilerek, antrenörleri aracılığıyla ya da bireysel olarak ulaşılarak sporcularla anket çalışması yapıldı. Anket uygulaması 18 yaş üstü sporcularla gönüllü katılım şartının sağlanması ile yapılmıştır. Sporculara çalışmanın amacı ve kapsamı anlatılarak ve bireysel onayları alınarak katılmaları sağlanmıştır. Çalışmaya katılmak istemeyen ya da yarım bırakmak isteyen sporcular çalışmaya dâhil edilmemiş ve ayrıca anket sorularını cevaplamaktan istedikleri an vazgeçebilecekleri kendilerine bildirilerek, katılım konusunda gönüllülük esası ön planda tutulmuştur. Yapılan incelemede anketlerin yanlış veya eksik doldurulduğu, çalışmaya katılan bazı sporcuların da 18 yaşın altında olduğu tespit edilmiş bu anketler analiz sürecine dâhil edilmeden elenmiştir. Sonuç olarak istatistiksel analizler 550 sporcudan elde edilen veri seti ile gerçekleştirilmiştir.

Olimpik spor branşları Türkiye geneli sporcu sayıları ve bu branşları lisanslı, faal olarak yapan sporcu sayıları Gençlik ve Spor Bakanlığı ilgili birimlerinden resmi biçimde alınmıştır. Bu sayılar tablo 3.1 ve 3.2’de gösterilmektedir. (84) (85)

Tablo 3.1. Türkiye Geneli Olimpik Branş Sporcu Sayıları. (2018-2019 yılı verileri kullanılmıştır.

Olimpik Spor Branşları Türkiye Geneli Sporcu Sayıları (06.01.2019 - shgm.gov.tr -)					
Branş	Kadın		Erkek		Toplam
	n	%	n	%	
Atıcılık	4.165	16	22.274	84	26.439
Atletizm	86.375	38	143.248	62	229.623
Badminton	41.480	44	53.006	56	94.486
Branş	Kadın	%	Erkek	%	Toplam
Basketbol	57.709	20	229.655	80	287.364
Binicilik	3.338	51	3.159	49	6.497
Bisiklet	5.773	18	26.117	82	31.890
Boks	17.089	14	101.873	86	118.962
Buz Hokeyi	2.271	32	4.931	68	7.202
Buz Pateni	3.042	61	1.952	39	4.994
Cimnastik	49.086	63	28.664	37	77.750
Eskrim	5.866	40	8.595	60	14.577
Futbol	5.477	2	290.417	98	295.894
Golf	2.499	34	4.796	66	7.295
Güreş	8.040	6	129.613	94	137.653
Halter	2.882	22	10.197	78	13.079
Hentbol	44.266	38	73.593	62	117.859
Hokey	5.099	37	8.590	63	13.689
Judo	36.417	34	70.418	66	106.835
Kano	2.372	26	6.728	74	9.100
Kızak	364	31	793	69	1.157
Kürek	1.622	28	4.093	72	5.715
Masa Tenisi	42.879	34	83.139	66	126.018
Modern Pentatlon	1.804	36	3.255	64	5.059
Okçuluk	12.721	38	20.461	62	33.182
Ragbi	2.993	23	9.847	77	12.840
Su Topu	3.095	26	8.850	74	11.945
Taekwondo	156.326	33	310.791	67	467.117
Tenis	25.431	45	31.440	55	56.871
Triatlon	1.630	25	5.009	75	6.639
Voleybol	186.044	63	111.235	37	297.279
Yelken	5.556	27	15.040	73	20.596
Yüzme	79.271	43	106.151	57	185.422

Tablo 3.2. Olimpik Spor Branşları 18 Yaş Üzeri Faal Sporcu Sayıları

Olimpik Spor Branşları Türkiye Geneli 18 Yaş Üstü Faal Sporcu Sayısı (08.04.2019 Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığı Verileri)						
Branş	Kadın		Erkek		Toplam	Araştırmaya Katılması Uygun Toplam Sporcu
	n	%	n	%		
Atıcılık	221	15	1246	85	1467	6
Atletizm	1753	31	3951	69	5704	44
Badminton	381	37	656	63	1037	9
Basketbol	34	20	132	80	166	1
Binicilik	142	46	170	54	312	4
Bisiklet	221	12	1603	88	1824	6
Boks	777	20	3096	80	3873	19
Buz Hokeyi	91	30	214	70	305	2
Buz Pateni	116	71	47	29	163	3
Cimnastik	102	55	85	45	187	3
Eskrim	101	39	156	61	257	3
Golf	37	25	114	75	151	1
Güreş	253	7	3285	93	3538	6
Halter	140	28	361	72	501	3
Hentbol	1089	35	2022	65	3111	27
Hokey	210	32	440	68	650	5
Judo	295	28	745	72	1040	7
Kano	29	20	113	80	142	1
Kızak	42	32	91	68	133	1
Kürek	110	35	205	65	315	3
Masa Tenisi	535	24	1724	76	2259	13
Modern Pentatlon	33	36	58	64	91	1
Okçuluk	1021	41	1467	59	2488	25
Ragbi	283	19	1212	81	1495	7
Su Topu	61	19	256	81	317	2
Taekwondo	3004	44	3805	56	6809	75
Tenis	132	32	282	68	414	3
Triatlon	150	17	727	83	877	4
Voleybol	4910	46	5821	54	10731	122
Yelken	788	26	2266	74	3054	20
Yüzme	1180	33	2379	67	3559	29
Toplam	18241	32	38729	68	57002	455

Araştırmanın hipotezleri düzenlenerek test edilmiş olup örneklem grubu sayısı 412 olarak tespit edilmiştir. Branş dağılımları incelenerek araştırmanın evrenini

57.002 sporcu oluşturmaktadır. Örneklem 455 sporcu olarak tespit edilmiştir. Örneklem tespiti için grup özelliklerini göstermek, betimlemek ve bunlar arasında karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla tabakalı amaçsal örneklem ve kota örnekleme teknikleri tercih edilmiştir.

Yöntemsel yaklaşım, araştırma deseni, eş zamanlı incelenecek değişkenlerin sayısı, uygulanacak veri analizi yöntemleri, tahmin için kabul edilen güven düzeyi ve tolere edilecek sapma miktarı dikkate alınarak 30 gönüllü sporcu katılımcı ile anket uygulaması öncesinde bir pilot çalışma yapılmış ve bu bağlamda kullanılacak istatistiksel teknikler için bir veri seti oluşturulmuş, bu veri seti hipotezler doğrultusunda istatistiksel ön analize tabi tutulmuştur.

3.4.2. Nitel Saha Araştırmasının Katılımcıları

Araştırmanın nitel yöntemsel yaklaşım aracılığıyla gerçekleştirilen mülakatlarına 10 kadın ve 4 erkek sporcu katılmıştır. Katılımcılar seçilirken kartopu örneklem modeli kullanılmıştır. Kartopu örnekleme, araştırmacının pratik olma, istediği özelliklere sahip kişilere kolayca ulaşabilmesi için başvurulmuş ve tesadüfi olmayan, yargılı bir örnekleme türüdür. Bu örneklem türünün kullanılmasını gerektiren bir diğer koşul da aranan özelliklere sahip hassas çalışma gruplarının (cinsel taciz mağdurları, uyuşturucu bağımlıları vb.) bilinmiyor, tanınmıyor ya da kolaylıkla ulaşılabilir olmayışıdır. Kartopu örneklem deseninde aranan niteliklere haiz bir ya da bir kaç kişi bulunur ve bu kişilerden kendileri gibi olan arkadaşlarının/tandıklarının isimlerini vermesi istenir. Daha sonra bu isimlere ulaşılır ve ulaşılan isimlerden yardım alınarak başkalarıyla iletişim kurulur. Böylelikle kartopuna benzer şekilde büyüyen örnekleme ulaşılır. (86) Nitel araştırma yaklaşımında araştırma yapılan katılımcı sayısı dikkate alınmaz; veri doygunluğuna ulaşıldığı noktada mülakatlar sona erdirilir.

3.5. Karma Yöntem Çerçevesinde Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

3.5.1. Geçerlik

Creswell ve Clark karma yöntem araştırmalarında ‘geçerlik’i; verilerin toplanması, analiz edilmesi, araştırmanın nicel ve nitel aşamalarının birleştirilmesi

veya ilişkilendirilmesi ile uzlaşma varılabilen yorumlar ve bu birleşimden çıkarılan sonuçlardaki olası hususları tanımlayan stratejileri kullanma olarak tanımlamışlardır. (73)

Larry ve arkadaşları karma yöntem araştırmalarında risk olarak görülen hususları nitel araştırmalarda kullanılması gereken ‘geçerlik stratejileri’ olarak sunmakta ve bu stratejileri: veri çeşitlemesi, kapsamlı alan çalışması, dış denetim, araştırmacı çeşitlemesi, doğrudan alıntı, yöntem çeşitlemesi, zıt durum örnekleme, örüntü eşlemesi, hakem değerlendirmesi, yansıtıcı düşünme, detaycı araştırmacı, alternatif açıklamaları reddetmek, teori çeşitlemesi, çeşitleme olarak özetlemektedirler. (87)

Bu tez çalışmasında nitel araştırma bölümünde iç geçerlik yöntemi olarak; detaycı araştırmacı, ikinci strateji olarak yöntem çeşitlemesi, üçüncü strateji olarak da veri çeşitlemesi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin elde edileceği kişiler farklı branşlardan 18 yaş üstü sporcular olması gözetilirken, şiddet fenomeninin spor alanında var olma ve sürekliliğini anlayabilmek için sporu bırakmış eski sporcularda görüşmelere dâhil edildi yanı sıra hala spor yapmakta olan sporcularla da bireysel görüşmeler yapılmaya özen gösterilmiştir.

Her ne kadar nitel bir araştırma genelleme yapmakla ilgilenmese de dış geçerlik stratejisi olarak, araştırmanın rapor edilen insanlar ve bağlamın diğer bağlam ve insanlara olan benzerliği üzerinden doğal genelleme tercih edilmiştir.

Ayrıca bu tez çalışmasında yardımcı geçerlik stratejileri olarak katılımcılardan geri bildirim alma yöntemi tercih edilmiş ‘yorumlama geçerliği’ ve elde edilen verilerin tezin genel çerçevesini oluşturan ‘Sosyal Öğrenme Kuramı’ ile uyumsallığı ortaya koyulmaya çalışılarak ‘teorik geçerlik’ stratejisi de kullanılmıştır. Bu aşamada görüşme deşifreleri bloklama yöntemi ile düzenlenip kod ve temalar altında alıntılarla bir şablon içinde oluşturulmuş ve bu şablon her bir katılımcının kendine ait görüşme transkriptinin kendisiyle paylaşılmıştır. Katılımcılara anlattıkları olayların araştırmacı tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığı, etik kaygılar ile bireysel önem taşıyan

bilgilerin gizliliğinin sağlanması konusunda analiz çalışmasını yeterli bulup bulmadıkları, kod ve temalara dair görüşleri sorulmuştur. Bu aşamada cinsel taciz bulguları olan katılımcılar ile alıntılar hakkında özel olarak iki kez çalışma yapılmış ve bilgilerin gizliliği konusunda tüm katılımcıların memnuniyet onayları alınmıştır. Bir katılımcı bazı detaylarda özel bilgi gizliliği talep etmiştir. Katılımcılar çalışmanın tüm aşamalarında metin hakkında bilgilendirilmişlerdir. Katılımcılar analiz sürecinde ulaşılan kod ve temaları onayladıklarını belirtmişlerdir.

3.5.2. Güvenirlik

Sığrı (88), nitel araştırmaların güvenilirliğinde uygulanan stratejileri çeşitleme, üçgenleme, nirengileme olarak sınıflandırmakta ve iç ve dış güvenirlilik başlıkları altında iki biçimde sunmaktadır.

Aynı araştırmacı tarafından farklı zamanlarda ve benzer ortamlarda benzer araştırma sonuçlarının elde edilip edilemeyeceği Yıldırım ve Şimşek tarafından dış güvenirlilik; başka bir araştırmacının aynı veriyi kullanarak farklı zamanda aynı sonuca ulaşip ulaşmayacağını ise iç güvenirlilik olarak tanımlanmaktadır.

Bu tez çalışmasında dış güvenirlilik yöntemi olarak veri toplama ve analiz yöntemleri ayrıntılı bir biçimde aktarılmıştır. Araştırmacının konumu çalışılan fenomen ile ilgili ön deneyimleri açık biçimde ifade edilmiştir. Kullanılan kuramsal çerçeve ayrıntılı bir biçimde tanımlanırken araştırma kuramsal çerçeve dâhilinde sürdürülmeye çalışılmıştır.

Yine bu tez çalışmasında iç güvenirlilik stratejisi olarak kaynaklarca da önerildiği gibi, veriler betimsel yaklaşımla sunulmaya çalışılmış, yapılan bireysel görüşmelerin deşifreleri ikinci bir araştırmacı ile paylaşılmış, katılımcılar farklı branş, yaş ve cinsiyetlerden seçilerek çeşitleme stratejisi uygulanmış, analiz aşamasında başka bir araştırmacının görüşleri alınmıştır. Yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerin nicel formda uygulanan temel prensipleri göz önünde bulundurularak görüşmenin yapılması da uygulanan stratejilerden biri olmuştur.

Kullanılan anket formunun şiddet fenomeninin kim tarafından, nerede, nasıl,

hangi sıklıkta uygulandığı, maruz kalan sporcunun ne hissettiği, nasıl tepki verdiği, şiddet davranışından sonra sporcuyu nasıl etkilediği, bireysel görüşmelerin de genel çerçevesini oluşturmuştur. Bireysel görüşmeler esnasında, derinlemesine görüşme yapılmaya çalışılmış, araştırmacının katılımcıyı etkilemeden ve araştırmacı kimliğini yansıtmadan ve çeşitli biçimlerde şiddete maruz kalan sporcuların kendi yaşamlarında herhangi birine ya da bir şeye şiddet uygulayıp uygulamadıkları kuramsal çerçeve dâhilinde yordanmaya çalışılmıştır.

3.6. Nicel Veriler

3.6.1. Nicel Verilerin Analizi

Araştırmada elde ettiğimiz veriler öncelikle tek yönlü frekans tabloları ile sunulmuş; ikinci aşamada araştırmada belirlediğimiz temel değişkenler arası ikili ilişkiler kontenjans tabloları yardımıyla incelenmiştir. Ardından araştırmada belirlediğimiz temel değişkenlerin aralarındaki çok yönlü ilişkiyi/etkileşimi incelemek amacıyla Logaritmik Doğrusal Analiz (Log-Linear Analysis) tekniği kullanılmıştır.

Logaritmik Doğrusal analiz kategorilendirilmiş veriler için, model kurma, hipotez test etme ve parametre tahmini yapmaya olanak tanıyan bir süreci içermektedir. Kategorik veriler sayma esasına dayalı verilerdir ve çapraz sınıflandırmalar yapmak suretiyle kontenjans tablolarıyla düzenlenirler. (89)

Kategorik veri çözümlemesi iki ya da daha fazla kategorik değişken arasındaki istatistiksel ilişkiyi ölçen, ilişkinin önem düzeyini veren, etken-sonuç araştırmalarında etkinin sonuç üzerinde ne kadar risk oluşturduğunu inceleyen, kategorik değişkenler ile model kurmaya, tahmin yapmaya, değişkenlerin düzeyleri arasındaki ilişkileri de ortaya çıkarmaya olanak veren bir yöntemler topluluğudur. (90)

İki kategorik değişkene göre gerçekleştirilecek analizlerde değişkenlerden biri satırda diğeri sütunda gösterilerek iki boyutlu kontenjans tablosu düzenlenmiş olur. Kategorik değişken sayısının üç veya daha fazla olması durumunda ise tablo genişlemekte üç veya daha çok yönlü kontenjans tabloları düzenlenmektedir. Değişken sayısı arttıkça tablolar karmaşık bir hal almaktadır. (89)

Nicel verilerin analizinde sıkça kullanılan tekniklere ilaveten Logaritmik Doğrusal Analizin tercih edilme nedeni ise değişkenler arasındaki ikili ve daha yüksek ilişkiler bulunup bulunmadığını ortaya koymaktır.

Logaritmik doğrusal modeller kurulabilmesi için öncelikle veriler kategorik hale getirilerek yeniden düzenlenmiştir. Bunun için tüm veriler iki kategoriye indirilmiştir.

Örneğin katılımcıların 18 yaş ve üstü olması nedeniyle yaş ile ilgili veriler 22 yaş altı ve 23 yaş ve üzeri olmak üzere iki kategoride toplandı. Ailelerin ve bireylerin ekonomik durumunu bildiren veriler ‘Asgari Geçim Seviyesi’ ve ‘İyi’ olarak kategorilendirildi. Anne baba mesleği hakkında oluşan meslek grupları ‘Çalışıyor, Çalışmıyor’ olarak kategorilendirildi. Eğitime dair bilgiler ‘Lise ve altı ile Lise üstü’ olarak kategorilendirildi. Spor branşları ‘Temas Gerektiren ve Temas Gerektirmeyen’ sporlar olmak üzere iki kategoride toplandı. Temas gerektiren sporlar kategorisi altında takım sporları ve bazı bireysel branşlar kategorilendirildi. Hentbol, Basketbol, Futbol, Buz Hokeyi, Judo, Taekwondo, Karate, Boks, Kick Boks, Güreş, Sutopu branşları Temas Gerektiren Branşlar kategorisinde toplanırken; Voleybol, Masa Tenisi, Atıcılık, Badminton, Tenis, Eskrim, Vücut Geliştirme, Halter, Yüzme, Atletizm, Cimnastik, Sualtı, Kürek, Kano, Dans, branşları Temas Gerektirmeyen Branşlar kategorisi altında toplanarak kategorik veriye dönüştürüldü. Spora kaç yaşında başladığı; 12 yaş ve altında başlanmışsa 12 yaş altı kategori, 13 ve üzerinde başlanmışsa ikinci kategori olarak tespit edilmiştir. Burada ortalama olarak branşlarda spora başlama yaşı gözetilmeye özen gösterilmiştir. Takım kategorileri daha önce tespit edilen 6 kategorik başlıktan (Üniversite Takımı, Amatör Takım, Profesyonel, Kulüp, Bölgesel, Lig Takımı ve Ferdi Kategorilerinden) Lig takımı ve Ferdi Lisanslı sporcu olmak üzere iki kategoriye indirgenmiştir. Antrenörün eğitim seviyesi Lise ve Lise üstü biçiminde iki başlıkta kategorilendirilmiştir. Antrenörlük Eğitimi 3. Kademe altı ve 3. Kademe üstü olmak üzere; antrenörün spor geçmişi sporcu- sporcu değil; sporcunun baba mesleği, çalışıyor çalışmıyor; ne kadar süredir spor yaptığı 8 yıl altı

ve 9 yıl ve üstü şeklinde kategorilendirilmiştir böylece tüm yanıtlar iki kategori altında toplanarak kategorik hale getirilmiştir.

Katılımcıların cinsiyetleri itibariyle branşlara dağılımı Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Katılımcıların Branşlara Göre Cinsiyet Dağılımı

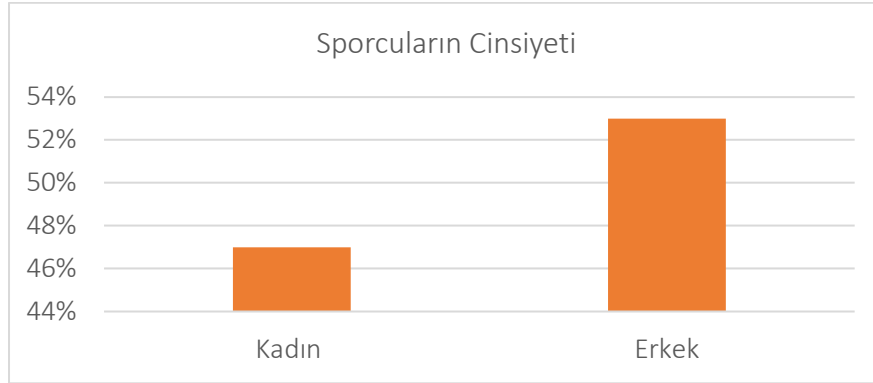
Branşlar	Kadın		Erkek		Toplam
	n	%	n	%	
Atıcılık	1	38	2	69	3
Atletizm	52	20	51	18	103
Badminton	2	77	1	35	3
Basketbol	20	8	15	5	35
Boks	31	12	27	9	58
Buz Hokeyi	1	38	1	35	2
Cimnastik	4	2	3	1	7
Futbol	22	8	28	10	50
Güreş	9	3	15	5	24
Halter	6	2	8	3	14
Hentbol	67	26	65	22	132
Judo	12	5	32	11	44
Kano	0	-	4	1	4
Karate	4	2	8	3	12
Kürek	1	38	2	69	3
Masa Tenisi	1	38	2	69	3
Su Altı	1	38	2	69	3
Su Topu	0	-	2	69	2
Taekwondo	2	77	0	-	2
Tenis	3	1	0	-	3
Voleybol	19	7	19	7	38
Yüzme	3	1	2	69	5
Toplam	261	100	289	100	550

3.6.2. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kategorilendirilerek analiz edilen veri setine ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Katılımcıların cinsiyet ve yaş bulguları şöyledir: Bu tez çalışmasına katılan 550 sporcunun %47.5'i (n=261) kadın ve %52.5'i (n=289) erkektir.

Tablo 3.4. Cinsiyet Dağılımı

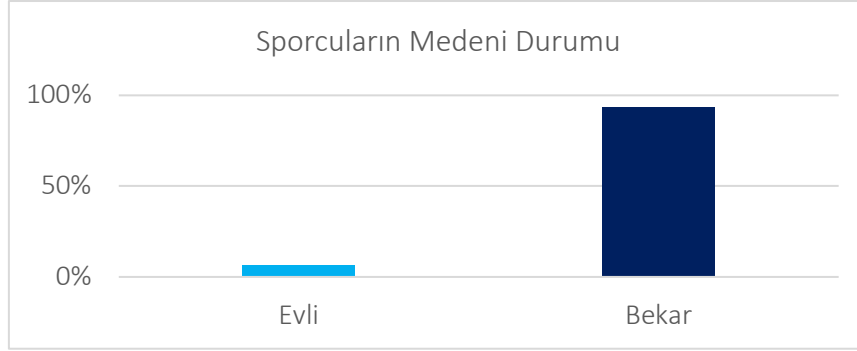

Katılımcılardan %69.4'i (n=382) 18-21 yaş aralığında; %30.5'i (n=168) 22 yaş üstü kategoridedir. Çalışmaya katılan kadın ve erkek sporcuların yaş ve cinsiyet dağılımları yaş ve frekans aralığında aşağıdaki tabloda gösterilmiştir

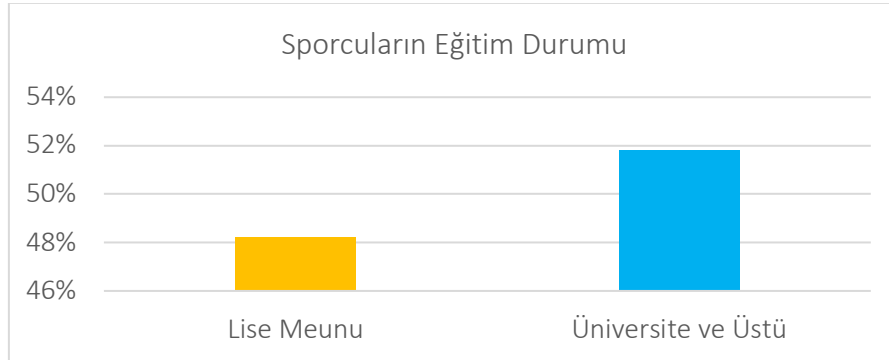
Tablo 3.5. Yaş Dağılımı.

Bu tez çalışmasına katılan sporcuların %93.6'sı (n=515 bekar), %6.4'ü (n=35) evli olduklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların medeni durumları tablo 3.5.'de gösterilmiştir:

Tablo 3.6. Medeni Durum

Katılımcıların %48.2'si (n=265) lise mezunu iken %51.8'i (n=285) üniversite ve üstü eğitime sahip olduklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların Eğitim Durumu Tablo 3.6.'da gösterilmiştir:

Tablo 3.7. Eğitim Durumu

Anket çalışmasına katılan sporcuların diğer demografik bilgileri Tablo 3.7.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Anket Çalışmasına Katılan Sporcuların Diğer Demografik Bilgileri

Cinsiyet	Kadın n (%)		Erkek n (%)					
	261	(47)	289	(53)				
Yaşadığı Yer	Büyükşehir		Şehir		İlçe			
	317	(58)	214	(39)	19	(3)		
Spor Yaşamı Geçirilen Yerin Niteliği	Büyükşehir		Şehir		İlçe		Köy	
	282	(51)	224	(41)	38	(7)	6	(1)
Ailenizin Ekonomik Durumu	Asgari Ücret		Asgari Ücret Üstü		Çok İyi			
	202	(37)	337	(61)	11	(2)		
Anne Babanın Medeni Durumu	Evliler		Ayrı Yaşıyorlar		Ebeveynler Ölü		Boşandılar	
	471	(86)	32	(6)	23	(4)	24	(4)
Kardeş sayısı	Tek Çocuk		2-3 Kardeş		4-5 Kardeş		6 ve Üzeri	
	59	(11)	444	(81)	39	(7)	8	(1)
Annenin Mesleği	Ev Hanımı		Memur		İşçi		Diğer	
	440	(80)	17	(3)	61	(11)	32	(6)
Babanın Mesleği	Memur		Esnaf		İşçi		Diğer	
	63	(11)	43	(8)	183	(33)	226 + 35	(48)
Anne Eğitim Durumu	ilkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	247	(45)	115	(21)	135	(25)	53	(9)
Baba Eğitim Durumu	ilkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	109	(20)	158	(29)	170	(31)	113	(20)
Annenin Spor Geçmişi Var mı?	Evet		Hayır					
	71	(13)	479	(87)				
Babanın Spor Geçmişi Var mı?	Evet		Hayır					
	147	(27)	403	(73)				
Spora Nasıl Başladı	Beden Eğitimi Öğretmeni		Aile arkadaşı/Yakını		Yetenek Taraması ile		Kendi İsteği ile	
	499	(80)	50	(50)	-	(-)	1	(-)
Takım Kategorisi	Üniversite Tak.		Amatör Lig		Profesyonel Lig		Kulüp Takımı	
	26	(5)	178	(32)	46	(8)	15	(3)
Takım Kategorisi	Alt Yapı		Gençler Ligi		Bireysel Branşlar			
	3	(1)	35	(6)	247	(45)		
Antrenörün Cinsiyeti	Kadın		Erkek					
	11	(2)	539	(98)				
Antrenörün Eğitim Durumu	Lise		Üniversite		Lisansüstü			
	105	(19)	387	(70)	58	(11)		
Antrenörün Kademesi	1-2.Kademe		3. Kademe		4.Kademe		5.Kademe	
	187	(34)	251	(46)	98	(18)	14	(2)
Antrenörün Spor Geçmişi	Aynı Branşta Eski Sporcu		Başka Branşta Eski Sporcu		Spor Geçmişi Yok			
	405	(74)	115	(21)	30	(5)		
Antrenör veya Kulüp Değişirme Oranı	Hiç ya da 1 Kez		2-3 Kez		4-5 Kez		6 ve Üzeri	
	485	(88)	48	(9)	11	(2)	6	(1)

Demografik bilgi formu ve anket formu hazırlanırken sporcuların aile, okul spor, sosyal çevrelerinde maruz kaldıkları şiddet türleri olup olmadığı bu nedenle bu alanlardaki aktörlerin şiddet kapsamındaki etkileri ve roller anlaşılmasına çalışılacak biçimde geniş kapsamlı çalışılmıştır. Ancak anket formunun cevaplanma sürecinde cevaplayan kişileri nasıl etkilediği neler düşündürdüğü anlaşılmasına çalışılmış araştırma örnekleminde tamamen bağımsız küçük bir denek grubuyla çalışılmış ve eksikler tespit edilmiştir. Anket cevaplamak üzere oluşturulan deneme grubunca fazlaca uzun, sıklıkla tekrar eden sorular olduğu algısıyla yorucu bulunduğu için sporcuların okul ve sosyal çevrelerine yönelik sorular formdan çıkarılmış anketin yordadığı alanlar, aile ve spor alanları olarak daraltılmıştır. Öte yandan anket formu şekil yönünden de incelenerek daha kolay anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır.

Böylece bu tez çalışmasında kuramsal çerçevede kullanılan Sosyal Öğrenme kuramı çerçevesinde sporcuların edindikleri şiddet davranışlarını öğrendikleri kaynak, yaşamlarında hangi alana ne biçimde taşıyarak sürdürdükleri anlaşılacak istenmiştir.

Anket formunun ve demografik bilgi formunun bu denli kapsamlı hazırlanmasının bir diğer nedeni; nitel verilerle nicel verilerin birleştirilerek yorumlanması sırasında verilerin örtüşürülebilmesi içindir.

3.6.3. Logaritmik Doğrusal Modellerin Geçerlilik Teknikleri

Montgomery Peck ve Vining bir regresyon modelinin geçerliliği için şu incelemelerin yararlı olduğunu bildirmektedirler:

- Model katsayılarının ve ön kestirim değerlerinin, önceki deneyimlerle, fizik kuramıyla ve diğer analitik modeller ya da benzetim sonuçlarıyla karşılaştırmalarını içeren analizler yapmak,
- Modelin ön kestirim performansını incelemede yeni veriler toplamak,
- Verileri bölmek yani orijinal verilerin bazılarını ayırmak ve bu verileri kullanarak modelin ön kestirim performansını araştırmak. (91)

Kategorik hale getirilen verilerle ön kestirim analizi yapılmış olup üç değişken üstü modellerde gözlemlere düşen veri doygunluğunun sağlanmadığı görülmüştür. Bu

doğrultuda sporcuların şiddete maruz kalmaları ile ilgili olduğu düşünülen değişkenler seçilerek aralarındaki etkileşim kurulan modeller aracılığıyla değişkenlerin üçlü, ikili etkileşimleri incelenmiştir.

Lojistik regresyon, yordayıcı değişkenlerin kendi aralarında doğrusal bir ilişki varsayımı taşımamasına rağmen; sürekli yordayıcılar ile bağımlı değişkenin logit transformasyonu arasında doğrusal bir ilişki olduğunu varsayar. Her bir yordayıcı ile onun doğal logaritması arasındaki etkileşimi içeren terimler lojistik regresyon modeline eklenerek test edilir. (92)

3.7. Nitel Veriler

3.7.1. Nitel Saha Araştırması

Araştırmak istediğimiz temel süreç ve yapıları anlamak için soru formunun yarı yapılandırılmış olması tercih edildi. Tezin nitel verileri toplanırken anket çalışmasına katılan bazı sporcular özel şiddet deneyimleri olduğunu belirttiler. Kendileri bu deneyimlerini derinlemesine görüşmek üzere görüşmeye davet edildiler katılmak isteyen sporcular ile görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formu çerçevesinde ses kaydı alınarak yapılan bu görüşmelerden sonra bazı sporcular çevrelerindeki arkadaşlarına bu araştırmaya katılmaları konusunda önerilerde bulundular. Sporcular genellikle kendilerinininkiyle benzer deneyimleri olduğunu bildikleri bireyleri tavsiye ettikleri için çalışmanın nitel verilerinin sağlanmasında kartopu, zincirleme örneklem modeli kullanılmıştır.

Görüşmeler süresince gerektiği durumlarda araştırmacı günlüğü tutulmasına özen gösterildi. Analiz sürecine geçmeden önce katılımcıyı görüşmeye hazırlayan görüşme bölümleri demografik tablolar halinde sunulmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri tablo 3.'de sunulmaktadır. Tablo 3.9:

Tablo 3.9. Bireysel Görüşme Yapılan Katılımcıların Demografik Bilgileri

Nitel Veriler:						
Bireysel Görüşme Yapılan Katılımcıların Demografik Bilgileri						
Katılımcı Kod	Cinsiyet	Yaş	Takım Kategorisi	Eğitimi	Medeni Durum	Kaç Yıldır Spor Yapıyor/ Yaptı
K1	Kadın	21	2. Lig	Lise M.	Bekâr	9
K2	Kadın	27	Süper Lig/ Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	15
K3	Erkek	28	Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	12
K4	Erkek	25	Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	18
K5	Kadın	26	Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	17
K6	Kadın	47	E. Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	25
K7	Kadın	29	E.Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	15
K8	Erkek	38	Kulüp Sporucusu	Üniversite M.	Evli	15
K9	Kadın	27	Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	20
K10	Kadın	37	Milli Sporcu	Üniversite M.	Bekâr	22
K11	Kadın	44	Eski Milli Sporcu	Üniversite M.	Evli	17
K12	Kadın	32	Milli Sporcu	Üniversite M.	Evli	23
K13	Erkek	31	2. Lig	Üniversite M.	Bekâr	22

Araştırmanın merkezinde ‘şiddet’ fenomeni bulunmaktadır. Literatür fenomenolojik çalışmalarda benzer fakat çeşitli farklılıklar taşıyan metotların analiz sürecinde kullanılmasını önermektedir. Örneğin Baden her bir katılımcı için olguya ilişkin bireysel bazda, dokusal ve yapısal betimlemeleri; birleşik bazda ise dokusal yapısal bir sentezde yazmayı içeren fenomenal analiz kullanarak analizler yapılmasını tavsiye ederken kapalı bir analiz tanımı yapmaktadır. (60) Güler ve arkadaşları

fenomenolojik analiz sürecini şu başlıklar altında incelemektedirler:

- ‘1-Bloklama ve Fenomenolojik İndirgeme
- 2- Transkriptlerin Oluşturulması
- 3- Transkriptlerin tekrar okunması
- 4- Önemli ifadelerin tespiti
- 5- Önemli ifadelerin listesinin çıkarılması ve gereksiz ifadelerin elenmesi.
- 6- İfadelerin Temalar altında kümelenmesi
- 7- Genel ve kişilere ait temaların belirlenmesi
- 8- Dokusal Tanımlama
- 9- Yapısal Tanımlama
- 10- Birleşik Tanımlama’ (93).

Bu nedenle bu tez çalışmasında elde edilen nitel verilerin oldukça kapsamlı ele aldığı görülen bu fenomenolojik analiz süreci çerçevesinde analiz edilmesi yararlı bulunmuştur. Analiz sürecinde spor alanında maruz kalınan şiddet deneyimlerinin ortak dokuları ve yapıları da belirlenmeye çalışılmıştır. Güler ve arkadaşlarının önerdiği fenomenolojik analiz süreci bu tez çalışmasında nitel verilerin analizinde şöyle uygulanmıştır:

- 1- Verilerin Bloklanması: Katılımcıların gönüllü katılımı ve ses kaydı rızası ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından yazılı metne dönüştürülerek transkript işlemi tamamlanmıştır.
- 2- Transkriptlerin Oluşturulması: Analizin ilk aşamasında elde edilen veriler çalışma sayfasının sol tarafına bloklanarak analiz sürecine hazırlanmıştır.
- 3- Transkriptlerin Tekrar Okunması: Bloklama yapılan transkriptlerin çıktısı alınmış ve belgeler öncelikle araştırmacı tarafından 3 okuma aşamasına tabi tutulmuştur. 1. Okumada herhangi bir analiz yapılmamıştır. 2. Okumada kodlar tespit edilmiş ve kodlarla ilgili alıntılar belge üzerinde işaretlenmiştir. 3. Okumada kodlarla ilgili temalar oluşturulmuştur.
- 4- Önemli ifadelerin tespiti: Üçüncü okuma sırasında önemli ifadeler doküman üzerinde renklendirilerek tespit edilmiştir,

- 5- Listelenmiş gereksiz ifadeler anlatımı bozmayacak biçimde çıkarılmaya çalışılmış ya da elenmiştir.
- 6- Her bir transkript belgesi için kod, tema, alıntı listesi oluşturuldu. Böylece ifadelerin kodları temalar altında kümelendirildi.
- 7- Genel temalar tespit edilirken her bir sporcunun öznel deneyimlerinin birbirlerine benzeyen yönleri olmasıyla beraber birbirlerinden farklı olduğu anlaşılmıştır. Bu aşamada katılımcıların kimliklerini belirginleştirebilecek bilgileri de metin içinde kodlanarak ya da nokta işareti ile kapatılarak ifadelerden çıkarılmıştır. İsimler, şehirler, ülke adları, medeni durum, başkalarının isimlerinin geçtiği yerde 3. Şahıslara ait kişisel bilgilerin gizliliği sağlanmıştır.
- 8- Dokusal Tanımlama: Alıntılanan bölümlerin hangi tema altında olduğu tespit edilerek gruplanabilir hale getirilmiştir.
- 9- Yapısal Tanımlama: Alıntının içinde belirtilen şiddet türlerinin temaların içinde niteliklerine göre gruplandırılması bu aşamada sağlanmıştır. Örneğin: bir cisimle vurulması, tekme atılması, fiziksel şiddet teması altında aynı biçimdeki deneyimleri anlatan alıntılarla gruplandırılmıştır.
- 10- Birleşik Tanımlama: benzer kod tema ve alıntılarının literatürde ifade edilen genel ifadelerin dışında ülkemizdeki kültürel ifadelere uygun biçimde gruplandırılması yapılarak kavram tanımlamaları yapılmıştır.

Sporcuların spor yaşamlarında deneyimledikleri şiddet olayları hem Dünya Sağlık Örgütünün tanımladığı şiddet türleri hem de literatürde tanımlanan spor alanında kişilerarası yaşanan şiddet türleri göz önünde bulundurularak kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar temalar altında toplanmıştır. Bununla birlikte literatürde ülkemizde sporcuların politika eksiklikleri ya da yöneticilerin iktidar güçlerini kötüye kullanmalarından, sporcular arasında sessizce kabul edilip uygulanarak varlığını sürdüren ‘ritüeller’ ve hiyerarşik ilişki düzeni oluşturma çabasından kaynaklanan farklı bir şiddet alanının da var olduğu fark edilerek ayrıştırılmış ve özel bir tema altında bulguların incelenmesinin yararlı olduğu düşünülmüştür. Böylece sporcuların maruz kaldıkları şiddet türlerine ilişkin nitel bulgular 6 ana tema altında toplanarak sunulmuştur. Temalar:

Tema 1: Fiziksel Şiddet:

Tema 2: Psikolojik şiddet

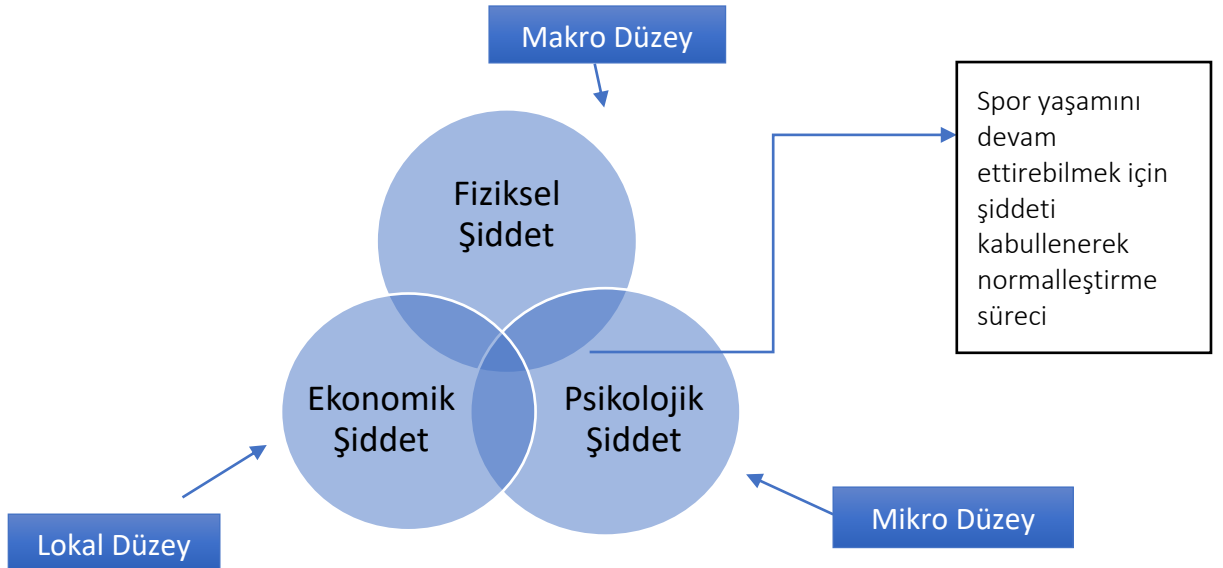
Tema 3: Politik Şiddet

Tema 4: Ekonomik Şiddet

Tema 5: Cinsel Şiddet

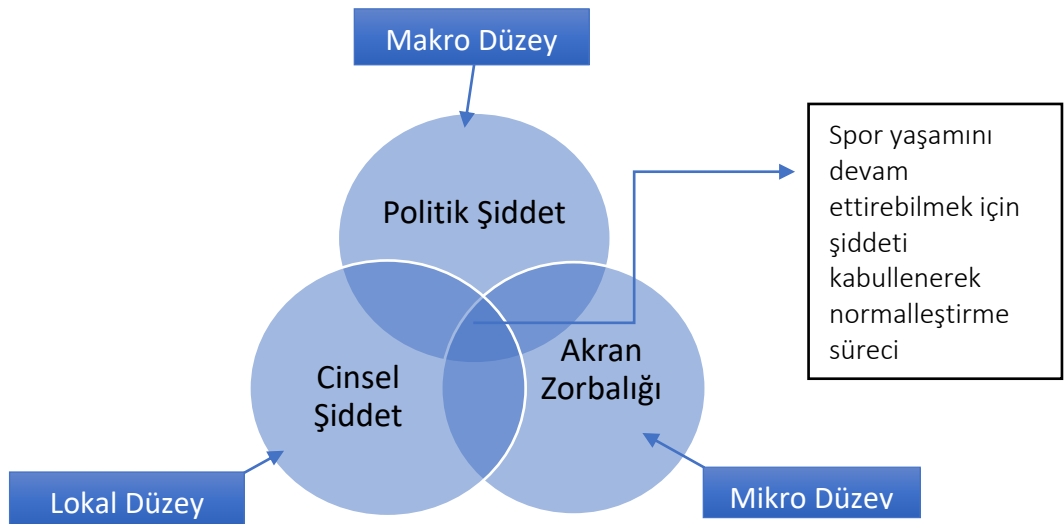
Tema 6: Akran Zorbalığı

Saldana analizler sonucu elde edilen kod, kategori ve temaların üçlü kombinasyonlarının tespit edilerek birbirlerinden nasıl etkilendiklerinin ve nasıl bir ilişki içinde olduklarının tespit edilmesini tavsiye etmektedir. Saldana üçleme tekniği olarak adlandırdığı bu yöntem ile bize temaları boyut ve büyüklük açısından kategorize etme şansı sunmakta ve böylece makro ve mikro düzeyde temaları ele almamızı mümkün kılmaktadır. Makro düzey örgütsel ve lokal temalar iken mikro düzey bireysel temadır. İdeolojik değişim mikro süreçler ile gerçekleşebilir ve eşzamanlı olarak makro yapıların sürecin ilerleyişini nasıl sınırlandırdığı tespitinde bulunur. (94) Şiddet fenomenini spor alanında ele alırken makro düzeyde Fiziksel, Psikolojik ve Ekonomik şiddetin hâkim olduğu üçlemede bu şiddet türlerinin daha yoğun maruz kaldığı için büyük boyutlu olduğunu söylememiz yanlış olmaz. Bir diğer üçlemeyi ise Politik Şiddet, Cinsel Şiddet, Akran Zorbalığı üçlemesinde görebiliriz. Mikro boyutta bu şiddet biçimlerini ele aldığımızda girift bir biçimde iç içe geçtiklerini görmek mümkündür. Bireysel deneyimler her bir sporcunun maruz kaldığı şiddet türünün kesişim noktalarında mikro düzeyde bize: yaşanan psikolojik sorunları, spor yaşamını etkileyen döngüsel spor sakatlanmalarını, erken dönemde bitirilen spor yaşamını ve tüm kesişimlerin merkezini ise, spor yaşamını devam ettirebilmek için şiddeti kabullenerek normalleştirme süreci teşkil etmektedir.

Şekil 3.3. Üçleme Tekniği Fiziksel, Ekonomik, Psikolojik Şiddet Etkileşimi

Şiddet türlerini makro ve mikro düzeyde ele alma nedenimiz katılımcıların deneyimlerini etkileyen değişkenlerdir. Yaş, spor branşı, ailenin sahip olduğu ekonomik, sosyal, kültürel sermaye ile spor branşına özgü kültürel sermayenin yaşanılan şiddet türünü, şiddetin sürekliliği ve boyutunu etkilediği anlaşılmaktadır. Bir değişken olarak cinsiyet ele alındığında kadın ve erkek sporcuların benzer şiddet deneyimlerine sahip oldukları görülmektedir. Spor alanında sporcuların maruz kaldıklarını belirttikleri şiddet fenomeninin büyüklük ve boyutlarını anlayabilmek için üçleme tekniğinin yararlı olduğu görülmüştür.

Şekil 3.4. Üçleme Tekniği Politik, Cinsel Şiddet, Akran Zorbalığı Etkileşimi

Üçleme tekniđi Őiddet tűrlerinin içiçe geçmiŐ yapısını da anlamamıza yardım etmektedir. Örneđin cinsel taciz, cinsel Őiddet içinde psikolojik ve fiziksel Őiddeti de barındırmaktadır. Öte yandan bir cinsiyetin diđerisi üzerindeki etkisi, statű olarak gűlű olanın daha gűsűz olan űzerinde yarattıđı etkiler ile de politik anlamlar içerdiđi dűŐűnűlebilir. Hangi Őiddet tűrűne maruz kalırsa kalsın maruz kalanların normalleŐtirme davranıŐ ve dűŐűnceleri ile Őiddeti alanın bir parçası olarak görmeye çalıŐmasının Őiddetin varlıđını sűrdűrmesinde, Őikâyetçi olunmamasında, failleri deđil mađdurları suçlayan syemlerin kabullenilmesinde etkisinin olduđu dűŐűnűlmektedir.

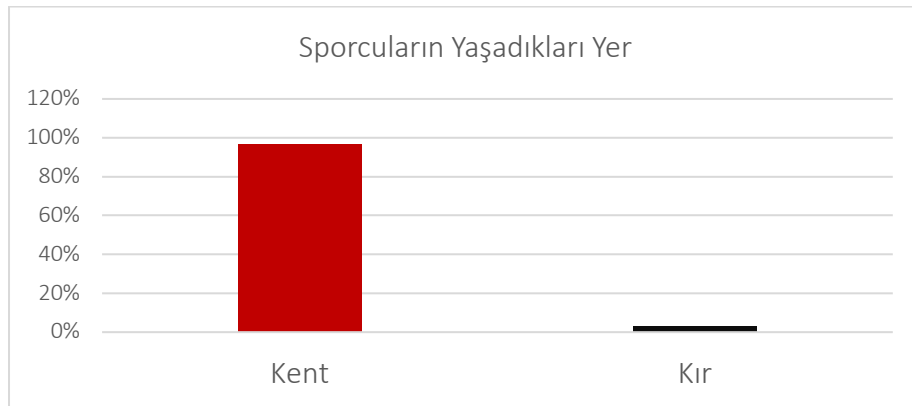
4. BULGULAR

4.1. Nicel Bulgular

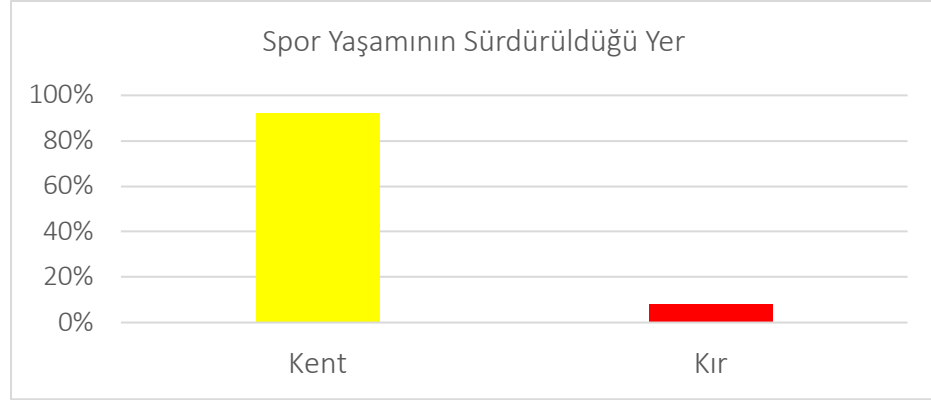
Bu bölümde, Logliner Analize uygun biçimde verilerin yeniden kategorilendirilerek düzenlenmesi sonucu elde edilen demografik bilgiler ile araştırmanın amacı ve hipotezleri doğrultusunda örneklem grubundaki sporcuların şiddet türlerine maruz kalma sıklıklarına dair bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan sporcuların %96.5'i (n=531) kentte; %3.5'i (n=19) kırsal kesimde yaşadıklarını belirtmişlerdir.

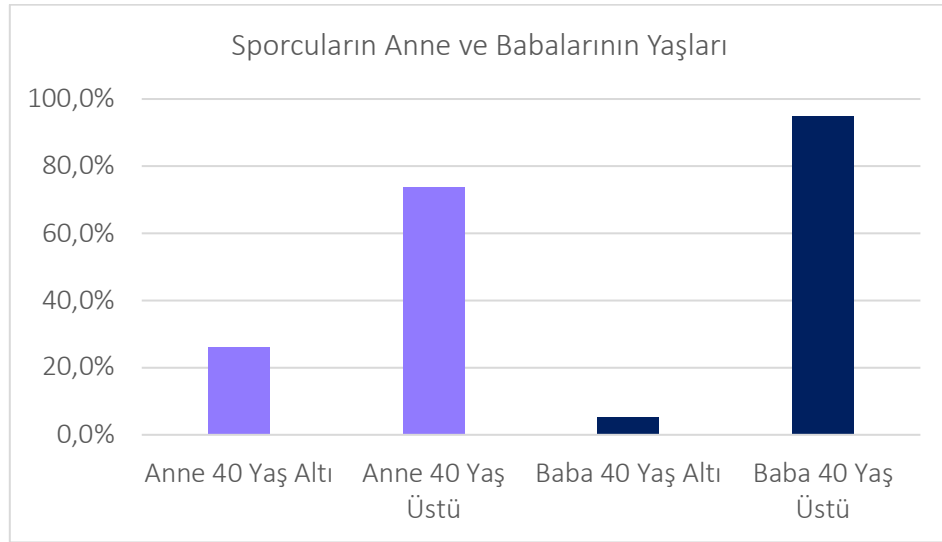
Tablo 4.1. Yaşanılan Yer

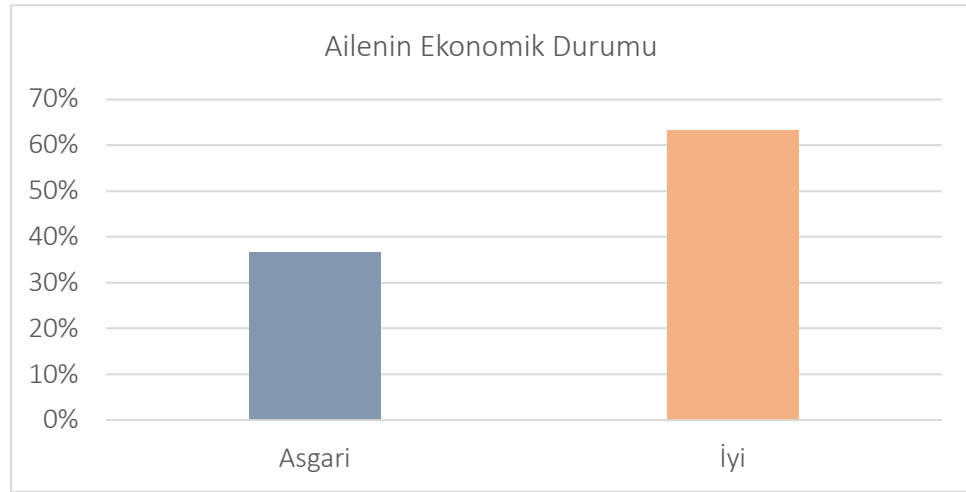
Sporcuların %92'si (n=506) kentte spor yaşamlarını sürdürürken %8'i (n=44) kırsal kesimde sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Spor yaşamının sürdürüldüğü kategorik veriler tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Spor Yaşamının Sürdürüldüğü Yer

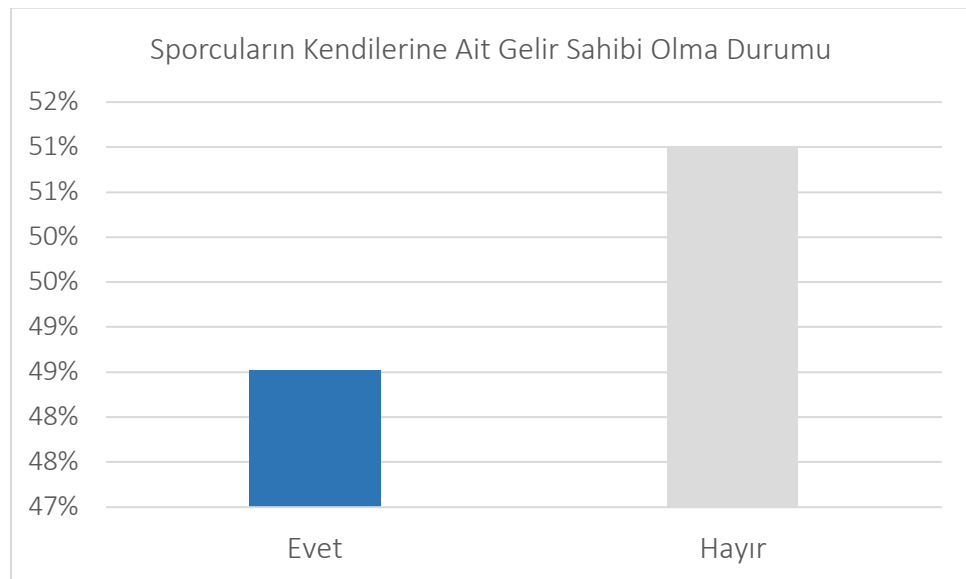
Katılımcıların %73.8'i (n= 406) annesinin, %94.9'u (n=522) Babasının 40 yaş üstü; %26.2'si (n=144) annesinin, %5.1'i (n=28) babasının 40 yaş ve altı yaş grubunda olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.3. Sporcu Ebeveynlerinin Yaş Dağılımı

Katılımcılar ailelerinin ekonomik durumunu %36.7 (n=202) asgari geçim düzeyi (asgari geçim düzeyi ve altı); %63.3'ü (n=348) iyi (asgari geçim düzeyinin üstünde ve çok iyi) olarak belirtmişlerdir.

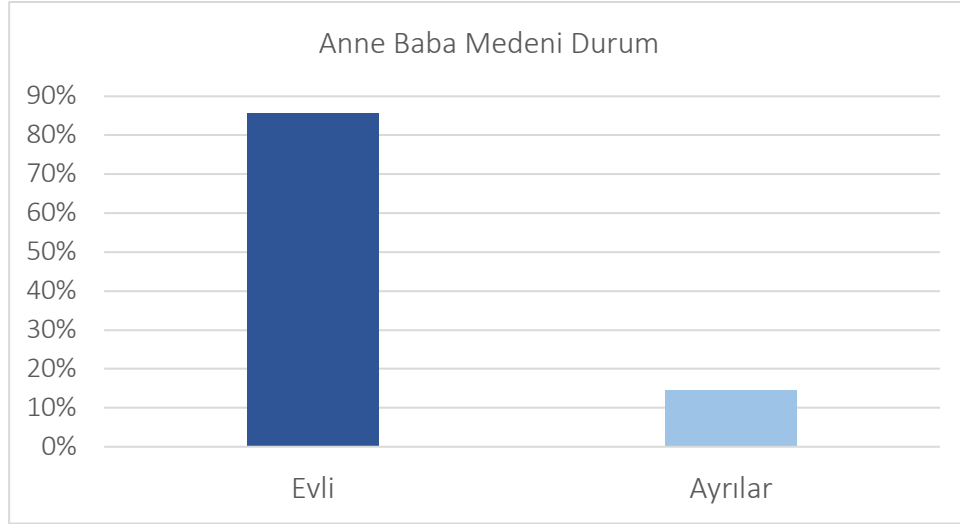
Tablo 4.4. Ailelerin Ekonomik Durumu

Katılımcıların kendilerine ait düzenli gelirlerinin olup olmadığı sorulmuştur. Bu soru anketler düzenlenirken sporculara; sporcu harçlığı, burs, kulüp ücreti herhangi bir yolla alınan maaşlar ile benzer gelirlerin bu kapsamda gelir sayılabileceği açıklanarak cevaplama yapmaları istenmiştir. Bu bilgiler ışığında sporcuların %48.52 (n= 267) sporcu kendisine ait düzenli bir geliri olduğunu ifade ederken %51.5 (n=283) sporcu hiçbir gelirin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.5. Sporcuların Gelir Durumu:

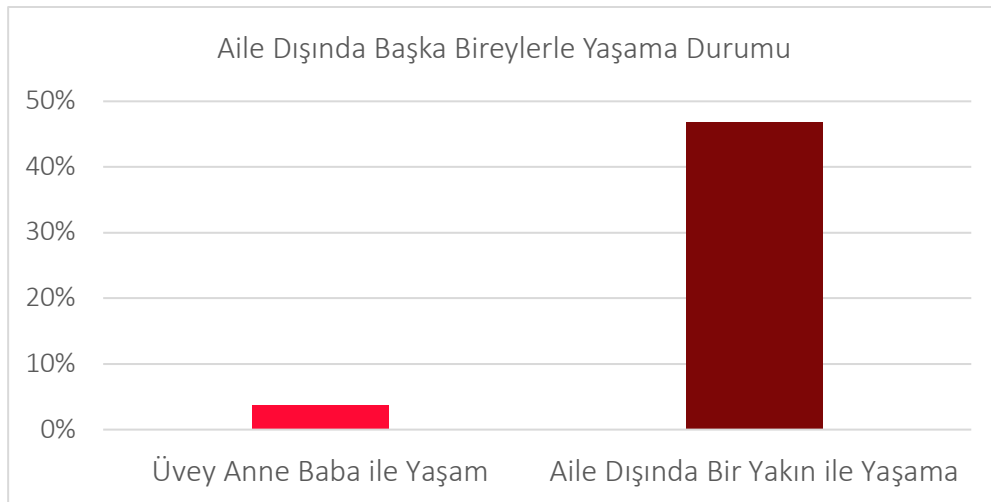
Sporcuların anne ve babalarının medeni durumu sorulmuş katılımcıların %85.6'sı (n= 471) anne ve babalarının evli; %14.4'ü (n=79) ayrı olduklarını belirtmiştir.

Tablo 4.6. Sporcu Ebeveynlerinin Medeni Durumu

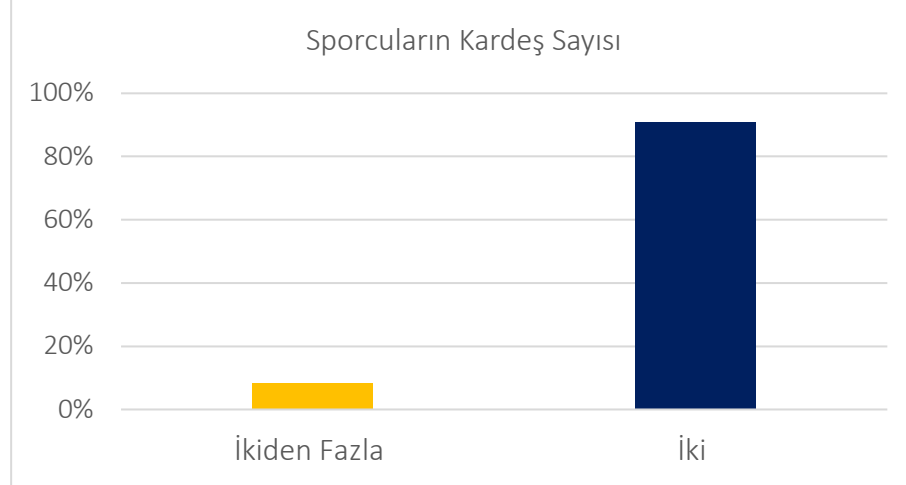
Katılımcılara aileleri dışında başka bireylerle (üvey anne-baba, büyükanne-baba, amca, hala teyze vb.) yakınlarla yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş olup, katılımcıların %3.8i (n=21) üvey anne ya da baba ile; %46.9'u (n=258) aile dışında bir yakını ile; sporcuların %49'u (n=271) ise aileleri ile birlikte yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.7. Sporcuların Birlikte Yaşadıkları Kişiler

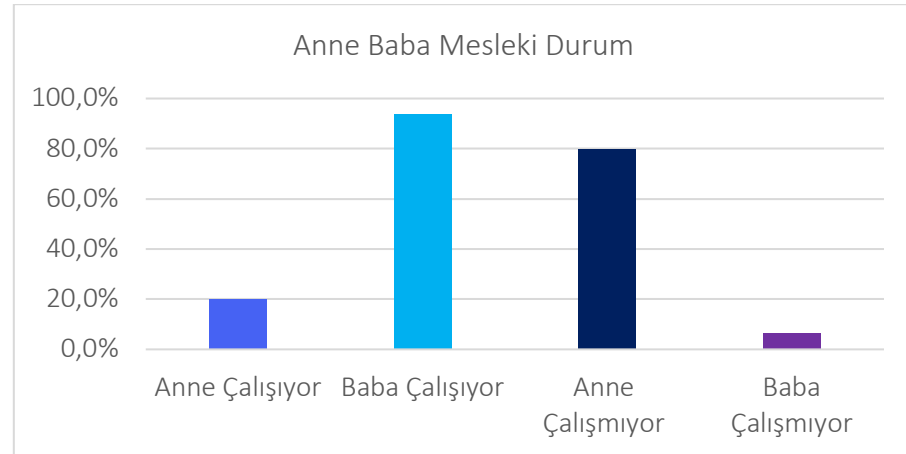
Katılımcılara kendileri dâhil kaç kardeş oldukları sorulmuş katılımcıların %8.5'i (n=47) kendileri dâhil ikiden fazla; %91.5'i (n=503) kendileri dâhil iki olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.8. Kardeş Sayısı

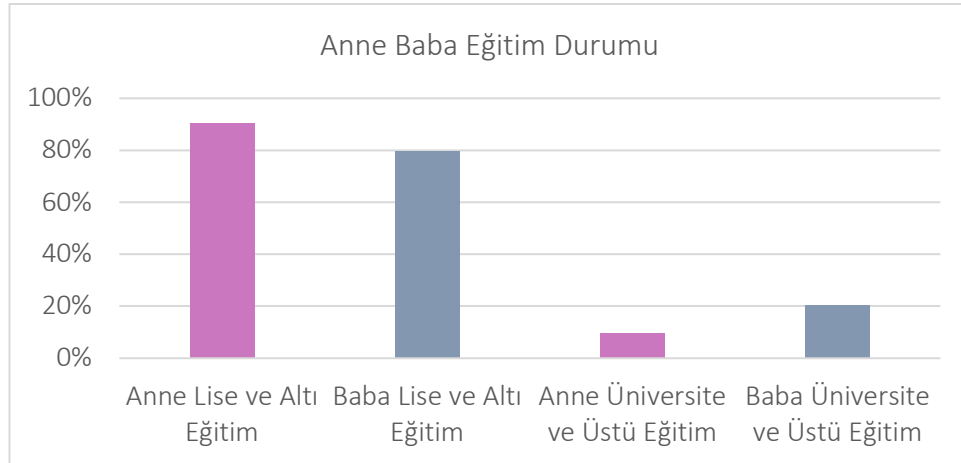
Katılımcılara anne ve baba meslekleri sorulmuş başlangıçta meslek sınıflandırması yapılmış olup seçilen analiz yöntemi açısından uygun bulunmadığı için meslekler çalışıyor/ çalışmıyor şeklinde kategorik olarak sınıflanmıştır. Katılımcıların %20'si (n= 110) annesinin, %93.6'sı da (n=515) babasının bir meslek sahibi olduğunu ve çalıştığını belirtmiştir. Sporcuların %80'i (n=440) annelerinin çalışmadığını (emeklilik dâhil) belirtmişlerdir.

Tablo 4.9. Ebeveynlerin Mesleki Durumu

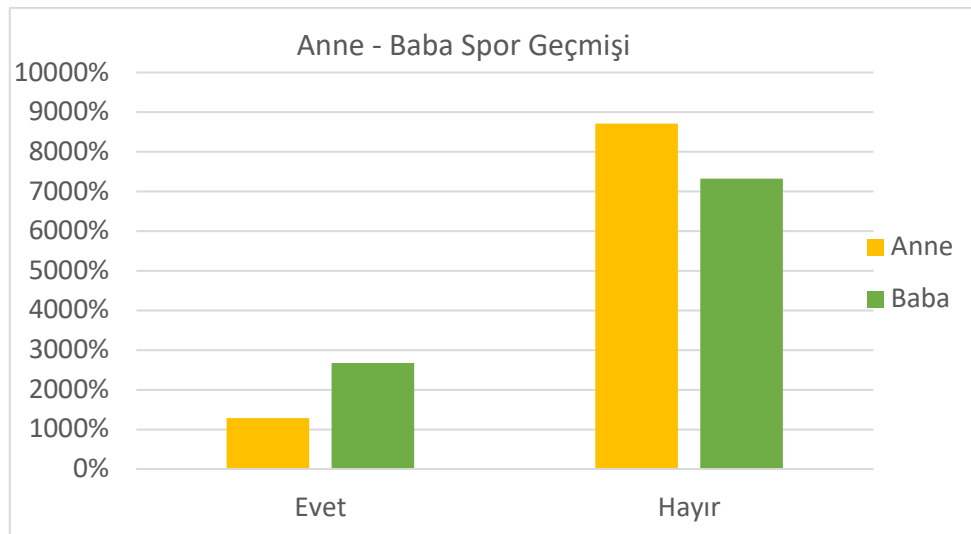
Katılımcıların %90.4'ü (n= 497) annesinin, %20.5'i (n= 437) babasının eğitim durumunu lise ve altı; %9.6'sı (n=53) annesinin, %20.5'i de babasının eğitim durumunu üniversite ve üstü olduğunu belirtmişlerdir.

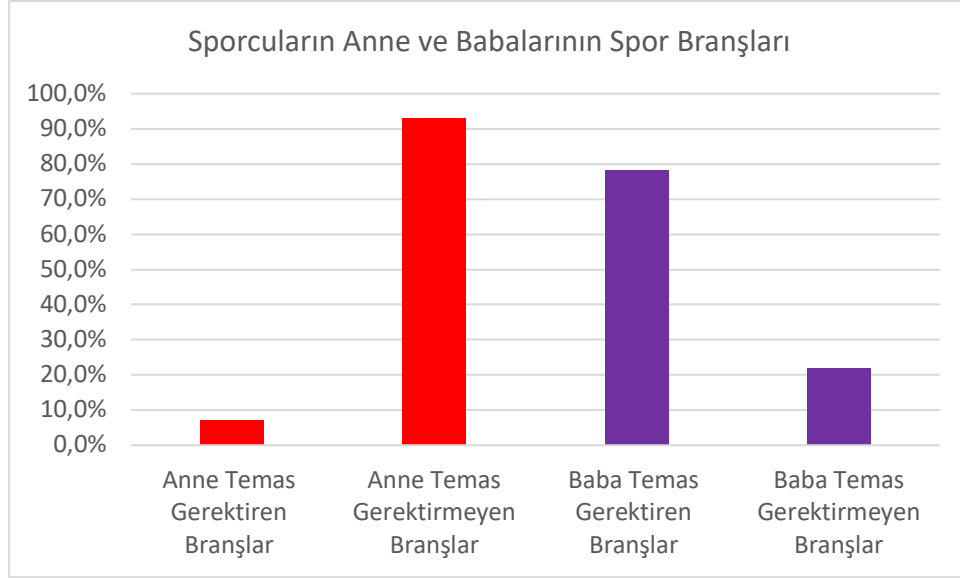
Tablo 4.10. Ebeveynlerin Eğitim Durumu

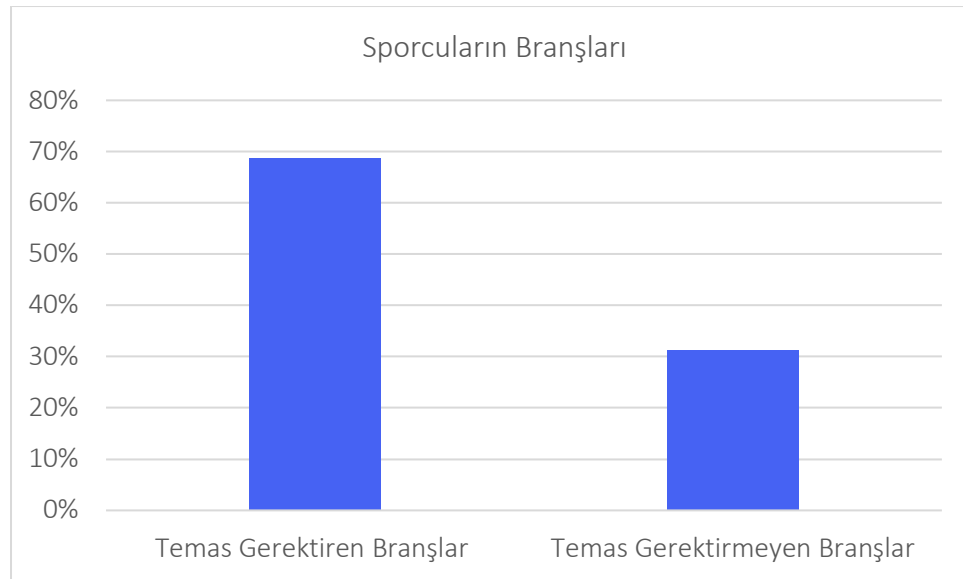
Katılımcıların %12.9'u (n=71) annesinin spor geçmişi olduğunu belirtirken %7.1'i (n= 2) annelerinin geçmişte temas gerektiren spor branşları yaptığını, %92.9'u (n=26) ise annelerinin temas gerektirmeyen spor branşları yaptıklarını; %26.72'si (n= 147) babalarının spor geçmişi olduğunu, %78.1 (n= 139)'u babalarının temas gerektiren, %21.9'u (n= 39) babalarının temas gerektirmeyen sporlar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.11. Sporcuların Anne ve Babalarının Spor Geçmişi

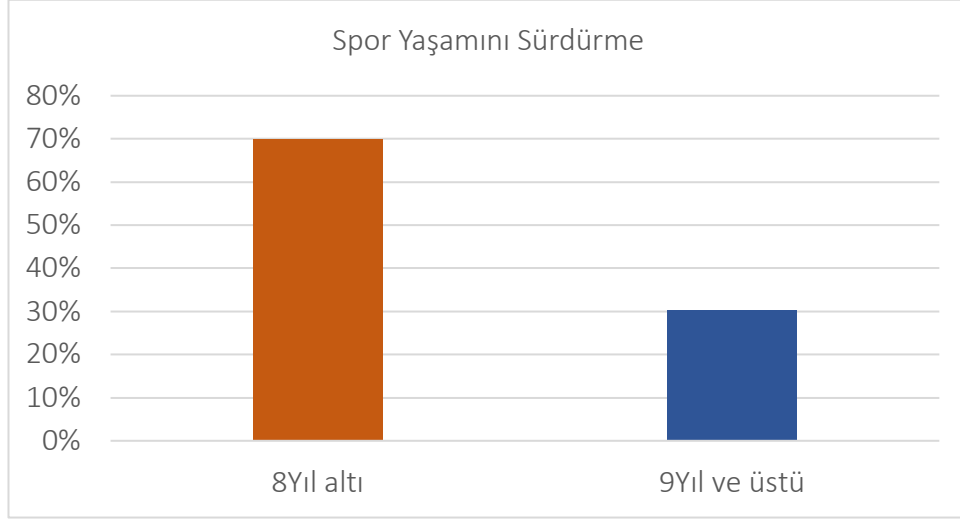
Tablo 4.12. Ebeveynlerin Spor Branşları

Katılımcıların %68.7'si (n=378) temas gerektiren %31.3'ü (n= 172)si temas gerektirmeyen sporlar yaptıklarını bildirmişlerdir. Bazı katılımcılar birden fazla branşla ilgilendiklerini belirttiklerinden cevaben verdikleri ilk branş ana branşları kabul edilerek kategorilendirmeye dahil edilmiştir. Katılımcıların kategorilendirilmiş branş genel dağılımı Tablo 4.13. gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Katılımcıların Kategorik Spor Branşları Dağılımı

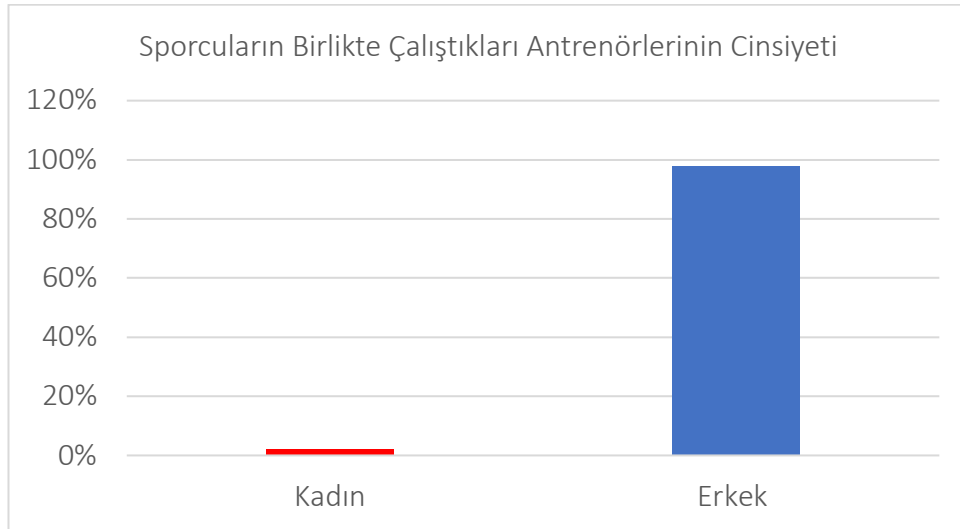
Katılımcıların %69.8'i (n=384) sekiz yıl ve altı süredir spor yaptıklarını; %30.2'si (n=166) 9 yıl ve üstü süredir spor yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.14. Katılımcıların Spor Yaşamı Devam Süresi

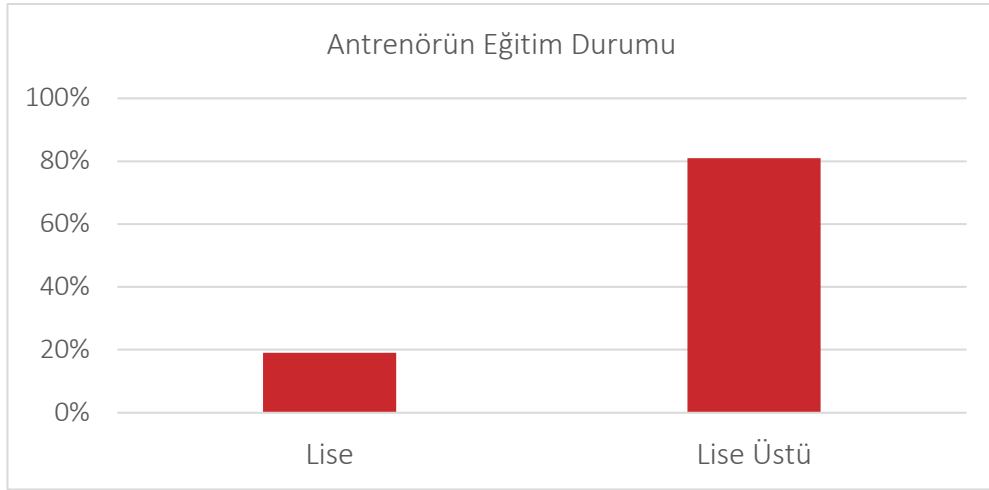

Katılımcıların %2'si (n=11) kadın antrenörle, %98'i (n=539) erkek antrenörle çalıştıklarını bildirmişlerdir.

Tablo 4.15. Birlikte Çalışılan Antrenörün Cinsiyeti

Katılımcılar birlikte çalıştıkları antrenörlerin eğitim durumunun %19.1 (n=105) lise mezunu; %80.9 (n=445) lise üstü olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4.16. Antrenörün Eğitim Durumu

Sporcuların şiddeti nasıl tanımladığının anlaşılabilmesi için kadın ve erkek sporcuların bir davranışın şiddet davranışı olup olmadığı ve buna bağlı olarak sporda şiddet tanımı geliştirilmek amacıyla cinsiyet değişkeni ile şiddet davranışlarına frekans analizi uygulanmıştır.

Sporcuların, fiziksel şiddet davranışlarını şiddet davranışı olarak kolaylıkla kabul ettikleri, ancak psikolojik şiddet türlerinden olan, kendilerine karşı aşırı kıskançlık gösterilmesi, kendinden büyük sporcuların özel işlerini yapmaya zorlanmak, acemi olduğu için takım arkadaşlarının getir götür işlerini yapmakta kullanılmak ile ekonomik şiddet türlerinden olan sözleşmesiz spor yaşamının sürdürülmesi, kulübü tarafından hiç para verilmemesi veya çok az ücret ödenmesi gibi davranışları ‘şiddet davranışı’ olarak tanımlamakta zorlandıkları anlaşılmaktadır. Bunun nedeninin, spor alanının kültürel yapısı içinde bu tür davranışların çok sık ve diğer sporcularca da deneyimlendiğinin gözlemlenmesinden sporcularca spor yaşamının doğal akışının, olağan, normal bir parçası gibi görülmesinden kaynakladığı düşünülmektedir. Nitel bulgular bu konuda bize gerekli açıklamayı yapmaktadır.

Tablo 4.17 'de sporcuların şiddeti nasıl tanımladıklarını belirlemek amacıyla şiddet davranışları frekans analizi sonuçları verilmiştir.

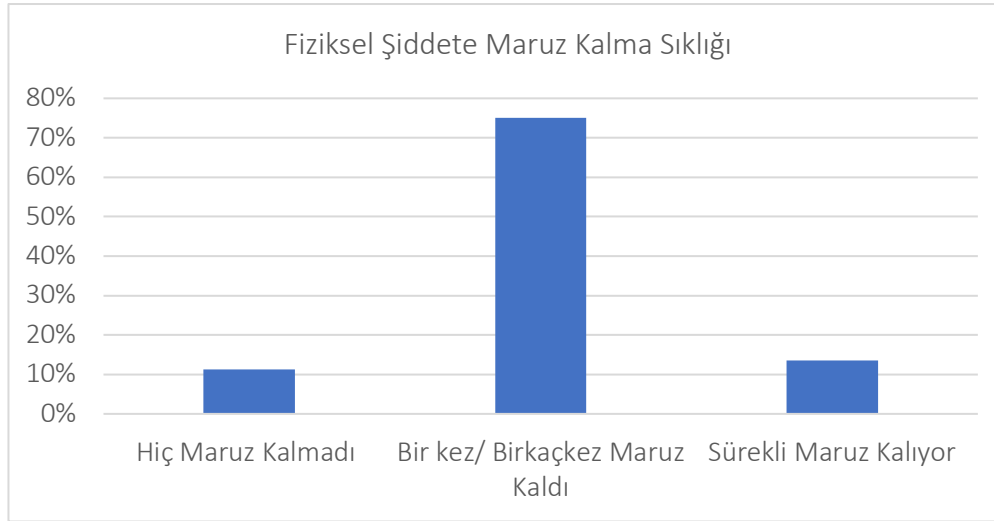
Tablo 4.17. Sporcuların Şiddet Davranışları Tanımı

	Kadın (n=261)						Erkek (n=289)					
	Evet		Hayır		Kararsızım		Evet		Hayır		Kararsızım	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)
1. Araç gerecinize zarar verilmesi	165	(63)	48	(18)	48	(18)	173	(60)	64	(22)	52	(18)
2. Herhangi bir eşyanızın çalınması	156	(60)	68	(26)	37	(14)	171	(59)	73	(25)	45	(16)
3. Tokat atılması	248	(95)	-	-	13	(5)	280	(97)	-	-	9	(3)
4. İteklenmek	229	(88)	16	(6)	16	(6)	258	(89)	16	(6)	15	(5)
5. Tekmelenmek	257	(98)	4	(2)	-	-	283	(98)	6	(2)	-	-
6. Bir cisim fırlatılması	248	(95)	5	(2)	8	(3)	272	(94)	10	(4)	7	(2)
7. Yumrukla veya bir nesneyle vurulması	248	(95)	-	-	13	(5)	280	(97)	-	-	9	(3)
8. Silah veya bunun gibi bir nesneyle zarar verilmesi, saldırılması	242	(93)	9	(3)	10	(4)	269	(93)	16	(5)	4	(2)
9. Tehdit edilmek	201	(77)	36	(14)	24	(9)	223	(77)	47	(16)	19	(7)
10. Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak	131	(50)	59	(23)	71	(27)	149	(52)	73	(25)	67	(23)
11. Hakaret edilmesi, aşağılayıcı söz söylenmesi	199	(76)	49	(19)	13	(5)	220	(76)	51	(18)	18	(6)
12. Küçük düşürülmek	182	(70)	63	(24)	16	(6)	197	(68)	73	(25)	11	(4)
13. Size karşı aşırı kıskançlık gösterilmesi	85	(33)	108	(41)	68	(26)	97	(34)	126	(44)	66	(23)
14. Size kendinizi yetersiz hissettirecek söz veya davranışta bulunması	182	(70)	42	(16)	37	(14)	192	(66)	66	(23)	31	(11)
15. Küfür edilmesi	228	(87)	15	(6)	18	(7)	241	(83)	23	(8)	25	(9)
16. Kendinizi ifade etmenize engel olunması	163	(62)	74	(28)	24	(9)	171	(59)	95	(33)	23	(8)
17. Hareket özgürlüğünüzün kısıtlanması	149	(57)	75	(29)	36	(14)	159	(55)	83	(29)	47	(16)
18. Aile üyeleri ve arkadaşlarıyla görüşmenizin engellenmesi	164	(63)	63	(24)	34	(13)	162	(56)	95	(33)	32	(11)
19. İstedığınız gibi giyinme özgürlüğünüze engel olunması	142	(54)	97	(37)	22	(8)	151	(52)	114	(39)	24	(8)
20. Sözleşmesiz spor yaşamının sürdürülmesi	123	(47)	94	(36)	44	(17)	129	(45)	130	(45)	30	(10)
21. Gelirini kontrol altına almak, vaad edilen ücretin ödenmemesi	147	(56)	73	(28)	41	(16)	160	(55)	74	(26)	55	(19)
22. Paranıza veya banka kartlarınıza el koyulması	158	(61)	59	(23)	44	(17)	158	(55)	85	(29)	46	(16)
23. Bir anlaşmazlık durumunda bonservis bedelinin ödenmemesi ve transferin engellenmesi	163	(62)	76	(29)	22	(8)	166	(57)	90	(31)	33	(11)
24. Borçlanmaya zorlamak	192	(74)	55	(21)	14	(5)	202	(70)	74	(26)	13	(4)
25. Hiç para verilmemesi veya çok az miktarda para verilmesi	122	(47)	100	(38)	39	(15)	130	(45)	110	(38)	49	(17)
26. Cinsel içerikli materyaller gösterilmesi	177	(68)	39	(15)	45	(17)	187	(65)	51	(18)	51	(18)

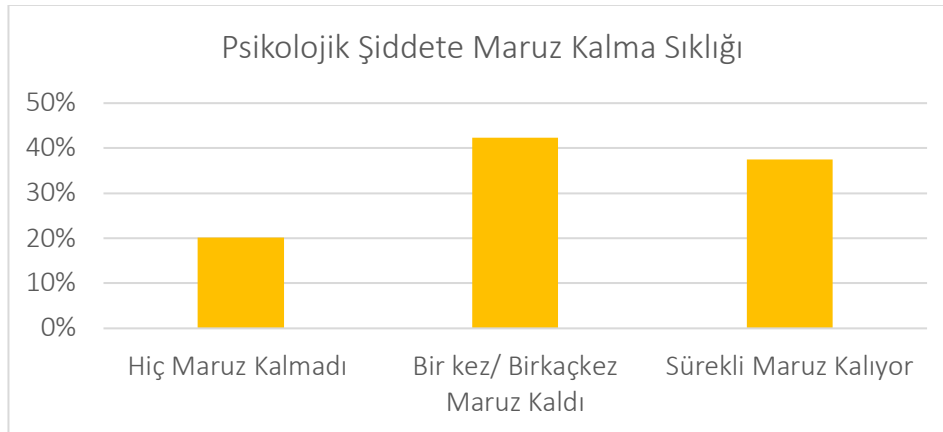
Tablo 4.17. Devamı

	Kadın (n=261)						Erkek (n=289)					
	Evet		Hayır		Kararsızım		Evet		Hayır		Kararsızım	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)
27.İsrarcı flört çıkma tekliflerine maruz kalmak	197	(75)	55	(21)	9	(3)	195	(67)	73	(25)	21	(7)
28.Cinsel içerikli sözler söylenmesi	196	(75)	40	(15)	18	(7)	209	(72)	55	(19)	25	(9)
29.Telefon, e-posta, sosyal medya gibi mecralar aracılığıyla rahatsız edilmek	212	(81)	25	(10)	24	(9)	217	(75)	35	(12)	37	(13)
30.Cinsel ilişkiye zorlanmak	221	(85)	29	(11)	11	(4)	232	(80)	38	(13)	19	(7)
31.Cinsel yönden aşağılamak	232	(89)	15	(6)	14	(5)	240	(83)	24	(8)	25	(9)
32.Özel yaşamı hakkında özel ve ısrarcı sorulara maruz kalmak	206	(79)	36	(14)	19	(7)	208	(72)	55	(19)	26	(9)
33.Bakışlarla takip edilmek, ıslık vs. gibi istenmeyen davranışlara maruz kalmak	214	(82)	23	(9)	24	(9)	215	(74)	45	(16)	29	(10)
34.Bedeninizin özel bölümüne rızanız olmadan dokunulması (cinsel içerikli şakalar yapılması)	223	(85)	25	(10)	13	(5)	245	(85)	35	(12)	9	(3)
35.Bedeniniz görünüşünüz hakkında rahatsız edici yorumlar yapılması	217	(83)	31	(12)	13	(5)	233	(81)	38	(13)	18	(6)
36.Soyunma odasında rahatsız edici kötü şakalar yapılması	196	(75)	42	(16)	23	(9)	217	(75)	52	(18)	20	(7)
37.Rahatsız edici lakap, isim takılması	174	(67)	63	(24)	24	(9)	194	(67)	70	(24)	25	(9)
38.Eşyanızın rızanız dışında elinizden alınması	197	(75)	52	(20)	12	(5)	214	(74)	62	(21)	13	(4)
39.Acemi olduğunuz için takım arkadaşlarınız tarafından getir-götür işlerinde kullanılmak	137	(52)	76	(29)	48	(18)	157	(54)	85	(29)	47	(16)
40.Yaşça büyük sporcuların özel işlerini yapmak	172	(66)	61	(23)	30	(11)	188	(65)	69	(24)	32	(11)

Araştırmaya katılan sporculara anketin ikinci bölümünde hangi şiddet davranışlarına ne sıklıkta maruz kaldıkları sorulmuş frekans analizi uygulanmış olup tablo 18'de gösterilmiştir. Hem kadın hem de erkek sporcuların spor yaşamlarında en az bir ya bir kaç kez fiziksel şiddet davranışlarına maruz kalma oranlarının oldukça yüksek (%75) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda cinsel şiddete maruz kaldığını belirtenlerin oranında yarıya yakındır (%45). Süreğen olarak niteleyebileceğimiz şiddet davranışlarında ise ilk sırada %38 oranında psikolojik şiddetin belirtildiği görülmektedir. Spor yaşamında hiç maruz kalınmayan şiddet türleri ise ekonomik (%46), cinsel (%45) ve akran zorbalığı (%42) kategorilerinde ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.18. Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu

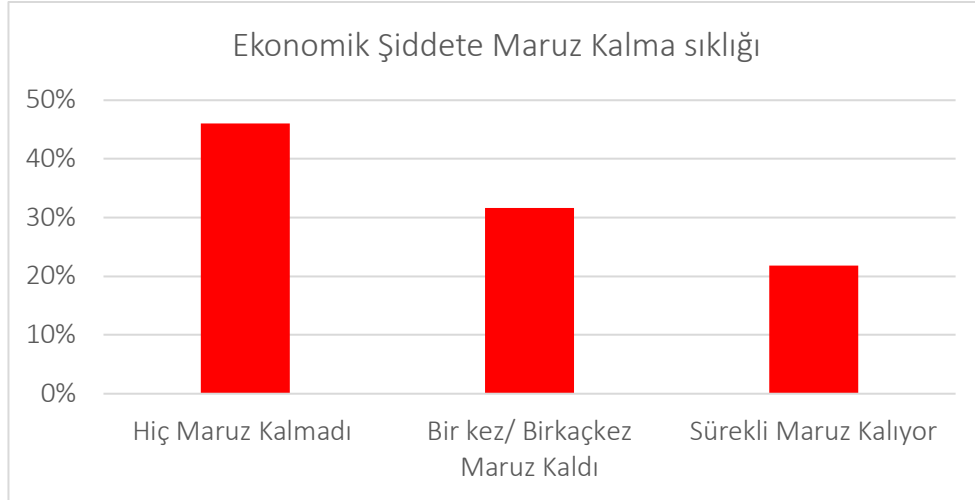
Psikolojik şiddet açısından baktığımızda ise sporcuların %20.2'si hiç psikolojik şiddete maruz kalmadıklarını, %42.4'ü spor yaşamlarında bir veya birkaç kez, %37.5'i sürekli psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.19. Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu

Araştırmaya katılan sporcuların ekonomik şiddet türlerine maruz kaldıkları da bulgulardan anlaşılmaktadır. Bonservis bedelinin ödenmemesi, transfer olma durumlarına mâni olarak hem ekonomik hem de psikolojik şiddet yaşatıldığı elde edilen bulgular arasındadır. Katılımcıların %46.5'i (n=256) hiç ekonomik şiddete maruz kalmadıklarını, %31.6'sı (n=174) spor yaşamında bir veya birkaç kez

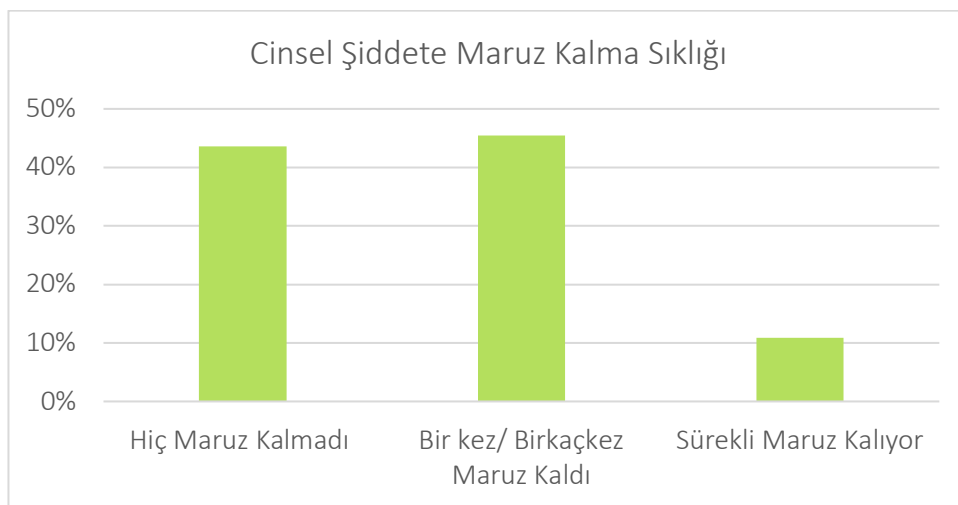
ekonomik şiddete maruz kaldığını, %21.8'i (n=120) sürekli ekonomik şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.20. Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu

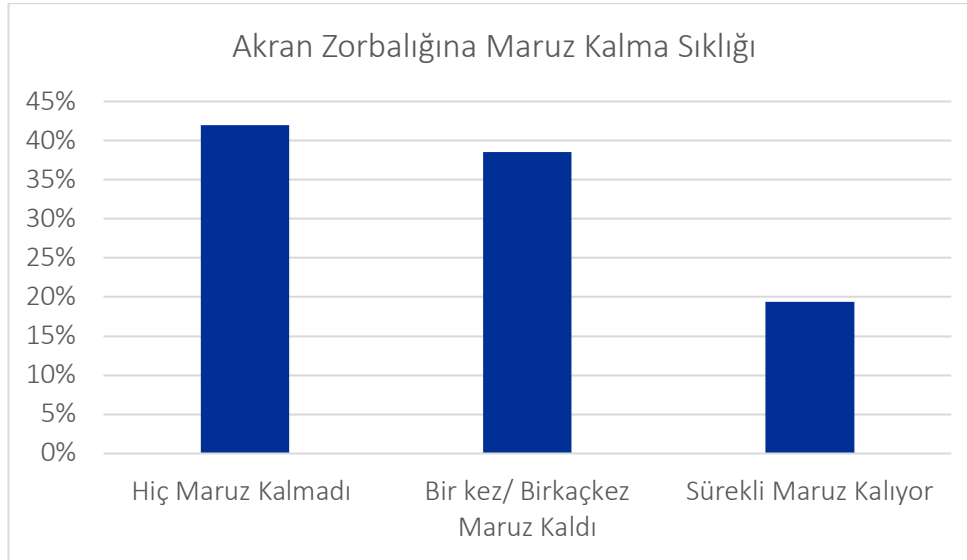
Sporda cinsel taciz davranışları referans alınarak hazırlanan cinsel şiddet davranışları bulguları sporcuların spor yaşamlarında %43.6'sının hiç cinsel şiddet davranışına maruz kalmazken, %45.5'inin spor yaşamında bir veya birkaç kez, %10.9'ununsa sürekli cinsel şiddet davranışlarına maruz kaldıklarını göstermektedir.

Tablo 4.21. Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu

Sporcuların %38.5'i (n=212) spor yaşamlarında bir veya birkaç kez, %19.5'i (n=107) sürekli akranlarının şiddet nitelikli davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Tablo 4.22. Akran Zorbalığına Maruz Kalma Durumu

Katılımcıların %75.1'i (n= 413) spor yaşamlarında bir veya birkaç kez, %13.6'sının (n=75) sürekli fiziksel şiddete maruz kaldıklarını; %42.4'ü (n= 233) spor yaşamlarında bir veya birkaç kez, %37.5'i (n=206) sürekli psikolojik şiddete; %45.5'inin spor yaşamında bir veya birkaç kez, %10.9'ununsa sürekli cinsel şiddet davranışlarına maruz kaldıkları; %38.5'i (n=212) spor yaşamlarında bir veya birkaç kez, %19.5'i (n=107) sürekli akranlarının şiddet nitelikli davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 4.23'de kadın ve erkek sporcuların maruz kaldıkları şiddet davranışları ve maruz kalma sıklıkları gösterilmektedir.

Tablo 4.23. Maruz Kalınan Şiddet Davranışları ve Maruz Kalma Sıklıkları

	Kadın (n=261)						Erkek (n=289)					
	Bir Kez		Bir Kaç Kez		Sürekli Oluyor		Bir Kez		Bir Kaç Kez		Sürekli Oluyor	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)
1. Araç gerecinize zarar verilmesi	79	(30)	72	(28)	9	(3)	87	(30)	60	(21)	14	(5)
2. Herhangi bir eşyanızın çalınması	80	(31)	66	(25)	7	(3)	66	(23)	72	(25)	11	(4)
3. Tokat atılması	60	(23)	119	(46)	11	(4)	62	(21)	127	(44)	8	(3)
4. İteklenmek	39	(15)	116	(44)	11	(4)	51	(18)	127	(44)	8	(3)
5. Tekmelenmek	21	(8)	97	(37)	6	(2)	30	(10)	101	(35)	3	(1)
6. Bir cisim fırlatılması	50	(19)	81	(31)	6	(2)	61	(21)	85	(29)	3	(1)
7. Yumrukla veya bir nesneyle vurulması	63	(24)	59	(23)	6	(2)	62	(21)	63	(22)	3	(1)
8. Silah veya bunun gibi bir nesneyle zarar verilmesi, saldırılması	26	(10)	15	(6)	-	-	28	(10)	13	(4)	-	-
9. Tehdit edilmek	37	(14)	63	(24)	21	(8)	56	(19)	71	(25)	21	(7)
10. Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak	49	(19)	24	(9)	12	(5)	50	(17)	22	(8)	16	(6)
11. Hakaret edilmesi, aşağılayıcı söz söylenmesi	18	(7)	109	(42)	20	(8)	25	(9)	101	(35)	16	(6)
12. Küçük düşürülmek	22	(8)	92	(35)	44	(17)	25	(9)	94	(33)	40	(14)
13. Size karşı aşırı kıskançlık gösterilmesi	33	(13)	66	(25)	42	(16)	45	(16)	71	(25)	25	(9)
14. Size kendinizi yetersiz hissettirecek söz veya davranışta bulunması	46	(18)	50	(19)	40	(15)	52	(18)	52	(18)	45	(16)
15. Küfür edilmesi	24	(9)	77	(30)	45	(17)	29	(10)	83	(29)	36	(12)
16. Kendinizi ifade etmenize engel olunması	33	(13)	81	(31)	21	(8)	34	(12)	78	(27)	21	(7)
17. Hareket özgürlüğünüzün kısıtlanması	33	(13)	66	(25)	17	(7)	38	(13)	70	(24)	11	(4)
18. Aile üyeleri ve arkadaşlarıyla görüşmenizin engellenmesi	21	(8)	17	(7)	-	-	23	(8)	17	(6)	-	-
19. İstedığınız gibi giyinme özgürlüğünüze engel olunması	37	(14)	14	(5)	12	(5)	37	(13)	14	(5)	11	(4)
20. Sözleşmesiz spor yaşamının sürdürülmesi	36	(14)	18	(7)	11	(4)	38	(13)	18	(6)	9	(3)
21. Gelirini kontrol altına almak, vaad edilen ücretin ödenmemesi	19	(7)	44	(17)	20	(8)	30	(10)	52	(18)	22	(8)
22. Paranıza veya banka kartlarınıza el koyulması	11	(4)	26	(10)	7	(3)	19	(7)	22	(8)	3	(1)
23. Bir anlaşmazlık durumunda bonservis bedelinin ödenmemesi ve transferin engellenmesi	36	(14)	15	(6)	15	(6)	61	(21)	10	(3)	18	(6)
24. Borçlanmaya zorlamak	16	(6)	27	(10)	-	-	16	(6)	30	(10)	-	-
25. Hiç para verilmemesi veya çok az miktarda para verilmesi	24	(9)	30	(11)	35	(13)	33	(11)	20	(7)	32	(11)
26. Cinsel içerikli materyaller gösterilmesi	12	(5)	20	(8)	8	(3)	17	(6)	18	(6)	8	(3)

	Kadın (n=261)						Erkek (n=289)					
	Bir Kez		Bir Kaç Kez		Sürekli Oluyor		Bir Kez		Bir Kaç Kez		Sürekli Oluyor	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)
27.İsrarcı flört çıkma tekliflerine maruz kalmak	22	(8)	19	(7)	8	(3)	19	(7)	28	(10)	7	(2)
28.Cinsel içerikli sözler söylenmesi	17	(7)	20	(8)	6	(2)	15	(5)	15	(5)	9	(3)
29.Telefon, e-posta, sosyal medya gibi mecralar aracılığıyla rahatsız edilmek	18	(7)	18	(7)	-	-	25	(9)	17	(6)	-	-
30.Cinsel ilişkiye zorlanmak	19	(7)	8	(6)	-	-	21	(7)	3	(1)	-	-
31.Cinsel yönden aşağılamak	15	(6)	11	(4)	-	-	16	(6)	8	(3)	-	-
32.Özel yaşamı hakkında özel ve ısrarcı sorulara maruz kalmak	13	(5)	13	(5)	16	(6)	14	(5)	11	(4)	17	(6)
33.Bakışlarla takip edilmek, ıslık vs. gibi istenmeyen davranışlara maruz kalmak	24	(9)	26	(10)	3	(1)	31	(11)	35	(12)	6	(2)
34.Bedeninizin özel bölümüne rızanız olmadan dokunulması (cinsel içerikli şakalar yapılması)	16	(6)	23	(9)	-	-	19	(7)	27	(9)	-	-
35.Bedeniniz görünüşünüz hakkında rahatsız edici yorumlar yapılması	15	(6)	43	(16)	-	-	16	(6)	47	(16)	-	-
36.Soyunma odasında rahatsız edici kötü şakalar yapılması	36	(14)	25	(10)	13	(5)	36	(12)	30	(10)	11	(4)
37.Rahatsız edici lakap, isim takılması	29	(11)	73	(28)	6	(2)	31	(11)	81	(28)	3	(1)
38.Eşyanızın rızanız dışında elinizden alınması	54	(21)	42	(16)	10	(4)	61	(21)	45	(16)	9	(3)
39.Acemi olduğunuz için takım arkadaşlarınız tarafından getir-götür işlerinde kullanılmak	24	(10)	51	(20)	21	(8)	21	(7)	58	(20)	20	(7)
40.Yaşça büyük sporcuların özel işlerini yapmak	21	(8)	48	(18)	41	(16)	28	(10)	54	(19)	39	(13)

Sporcular genellikle erkeklerden şiddet davranışı gördüklerini belirtmekte. Bununla birlikte her iki cinsiyetten failer tarafından da şiddet davranışlarına maruz bırakıldıkları tablo 4.24’de görülmektedir.

Tablo 4.24. Şiddeti Uygulayan Kişilerin Cinsiyeti

Şiddet Uygulayan Kişilerin Cinsiyeti	n	(%)
Kadınlar	9	(2)
Erkekler	327	(59)
Her iki cinsiyet tarafında şiddete maruz bırakılanlar	156	(28)
Yanıtsız bırakanlar	58	(11)
Toplam	550	(100)

Sporculara kendilerine şiddet uygulayan kişilerin görev tanımları sorulmuş olup yanıtları tablo 25'te gösterilmiştir. Sporcuların genellikle antrenörlerinin uyguladığı şiddet davranışlarına maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.25. Şiddeti Uygulayan Kişilerin Spor Alanındaki Görevleri

	Kadın Sporcular (n=261)		Erkek Sporcular (n=289)		Toplam (n=550)	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Antrenör	206	(79)	232	(80)	438	(80)
Yönetici	49	(19)	67	(21)	116	(21)
Herhangi Bir Sporcu	136	(52)	132	(46)	268	(49)
İdari Personel	17	(7)	24	(8)	41	(7)
Masör	6	(2)	14	(5)	20	(4)
Hakem	23	(8)	34	(12)	57	(10)
Seyirci	47	(18)	69	(24)	71	(13)
Tanınmayan Bir Kişi	38	(15)	36	(12)	74	(13)
Resmi İşi Olmayan Çalışanlar	1	(0)	1	(0)	2	(0)
Herhangi Biri (seyirci, satıcı vs.)	7	(2)	17	(6)	24	(4)

Şiddet uygulayan kişi ile ne kadar birlikte çalışıldığı Tablo 26'da gösterilmektedir. Sporcuların şiddet uygulayan kişilerle aynı ortamda spor yaşamlarını sürdürmeye devam ettikleri 3-10 yıl arasında değişen sürelerde dahi çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 4.26. Şiddeti Uygulayan Kişi İle Geçirilen Çalışma Süresi

Şiddet uygulayan kişi ile çalışma süresi	n	%
1-2 yıl	69	((21)
3-5 yıl	119	(36)
6-10 yıl	107	(33)
Çalışmaya Devam Ediyor	34	(10)

Şiddet deneyiminin hangi ortamda nerede yaşandığı Tablo 4.27.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.27. Şiddet Olayının Yaşandığı Yer

Mekan	Kadın (n=261)		Erkek (n=289)	
	n	%	n	%
Sahada	216	(83)	229	(79)
Soyunma Odası	181	(69)	184	(64)
Masaj Odası	43	(16)	42	(15)
Deplasmanda	94	(36)	92	(32)
Yarışmalarda Müsabakalarda	108	(41)	105	(36)
Kamplarda	102	(39)	91	(31)
Otel Odasında	61	(23)	49	(17)
Antrenör veya Yönetici Odasında	28	(11)	26	(9)
Arkadaş Ortamında	26	(10)	35	(12)
Beden Eğitimi Dersinde Okulda	53	(20)	39	(13)
Büro Ortamında	24	(9)	23	(8)
Antrenör veya Yönetici Özel Aracında	31	(12)	17	(6)

Şiddete hangi mekânlarda ne kadar sıklıkla maruz kalındığı Tablo 4.28'de gösterilmektedir. Sporcuların soyunma odası ve sahada şiddete daha fazla sıklıkla maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.28. Şiddete Maruz Kalınan Mekânlar ve Maruz Kalma Sıklığı

Mekân	Kadın (n=261)						Erkek (n=289)					
	Bir Kez		Bir Kaç Kez		Sürekli Oluyor		Bir Kez		Bir Kaç Kez		Sürekli Oluyor	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Saha (Spor Alanı)	36	(14)	149	(57)	27	(10)	28	(10)	176	(61)	29	(10)
Soyunma Odası	15	(6)	147	(56)	15	(6)	10	(3)	165	(6)	13	(4)
Masaj Odası	21	(8)	7	(3)	4	(2)	22	(8)	8	(3)	5	(2)
Deplasmanda	22	(8)	65	(2)	9	(3)	21	(7)	63	(22)	15	(17)
Yarışmalarda Müsabakalarda	16	(6)	59	(23)	26	(10)	21	(7)	52	(18)	30	(10)
Kamplarda	22	(8)	42	(16)	28	(11)	18	(6)	31	(11)	34	(12)
Otel Odasında	29	(11)	17	(7)	3	(1)	25	(9)	12	(4)	6	(2)
Antrenör veya Yönetici Odasında	9	(3)	12	(5)	-	-	7	(2)	17	(6)	-	-
Arkadaş Ortamında	9	(3)	21	(8)	-	-	8	(3)	32	(11)	-	-
Beden Eğitimi Dersinde Okulda	11	(4)	42	(16)	5	(2)	5	(2)	34	(12)	-	-
Büro Ortamında	11	(4)	13	(5)	-	-	5	(2)	17	(6)	1	(0)
Antrenör veya Yönetici Özel Aracında	9	(3)	11	(4)	-	-	7	(2)	3	(1)	-	-

Şiddete maruz kalan sporcuların nasıl tepkiler gösterdikleri Tablo 4.29.'da görülmektedir.

Tablo 4.29. Şiddete Gösterilen Tepkiler

Tepki Davranışları	Kadın		Erkek	
	n	(%)	n	(%)
Yoksaydım	137	(52)	151	(52)
Yapmamasını Söyledim	113	(43)	124	(43)
Fiziksel Tepki Gösterdim	84	(32)	102	(35)
Korkup Bağırırım	21	(8)	24	(8)
Aynı biçimde Şiddet Uyguladım	39	(15)	32	(11)
Çevredekilerden Yardım İstedim	6	(2)	15	(5)
Kulübümü - Branşımı Değiştirdim	-	-	2	(1)
Önemsemedim	151	(58)	101	(35)
Resmî Şikâyette Bulundum	1	(0)	-	-
Aileme- Yakınımına söyledim	83	(32)	82	(28)

Şiddete gösterilen tepkiler arasında resmî şikâyet olmaması dikkat çekici biçimde öne çıkmaktadır. Sporcuların yaşadıkları şiddeti neden şikâyet etmedikleri konusundaki görüşlerine dair değerler tablo 4.30'da görülmektedir.

Tablo 4.30. Şiddetin Şikâyet Edilmemesinin Nedenleri

	Kadın n (%)		Erkek n(%)	
Korktum (Spor yaşamının zarar görmesinden korkmak; duyulmasından korkmak, takımdan atılmaktan korkmak	170	(65)	155	(54)
Bir şey yapılacağına inanmadım	94	(36)	116	(40)
Utandım	20	(8)	19	(7)
Önemsiz bulunacağını düşündüm	72	(28)	75	(26)
Uzatmak istemedim	87	(33)	91	(31)
Şiddet olduğunu düşünmedim	23	(9)	28	(10)
Nereye başvurulacağını bilmiyordum	8	(3)	8	(3)
Alıştım çok oluyor	57	(22)	69	(24)

4.1.1. Şiddet Eğilimi Ölçeği

Şiddet eğilimi ölçeği Cronbach's Alfa katsayısı=0,85 bulunmuş ölçeğin iç tutarlılığı sağlanmıştır. Ölçek iç tutarlılığı sağlandığı için eşit ağırlığa bakılarak ortalama standart sapma verilmiştir. Medyan 58 ortalama medyan skoru 59 bulunmuştur.

Gruplar arası farklılığın test edilmesinde parametrik test varsayımlarından normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov normallik testi ile incelenmiş ve %95 güven düzeyinde normal dağılım varsayımının sağlanmadığı görülmüştür.

Levene Varyans Homojenliği Testi uygulanmış ve $p < 0,05$ olduğundan grup varyanslarının homojenliği sağlanmamıştır.

Şiddet türlerinden en az birine sürekli maruz kalma varsa bu sürekli maruz kalmak olarak tanımlandı grup varyans homojenliği sağlanmadığı için parametrik olmayan Mann-Whitney U testi uygulandı. Ayrıca; $p < 0,05$ olduğundan gruplara ilişkin toplam şiddet eğilimi skor dağılımı açısından fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu.

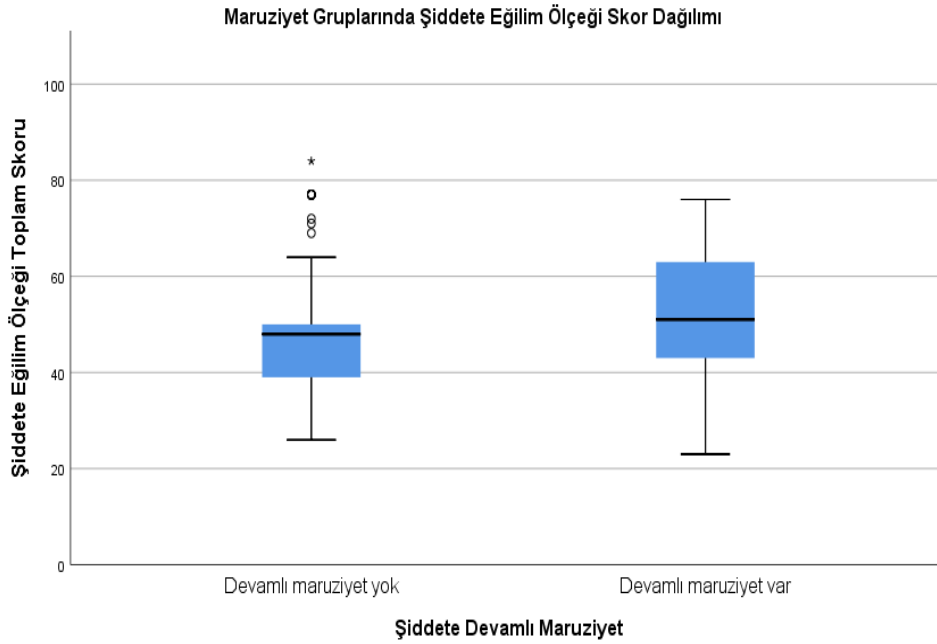
Sporcuların spor yaşamlarında şiddete maruz kalma sıklıkları ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Hipotez nonparametrik olmayan testler ile sınanmış sporcuların maruz kaldıkları şiddet sıklığı ile şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Şiddete maruz kalma sıklığına bakılmış toplam dağılımlarının farklı olduğu görülmüş ve yaygınlığına bakılarak şiddete devamlı maruz kalan sporcuların hiç maruz kalmayanlara göre şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Şiddete maruz kalma sıklığı karşılaştırması:

Şiddete Devamlı Maruz Kalma	Skewness	Kurtosis	Median	Standart Sapma
Şiddete maruz kalmadı ya da süreklilik içermiyor	0,151	0,300	48,00	10,673
Şiddete devamlı maruz kalıyor	0,143	0,286	51,00	14,955

Hipotez: Spor yaşamında maruz kalınan şiddet türleri ile sporcunun cinsiyeti ve şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Manny Withney-U testi uygulanarak hipotez sınanmış cinsiyet gruplarında şiddet eğilimi ölçeği toplam skor dağılımının benzer olduğu görülmüştür ($p=0,28$).

Kruskal-Wallis Varyans Analizinde en az iki sıklık grubu arasında ölçek skor dağılımı açısından fark olduğundan ardından çoklu karşılaştırma (Dunn-Bonforroni) ile hangi grupların farklı olduğu incelenmiş buna göre bir kez ile birkaç kez maruz şiddete maruz kaldığını belirten gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.001$). Şiddet Eğilimi maruz kalma sıklığı grup dağılımı tabloda 4.1.2.31'de gösterilmiştir:

Tablo 4.31. Şiddete Maruz Kalan Sporcuların Şiddet Eğilimi Skor Dağılımı

4.1.2. Logaritmik Doğrusal Analiz Bulguları

Logaritmik Doğrusal analiz çerçevesinde sporcuların maruz kaldığı şiddet türleri ve şiddetin spor alanında sürdürülmesine ilişkin etkileşim incelenmiştir. Etkileşimi analiz edilen değişkenler şunlardır:

Cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, ekonomik durum, ailenin ekonomik durumu, ailenin eğitim durumu, spor branşı, takım/sporcu kategorisi, şiddet uygulayanın cinsiyeti, şiddet uygulayanın statüsü/görevi, antrenörün eğitim durumu, antrenörün cinsiyeti, antrenörlük mesleki kariyeri, maruz kalınan şiddet türü, şiddete maruz kalma sıklığı.

Kurulan logaritmik doğrusal modeller aracılığıyla, bu değişkenlerden birbiriyle ilişkisi olacağı varsayılanlar arasında, önce dördü, daha sonra üçlü ve ikili etkileşimler incelenmiştir. Dört değişkenin birlikte incelendiği modellerde istenilen istatistiki veri doygunluğu elde edilemediği için üçlü ve ikili etkileşim modelleri incelenmiştir. Bu bağlamda sporcuların spor yaşamlarında maruz kaldıkları şiddet türleri ve şiddetin

spor alanında sürdürülmesinde üç değişkenin birlikte etkileşimini inceleyecek biçimde kurulan 34 model analize dâhil edilmiştir. Kurulan modellerin analiz sürecinde her adımda olabilirlik oranı değişimi için en büyük önem düzeyine sahip etki, önem düzeyinin 0.50'den büyük olması koşuluyla silinir. 0 adımdan sonraki her adımda en iyi model için yapılan istatistikler görüntülenir. 'Silinmiş efekt'ten sonra ki-kare değerindeki değişiklikler en iyi modeli görmemizi sağlamaktadır. Bu nedenle tablolarda bu değerler gösterilmiştir.

A. Modeller

Model1'de; cinsiyet (X), ekonomik durum (hem aile hem sporcunun kendisine ait özel geliri olup olmadığı ile ilgili tüm veriler analiz sürecine dâhil edilmiştir) (Y), Maruz Kalınan Şiddet (fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, akran zorbalığı) değişkenlerinin etkileşimleri incelenmiştir. Bu modelde tüm şiddet türleri ile olan ilişkiye ayrı ayrı bakılmış ve bu modellerde değişken ilişkilerinin tamamında 'Kısmi Bağımsızlık Modelinin', ' $(Z) = (Z)(XY)$ ' kurulduğu görülmüştür. Bu model maruz kalınan şiddet türünün, cinsiyet ve ekonomik durumdan bağımsız olduğunu göstermektedir. Bu modeldeki değişkenlerin yalın, ikili, üçlü etkileşimlerinin önem kontrolü yapıldığında elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

K	SD	Olab.Oran Ki-Kare	Olasılık	Pearson Ki-Kare	Olasılık	Iterasyon
1	11	475,720	0,000	538,640	0,000	1
2	7	32,750	0,000	31,679	0,000	2
3	2	0,581	0,748	0,570	0,752	3

Tabloda yalın etkiler (K=1) ve ikili etkileşimlerde (K=2), ki-kare değerlerinin büyük ve olasılık değerlerinin minimum olduğu görülmektedir. Belirlenen model çerçevesinde yalın etkilerin ve ikili ilişkilerin önemli olduğu söylenebilir. En iyi modele ulaşmak için hangi yalın etkilerin ve ikili etkileşimlerin önemli olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Model	Sd	Olab.oran Ki-Kare Değ.	Olasılık	Iterasyon
Cinsiyet, Ailenin Ekonomik Durumu	1	30,634	0,000	2
Cinsiyet, Fiziksel Şiddet	2	1,106	0,575	2
Ailenin Ekonomik Durumu, Fiziksel Şiddet	2	0,920	0,631	2
Cinsiyet	1	1,426	0,232	2
Ailenizin Ekonomik Durumu	1	39,225	0,000	2
Fiziksel Şiddet	2	402,319	0,000	2

Model 2’de; şiddet eğilimi (X), spor branşı (Y), maruz kalınan şiddet (Z) etkileşimleri incelenmiştir. Bu modelde sporcuların şiddet eğilimi (X), spor branşı (Y) (spor branşları temas gerektiren ve temas gerektirmeyen branşlar olmak üzere 2 kategorik başlıkta incelendi) ile maruz kaldıkları şiddet (Z) türlerinin ilişkisi incelenmiştir. Testler her bir şiddet türü başlığı için ayrı ayrı analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde Logaritmik doğrusal model temel varsayımlarından beklenen frekansı 5’ten küçük göze yüzdesinin %20’yi aşmama koşulu sağlanmamıştır. Analiz sonuçları beklenen güveni sağlamamıştır. Şiddete eğilimi (X) çok az olan grupta kimse olmaması nedeniyle analiz eğilimin 3 düzeyli olduğu durum için yeniden düzenlenmiştir. Üçlü etkileşimin anlamlı olduğu model; Fiziksel şiddete maruz kalma (Z), Şiddete Eğilim (X) ve branştır (Y) bu modelde branş bağımlı değişkendir. Ayrıca şiddete eğilimi (X) ile fiziksel şiddet (Z) arasındaki ikili etkileşim de anlamlı bulunmuştur. Bu modelde tüm şiddet türleri ile ayrı ayrı analiz edilmiş Psikolojik şiddete (Z) maruz kalma düzeylerinde, branş (Y) ile şiddete eğiliminin (X) bağımsız olduğu anlaşılmıştır. Maruz kalınan psikolojik şiddet (Z) ile şiddete eğilim(X) ve branş (Y) arası ilişki anlamlı iken branş (Y) ile şiddete eğilimin (X) bağımsız olduğu görülmüştür. Bu değişken kombinasyonu Psikolojik şiddet ile sağlandığından ‘Koşullu Bağımsızlık Modeli’nin, ‘(XZ)(YZ)’ kurulduğu görülmektedir.

Tablo 4.32. Psikolojik Şiddet Maruz kalma, Branş Koşullu Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Psikolojik Şiddet		
	Hiç Maruz Kalmadı	Birkaç Kez Maruz Kaldı	Sürekli Maruz Kalıyor
Branş			
Temaslı	88 23.3 79.3	152 40.2 65.2	138 36.5 67.0
Temassız	23 13.4 20.7	81 47.1 34.8	68 39.5 33.0

Model3: Şiddete eğilim (X) ile maruz kalınan cinsel şiddet (Z) arasında bir ilişki söz konusudur. Şiddete eğilim (X) ve maruz kalınan cinsel şiddet (Z) branştan (Y) bağımsızdır. Bu değişken ilişkileri Kısmi Bağımsızlık Modelini (Y)(XZ) vermektedir.

Tablo 4.33. Cinsel Şiddet Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Cinsel Şiddet			
Hiç Maruz Kalmadı	81 59.1 33.8	50 36.5 20.1	6 4.4 10.0
Birkaç Kez Maruz Kaldı	113 39.9 47.1	157 55.5 63.1	13 4.6 21.7
Sürekli Maruz Kalıyor	46 35.7 19.2	42 32.6 16.9	41 31.8 68.3

Model 4: Şiddete eğilim (X) ile maruz kalınan ekonomik şiddet (Z) arasında bir ilişki söz konusudur. Şiddete eğilim (X) ve maruz kalınan ekonomik şiddet (Z)

branştan (Y) bağımsızdır. Bu değişken ilişkileri Kısmi Bağımsızlık Modelini (Y)(XZ) vermektedir.

Tablo 4.34. Ekonomik Şiddet Maruz Kalma sıklığı, Şiddet Eğilimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Ekonomik Şiddet			
Hiç Maruz Kalmadı	67 26.2 48.9	164 64.1 58.0	25 9.8 19.4
Birkaç Kez Maruz Kaldı	58 35.5 42.3	85 49.1 30.0	30 17.3 23.3
Sürekli Maruz Kalıyor	12 10.0 8.8	34 28.3 12.0	74 61.7 57.4

Model 5: Şiddete eğilim (X) ile maruz kalınan akran zorbalığı (Z) arasında bir ilişki söz konusudur. Şiddete eğilim (X) ve maruz kalınan akran zorbalığı (Z) branştan (Y) bağımsızdır. Bu değişken ilişkileri Kısmi Bağımsızlık Modelini (Y)(XZ) vermektedir.

Tablo 4.35. Akran Zorbalığına Maruz Kalmak, Şiddet Eğilimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Akran Zorbalığı			
Hiç Maruz Kalmadı	56 24.2 40.9	138 59.7 48.8	37 16.0 28.5
Birkaç Kez Maruz Kaldı	39 18.4 28.5	127 59.9 44.9	46 21.7 28.5
Sürekli Maruz Kalıyor	42 39.3 30.7	18 16.8 6.4	47 43.9 36.2

Model 6: Anne ve babanın eğitim durumu (X), ailenin ekonomik durumu (Y), maruz kalınan şiddet türlerinin (Z) etkileşimine bakılmış olup şu sonuçlar saptanmıştır:

- Sporcuların maruz kaldıkları şiddet türleri (Z) ile annenin eğitim durumu (X) birbirinden tam bağımsızdır (X)(Y)(Z).
- Babanın eğitim durumu (X) ile ailenin ekonomik durumu (Y) arasında bir ilişki söz konusudur. Maruz kalınan (Z) fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet ve akran zorbalığı baba eğitim ve ekonomik durumundan bağımsızdır (Z)(XY).

Tablo 4.36. Ailenin Ekonomik Durumu, Cinsiyet Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Ailenin Ekonomik Durumu	
	Asgari	İyi
Cinsiyet		
Kadın	65 24.9 32.2	196 75.1 56.3
Erkek	137 47.4 67.8	152 52.6 43.7

Model 7: Şiddet uygulayanın cinsiyeti (X), şiddet uygulayanın statüsü / görevi (Y), Maruz Kalınan şiddet (Z) etkileşimleri incelenmiştir. Üçlü etkileşimin anlamlı olduğu bir model olduğu anlaşılmıştır. Şiddet türleri (Z) ile şiddet uygulayanın cinsiyeti (X) ve şiddet uygulayanın statüsü / görevinin (Y) bağımlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tüm ikili etkileşimler de anlamlı olmaktadır. Ancak beklenen frekansı 5'ten küçük olan göze yüzdesinin %20'nin altında kalma koşulu kadın şiddet uygulayıcı azlığı nedeni ile sağlanamamaktadır. Bu analizde elde edilen veriler model yeterliği örneklem büyüklüğünün azlığı nedeniyle sağlanamadığından kullanılamamıştır.

Model 8: Şiddeti uygulayanın görevi (X), cinsiyeti, ne sıklıkla uyguladığı (Y), maruz Kalınan şiddet (Z) etkileşimlerine bakılmıştır. Üçlü etkileşimin anlamlı olduğu

bir modeldir ancak beklenen frekansı 5'ten küçük olan göze yüzdesinin %20'nin altında kalma koşulu sağlanamadığından bu analizden elde edilen verilen kullanılamamıştır.

Model 9: Cinsiyet (X), Eğitim (Y), şiddet eğilimi (Z) değişkenlerinin ilişkilerine bakılmıştır. Kişinin kendi eğitim durumu (Y) ile cinsiyeti (X) arasında bir ilişki söz konusudur. Kısmi Bağımsızlık [Z][XY] modelinin kurulduğu görülmüştür. Şiddete eğilim düzeyi (Z) kendi eğitim durumu (Y) ve cinsiyetinden (X) bağımsızdır. Çapraz tabloya bakıldığında da kadınlarda eğitim düzeyi yüksek olanların oranının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Sporcuların eğitimleri, cinsiyet, ekonomik durum değişkenlerinin etkileşimi analiz edilmiş. Cinsiyet ve eğitim değişkenleri arasında kısmi bağımsızlık modeli kurulduğu görülmüştür. Değişken etkileşimi tablo 37'de gösterilmiştir.

Tablo 4.37. Eğitim, Cinsiyet Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Eğitim	
	Lise	Üniversite ve Üstü
Cinsiyet		
Kadın	90 34.5 34.0	171 65.5 60.0
Erkek	175 60.6 66.0	114 39.4 40.0

Model 10: Maruz Kalınan Şiddet Türü (X), ekonomik durum (Y), şiddet eğilimi (Z) (Her bir maruz kalınan şiddet türü için) değişkenlerinin ilişkileri incelenmiştir. Kişinin fiziksel/psikolojik/ekonomik/cinsel şiddete/akran zorbalığına maruz kalma sıklığı ile şiddete eğilim arasında bir ilişki söz konusudur. Kısmi Bağımsızlık [Y][XZ] Modeli kurulmuştur bu modelde ailenin ekonomik durumunun bu değişkenlerden bağımsız olduğu görülmüştür. Sporcuların kendi gelirlerinin olması, eğitimleri ve cinsiyet değişkenlerinin etkileşimi analiz edilmiş, cinsiyet ve ekonomik durum arasında kısmi bağımsızlık modeli kurulduğu görülmüştür.

Tablo 4.38. Cinsiyet, Kendisine Ait Ekonomik Gelir Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Kendisine Ait Geliri Var mı?	
	Var	Yok
Cinsiyet		
Kadın	178 68.2 66.7	83 31.8 29.3
Erkek	89 30.8 33.3	200 69.2 70.7

Model 11: Şiddete maruz kalma sıklığı, maruz kaldığı şiddet türü (X), şiddet eğilimi etkileşimleri incelenmiş olup üçlü etkileşimin anlamlı olduğu model kurulmuştur. Ancak Beklenen frekansı 5'ten küçük olan göze yüzdesinin %20'nin altında kalma koşulu sağlanmadığından analiz kullanılmamıştır. Fiziksel/Psikolojik/Ekonomik/Cinsel şiddet /Akran zorbalığı maruziyetleri (X), maruz kalma sıklığı (Y) ve şiddet eğilimine (Z) bağımlıdır. Ayrıca tüm ikili etkileşimler de anlamlı olmaktadır. Şiddet türlerine maruz kalma sıklığı (X), şiddet eğilim (Y) etkileşimleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 4.39. Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Fiziksel Şiddet			
Hiç Maruz Kalmadı	16 25.8 12.4	35 56.5 12.4	11 17.7 8.5
Birkaç Kez Maruz Kaldı	105 25.4 76.6	228 55.2 80.6	80 19.4 61.5
Sürekli Maruz Kalıyor	16 21.3 11.7	20 26.7 7.1	39 52.0 30.0

Model 12: Psikolojik şiddete maruz kalma sıklığı (X), şiddet eğilim ilişkisi (Y): Sporunun cinsiyeti (X), sporunun psikolojik şiddete maruz kalma sıklığı (Y), şiddet

eğilimi (Z) değişkenlerinin etkileşimleri incelenmiştir. Cinsiyet (X) ana etkisini tamamen atarak sadece iki değişken ‘psikolojik şiddete maruz kalma sıklığı (Y) ile şiddete eğilim (Z)’ arasındaki ikili etkileşimin olduğu modelin önemli olduğu anlaşılmıştır. Her ne kadar 3’lü etkileşimler incelenmiş olsa da iki etkenli etkileşimli bir logaritmik doğrusal model kurulduğu görülmüştür.

Tablo 4.40. Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Psikolojik Şiddet			
Hiç Maruz Kalmadı	35 31.5 25.5	55 49.5 19.4	21 18.9 16.2
Birkaç Kez Maruz Kaldı	68 28.3 48.2	138 59.2 48.8	29 12.4 22.3
Sürekli Maruz Kalıyor	36 17.5 26.3	90 43.7 31.8	80 38.8 61.5

Model 13: Ekonomik şiddete maruz kalma sıklığı (X), şiddet eğilim ilişkisi (Y): Sporcunun cinsiyeti (X) , sporcunun ekonomik şiddete maruz kalma sıklığı (Y), şiddet eğilimi (Z) değişkenlerinin etkileşimi incelenmiştir. Cinsiyet ana etkisini tamamen atarak sadece iki değişken (ekonomik şiddete maruz kalma sıklığı ile şiddete eğilim) arasındaki ikili etkileşimin olduğu modelin etkin olduğu görülmüştür. 3’lü etkileşimler incelenmiş olsa da iki değişken etkileşimli bir logaritmik doğrusal model kurulduğu görülmüştür.

Tablo 4.41. Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Ekonomik Şiddet			
Hiç Maruz Kalmadı	67 26.2 48.9	164 64.1 58.0	25 9.8 19.2
Birkaç Kez Maruz Kaldı	58 33.3 42.3	85 48.9 30.0	31 17.8 23.8
Sürekli Maruz Kalıyor	12 10.0 8.8	34 28.3 12.0	74 61.7 59.6

Model 14: Cinsel şiddete maruz kalma sıklığı (X), şiddet eğilim ilişkisi (Y): Sporçunun cinsiyeti (X), sporçunun cinsel şiddete maruz kalma sıklığı (Y), şiddet eğilimi (Z) etkileşimi incelenmiştir. Cinsiyet ana etkisini tamamen atarak sadece iki değişken (cinsel şiddete maruz kalma sıklığı (Y) ile şiddete eğilimi (Z) arasındaki ikili etkileşimin olduğu modelin kurulduğu görülmüştür. Böylece iki etkenli etkileşimli bir logaritmik doğrusal model kurulabildiği anlaşılmaktadır. Sporçunun yaşı (X), sporçunun cinsel şiddete maruz kalma sıklığı (Y), şiddet eğilimi (Z) değişkenlerinin etkileşimi incelenmiştir. Sporçunun cinsel şiddete maruz kalma sıklığı (Y) ile şiddete eğilimi (Z), yaştan bağımsız olduğu anlaşılmıştır. Kısmi bağımsızlık modeli [X][YZ] kurulmuştur.

Tablo 4.42. Cinsel Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Cinsel Şiddet			
Hiç Maruz Kalmadı	81 33.8 59.1	113 47.1 39.9	46 19.2 35.4
Birkaç Kez Maruz Kaldı	50 20.0 36.5	157 62.8 55.5	43 17.2 33.1
Sürekli Maruz Kalıyor	6 10.0 4.4	13 21.7 4.6	41 68.3 31.5

Model 15: Akran Zorbalığına maruz kalma sıklığı (X), şiddet eğilim ilişkisi (Y): Sporunun cinsiyeti (X) sporunun akran zorbalığına maruz kalma sıklığı (Y), şiddet eğilimi (Z) etkileşimleri incelenmiştir. Cinsiyet ana etkisini etkileşimden çıkarılarak yapılan analizlerde sadece akran zorbalığına maruz kalma sıklığı (Y) ile şiddete eğilim (Z) arasındaki ikili etkileşimin etkili bir model oluşturduğu görülmüştür. İki etken etkileşimli bir logaritmik doğrusal model oluşmuştur.

Sporunun akran zorbalığına maruz kalma sıklığı (X), yaş (Y), branş (Z) değişkenlerinin etkileşimleri incelenmiştir. Sadece ana etkilerin anlamlı olduğu Tam Bağımsızlık Modelinin $[X][Y][Z]$; (X, Y,Z birbirinden bağımsız) kurulduğu görülmüştür.

Tablo 4.43. Akran Zorbalığına Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Etkileşimi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Şiddet Eğilim Düzeyleri		
	Az	Fazla	Çok Fazla
Akran Zorbalığı			
Hiç Maruz Kalmadı	56 24.2 40.9	138 59.7 48.8	37 16.0 28.5
Birkaç Kez Maruz Kaldı	39 18.4 28.5	127 59.9 44.9	46 21.7 28.5
Sürekli Maruz Kalıyor	42 39.3 30.7	18 16.8 6.4	47 43.9 36.2

Model 16: Ailenin ekonomik durumu (X), anne babasının eğitim durumu (Y), şiddet eğilimi (Z) değişkenlerinin etkileşimleri incelenmiştir. Kurulan bu modelde ‘Anne’ bağımlı değişken olarak ele alındığında değişkenler arasındaki ilişkide tam bağımsızlık modeli kurulmuştur. Yani her bir değişken birbirinden bağımsız olarak anlamlı birbiriyle etkileşimsiz ancak tek başına etkilidir. Anne değişkeni ile ilgili olarak tam bağımsızlık modeli kurulmuştur. $[X][Y][Z]$ (X),(Y),(Z) birbirinden bağımsızdır. Sadece ana etkilerin anlamlı olduğu modeldir. Kurulan bu modelde ‘Baba’ bağımlı değişken olarak ele alındığında değişkenler arasındaki ilişkide kısmi bağımsızlık modeli kurulmuştur. Yani Kısmi Bağımsızlık Modeli: $[Z][XY]$ sağlamıştır. Baba eğitim durumu ile aile ekonomik durumu arasında bir ilişki söz konusudur.

Tablo 4.44. Babanın Eğitimi ve Aile Ekonomik Durumu Kısmi Bağımsızlık Modeli:

Frekans / Satır Yüzdesi		Babanın Eğitimi			
Ailenin Ekonomik Durumu		Lise ve Altı		Üniversite ve Üzeri	
Asgari	Az	45	8.2	7	1.3
	Fazla	89	16.2	10.0	1.8
	Çok Fazla	43	7.8	8.0	1.5
İyi	Az	63	11.5	22	4.0
	Fazla	138	25.1	46.	8.4
	Çok Fazla	59.	10.7	20.	3.6

(Y), şiddet eğilimi (Z) değişkenleri arasındaki etkileşime bakılmıştır. Bu değişkenler arasındaki etkileşimde modelde kısmi bağımsızlık modeli kurulmuştur. Kısmi Bağımsızlık: [X][YZ]: Sporcunun fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı (Y) ile şiddet eğilimi (Z) arasında bir ilişki söz konusudur. Yaş (X), bu iki değişkenden bağımsızdır. Yaşın düzeylerinde fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı (Y), şiddet eğilimi (Z) ilişkisinin sabit olduğu görülmüştür.

Tablo 4.45. Sporcunun Yaşı Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Şiddet Eğilim Düzeyi Kısmi Bağımsızlık Modeli

Frekans Yüzdesi	Yaş	Fiziksel Şiddet	Şiddet eğilim Düzeyleri					
			Az	Fazla	Çok Fazla			
21 Yaş Altı	Yaş Altı	Hiç Maruz Kalmadı	13	2.3	25	4.5	8.5	1.5
		Birkaç kez Maruz Kaldı	76	13.7	165	29.9	53	9.5
		Sürekli Maruz Kalıyor	9	1.5	18	3.2	23	4.1
22 Yaş ve Üzeri	Yaş ve Üzeri	Hiç Maruz Kalmadı	5	0.8	12	2.1	4	0.6
		Birkaç kez Maruz Kaldı	31	5.5	65	11.7	29	5.2
		Sürekli Maruz Kalıyor	9	1.5	4	0.6	18	3.2

değişken ilişkilerinde beklenen frekansı 5'ten küçük göze yüzdesi %20'nin üzerinde olduğundan Model yeterliliği problemlili bulunmuştur. Ancak sporcunun fiziksel

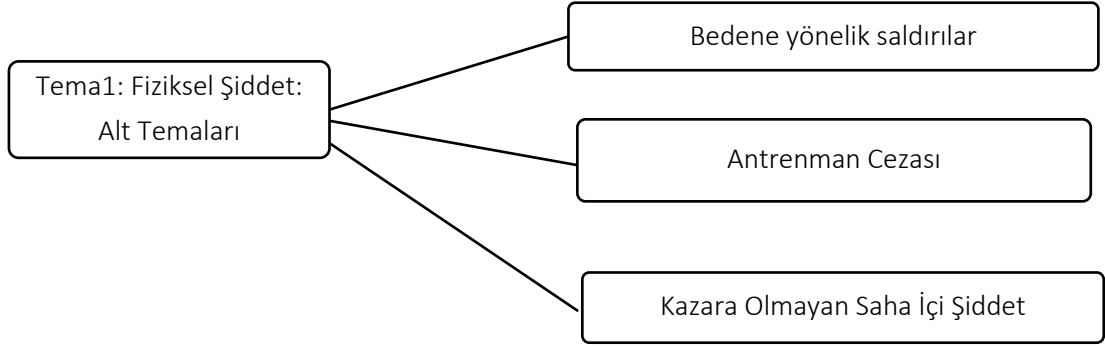
şiddete maruz kalma sıklığının (Z), antrenörün eğitimi (X) ve antrenörün spor geçmişinden (Y) bağımsız olduğu anlaşılmıştır. Antrenör eğitimi (X) ile antrenörün spor geçmişi (Y) arasındaki ikili etkileşim ise anlamlıdır. Bu değişkenler arasında Kısmi Bağımsızlık [Z][XY] modeli kurulmuştur. Antrenörün Eğitimi (X), Antrenörün Spor geçmişi (Y), Maruz kalınan Şiddet (Z) değişkenlerinin etkileşimi incelenmiştir. Ankette sporculara spor yaşamlarında birlikte çalıştıkları antrenörlerin eğitim durumları ve antrenörün spor geçmişinin olup olmadığına dair bilgileri sorulmuştur. Antrenörlerin eğitimleri (X) ile antrenörlerin spor geçmişleri (Y) arasında bir ilişki söz konusu iken sporcuların maruz kaldıkları (Z) fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet ile akran zorbalığı antrenörün spor geçmişi (Y) ve eğitim durumundan (X) bağımsız olduğu görülmüştür. Kısmi bağımsızlık Modeli (Z)(XY) elde edilmiş olsa da antrenörün eğitimi ile sporcuların maruz kaldıkları şiddet türleri varsayımı sağlamamaktadır. Ancak bu modellerle yapılan analiz çalışmaları; antrenör eğitiminin (X) antrenör spor geçmişinden (Y) bağımsız olduğunu göstermekte olup, Kısmi bağımsızlık modeli [Z][XY] kurulduğu halde antrenör eğitimi ile antrenörün spor geçmişi arasındaki ikili etkileşim ise anlamlı bulunmuştur. Değişken ilişkileri tablo 46'da gösterilmiştir.

Tablo 4.46. Antrenör Eğitimi, Antrenörün Spor Geçmişi Kısmi Bağımsızlık Modeli:

Frekans Satır Yüzdesi Sütun Yüzdesi	Antrenörün Spor Geçmişi	
	Sporcu	Sporcu Değil
Antrenörün Eğitim Durumu		
Lise	104 99.0 19.9	1 1.0 3.6
Lise Üzeri	418 93.9 80.1	27 6.1 96.4

4.2. Nitel Bulgular

4.2.1.Tema 1- Fiziksel Şiddet

Şekil 4.1. Fiziksel Şiddet Alt Temaları.

Araştırmaya katılan sporcular spor yaşamlarında yoğun olarak fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Spor yaşamında karşılaşılan fiziksel şiddet davranışlarının; sert ve ağır bir cisim fırlatılması, kasti zarar verici davranışlar, çimdiklemek, ayağına basılması, vurulması, tokat atılması, tekme atılması, yumruk atılması, iteklenmek, dövülmek, dayak atılması, doku kaybına neden olabilecek biçimde bedende yırtıklar oluşturulması yara açılması, tehdit edilmek, sağlık hizmeti almasına yardımcı olmamak ya da sağlık hizmeti almasına engel olmak, sakatlığa rağmen antrenmana - müsabakaya devam etmesi yönünde baskı uygulanması, sert vuruşlar dokunuşlar, dirsek atılması, ısrarcı biçimde dokunmak tutmak, sporcunun bedeninin başının ya da vücudunun bir bölümünün sert ve sakatlık verici biçimde bir sabit sert cisme (kapı, demir parmaklık, kalorifer peteği gibi) şiddetle vurulması, ittirilmesi olduğu görülmüştür.

Sporcular fiziksel şiddet davranışlarına antrenmanlarda, müsabaka esnasında, müsabaka sonunda, spor salonu, spor sahası, soyunma odası, kamp sırasında kalınan yerde, serbest zamanlarında maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Genellikle antrenör çok az sıklıkla da olsa yardımcı antrenörler ve diğer sporcular tarafından fiziksel şiddet

uygulandığı bulgular arasındadır.

Bu bulgular maruz kalınan fiziksel şiddet davranışlarının şunlar olduğunu göstermektedir: Tokat – yumruk atılması, tekme atılması, bir cisim vurulması, çimdiklemek, ayağına basılması, vurulması, iteklenmek, dövülmek, dayak atılması, doku kaybına neden olabilecek biçimde bedende yırtıklar oluşturulması, yara açılması, sporcunun bedeninin başının ya da vücudunun bir bölümünün sert ve sakatlık verici biçimde sabit sert cisme (kapı, demir parmaklık, kalorifer peteği gibi) şiddetle vurulması, ittirilmesi. Bu davranışlar bedene yönelik saldırılar alt teması altında sunulmuştur.

A. Bedene Yönelik Saldırıları

Profesyonel bir sporcu olan ve halen spor yaşamı devam eden kadın sporcu antrenörü tarafından kendisine ve takım arkadaşlarına da uygulanan fiziksel şiddeti şöyle anlatıyor: *'2 yıl boyunca sözlü ve fiziksel şiddet uyguladı bana. Küçüklerle yumruk attığını vurduğunu tekme attığını gördüm ve duydum. Benim 10 sene oynadığım takımda en küçük bendim 8 tane yabancı vardı takımda iyi bir takımdık. Büyüklerin yaşı 30 civarıydı. Yabancılara bile fiziksel şiddette bulundu. Cimcikliyordu, Benim 32 yaşındaki yabancı arkadaşımı tutup yedek bankına yapıştırdığını her yerini cimciklediğini biliyorum 32 yaşında ki insanın. Bunu büyüklerle yapabiliyor. Küçüklerle yumruk tekme attığını dövdüğünü biliyorum.'* (K2, Kadın)

Spor yaşamını 4 yıl önce sonlandırdığını belirten olimpik bir kadın sporcu yüzünde hafif belirgin biçimde izlerini taşıdığı dinlerken hayret uyandıran fiziksel şiddet deneyimini göstererek şöyle anlatıyor:

'...3 sene boyunca ben bu antrenörden şiddetli dayak yedim ama dayaktan kasıt bir tokat bir yumruk falan değil ölümüne. Yediğim dayaklar bir tokatla geçiştirilecek şeyler değil. Sinir krizi geçiriyor o sinir krizini bende atlattıyor. Şu ağzımı buradan tutup şuraya kadar yırttığını biliyorum. (Dudağının sağ birleşim noktasına serçe parmağını takıyor yanağına doğru 2cmlik bir bölgeyi işaret ediyor) dudağımda burada uçuk çıkmıştı ben soğuğa dayanıklı değilimdir. Yurtdışına gitmiştik benim

dudaklarım çatladı çatlayınca nasıl olur bilirsiniz üstüne bir de uçuk çıktı ağzıma bir taktı parmağını bir çekmeye başladı buraya kadar yırtıldı ağzım.’ (K10, Kadın)

Halen spor yaşamı devam eden ve fiziksel şiddete çok fazla maruz kalmadığını belirten milli sporcu kendisine 1 kez tokat atılması ve diğer arkadaşlarının sürekli maruz kaldığı kendisinin şahit olduğu fiziksel şiddet sürecini şöyle anlatmakta: *‘A...’da ki hocamız bir kere şiddet uyguluyordu. Bildiğin fiziksel şiddet özellikle erkek sporculara tokat filan atıyordu. Bir arkadaşımız maçta yenildiği zaman sandalyeyi kaldırıp üstüne yürüdü ama cidden şiddet uyguluyordu yani’ (K9, Kadın)*

Birbirinden bağımsız ortamlarda farklı branşlarda antrenörlerinden fiziksel şiddet gören sporcuların ortak noktasının küçük yaşlardan itibaren bu şiddete maruz kalmak olduğu anlaşılmaktadır. Hikayelerdeki hem bireysel deneyimler hem de başkalarının yaşadığına şahit olunan deneyimleri; küçük yaş grupları, alt yapı sporcularının özellikle fiziksel şiddete maruz kalmaya daha açık olduğunu göstermektedir. Sporcuların spor yaşamlarında deneyimledikleri başka bir fiziksel şiddet biçimi de başkalarının maruz kaldığı şiddet deneyimlerine şahit olmak. Bu konudaki çarpıcı örneklerden birini eski bir milli sporcu şöyle anlatıyor:

*‘Ben çok küçükken ***ablayı çok döverdi onu gördüm’ (K12, Kadın)*

Benzer biçimde başarılı eski bir milli sporcu da arkadaşlarının maruz kaldığı şahit olduğu fiziksel şiddeti şöyle anlatıyor: *‘diyelim ki sporcusu yenildi ya da yanlış birşey yaptı maçtan sonra şu odaya git beni bekle diyen gidip orada sporcusunu döven antrenörler vardı yani öyle şeyler yaşıyordu.’ (K5, Kadın)*

Başarılı bir milli Hentbolcu kadın sporcu bir cisim fırlatılması, tokat atılması konusundaki deneyimlerini ve başkalarının maruz kaldığı kendisinin de şahit olduğu fiziksel şiddet davranışlarını şöyle ifade etmekte;

‘Maçın içinde çok tokatlandığımı biliyorum. Ben yüzüme çok tokat almadım

ama arkadaşlarım çok fazla tokat yiyorlardı. Bize daha çok hoca su şişesi atıyordu.’
(K6, Kadın)

Şiddete maruz kalmanın kötü yanlarından biri sporcuları hedeflerinden planlarından alıkoyması, yapmak istedikleri şeyleri hayallerini gerçekleştirmelerine mâni olan deneyimleri ya yaşıyor ya da gözlemliyorlar:

‘...ben o kıza gol atmıştım o maçta, sonra hocasını ona top çantasını kaldırıp fırlatırken gördüm. Ben o takıma gitmeyi çok istiyordum. O görüntüyü gördükten sonra gitmek istemedim.’ (K1, Kadın)

Aynı biçimde şiddet mağdurları ile yaşanan temaslar mağduriyete şahit olunması, başkasının yaşadığı şiddetin paylaşılması, akran ağları oluşturmak ne yazık ki bir süre sonra yaşanan şiddeti normalleştiriyor. Şiddet konusunda sporcuların içine çekildiği en kötü durumun ‘şiddeti normalleştirme’ olduğu anlaşılıyor. Hoca başarmamı istiyor, daha iyi olayım diye böyle yapıyor, sorun benimle ilgili değil çünkü herkese yapıyor demek ki normal şeklindeki şiddet normalleştirilmesi, şiddet davranışlarının alandaki varlığını kimsenin gözüne batmadan sürdürmesine sebep oluyor. Üstelik ‘başarı’ kelimesinin şiddet için adeta bir görünmezlik sihri oluşturduğu anlaşılıyor.

Fiziksel şiddete maruz kalmanın giderek normalleşmesini kadın sporcu şu cümlelerle aktarıyor:

‘....sahasında lise yeni bitmişti çok da önemli iyi bir takımda oynuyoruz ortaokulda olduğunu da biliyorum hocanın çocuğun kafasını kalorifere vurduğunu da bilirim hoca mesela diyelim tam salondan çıkmışızdır ikinci devreden önce soyunma odasına giderken hoca ayakkabısını çıkarıp bana fırlatmıştır biz zannediyoruz ki bunlar normal olan şeyler. Ya da su şişesi fırlatmıştır ya da tekme atarak odaya girmiş ‘Allah sizin belanızı versin’ demiştir. Çöp tenekelerin, vaks kutularını, topları, top çantalarını, oraya buraya fırlatan, duvara vuran, kalemi elindeki şeyleri yerlere fırlatan antrenörler hocalar var.’ (K6, Kadın)

Temas gerektiren, bireysel spor branşlarında da takım sporlarında da şiddet olaylarının çok farklılık içermediğini ve bir süre sonra alanda özellikle de antrenör sporcu ilişkisinde fiziksel şiddetin ‘normal’ ve ‘sürecin bir parçası’ haline geldiğini şöyle anlatıyorlar:

‘Bizim hocamız hep dövüyordu zaten. O normal yapmıştı onu. Herkese yaptığı için sen o yaşta onu normal kabul ediyorsun. Bu böyle, böyle olması lazım seni böyle motive ediyor 'döv beni demiyorduk' ama öyle düşünüyorsun. ... ama onların (baş antrenörün yakını olup antrenörlük yapan yardımcı antrenörler) ağzı bozuktu. Yenildiğin zaman bittin demektir. Kötü yenildiysen kafanı böyle tutup camlara vuruyordu.’ (K12, Kadın)

Temas olmayan sadece antrenörle antrenman yapmak rakiple temas içermeyen bir branşı yapan kadın atlet antrenörüyle olan ilişkisinde ve sahada olan gördüğü deneyimlediği fiziksel şiddet içeren ilişkileri kısacık şöyle açıklıyor:

‘Sıradanlaşmış normal.’ (K11, Kadın)

Başarıya ve performansa odaklı yaşayan öznelere yaratan spor ortamı başarıyla birlikte bir depresyon geliştirip şiddeti içselleştirerek alanda kaybolmadan yaşatmaktadır. Üstelik şiddet mağdurları için kendisine bağlılık geliştirdikleri şiddet failleri gözlerinde gittikçe yüceleşen bir rol modele dönüşmektedir. Bu hayranlıktan doğan faili hoş görme masumiyetinin sporcunun genç zihnine şiddetle birlikte nasıl kazındığını ve deneyimlediği milli bir sporcu şöyle anlatıyor:

‘Maçta şey derdi ‘yenilme var yenilme var derdi. Hiçbir şey yapmayıp yenilirsen hani... stadyumda salonda merdivenin altında soyunma odaları olur ya bir kere orada tekmelediğini biliyorum oraya saklanmışım artık. Beni bir gün, antrenmanda başka bir kızla tartışma yaşadım diye tartışmada öyle büyük bir tartışma değil hani şunu yap bunu yap diye küçüğüz yani sonra ben dışarıya çıktım orada da bizim salon stadyumun altındaydı stadyuma girerken büyük demir kapılar var ya

orada duruyordum oraya gelerek bana uçan tekme attı ben demirlere geçtim ve kafamı demirlere vurdu yani. Öyle bir dövme şekli yok gerçekten kendini kaybediyordu yani. Gücü çok iyi bir antrenör olmasıydı o salondan ...Olimpiyat derecesi, ...Avrupa derecesi, ...Dünya derecesi bütün ... madalyalar onun salonundan çıktı. Onun üstüne derece gelmedi hala. Ama daha sonra buraya geldiğimde antrenörlüğün bu olmadığını öğrendim yani.’ (K12, Kadın)

Tüm branşlarda sporcular hem kendilerinin hem diğer arkadaşlarının yaşadıkları tekme tokat atılması, bir cisim fırlatılması, bağırılması, küfredilmesi davranışlarını şu cümlelerde samimi biçimde anlatmaktalar:

‘Bir antrenör sürekli olarak öğrencilerine şiddet uyguluyordu. Hem sözlü hem fiziksel olarak. (Tokat mı atıyordu ne yapıyordu?) Hayır hayır tekme tokat.’ (K7, Kadın)

‘Sporcusuna iyi derece gelmediği için kronometre fırlatanlar bağırınlar çağırınlar, azarlayanlar, itekleyenler görünen şeyler.’ (K4, Erkek)

‘Antrenman sırasında yanlış bir hareket yaptığımızda antrenmanın akışını bozan bir şey yaptığımızda antrenörler kılıçla bacağımıza vurabiliyorlardı. Çok bağırıyorlardı. Ashında bir kere tokat atmıştı bir antrenörüm bana.’ (K5, Kadın)

Bazen şiddete maruz kalmak bir yanlış bir hata ile ilgili olmayıp ‘sporcuyla sevmeme, ondan hoşlanmama’ gibi keyfi bir nedenle de yaşanabildiğini şöyle anlatıyor kadın sporcu:

‘...milli takım antrenörü hazzetmediği için de benden sen nereye gidiyorsun dedi dedim ki hocam K... arkadaşımız odada değil onu almaya gidiyorum dedim. Gir içeri dedi bana tokadı bastı, baktım ikinci tokat geliyor ben onun elini tuttum ve kapıyı kapattım onun üzerine eli sıkıştı araya bu en masumane olanı, tabi o gece ortalık kalktı ayağa’ (K10, Kadın)

Fiziksel şiddetin yanı sıra eşlik eden tehdidin spor yaşamının bir parçasıymış gibi çokça deneyimlenen bir durum olduğu şu cümlelerden anlaşılabilir:

‘Yarıştta mücadeleyi tam yapamadığınızda küçük bir tekme yemek, hiç böyle daha kimsenin bakmadığı yerde ayağınıza basılması, kimse görmüyor o göstermiyor ama sizin ayağınıza basılıyor. Seni öldürürüm diyor çok yalnız bir ortamda buraya gömerim dediği bile oldu. Baya tehdit vari ortamlarda kaldık.’ (K11, Kadın)

Bu şiddet davranışları süreklilik gösterirken spor yaşamında nadiren (sadece 1-2 kez) böyle olaylara maruz kalan sporcular da başka sporcuların başına gelen şiddet davranışlarını daha fazla deneyimledikleri ve etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

B. Kazara Olmayan Saha İçi Şiddet

Tez çalışmasına katılan sporcular antrenman, müsabaka gibi dönemlerde maruz kaldıkları cimcikleme, tokat atılması, vurma, yumruk atma, tekme atma, bir cisim fırlatılması gibi fiziksel şiddet türlerini uygulayan kişilerin genellikle antrenörleri olduğunu belirtirken, spor yapılan branşın müsaade ettiği, kasti faul gibi temaslar dışında kalan diğer sporcu arkadaşları tarafından maruz bırakıldıkları saha içindeki şiddeti ve nedenlerini şöyle anlatıyorlar:

‘Erkek takımlarında böyle değil ama kadın takımlarında var oluyor. Mesela benim yedeğim varsa ve ben hep ilk 11 çıkıyorsam yedeğim beni antrenmanda karşı takımdayken sakatlıyor ki haftaya o ilk 11 çıksın çünkü o da biliyor ben sakatlanmadığım sürece hocanın ona şans vermediğini bildiği için bana direk gelip sert hareket yapıyor. Ki başıma da çok geldi. Bir takım daha zayıfsa alt seviyedeysen o takım zaten kafasında skoru siliyor, karşı takımın en iyi oyuncularını sakatlamaya başlıyorlar. Gelip ayağına kayıyorlar, hocası diyor ki mesela şu oyuncu çok iyi git onun ayağını kır diyor’. Oyun içinde oyunun akışı ile ilgisi olmayan bir sertlikte ve saldırganlık biçiminde yaşadığı şiddeti ve şahit olduğu yönlendirmeyi sporcu böyle anlatıyor.’ (K1, Kadın)

Sporcuların diğer sporcular tarafından en fazla şiddete maruz bırakıldıkları ortamın müsabaka yarış anı olduğunu deneyimleriyle ilgili paylaşımlarında buluyoruz.

‘Bazı branşlar gerektirir benim branşım 4x400 de temas gerekir kulvar avantajını kapmak için dirsekler havada uçuşuyor. Çok dirsek yedim bu da tabii ki şiddet. Hayatımın ilk milli takım yarışı, (tarih /yer bilgisi) kariyerimdeki ilk A milli müsabakam 3 kişinin arasında kaldım milli takım sporcusu olarak yani yolumu kestiler tılandım kaldım dirsekler havada uçuşuyordu tek bir yol vardı ama ben tabii çok şiddetli olmasa da oradan çıkarken iki tarafa dirsek atarak çıktım ama çok tatlı ellerini kapatacak şekilde onları engelleyecek dirsek attım çıktım oradan. Tatlı tatlı diskalifiye olursun zaten bununda boyutları var uluslararası federasyon kurallarında fiziksel temasın boyutları var.’ (K3, Erkek)

İttirilmek, yanı sıra ısırılmak, dirsek atılması vurulması gibi müsabaka içinde yaşanan fiziksel şiddet olayları olduğunu görmekteyiz.

‘Beni ısırıldılar elim kanadı bir kere ben onu boğuş pozisyonuna aldım elim burada böyle (boynunun ön kısmında tutuş gösteriyor) boğacaktım boğmuyum diye elimi ısırıldı. Benim bir fotoğrafım var gözüm böyle mosmor nasıl olabilir judoda ya böyle ve 2-3 ay geçmedi o morluk şuramda bir iz var görüyor musunuz o morluktan kalma, darbeden kalma.’ (K9, Kadın)

Spor branşı için uygun görülen bireylerin, akranlarına nazaran daha güçlü, atletik, hızlı, çevik, esnek, hırslı, yetenekli olarak görülmesi ve bu özelliklerin geliştirilmesi için taktiksel şiddetin, rekabetin teşvik edilmesi bazı durumlarda seçilen bireylerin zaten var olduğu düşünülen şiddet eğilimlerini dışa kontrollü biçimde yansıtmasının şiddetle spor ilgisi noktasında sporun bir katarsis olarak görülmesinin ve kazanmaya ilişkin deontolojinin sporcu deneyimlerine yansımaları şu ifadelerden anlamak mümkündür:

‘Fiziksel olarak yarışlarda çok şiddet oluyor. Ben hem kros koştum hem de orta mesafe benim ana branşım. Hiç unutmam mesela’da bir yarış koşuyoruz son 100m bitecek insanların önünde o geçiyor ben geçiyorum yanımdaki sporcu onu tam geçerken çeneme bir dirsek yemiştin sağlam bir dirsek yere düşmüştüm.’ (K4,Erkek)

‘...onunla bir müsabakada yarı final maçı yaptık dünya kupasıydı’da maçta beni tokatladı gerçekten maçta beni tokatladı yaptığımız maçlarda ben onu orada yendim. Sanırım hırslandı o gönderildiği kulüpte kiloda artık ben varım diye.’ (K9, Kadın)

Antrenörlerin agresiflik veya şiddet içeren şeyleri öğretilip teşvik ettiği taktikleri deontolojik ahlak çerçevesinde görmek uygulanan şiddetin bir biçimde beklenen şiddet olduğunu da göstermektedir. Ne pahasına olursa olsun kazanç ortamı aynı şiddetin kendine uygulanmasını kabul etmek deontolojinin evrenselleştirilmesi ilkesini karşılamaktadır. (28)

‘Biz çok dayak yedik deplasmanlarda taraftardan mesela örnek veriyim A... D. spor kulübünde takım kaptanıyım Çorum Sporla deplasmana gittik maç öncesinde zemine bakılır kramponlar işte vidalı mı giyeyim plastik mi giyeyim diye takımca gezersin bi sahanın içinde ben gittim arkamdan da kimse gelmemiş takım kaptanıyım 6-7 kişi amigolar beni bir sıkıştırdılar orada tabi dayağı yedik maçta oynayamadım. Vur kır parçala bu maçı kazan! o tezahüratı birebir yaşıyorsun. (K8, Erkek)’

C. Antrenman Cezası

Sporcuların fiziksel şiddet olarak algıladıkları ve yaşadıkları davranışlar içinde yanlış ve yüklenmeli antrenman olduğu anlaşılmaktadır. Sporcuya sporun, antrenmanın bir ceza aracı olarak sunulmasının sporcunun sağlığını riske atan yanlış bir davranış olduğu anlaşılmıştır. Yanı sıra sağlık hizmeti almasına yardımcı olmamak ya da sağlık hizmeti almasına engel olmak, sakatlığa rağmen antrenmana- müsabakaya devam etmesi yönünde baskı uygulanması da sporcular için şiddet ifade etmektedir. Antrenörlerin sporcunun atletik davranışlarını geliştirici biçimde işlerini yapmaya çalışırken yüksek beklenti içinde sporcuları zorlamasının, performans kaybına ve tekrarlayan uzun süreli sakatlıklara neden olduğu anlaşılmaktadır.

‘Maçlara gidiyoruz yine büyüklerde ama bu sefer artık ağır gelmeye başladı. Bir önceki sene arkadaşlarım yani rakiplerim ya gençlerde maça gidiyorlar ya da

büyüklerde beni her iki kategoride de götürmeye başladılar çok yoruldu. 201... 'te (tarih bilgisi) ön çapraz bağım koptu Antalya 'da bir operasyon geçirdim.'.....
'Sakattım zaten olimpiyatlara gitmeden önce hazırlanırken. Omzum çıkıyordu neredeyse her maç her antrenman çıkıyordu ben yerine takıp devam ediyordum. Doktor filan şok oldu anlatsam dalga geçiyor sanırlar ama bunlar gerçek yani. Doktor bana diyor ki senin omzun çıkıyormuş ben diyorum ki doktora hayır benim omzum çıkmıyor bilmiyordum çünkü çıktığını olimpiyatlardan sonra öğrendim çıktığını böyle tak diye bir şey oluyordu omzum düşüyordu diyordum ki benim kolum attı şöyle yapıyordum (Kolunu dirsekten tutup omzunu geriye doğru ittiriyor.) Tak diye yerine oturuyormuş ben sonradan anladım.' (K9, Kadın)

'Bize antrenman veriyorlardı benim 4 tane 100m çalışmam gerekiyordu ben bunu 3 tane yaptığımda 4.yü yapamayacağımı söyleyince 'nasıl yapamazsın' baskıyla yaptırmaya çalışıyordu. Zaten olan gücüm o ben 4.yü gidebilsem giderim zaten...sağ dizimde sakatlık yaşadım ben işte sek sek atlatıp hızlı olmamı sağlayan bir koordinasyon yapıyordum. Koordinasyon esnasında ayağımı vurdum hiç kaile bile alınmadım 3 adım atlıyordum bizim orada çok fazla iyi değil zaten sahalar 3 adımın yanlarında kaldırım taşı vardı ben 3 adım atlarken dizimi kaldırıma çarptım ve dizim saatlerce kanadı hiç kimse bakmadı bu kızın dizi niye kanyor demedi bile il müdürlüğüne gittim pansuman bile yapan olmadı.' (K7, Kadın)

'Sabah 8 'de bir ağırlık antrenmanına girdim ki o ağırlığın çok da anlamı yoktu. Biz bir önceki gün set antrenmanındaki o seti iyi yapamadık diye hoca sabahleyin bizi ağırlığa soktu. Ben sabahleyin o 90 kiloyu çok soğuktan vücut çok iyi ısınmamıştı vücut uyarılamadı sabahleyin çünkü kalkamadık dün de çok ağır bir antrenmandan çıkmıştık dinlenme şansımız olmamıştı o yüzden sabahleyin girdiğim o antrenmanda o ağırlığın altından kaldım ve benim diskim kaydı. Bazen ısrar ve plansız kötü antrenman yapılmasının çok ağır kötü sonuçları oluyor. Sakatlıkların o anda olmasa bile yaş ilerledikçe mesela benim kalçamdaki impatchmuntlarım ya da parmak kırıklıklarımın hepsi ağır antrenmanların intervallerin şiddetinin iyi ayarlanmaması sonucunda olan şeylerdi. Mesela ağırlık 16 yaşından önce bize basıldı ve bel sıkışmalarımız disk sıkışmalarımız epikondiritler dirseklerde patellalarda olan ağrılar

yaralar, bel kaymaları, postür bozuklukları, sacrum kırıkları, bunların hepsi maalesef ağır antrenmanların sonucu kötü bir yaşam tarzınız oluyor.’ (K6, Kadın)

‘Senin fiziksel olarak bitmiş olman sakatlanman bunlar önemli değil umursanmıyor. Antrenörünüz belirli bir seviyeye kadar antrenmanınızı planlıyor çıkartıyor doğru veya yanlış çoğunlukla yanlış olduğunu düşünüyorum. Küçükken özellikle çünkü bir ayda 5 yarış koşmak sağlıklı bir şey değil. Sağlıklı bir şey mi 5-6 yarış? Sıkı bir antrenman yapıyorsunuz sıkı bir yarış sürecine giriyorsunuz, Ben ayağımdan dizimden, belimden özellikle, çok ciddi rahatsızlıklar yaşadım ve iki kasıktan da ameliyat oldum. Bunlar hep bilinçsiz antrenmandan’ (K4, Erkek)

Fiziksel şiddete maruz kalan sporcular verdikleri tepkileri anlatırken; utandıklarını, motivasyonlarının düştüğünü, şiddet karşısında kızgınlık, üzüntü duyduklarını, ağladıklarını, şikâyet ederlerse bunun spor yaşamlarını etkileyeceğini düşündüklerini, herkese oluyor gibi düşündüklerini, bunun sonucunda bu davranışları normalmiş gibi algıladıklarını, bazıları şiddete maruz kalmanın kendi hataları değil antrenörün kişiliği ile ilgili bir problemden kaynaklandığını düşünerek, ortamı terk ederek, uzaklaşmayı tercih ederek bununla mücadele ettiklerini ifade etmişlerdir:

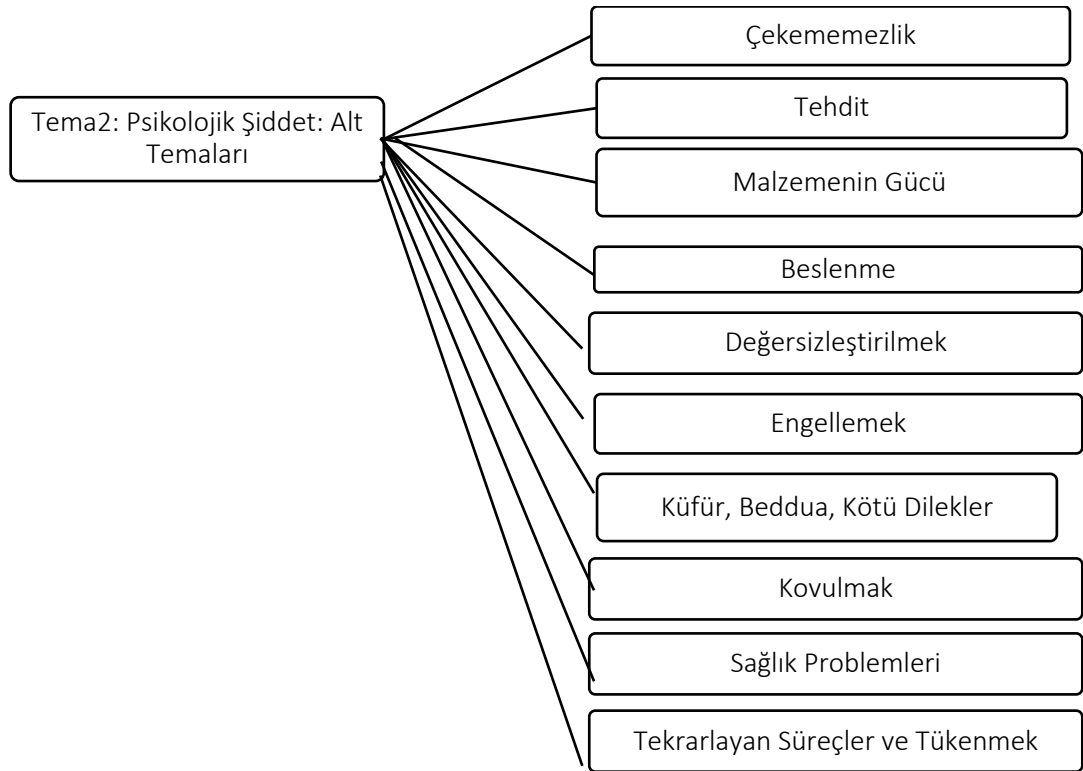
... ‘yarıştan sonra fırça yeme olayı yaşayanları çok gördüm utanıyordum’ (K4, Erkek)

‘Bu sürekli oluyor motivasyonun düşüyor sinirleniyorsun ben duygusal bir insanım hemen tepkimi ağlayarak veriyorum, ağlayınca daha çok sinirleniyorum.’ (K2, Kadın)

‘Onun söylediği hiçbir şeyin benim olmadığımı anladım, ağlamadım mesela hiç o öyle yaptı bana öyle söylüyor diye. Çünkü herkese yapıyordu herkese yapınca bireyselleşmiyor ve bu artık genel bir tavır oluyor bana özel olmuyor yani hani bu tavrın benim şahsi benliğimle ilgili olmadığını kendimce çözdüm ben’ (K7, Kadın)

Fiziksel şiddete maruz kalan sporcuların ortak özelliklerinin ailelerinden uzakta yaşamaları ya da spor yaşamlarını sürdürebilmek için başka bir şehirde spor yaşamlarını sürdürme imkanı bulabildikleri, ailelerinin genellikle ekonomik olarak zor zamanlar geçirdikleri ve bu konuda ebeveynler ve kardeşlere karşı ekonomik destek oluşturmak, kendilerini aile geçiminin sorumluluğunu üstlenmek zorunda hissettikleri bu nedenle de şiddete uğradıkları ortamı terk edemedikleri ve şikâyetçi olmadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca fiziksel şiddet deneyimlerinin genellikle çok küçük yaşlarda başladığı anlaşılmaktadır. Sporcuların maruz kaldıkları fiziksel şiddet örnekleri failer açısından da bir profil örneği sunmaktadır. Faillerin genellikle erkek, sporcu üzerinde güç sahibi, otorite kurmaya çalışan, öz oto kontrolü, öfke kontrolü olmayan empati yeteneğinden yoksun bir profilde olduklarını anlıyoruz.

4.2.2. Tema 2- Psikolojik Şiddet

Şekil 4.2. Psikolojik Şiddet Alt Temaları.

Sporcular spor yaşamlarında maruz kaldıkları psikolojik şiddet tutum ve davranışlarını, çekememezlik, tehdit edilmek, şike yapılması, kaliteli malzemeden yoksun olmak ya da yoksun bırakılmak, yeterli dengeli beslenememek, beslenme desteğinden yoksun bırakılmak, değersizleştirilmek, sağlık ve kilo problemleri ile ilgilenilmemesi, iftiraya uğramak, karalanmak, çevresine kötü tanıtılması hakkında dedikodu yapılması, küçük düşürülmek, aileden uzak kalmak, kendi spor yaşamı yakın uzak dönem programları hakkında bilgi verilmemesi, ortamdan kovulmak, beddua edilmesi, kötü niyet ifadeleri, zaman kaybettirilmesi, aşırı yüklenmeli antrenmanlar, yoğun kamp programları, yalnız bırakılmak, sahipsiz hissettirilmek, arkadaşlık ilişkileri geliştirmesine mâni olunması, başarısının kendisine değil başka bir kaynağa aitmiş gibi hissettirilmesi, fiziksel olarak kaldıramayacağı şeye zorlanmak, baskı ve manipülasyona maruz kalmak olarak tanımlamaktadırlar.

A.Çekememezlik

Spor yaşamında sporcular arasında ‘çekememezlik-kıskançlık’ olarak tanımlayacağımız duyguların spor yaşamını nasıl etkilediğini kadın futbolcu kendi deneyimleriyle şöyle anlatıyor: *‘şiddetin takım arkadaşlarımla ilgili olduğunu düşünüyorum bu kadın futbolunda çekememezlik var. Çok var. Birisi senden iyiyse onu sakatlamaya yönelik oynuyorlar bu benim defalarca başıma geldi. Yani kasti yapılan hareketler, hakeminden tutun hocasına kadar, ben çok şahit oldum karşı takımın hocasının kıza ‘onu sakatlamazsan sana şunu yaparım bunu yaparım’ dediğini çok duydum. Kız yapmak istiyor antrenörde destekliyor yapmak istemeyen sporcuyla da ‘sana şunu şunu yaparım’ diye tehdit ediyor. Bunun yapıldığını çok duydum. Benim gözlemlediğim hocalarımdan hiç şiddet görmedim ama karşı takımın ve hocalarının böyle şeyleri var çekememezlikleri var en çok maruz kaldığım şiddet bu.’* (K1, Kadın)

Bu ve benzeri çekememezlik olarak isimlendirilen bu çerçevede gerçekleştirilen şiddet davranışlarını; başarılı sporcuyla alanda etkisiz hale getirme, eleme çabası olarak tanımlanabilir.

B. Tehdit

Sporcuların sıkça karşılaştıkları bir diğer psikolojik şiddet biçimi ise tehdit edilmek. Burada bahsedilen tehdidin özellikle sporcunun spor yaşamının olumsuz etkileneceği yönünde yapıldığı bulgulardan anlaşılmaktadır. Genellikle yaşanan rahatsız edici durumun sporcu tarafından şikâyet edilmesini önlemek amacıyla bulunan, spor yaşamının olumsuz etkileneceği yönünde yapılan tehdidi nasıl deneyimlediklerini şöyle anlatıyorlar:

‘Onun tehdidi zaten hep şeydi ‘sizin sporculuk hayatınızı bitiririm’ onu o anda söylemezdi ama sonra onu senin aklına öyle bir yerleştirirdi ki ‘senin sporculuk hayatını bitiririm’ Türkiye’de bir daha hiçbir kulüp seni almaz hiçbir yerde spor yapamazsın diye söylerdi zaten...Benle kötü olma senin yaşayamayacağın şeyleri yaşatırım derdi. Onu o anda söylemezdi ama sonra onu senin aklına öyle bir yerleştirirdi ki ‘senin sporculuk hayatını bitiririm sen devlet sporcususun, sen bunları söylersen, devlet sporcusu olarak kalmak istiyor musun? Hani bunları söyleme sen yine de diyor.’(K12, Kadın)

Fiziksel şiddete maruz kalan sporcuların yaşadıkları herhangi bir yetkili birime şikâyet etmesini önlemek için spor yaşamlarıyla tehdit edilmeleri fiziksel şiddete eşlik eden psikolojik şiddeti de beraber eş zamanlı deneyimlediklerini göstermektedir. *‘Her seferinde korkum şeydi beni maça götürmezse kampa götürmezse beni takıma almazsa bana şöyle diyordu ‘Bir kişiye söyle bak başına ne geliyor bir daha milli takım yüzü görebiliyor musun’ diyordu.’ (K10, Kadın)*

Sporcuları tehdit eden faillerin aslında ne yaptıklarının son derece bilincinde olduklarını olaydan sonra olabilecekler konusunda stratejiler geliştirmelerinden anlamaktayız. Şikâyetçi olunabilecek yönetim mekanizmalarındaki kişilerle kurulan samimi ilişkilerin sporcu aleyhine kullanılacağına açıkça bir tehdit olarak sunulduğu ifadeler şiddet karşısında sporcuların ne kadar çaresiz ve yalnız olduklarını da kanıtıyor: *‘Takımda oynatmayacağımı söyledi. Bu benim için sıkıntı değildi zaten yapıyordu da iyi oynasam da oynatmıyordu. Onun kurallarına uymuyordum ben. Bana sen şikâyet etsen de bana bir şey olmaz diyordu. Açık açık söylüyordu ‘ben yöneticileri*

iki sofrada kandırırım diyordu.’ (K2, Kadın)

C. Malzemenin Gücü

Psikolojik olarak başarı ve başarısızlıklarında giydikleri sıradan bir eşyanın özel bir motivasyon aracına dönüşerek uğur getirdiği inancına sahip olduklarını ve kullanılan malzemelerin renk, kalite ve markalarının etkisini şu ifadelerden anlayabilmekteyiz: *‘Biz mesela yıllarca gözlükle koştuk. Ben kendimi iyi hissedersen gözlük takardım. Bandana mesela el bandı iyi hissettiren totemlerim vardı mesela bir çorabı 5 yıl giydim. O çorapla ne zaman koşsam derece yaptım. Biz psikolojik olarak farklı totemler yaptık. Bir atlet psikolojik olarak yarışa çıktığı zaman kendini belli eder o anki rahatlığıyla rakiplerini unutup yarışa konsantre olmasıyla. Ben mesela çok rakipçiydim rakiplerimden çok etkilenirdim ısınırken yarışmada....Türkiye’yi konuşmayalım dünyaya gidiyorsun adamın giydiği çivili bizim giydiğimiz Türkiye’de 200 -300 lira, adam 2000 euroluk ayakkabı giyiyor. Adamın giydiği tayt bizim hayatımızda görmediğimiz taytlar hayatınızda görmediğimiz atletler. Orada bile psikolojik olarak etkileniyorsun.’(K3, Erkek)*

Kullanılan malzemelerin ekonomik değeri müsabaka sırasında verdiği güven ve konforun sporcular için sanılandan çok daha anlamlı olduğu anlaşılmaktadır:

‘Değersiz hissediyorsunuz tabi ki. Türkiye’nin en iyi birkaç kulübünde olmak var bir de alt lig kulüplerde olmak var ikisinin farkını hissediyorsun. Mesela malzeme filan farklılıkları bilimsel olarak kanıtlanan bişey doğru malzeme kullanımı kaliteli malzeme kullanımı performansı %10-15 oranında direk etkiliyor. İlk olarak şu şekilde normal kara lastik tarzı bir ayakkabı ile koşardım. Ondan sonra Türkiye’nin en büyük kulübüne transfer olduğumda giydiğim ayakkabı giydiğim eşofman o formanın renkleri bana kazandırdığı özgüveni anlatamam yani. Evet malzeme bende özgüvenimi çok etkiliyor. Türkiye’nin en iyi kulübündeyseniz onun formasını giyiyorsanız bu bile rakibi etkiliyor 1-0 öndesiniz.’ (K4, Atlet)

Malzemelerin özel olması masrafları karşılayan aileler ve sporcular için büyük bir ekonomik sorumluluk ve bu nedenlerle de sporcular için malzemenin daha da

önemli hale geldiği anlaşılmaktadır. 'Kıyafet çok pahalı, malzemesi ve kıyafet dışında çok fazla malzemesi var ve hepsi çok pahalı teker teker uygun fiyatlı malzemeler değil ve hepsini kendin karşılıyorsun.' (K5, Kadın)

Spor malzemeleri sporcular için sadece branşı en iyi şekilde güvenli ve düzgün yaptıran araç olmaktan öte değer görmek, prestij ifade etmekte, ayrıca müsabaka için girilen ortamda rakip sporcularla sınıfsal aidiyetlik belirleyicisi olmak gibi çok önemli bir görevi var malzemenin bu nedenle takım olmak ve performansa olan etkisini şu ifadelerden anlamaktayız:

'...Ayakkabı bile en son artık kendimiz para verelim bize toplu ayakkabı alınsın o şekilde yarışmalara gidelim dedik. Ben hatırlıyorum ilk yarışma gittim ayağım 39 numara ben 42 numara çiviliyle yarış koşmuştum. Daha milli takıma girmemişim yarışa gittik Fenerbahçe takım geliyor. Enka tam takım geliyor Beşiktaş tam takım geliyor ayakkabı çorabına kadar hep aynı biz geliyoruz biri kırmızı giyinmiş biri turuncu giyinmiş birinin çorabının köşesi yırtık birinin işte eşofmanı uymuyor ayakkabımız yok falan tabi ki çok özendim.' (K7, Kadın)

Sporcuların kullanması için alınan malzemelerin sporculardan esirgenmesi, antrenman ve müsabaka için kullanılması gerekli malzemedan yoksun bırakılmanın antrenörlerle olan ilişkilerde güvensizlik, kırgınlık yarattığı anlaşılmaktadır: *'hocalarda öyle yağmurluk vermezlerdi bize alt yapıdan çıkan çocuğa hocalarda o zihniyetteydi malzemeye ihtiyacın var vermiyorlar diğerlerinde var eziliyorsun tabi.'* (K8, Erkek)

D. Beslenme

Spor yaşamının en önemli öğelerinden biri sporcuların düzenli ve sağlıklı beslenmesi yanı sıra yaptıkları branşa uygun bir beslenme programının içinde olmaları. Ancak sporcular bu konuda ne kulüp ne antrenör desteği almadıklarını bilimsel bir beslenme programından yoksun bırakıldıklarını şöyle ifade ediyorlar: *'Yaşadığımız en büyük problemler yetersiz beslenme, düzenli beslenme. Şimdi antrenörünüz belirli bir seviyeye kadar antrenmanınızı planlıyor çıkartıyor doğru veya*

yanlış çoğunlukla yanlış olduğunu düşünüyorum. Küçükken özellikle çünkü bir ayda 5 yarış koşmak sağlıklı bir şey değil. Sağlıklı bir şey mi 5-6 yarış? Sıkı bir antrenman yapıyorsunuz sıkı bir yarış sürecine giriyorsunuz, beslenme olarak karşılığını almıyorsunuz.’ (K4, Erkek)

Yarış sonrası yaşanan duygu durumlarına eşlik eden beslenme düzensizliklerinin hiç kontrol edilmediğini, sporcunun psikolojisindeki değişimleri yansıtmaya biçiminin antrenörlerin, yöneticilerin, ailelerin, diğer sporcuların dikkatini çekmediğini bu nedenle de bireysel ilişkilerde ortak paylaşılan zamanlar ve mekânlara rağmen otokontrol mekanizmalarının geliştirilemediğini, sporcunun olimpiyat sonrası girdiği depresyon ve stresi yeme bozukluğuna çeviren deneyimlerinden anlamaktayız:

‘...o olimpiyat sonrası yaşadığım şey inanılmazdı ve bu bende yeme bozukluğuna yol açtı eminim yani çok çok kötü hayatımda hiç yemediğim kadar bozuk bir yeme alışkanlığı edindim kahvaltı yapmamaya başladım düzenim şaşı diyebilirim bu baskıdan dolayı. Ameliyattan sonra düzelmeye başladım mindere giriyorum istemiyorum gerçekten istemiyorum ama böyle şey yani mindere girince canım bir şeyler yemek istiyor yorgunum deyip çıkıyordum gidiyordum markete abur cubur alıyordum abur cubur yiyordum gerçekten çok kilo aldım o dönem hiç yapmak istemiyorum kesin bırakmak istiyorum hep ağlıyorum hiçbir şey yapmak istemiyorum ve etrafımdaki hiç kimsede bana yardımcı olmuyormuş gibi zaten çok da konuşmuyordum kimseyle kendi halimde kalmak istiyordum zaten anlamıyormuş gibiydiler. Ne istiyorsun...? her şeyin var!, başarılı bir sporcusun.....!, işte toparlanabilirsin hep böyle şeylerde dönüyor ama ben öyle hissetmiyorum farklı bir şeyler istiyorum en sonunda kendim araştırma yapmaya başladım kimsede bana yardımcı olmuyor ben dedim kendime yardımcı olucam ya da bırakıcam işte spor psikoloğu, diyetisyen filan araştırdım diye bir spor psikoloğu var İstanbul’da onu buldum gecenin saat 2si mesaj attım telefon numarasını bulup dedim ki ben böyle böyle ben sizinle görüşmek istiyorum ben çok kötüyüm. Gecenin ikisinde de atmazsın yani atmazsam bir daha atıycam çünkü istemiyorum da yardım almak da istemiyorum aslında ama artık böyle uyuyamıyorum da belli saatlerde hani uyku tutmaz ya insanı düşünceler döner döner o da geri döndü bana sonra onunla

çalışmaya başladık. Diyetisyen var mı dedim önerebileceğiniz evet dedi bir arkadaşım var çok memnun kaldım ikisinden gerçekten 3 ay gibi bir sürede çok çok çok büyük bir yol kat ettik en azından bir toparlanma yaşadım psikolojik olarak sonra ilk maçımıza sağ salım katıldım. (K9, Kadın)

Sağlıksız beslenme, yaşanan psikolojik durumlarla içinde bulunulan dönemler özellikle kilonun yarışma kategorisini tespit ettiği branşlarda sporcular için büyük bir probleme dönüşüyor. Sporcunun kilosunun değişmesi branşa özgü olarak rakiplerinin de değişmesi demek. Yeni geçilen kiloya uyum sağlamak, bedenini o kilo ile antrene etmek, müsabakaya hazırlamak sporcular için başka bir endişe ve baskı kaynağını oluşturuyor. Bu nedenle çalışmaya katılan iki kadın Judo sporcusunun kilo alıp vermek- verememek konusunda ciddi çabaları ve kaygıları olduğu şu ifadelerinde görülmektedir:

'Kilo düşmek benim büyük bir sorunumdu sadece. Devam ederdim kilo düşme sorunu olmasa ama kilo düşmekten nefret ediyorum. Evet yani bu seferde o kiloya uyum sağlaman gerekiyor o kilonun sporcuları var. Yani onlara tekrar uyum sağlaman lazım yani çok çok iyi olman lazım ki bir üst kiloya adapte olabilesin.' (K12, Kadın)

'Ameliyattan sonra 51-52 kilo gelmeye başladım aslında bu sporcular için çok normal ama ben bunu bilmiyordum normal olduğunu etrafımdaki herkes beni ilk defa 1-2 kilo daha fazla almış görünce küçük de olunca belli oluyor herhalde 'kilo almışsın! Kilo mu aldın sen? Kaç kilosun sen?' falan deyince tartılmak istemiyordum bende sanıyorum ki göbeğim filan hiç olmuyordu hafif böyle oturmaktan da göbeğim elime geliyordu ufak tartılmaya korkuyordum acaba ben kaç kiloyum kendinde görmüyorsun ya çok mu kilo aldım birde ben hiç fark etmem öyle şeyleri yanımdaki birisini de fark etmem kilo almış mı vermiş mi? O şey yoktur gözümün o ayarı da yoktur kendimi de anlamıyordum acaba ben çok mu kilo aldım diye korkuyordum tartılmaya ve bu psikolojik olarak beni çok etkiledi. Olimpiyatlardan sonra bu sefer daha çok kilo almaya başladım bu sefer yine biraz dikkat ettim yediklerime bu sefer ...kilo filan geliyor tamam dedim normalim ondan sonra tekrar bu baskılarla 'kilo almış gibisin, gerçekten kilo almışsın' diyorlar bana 55 kilo oldum bir ara düşünüyorum ben

nasıl düşücem kilo da nasıl devam edicem e... kiloda da devam etmek istiyorum orada bırakmışım oradan başlamak istiyorum.’ (K9, Kadın) (bu görüşmede verilen kilo bilgileri sporcunun kimliğini gizlemek için ... ile ifade edilmiştir. Bazı branşlarda bazı kilolarda yarışan sporcular dönem ve yaşları itibariyle tahmin edilebilir olduğundan sporcunun kimlik bilgilerini gizleyecek biçimde görüşmelerde geçen özel bilgiler yazılmamıştır.)

E. Değersizleştirilmek: kariyerine mâni olunması: (Engellenmek)

Şüphesiz ki bir sporcu için yaptığı branşta en iyilerden biri olmak en önemli, hedeftir. Uluslararası müsabakalara gidebilmek, iyi bir kulüpte daha iyi şartlarda spor yapabilmek, milli takıma girebilmek sporcuların spor yaşamlarında kariyer hedeflerindedir. Bu hedeflerini gerçekleştirmek için çaba sarf ederken antrenörlerinin desteğini beklediklerini ifade ediyorlar. Ancak antrenörün sporcusunun milli takım kampına katılmasını engelleyebildiği anlaşılmaktadır:

‘Ben küçükken bir de şey yapmıştı beni milli takım hocaları listeye maçlarımıza gelip isimlerimizi alıyorlar beni iki defa yazmışlar (milli takım kampına davet edilen oyuncular listesi) ben hocamdan dolayı çünkü ona söylemişler bana söylememişler ben iki sefer milli takım kampına katılamadım.’ (K1, Kadın)

Sporcuları kulüplerinden ayrılmayı isteyebilecek kadar etkileyen yıpratıcı bir şiddet türü olarak emeklerinin görülmemesi, çabalarının sömürülmesi, duygularının anlaşılmasızlığı olduğunu görmekteyiz. Bir kadın futbolcu şampiyonluk sevincini yaşamaktan daha fazla bir şey istememekte ancak şampiyonluğunun elinden alınmasının onu nasıl bir sürece sürüklediğini şu şekilde anlatıyor: *‘Biz play-off’a çıkmıştık o sene şampiyon olmuştuk. Play-off maçında hoca karşı takıma bilerek maçı sattı kalecimiz ve hocamız maçı bilerek sattılar. Ben o zaman küçüktüm ama bir şeyler için çabalıyorum ilerisi için bir şeyler olsun istiyorum hayatımda ilk defa şampiyon olmuşum. O mutluluğu yaşamak istiyordum bir üst lige çıkmak daha iyi yerlere gelmek için ama yani hoca öyle yapınca maçı satınca bende kendi gururuma yediremedim dedim ki hocam böyle böyle lisansımı istiyorum başka kulübe gitmek istiyorum.’ (K1, Kadın)*

Sporcular, sezonun başında, ortasında ya da iki sezon arası yaşanan sakatlıkların kulüpleri, antrenörleri ile ayrılmalarına neden olabildiğini bildirmekteler.

‘Spor yaşamın bitmiyor ama bir alt kademedeki spor kulübüne gidiyorsun o da olmadı bir alt kademedekine daha alta kulüp bulamadınız mı ferdi devam ediyorsunuz bir süre yani iyi derece yapana kadar sonra tekrar iyi bir kulübe giriyorsunuz. Olduğum kulüp bazen 3 ay bazen 4 ay maaş yatırmadı. Ya aslında siz değersizsiniz. Koştüğünüz kadar varsınız koşmadıysanız yoksunuz. Türkiye'nin en iyi birkaç kulübünde olmak var bir de alt lig kulüplerde olmak var ikisinin farkını hissediyorsun.’ (K4, Atlet)

Bazı branşlarda sporcular kamp, müsabaka ve antrenman programlarının yoğunluğu nedeniyle sık sık sakatlık yaşadıklarını üstelik bunun psikolojik olarak da yıpratıcı olduğunu belirtmişlerdir.

‘...antrenmanı kampı müsabakayı her şeyi onlar seçiyor planlıyor. Tercih hakkım yok. Beni oradan oraya sürüklüyorlar. Başarılı olunca el üstünde tutuyorlar. Ama onların o yüklenmesinden dolayı sakatlanınca yüzüme bakmıyorlar. Kaldırıp bir kenara atıyorlar. Yani diyemiyorsunuz ne bekliyorsun? Sizin yüzünüzden de diyemiyorsun.’ (K9, Judo)

Sporcuları psikolojik olarak yıpratın şeyin spor yaşamı hala devam ettiği halde başarısızlıktan sonra yaşanan gözden düşüş olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum sporcunun kendisini değersiz hissetmesine neden olmaktadır.

‘Yani bir çok şeyin ilkinde imza atmak çok güzel oldu’ da (madalya aldığı uluslararası müsabaka bilgisi) ilk madalya benden geldi ondan sonra devamlılık olarak 3 kere gittim 3 kere madalya aldım. BüyüklerŞampiyonasında 4 sene üst üste ameliyat olduğum seneyi çıkıyorum 1 senesi hariç 4 sene üst üste 3.sü oldum Dünya takımlarda Türkiye’ye 1962’den beri federasyon kurulmuş ilk defa dereceyi

ben getirdim maç 2-2 bana kaldı. Düşünsenize yendiğiniz zaman kahramansınız yenildiğiniz zaman Allah belanı versin modunda herkes.’ (K10, Judo)

Yaşadıkları problemleri kendi aralarında konuşup tartışabildikleri halde sporcular rahatsız oldukları konuları yöneticilere ve antrenörlerine iletmek konusunda cesaretsiz davrandıklarını; bunun nedeninin ise spor yaşamlarının olumsuz etkileneceği konusundaki endişeleri olduğunu bildirmişlerdir.

‘Kendi aramızda çok rahat konuşulabiliyor. Ama dışarda gelin hep birlikte hocaya gidip söyleyelim bu davranışından rahatsız oldum ya da yönetimin bu davranışı bizi rahatsız ediyor dediğimizde daha hiç kimsenin sesinin çıktığını görmedim. Bence spor hayatlarının etkileneceğinden korkuyorlar.’ (K2, Hentbol)

Spor yaşamında karşılaşılan bir diğer psikolojik durumunda sporcuların iftiraya uğrama, kendileri hakkında antrenörleri veya takım arkadaşları tarafından dedikodu üretilerek karalanarak itibar kaybı yaşamaları olduğu anlaşılmaktadır:

‘...sonra gençlerde büyüklerde de çalıştım bütün sporcular bana tepkiliydi. Seni bize çok yanlış anlatmışlar ya dediler.’ (K10, Kadın)

‘İzin verilmiyordu. Benimle konuşulmasına maç yapılmasına antrenman yapılmasına izin verilmiyordu o yüzden arkadaşlarım kendilerini benden uzak tutuyorlardı. Sırf onlar zarar görmesin onların spor hayatı zarar görmesin riske girmesin diye. Ben bir yandan mücadele ediyorum onlar bir biçimde benden uzak duruyorlar ya da ne bileyim kampa maça gidilirken o uyumsuzluk ortaya çıkıyor uzak tutuluyoruz birbirimizden sürekli bir ikaz var onlara karşı: ‘... ile konuşmayacaksın,ile antrenman yapmayacaksın, onunla maç yapmayacaksın. Bu baskı ve manipülasyon sonrasında ise aynı sporcu geldiği durumu şöyle ifade ediyor: ‘...bıraktım ben. Çünkü zaten çok yorulmuştum. Üniversiteye başlarken bıraktım ben. Federasyon başkan yardımcısı istifa ettikten sonra üstüme düştüler ama ben o tadı alamadım artık çok fazla uzaklaşmışım ve sosyal çevreme çok fazla yönelmişim tekrar aynı ortama uyum sağlamak zor geldi bana.’ (K5, Kadın)

Arkadaşlık ilişkilerine yapılan müdahalelerin yanı sıra sosyal yaşamlarına da ciddi anlamda mâni olunmasını, sosyal ilişkiler geliştirmelerini ve arkadaşlık ilişkilerine yapılan müdahalelerle ilgili şikâyetlerini şöyle belirtmekte:

‘Zaten hepimizin yaşı büyük olmasına rağmen bize bazı yasaklar kurallar dayatılıyordu zorunlu olarak. Takımında hiç kimse ses çıkarmadığı için kabul etmek zorundaydık. Çünkü tek kişi bir şeyi kabul ettiremiyor. Kulüp evinde kalıyorduk. Biz ikiyeşerli olarak. Tek şansım çocukluk arkadaşım kalmaktı. Evlerimiz güzeldi ama her şey yasaklanmıştı. Gidebileceğin her alan her yer yasaktı saatlerine karışılıyordu. E zaten nasıl söylesem bazı yerlere gidebilirsin ama her şeyi yasaklıyorlardı. Kafeye gitmek bile yasaktı. Trabzon küçük bir yer olduğu için mutlaka kafede bir yerde fotoğrafımız çekilip antrenöre yöneticiye atılıyordu. Onlarda soruyorlardı Neredesiniz Siz? Mesajlar geliyordu. Biz kafedeyiz kahve içiyoruz ne var bunda diyorduk. Bir daha o kafeye gidilmeyecek diye kısıtlama zorla bir şeyler yaptırmaya çalışma.’ (K2, Kadın)

‘Kaosu seviyordu ve insani ilişkilerinin çok sıkı olmasını ve ona belki de birlik olunup ona karşı olunması riskini bertaraf ediyordu. Sen nasıl rakipsin aynı branşta kızımla onunla arkadaş olmamalıydın belki yani konuşmamalıydın kaos ortamı oluşturuyordu ki yani kendi dinamizmini ayakta tutacak durumda oluyordu diğer sporcular belki birlik olsa bu hoca bize böyle yapıyor diyebilecektik. Ama ona asla öyle bir şey olmadı.’ (K11, Judo)

Sporcular yaşadıkları şiddet süreçlerini değerlendirirken ortak bir noktada buluşuyorlar, aileden uzak olmak, sahip çıkanın olmaması, küçük yaşta olmak. Kendilerine uygulanan şiddet karşısında bu duyguları yaşadıklarını ifade ederken ortak bir kelimedede buluştukları görülmektedir: ‘sahipsizlik’:

‘...yani böyle bir şeyde sanıyorlar ki arkamda ailem yok ya hani sanıyorlar ki seni her türlü her şeyi yapar sanıyorlar.’ (K12, Judo)

‘Gerçekten başımızda doğru düzgün insanlar olaydı şu aldığım başarıların 10

katını alırdım çünkü benim başımda ne bir antrenörüm vardı ne bir destek çıkanım vardı ne kulübüm vardı ne sahip çıkan vardı hiç kimse yoktu ben tek başıma mücadele ettim her şeyle tek başıma mücadele ettim. Biraz ajitasyon gibi oluyor ama durum bu yani.’ (K10, Kadın)

‘Başarı şöyle algılanıyor kupaları sen biliyorsun şampiyon olunca başarılı oluyorsun. Çok uzun sürdü aileme de çok düşkünüm artık EYOF’ tan döndük ve dünya şampiyonasına gitmek istemiyorum ama bizi ayrıca kampa alıyorlardı bu da psikolojik şiddet ama yani zorla bizi kampa alıyorlardı havaalanında annemi babamı arayıp anne beni buradan lütfen alın istemiyorum dedim kilo düşüyorsun aç kalıyorsun susuz kalıyorsun 16 yaşındasın annen yok baban yok 1.5 ay olmuş evden uzakta bir yerdesin.’ (K9, Kadın)

Arkadaşlık ilişkileri duygusal ve sosyal bağlar kurması engellenerek sporcu kasten yalnızlaştırıldığını baskı ve manipülasyona maruz kalmasına rağmen verdiği mücadeleyi ve deneyimlerini şöyle anlatmaktadır: *‘Ben çok zorlanıyordum. O dönemde mili takımdayım. O beraberliği yaşamam gerekiyor Milli takımdayım arkadaşlarım milli takımda her yerde ailemden çok onları görüyorum onlarla gidiyorum. Ama o iletişim sağlanamıyor çünkü başkan yardımcısı tarafından yasaklanmış. Başkan yardımcısı olduğu için herkes korkuyor kendi geleceğinden o ne derse o yapıyor. Mesela milli takım antrenmanına gidiyorum her gün okuldan çıkıp koştur koştur antrenmana gidiyorum ısınma yapıyorum sporcularla birlikte ısınma bitiyor bu kulüp antrenmanı sen giremezsin katılamazsın. Çıkıyordum antrenmandan ağlaya ağlaya gidiyorum. Sonra ertesi gün antrenmana tekrar gidiyorum bütün antrenörler tembihlenmiş sporcular tembihlenmiş kimse benimle konuşamıyor çalışamıyor antrenör bana ders veremiyor ben önüme bir maske koyup onunla çalışıyordum. Bu doğal olarak insanı psikolojik olarak çok yoruyor. Bir yandan da kendini kanıtlamak istiyorsun ‘sen ne yaparsan yap ben pes etmeyeceğim demek istiyorsun’ 1.5-2 seneye yakın antrenörsüz tek başıma çalıştım mesela ama yine pes etmedim. Çok uğraştım.’ (K5, Kadın)*

F. Küfür, Hakaret Edilmesi

Sporcular spor yaşamlarında hem seyircilerle hem de antrenörleriyle deneyimledikleri ağır küfürlere ve onları çok etkileyen beddualara ilişkin deneyimlerini şu şekilde aktarmaktalar:

‘Küfür gırla zaten. O zaten taraftarın ettiği küfürün haddi hesabı yok. Sporcular arasında da var tabi antrenörde küfrediyor.’ (K8, Erkek)

‘.....küfürlerini çok duydum Orospu morospu derdi yani.’ (K12, Kadın)

‘İlk şiddet zaten sözlü şiddetle başlıyor. Bir süre sonra bazı hareketleri yapamadığınız zaman genel olarak zaten hareketi ya da istenilen davranışı orada sergileyemediğiniz zaman bu tabi antrenöre karşı bir tavır edepsizlik cevap verme değil ama yapamadığınız zaman küçük küçük uyarılar, itip kakmalar, insan içinde son derece büyük sesle azarlamalar ve daha sonrasında da küfüre varan aşığılayıcı olaylar oluyor.’ (K6, Kadın)

‘Baya üst seviyede küfürler hakaretler etti, belalar okudu. Bazen saha içinde çok gürültü oluyor duymuyorlardı o da görüleceğini duyulacağını anladığı zaman eliyle ağzını kapatarak bela okuyup küfrediyordu. Bir arkadaşımı cimciklemek için tribüne arkasını döndürüp yaptı.’ (K2, Kadın)

‘Başarıya giden yolda antrenörlerin sporcularına çok ciddi baskılar yaptıklarını bağırdıklarına, hakaret ettiklerine, küfrettiklerine başaramadıkları zaman hazmedemeyip farklı baskı yöntemleri kullandıklarına hatta fiziksel temasta bulduklarına bile şahit oldum. İteklemek oooo .. tokat atan antrenörde gördüm, döven antrenörde gördüm. Yarışlarda da oluyor antrenmanda çok oluyor hocanın lafını dinlemediğin zaman oluyor.’ (K3, Erkek)

G. Ortamdan Kovulmak, Beddua Edilmesi Kötü Niyet İfadeleri

Sporcular için güzel dilek ve temenniler duymanın önemli olduğunu bunun aksini ortaya koyan kötü etkili cümlelerin ise yapmakta oldukları işten bile alıkoyacak biçimde etkileyici olduğunu anlıyoruz. Beddua edilmesinin sporcuları neden bu kadar

etkilediğini antrenörün sporcunun hayatında konumlandırılma biçimiyle ilgili olduğu düşünülebilir. Emek veren yetiştiren kişinin kendisi üzerinde hak sahibi olduğuna inanması antrenör ve sporcular arasında yaşanan şiddetin normalleşmesinin ve şiddet karşısında sessiz kalıp geriye çekilmenin nedenlerinden biri olarak düşünülmektedir. Hak ve emek ekseninde ‘kurban olma’ ya da ‘kurban edilme’ metaforu yaratan beddua edilmesi bela okunmasının derin etkileyici bir anlam ifade ettiği ve bunun toplumsal kültürle ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle en çok etkilendikleri psikolojik şiddet türlerinden birinin antrenör tarafından beddua edilmesi olduğunu anlamaktayız.

‘Sürekli küfür bela her şekilde şiddet uyguladı. Ben şikâyet ettikçe başkası hata yaptığımda bile bana bağırıp bela okuyordu sürekli hakkımı yiyordu. Üstüme yürüyüp vurmaya çalışıyordu. Ama vurmaya cesaret edemedi. Biliyordu benim şikâyet edeceğimi. Sürekli beddua etti bela okudu tehdit etti hakaret etti.’ (K2,Kadın)

Antrenörlerin bir başarı taktiği olarak kötü niyet ifadeleri kullandığını ve yine bunun hak ve emek ekseninde oluşturdukları görülmektedir. Bir beddua sonucunda oluşabileceğine inanılan kötü bir durum sporcunun başarısızlığının bir getirisiymiş gibi ortama sokulmakta ve sporcunun başarıma hissi diğer başka kültürel ve duygusal faktörleri ile baskılanmaktadır. Sporcuların şiddet davranışına maruz kalma sürecinde kendilerine karşı yapılan davranışlardan hoşlanmadıkları, üzüldükleri, etkilendikleri anlaşılmaktadır. Sporcuyu baskı atına almak, hırslandırmak, şartlandırmak için bazı psikolojik yaptırımlar uygulandığı anlaşılmaktadır. Sporculara yaptıkları branşta derece elde etmeleri, daha iyi olmaları için kendilerini zorlamaları gerektiği anlatılmaya çalışılırken ‘yapamazsan annen ölsün’ gibi cümlelerle baskı kurulduğu anlaşılmaktadır.

Daha iyi yapabilmem adına ‘eğer atmazsan annen ölmediğini düşün’ tarzı bile çok baskılayıcı, işte sen bunu yapmazsan annen zaten hasta ölür tarzı ya da işte bu derinde kız çocuğunu etkileyecek şeyler bunlar erkek çocuğunu çok etkilemez ama kız çocuğunu bu tarz ailevi şeyler çok etkiler. Üstüne tabi hakaretler küfürler bunlar tabi artık çok u... nasıl söyleyeyim. Sıradanlaşmış normal. (K11, Kadın)

Sporcular, antrenmandan bulunulan ortamdan, bazen arkadaşlarının, bazen

rakiplerinin yanından nasıl küçük düşürülerek kovulduklarını, zaman zaman beddua ve başka kötü niyet ifadelerine nasıl maruz kaldıklarını şöyle bildirmekteler:

'Antalya'dan lisansımı vermediler çünkü istemiyordu oradaki hocam gitmemi. Ben ailemle nasıl konuştumsa ona da aynen anlattım. Beni kovdu sözlü şiddet uyguladı bana. Ondan sonra Ciddi yani 'iki yakan bir araya gelmesin falan dedi.' (K9, Kadın)

Ben çok uğraştım aslında o kovdu ben gittim o kovdu ben gittim. Hiçbir şekilde pes etmedim, tek başıma çalıştım, antrenörsüz çalıştım, farklı branş antrenörüyle bile çalıştım o kondisyonumu kaybetmeyeyim diye. Çok şükür sonra istifa etmek zorunda kaldı, o istifa etti sonra benim üstüme düşmeye başladı federasyon. Çünkü ben gerçekten başarılı bir sporcuymum. (K5, Kadın)

'...ufak tartışmalar olmuştur hocamla atıştık mesela beni kovdu git dedi bende gittim.' (K3, Erkek)

H. Sağlık Problemleri İle İlgilenilmemesi

Sporcular özveriyle kuvvetlerini sonuna dek kullanarak çalıştıklarını ve branşlarını yaptıklarını belirtmekteler. Uzun süreli sakatlıklar spor yaşamını olumsuz etkilemektedir. Bu sakatlık, ameliyat ve dinlenme dönemlerinde kendilerine değer verildiğini görmek istemektedirler. 'Yalnızlık', 'sahipsizlik' duygusu, düşüncesi fiziksel şiddete uğranıldığı dönemlere ilişkin anlatılara ve sakatlık dönemlerine ilişkin paylaşımlarda görülmüştür. Bu durum sakatlık döneminde yaşanan duygu durumlarının, fiziksel şiddete maruz kalındığında hissedildiği kadar güçlü ve benzer duyguların hissedildiğini düşündürmektedir. Sakatlık yaşadıkları dönemlere ilişkin şu duygularını dile getirmişlerdir:

'Açıkçası bu maçtan önce ben federasyon başkanıyla da çok sert bir konuşma yaptım. Dirseğim çıktıktan sonra beni bir kere aramadı nasılsın diye. Bana dedi ki o maçta Türkiye Şampiyonasına girmedğim zaman anladılar ciddiyeti 'Judoyu bırakmışsın geldi yanıma diyor ki judoyu bırakmışsın haberim yok' Dedim ki dirseğim çıktı Abi başkanda demedim orada Abi dedim dirseğim çıktı sen beni bir kere aramadın. Sen dedi sor ...hocaya kaç kere aramışım dedim ki ...hocayı mı aradın

dirseğim için bende judoyu bırakacağımı Hocaya söyledim ondan öğrenseydin o zaman neden bana soruyorsun. Aynı şey mi?’ (K9,Kadın)

‘Genellikle kas adale sakatlıkları yaşadım o da vücut yapımdan biraz kısa boyluyum. Toplu adaleler. Genelde hep adale yırtılmaları oluyordu bende dizlerimde bileklerimde...Sen oynuyorsan iyiysen başarılıysan kralsın oynamıyorsan sakatlandın veya kadroya giremedin kimse yüzüne bakmaz’. (K8,Futbol)

‘O spora yatkın olmamanıza rağmen seçilmiş oluyorsunuz oraya ve sanki hoca yapabileceğinizi düşünüyor ama yapamıyorsunuz aslında yapmanız gerektiğini düşünüyor ama yapamıyorsunuz öyle bir beceriniz yok ama bu sefer hoca ısrar ediyor ısrar ediyor ve sizde bunu yapmak zorundaymışsınız gibi hissediyorsunuz psikolojik olarak da kendinizi yıkık hissediyorsunuz aslında baştan bir ‘loser’sınız aslında tümüyle bir kayıp yıkık sen beceriksizsin, sen öylesin böylesin.’ (K6, Hentbol)

Sporcular sakatlık dönemine ilişkin yaptıkları değerlendirmelerde antrenörlerin iyi programlama yapmaması, aşırı yüklenmeli antrenmanlar, önceden planlanmamış yarış programları, yoğun kamp programları nedeniyle tekrarlayan sakatlıklar yaşadıklarını düşünüyorlar. Girecekleri fiziksel ve psikolojik yüklenme sürecinin birlikte planlanmaması, müsabakalar ve kamplar arasındaki yorucu tempo, başka bir sosyal yaşam hakkının olmaması sporculara döngüsel bir süreçte olma ve sıkıştırılmışlık duygusu yaşadıkları duygusunu hissettirdiği anlaşılmaktadır. Bedenleri ve yaşamları karar verme sürecinde yetkin güç olanların elinde ve bu döngüsellığı kıramamak yetersizliğine ilişkin düşüncelerini duygularını şöyle ifade ediyorlar:

‘Dünya şampiyonasına götüreceklerdi beni Hollanda’da kamptayız son hazırlık kampı hazırlanıyoruz performansım iyi gayet güzel çalışıyorum. 51 kilo geldiğim için kiloyla ilgili hiç bir sıkıntım yok gıda takviyesi kullanıyordum hatta biraz daha kuvvetleneyim diye orda dönmeden önce son antrenmanda dirseğim çıktı bu sefer ayyy çok kötüydü yani omuz diz hikaye oldu bu sefer böyle minderde bas bas bağıyorum böyle dirseğim yerinden çıktı hiç kimse dokunamıyor judo kıyafeti var ya bilmiyorlar ne olduğunu çıkarttırıyorum kıyafeti dirseğim elimde 1 saat ambulans

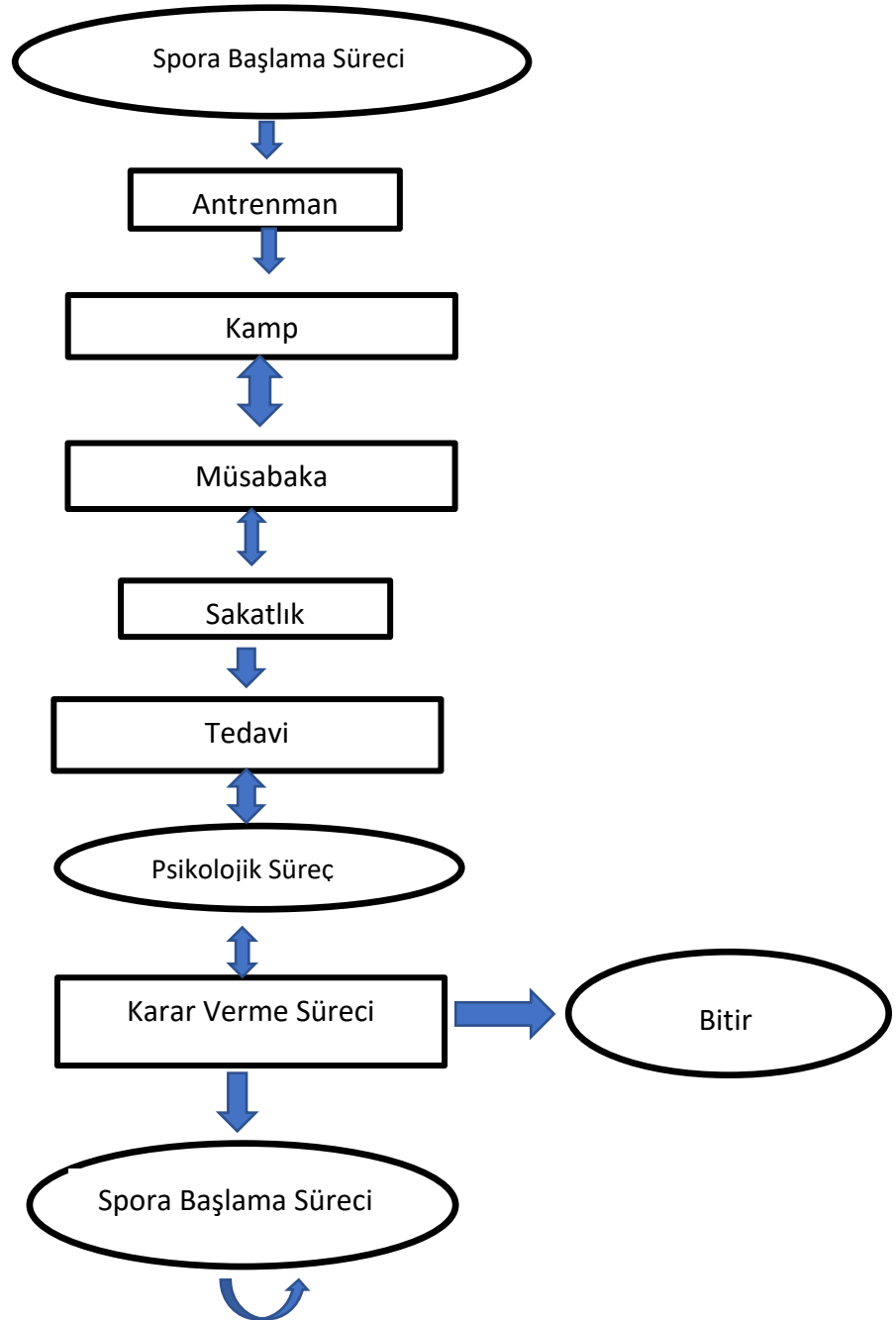
bekledim salonda ama ben bas bas bağıryorum sonra işte orada bir dizi tetkikler yaptılar ve işte bayılttılar dirseğimi yerine oturtular. Alçıya aldılar ondan 2 gün sonra dönücez ama gerçekten hani şey ilk başta şöyle oldu odaya geldik oda arkadaşımnda çok üzüldü dedim ki hani sana bir şey söyleyeyim mi dedim ben üzülmiyorum kolum kopacak sandım (Ağlamaya başlıyor) gerçekten o kadar büyük bir acıydı ki ayy size anlatamam. Gerçekten Dünya Şampiyonasına gidemediğime hiçbir şeye üzülmiyorum şu an ben kolumu hissedebiliyorum kolumu hissetmiyorum buradan aşağısı yok ondan sonra çok etkilendim sonra dedim ki artık harbiden bırakmalıyım falan oldum.Ondan sonra hazırlandık Antalya 'ya o psikolojiye 2 aylık güzel hazırlık yetmez ben bunun farkındayım ama insanlar bunu farkında değil ve herkes şey bekliyor tekrar çıksın ee.. Olimpiyat senesinde yaptığı gibi maç yapsın. Nasıl olabilir yani? (Ağlıyor) ama şaka gibi yani gerçekten psikolojik şiddet ama (sesi çatlıyor ağlıyor) ve diyorlar ki yani sen nasıl böyle maç yaparsın? orada bir tartışma oldu gideceksin gitmiycem gideceksin gitmiycem dedim gönderebiliyorsan gönder dedim o zaman bu sene seni hiç bir maça götürmezler bir daha dedi. Nisan ayındayız daha 8 ay var napıyım dedim buraya gidersek psikolojik olarak çok kötü olucam götürmesinler. Hazırlanırım dedim bu işi yapacaksam seneye girerim Türkiye Şampiyonasına en azından kendimi hem fiziksel hem psikolojik olarak hazır hissederim. Çünkü yapamıyorum. Belki dışardan başkasına göre yapabiliyorum ama ben kendime göre yapamıyorum.' (K9, Kadın)

'Sosyal bir hayatınız yok zaten. Sevgiliniz yok, aileniz yok, kimseyi görmüyorsunuz, ayda 2 gün tatil oluyor onda da gidip okul eğitimlerimiz oluyor onlara gidiyoruz. Okulumuzu tamamlamak zorundayız. Sürekli başarmak zorundasınız. Milli takıma giriyorsun milli takım sorumlusu, kulüpte kulüp başkanı, üniversiteye gidiyorsun rektörü, okul müdürü, hocan, sınıftaki arkadaşların, herkes başarı bekliyor. Ama sürekli başaramayız.' (K3, Erkek)

I. Tekrarlayan Süreçler Eşlik Eden Tükenmişlik Duygusu

Görüşmeler boyunca kendi spor hayatlarını anlatırken kurdukları cümlelerde sporcuların kendileri adına alınan karar süreçlerine katılmadıkları 'beni götürdüler, bana yarışmaya katılacaksın, kampa gideceksin dediler' ifadelerinin dikkat çekici olduğu görülmektedir. Hiçbir programda fikrinin alınmamasının sonrasında kamp ve

müsabakalarda yaşanan sakatlıkların ve takip eden süreçte ameliyat, tedavi süreçlerinin yaşandığının sonra tekrar antrenman, kamp, müsabaka döngüselliğine girildiğinde yeniden bir sakatlığın yaşandığı tükenmişlik hissi yaratan kısır bir döngüye hapsedikleri duygusunu yaşadıkları anlaşılmaktadır. Sporcuların spor yaşamlarında benzer süreçleri deneyimlediği ve bu deneyimlerin döngüselliğinin bir şiddet biçimine dönüştüğü anlaşılmıştır. **Şekil 4.3.** Sportif Yaşam Matrixi/ Tekrarlayan Süreç Şiddeti.

Bu döngüden kaçış hakkında kendi sosyal alanlarını yaratma mücadelesi verdiklerini ve bazen yanlış tercihler yapabildiklerini de ifade etmekte:

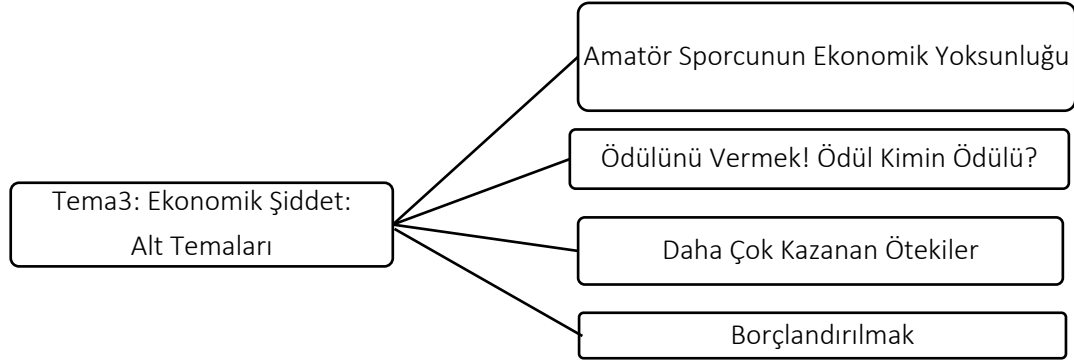
'Ondan sonra noluyo sigara kullanımları oluyor madde bağımlılıkları oluyor, diyorsun ki kafayı kurtarayım diye alkol kullanmaya başlıyorsun ya da erken evlenmeler oluyor ya da hiç evlenmemeler oluyor.' (K6,Hentbol)

Yaşanılan psikolojik mücadelenin antrenör ve sporcuların ilişkilerini, yanı sıra sporcuların kişiliklerini, sosyal ve spor yaşamlarını olumsuz etkilediğini şöyle ifade ediyorlar:

'...sabah 7'lere kadar uyuyamıyordum ben doktorda onun için hapta verdi onu kullandım uzun süre. Sonra bunları daha detaylı daha içerikli psikoloğa anlattım o şu an sana bir çözüm üretemem bu adam değişmeyecek dedi. Çünkü kendini anlatamıyorsun bile, onun kafasında bir şeyler var ve sürekli onu sana uygulatmaya çalışıyor. Ben psikolojik hap kullandım 5 ay kadar surf onu duymayayım da kafam rahatlasın diye. Çünkü duymayayım da olmuyordu. Kapat gözünü kulağını oyna da olmuyordu. Çünkü o sana kendini duyurana kadar her şeyi yapıyordu...Takımda oynatmayacağını söyledi. Bu benim için sıkıntı değildi zaten yapıyordu da iyi oynasam da oynatmıyordu. Onun kurallarına uymuyordum ben. Bana sen şikâyet etsen de bana bir şey olmaz diyordu. Açık açık söylüyordu. Ben yöneticileri iki ...sofrasında kandırırım diyordu.Omuz bölgesinde ve alt bacaklarımda rahatsızlık yaşıyorum faciam bozuldu. Özel hayatımda daha sinirli bir insan oldum tepkiler vermeye başladım, kendimi kontrol edemeyecek şeyler yaşamaya başladım. Titreme falan oluyordu.' (K2,Hentbol)

'İnsanlar genelde bunu kabul ediyorlar etmek zorunda kalıyorlar refüze ediliyorlar diskalifiye ediliyorlar buldukları alanda reddediliyorlar. Bu sadece cinsel şeyde değil komple bir ayrımcılıkla karşı karşıya geliyorlar. Siz çok iyi oynuyorsunuz, çok formda oluyorsunuz, oynatılmıyorsunuz, tribüne gönderiliyorsunuz, ya da bankta oturtuluyorsunuz niye? İnsanların istediği gibi davranmanız gerekiyor bunun sonu yok!' (K6, Kadın)

4.2.3. Tema 3 - Ekonomik Şiddet

Şekil 4.4. Ekonomik Şiddet Alt Temaları.

Spor yaşamlarını sürdürürken sporcuların belirli bir performans seviyesine ulaştıktan sonra ücret kazanmaları, sporu profesyonel anlamda sürdürmeleri yaşamlarında başkaları ile yeni bir ilişki alanı geliştirmelerine neden olmaktadır. Bunun ekonomik anlamda güçlenmek olduğu umutlandırıcı ve mutluluk verici bir gelişme olduğu düşünülse de ‘paranın’ sporcunun dünyasına yeni bir kontrol mekanizması ve farklı bir baskı aracı olarak girdiği anlaşılmaktadır.

A. Amatör Sporcunun Ekonomik Yoksunluğu

Sporcular finansal kontrol mekanizmasının içine girdikten sonra, kendilerine sözleşmede (yazılı veya sözlü; veya sözleşmesiz) vaat edilen aylığın maaşın, müsabaka başı ücretin, söz verilen finansal değerlerin ödenmemesi, erkek sporcular aynı branşta para kazandığı halde kadın sporcuların çok az kazanması ya da hiç para kazanamaması, düşük ücret verilmesi, ücretine ya da hak ettiği ödülüne el koyulması, bonservis bedelinin ödenmemesi, sporcunun zaten var olan ekonomik sermaye yetersizliğinin onu kontrol etmek için bir baskı aracı olarak kullanılması gibi deneyimlerinin olduğu görülmektedir.

Yönetim mekanizmalarının sağlaması gereken ‘sportif yaşam desteklerini’ sporcular kendileri kazandıkları ‘harçlık’ niteliğindeki ücretlerle karşılamak zorunda kaldıklarını şöyle ifade ediyorlar:

‘Hiç ücret almıyordum kendi cebimden veriyordum hatta. Hiç para vermiyorlardı ben o takımı daha iyi bir yere gelebilmek için bir basamak olarak kullanıyordum. Ona da izin vermedi hoca’. (K1, Kadın)

‘Dünya ülkelerinde her sporcunun kendine özel bir doktoru fizyoterapisti masörü psikoloğu var biz milli takımlarda yarışlara giderken bir tane psikologla gidiyoruz 80 kişi bir tane masörle gidiyoruz. Amatör sporcuların çok ciddi sponsor destekleri yok çok ciddi kulüp maaşlarımız yok bu yüzden de bizim haftada çok ciddi 2 kez masaj olmamız lazım saunaya gitmemiz lazım, terapiye gitmemiz lazım ozon terapiye, spor psikoloğuna gitmemiz lazım biz bunları para kazandıktan sonra yavaş yavaş kendimiz yapmaya başladık. Kendi kazandığımız harçlıklarımızla yaptık. Ülkede zaten olimpiyat sporcusu çıkmamasının başlı başına sebebi bu. Dünya şampiyonalarına gidiyoruz adamları bir görüyoruz hiç bir farkımız yok fizik olarak kuvvet olarak, yetenek olarak ama adamlar sadece imkanları bilimsel imkanları daha iyi diye bizi geçiyorlar sonra da Türk sporcuları inat oluyor hırs yapıyor hırs yapınca başka yollara başvuruyor doping kullanıyor yakalanıyor spor hayatı sonlanıyor.’ (K3, Erkek)

Spor yaşamı kaliteli malzemeler kullanmayı, iyi ve düzenli beslenmeyi gerektirmektedir. Bunlara erişmekte problem yaşayan yeterli desteği alamayan sporcuların ekonomik yoksunluğu, yoğun yüklenmeli kamp, müsabaka programlarına ilaveten zaman zaman ek işlerde çalışmak zorunda kalmalarına neden olmaktadır.

Yatırılmayan ücretlerin, karşılanmak zorunda olunan ihtiyaçların, sporcular için başarısızlık, yoksunluk, yoksulluk, değersizleştirilme, sahihsizlik, korku, endişe kaynağı oluşturduğu anlaşılmaktadır.

‘...kulüp bazen 3 ay bazen 4 ay maaş yatırmadı. Extra işlere filan gitmeniz gerekiyor bazen. Bazen ailenizden yardım almanız gerekiyor. Ben yaklaşık 12-13 yıldır ailemden hiçbir destek almadım. Bir de şu şekilde bana verilen maaş 400-500 tl spora harcadığım yola yemeğe harcadığım para 700-800 tl. Aslında geliriniz giderinizi karşılamıyor bu da inanılmaz baskı yaratıyor üzerinizde hırs yapıyorsunuz

aşırı hirs yapıyorsunuz ne oluyor patlıyorsunuz. (K4,Atletizm)

Spor yaşamını sürdürmek için ekonomik yükün ailelerin üzerinde olması, ailedeki çocuk sayısı, spor yaşamının sürdürülmesinde önemli faktörler haline gelmektedir. Bu nedenle sporcunun spor yaşamının sürdürülmesinde ekonomik olarak antrenör, kulüp, yönetici, aile gibi faktörlerden bağımsız desteklenmesinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik güce sahip olmak sürdürülebilir bir spor yaşamının önemli faktörlerinden birisidir.

'Biz kulübe para veriyorduk aidat ya da maça gidileceği zaman ödeme yapıyorduk o şekilde gidiyorduk. Milli takımdayken gittiğim maç ve kampları federasyon karşılıyor. Ama onun dışında kıyafet çok pahalı malzemesi ve kıyafet dışında çok fazla malzemesi var ve hepsi çok pahalı teker teker uygun fiyatlı malzemeler değiller ve hepsini kendin karşılıyorsun. Öyle bir maaş sistemi yoktu benim dönemimde.' (K5,Kadın)

B. Ödülünü Vermek: Ödül Kimin Ödülü?

Sporcular ekonomik anlamda desteklenmedikleri gibi zaman zaman aldıkları ödül niteliğindeki maddi değerlerin kendilerinden zorla alınmaya çalışıldığı deneyimlerini şöyle paylaşıyorlar:

'1. Oldum 1. Olduktan sonra hatırladığım kadarıyla 5 tam altın veriyorlardı ben 5 tam altın aldım bizde bir tane şube müdürü vardı herkes yanıma gelsin görücem demiş sevmediğim bir kişilikti neden yanına gideceğimizi sorduğumuzda işte 5 tam altın aldınız bunu bize vereceksiniz dediler ve bizimle yakından uzaktan ilgisi olmayan kişiler bizi antrenörümüz yetiştiriyor antrenörümüz bile bize böyle şeyler söylemezken bizimle hiç ilgisi olmayan bir şube müdürü bunu söylüyor.' (K7,Kadın)

Ekonomik anlamda baskılanmak, ödülün, kazancın istenmesi, zorla elinden alınması, sporcular için alanın 'güvensiz' olduğu anlamı taşımaktadır. Özellikle kadın

sporcular bu tip deneyimler sonrası sporu bırakmak zorunda hissettiklerini ya da bırakan kişileri gördüklerini belirtmişlerdir. *‘İllerdeki antrenörler diyelim ben Avrupa şampiyonası yapıyorum ödül aldım antrenör sporcunun elinden ödülün yarısını alıyormuş. Bu sebepten benim bir tane arkadaşım sporu bıraktı Avrupa 2. Si Olduktan sonra zorla kızdan paranın yarısını istemiş onu da ailesi vermek istememiş maddi durumları o kadar iyi değildi sporu bırakmak zorunda kaldı yani. ‘(K9, Kadın)*

Sporcuya ödül verilmesi kuramsal çerçevede davranışı onaylayan bir güçlendirici olarak açıklanırken; ödülün elinden alınması davranışı zayıflatan ‘ceza’ olarak tanımlanmıştır. Nitekim maliyetler – çıktılar; ödül – ceza ekseninde hak ettiği ödül kendisinden alınan sporcu spor yaşamını bırakarak alandan uzaklaşmayı tercih etmiştir.

Ekonomik faktörlerin yöneticilik, antrenörlük yapan, olgun yaşlardaki yetişkin bireyler için farklı bir deneyim alanı oluşturduğu, parayı kazanma ve yönetme becerilerinin finansal kabiliyetlerinin ve bilgilerinin henüz gelişme çağındaki olan ve finansal kaynakları kazanma, oluşturma, yönetme becerisinden yoksun genç sporculardan farklı olduğu ve bu bilgilerini zaman zaman onların aleyhine kullanabildikleri anlaşılmaktadır. Dahası gelişmekte olan genç bireylerin sahip oldukları, etik ve ahlaki bilgilerin, kişisel özelliklerin, ekonomik gücü baskı aracı olarak kullanan yetişkinlerce erozyona uğrattığı anlaşılmaktadır. Bu durum sporun yaratmak istediği iddia edilen, centilmen, barışçı, güçlü, ahlaklı insan profilinden oldukça uzaktır.

Genç bir sporcuyken sakatlandığı için kulüp tarafından ödenmek üzere anlaşma yapılan ücreti alamayıp ‘iftiraya’ uğradığını ve o kulüpten ayrılmak zorunda kaldığı deneyimini bir futbolcu şöyle aktarıyor:

‘Çok revaçtaydım bir sürü takım istiyordu ama Rize Pazar Spor o zaman 2.ligdeydi birkaç tane arkadaşım transfer olmuştu iyi de para verdiler bana başlangıçta oraya gittim orada oynadım ilk 6 maçta 6 gol attım sonra sakatlandım

sonra yaklaşık bir 4-5 ay sürdü sakatlığım sonra döndüm yedekten girdim oynadım oynamadım falan derken ben paramı alamadım. Ama oraya giderken kulüp başkanı bana çek verdi bana kendi şahsi çekini verdi ben zaten o şartla gitmiştim çok ciddi bir paraydı o zamanın 2005'ten bahsediyorum çok ciddi paraydı yani ben çeki bankaya sordurduğumda kulüp müdürlüğünden çalındığına dair ihbar olduğunu söyledi Ben o çeki götürdüm önüne koyduğumda dedim ki hiç para istemiyorum sadece benim bonservisimi ver dedim maçlarda devam ediyordu öyle beni çok yaralayan üzen sanki hırsız pozisyonundaymışım çeki çalmışım gibi gösteren bir pozisyona düşürdüler çok üzüldüm yani o zaman ona çok üzülmiştim. ' (K8, Erkek)

C. Daha Çok Kazanan Ötekiler

Sporcular eşit işe adaletsiz, orantısız ücretlendirme yapılmasını hem ırk, hem de cinsiyet noktasında deneyimlediklerin belirtmektedirler. Özellikle kulübe yabancı bir sporcu alınmışsa ona daha fazla değer verildiği, ihtiyaçları ile ilgilenildiği, daha yüksek ücret ve destekleyici başka ekonomik faydalar sağlandığını bildirmektedirler. Kendi spor yaşamlarında ekonomik gelişme hedeflerine mâni olunacak biçimde davranılmasını adaletsiz bulduklarını şöyle ifade etmektedirler:

'Çocukta olsan anlıyorsun belli bir şeye eriştikten sonra. Ben sana emek verdim Büyükşehir Belediyesine mi, göndericem falan geleceğini düşünmemiş oluyorsun küçücük bir çocuğun. Babam nasıl olduğunu araştırdı gençlik spora gitti dilekçe yazdı İstanbul'a taşındığımızı belirtti ve kendisi parayı ödeyip lisansımı aldı oradan ve sonra belediyeye transfer oldum. Erkeklerle kadın arasında şöyle bir fark var devşirme sporcu getirdiler yurt dışından ve aynı başarılarla sahip olmamıza rağmen bizden 2-3 kat fazla maaş aldılar yani ben çok büyük bir haksızlık olarak görüyorum kendi ülkenin yetiştirdiği sporcunun yanında getirdiğin devşirme sporcuya böyle bir ayırım sağlamayı evinin kirasının yarısını ödüyorlardı, bazı faturalarını ödüyorlardı bunu bir haksızlık olarak görüyorum yani çok büyük bir haksızlık. (K9,Kadın)

Sporcuların küçük yaşlarına, kısıtlı imkanlarına rağmen ekonomik olarak ailelerinin zor dönemlerinde onlara destek olmak gibi sorumlulukları üstlendikleri anlaşılmaktadır. Üstelik içine düştükleri bu sorumluluk hissi onları bazı problemleri sessiz kalarak kabul etmek yükümlülüğü altına sokmaktadır. Bunun farkında olan

antrenörü ile yaşadığı ekonomik, psikolojik ve fiziksel şiddet deneyimini judo sporcusu şöyle anlatmakta:

‘Üstüne şimdi öyle bir dönemdedik ki babam çalışmıyordu emekliydi, kardeşlerim okuyordu. Birisi üniversite okuyordu ikisi ortaokulda birisi ilkokuldaydı ailenin geçimini ben sağlıyordum kazandıklarım ile. Her seferinde korkum şeydi beni maça götürmezse kampa götürmezse beni takıma almazsa bana şöyle diyordu bir kişiye söyle bak başına ne geliyor bir daha milli takım yüzü görebiliyor musun diyordu. Ama beni de gerçekten iyi çalıştırıyordu. Antrenör olarak gerçekten iyi bir antrenördü ama işte bu psikopatlığı vardı. Benden önceki sporcuları da dövüyordu. Benden sonrakileri de dövdü. Ama işkence boyutunda bir tokat falan değil...1 sene içinde ailemi 1 ay ya görüyorum ya görmüyorum. Annem geldi yavrurum seni çok özledim dedi (elini saçlarına doğru okşama pozisyonunda yaklaşıyor annesinin saçını okşamak istediğini gösteriyor.) ben böyle yaptım (ellerini yumruk yapıp dirseklerden kollarını büküp kafasını korumak istediğini gösteren savunma pozisyonunu gösteriyor.) Annem dedi ki sen buraya gel bakalım sana ne oldu dedi. Anne dedim ben artık dayanamıyorum. Ne oldu dedi. Y. hoca beni dövüyor dedim. Ben rızkımız kesilecek diye sesimi çıkarmıyorum ama ben bittim dedim. Benim maç yapacak halim kalmadı. Sadece maç için gitmek istemiyorum limon satarım, su satarım bakarım size’ (K10, Kadın)

Sporcuların antrenörleri ile yakınlaştıkları güven duydukları duygusal açlığın yaşamlarında uzakta oldukları ebeveynlerine duydukları özlem, bir büyüğün, mentorun sevgi ve ilgisine ihtiyaç duyma aile ilişkilerini yaşamlarında istemekle ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle uğradıkları şiddet basitçe bir fiziksel temas olmaktan öte kırılan incinen duygular, güvensizliğin yaşamda inşa edilmesi demektir. Spor yaşamı bazı sporcular için sahihsizlik ve yalnızlığı ifade eden, ayakta kalınması zorunlu bir mücadele alanıdır.

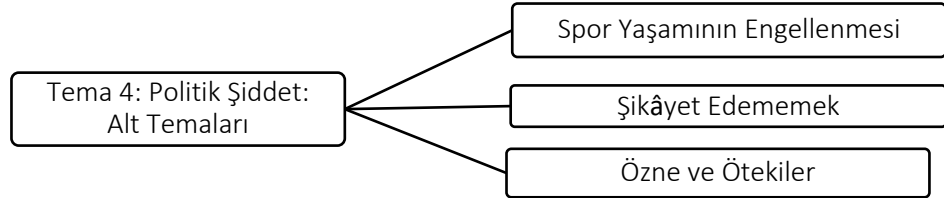
‘Benim ailem yoktu yanımda o ilk başlarda sanki baba gibi yaklaştı eşi de öyle para alıyorlardı harcırah alıyorlardı ama yemek yediğimiz yerleri görmeniz lazımdı böyle bir şey olamaz yani böyle lokantalar olur ya hani bir şeylerin altında öyle

yerlerdi ve asla otelde kalmıyorduk çocukların ailelerinin evlerinde kalıyorduk.’
(K12,Kadın)

D. Borçlandırılmak

Sporcuları ekonomik olarak baskılamamanın bir diğer yolunun da onlardan maddi taleplerde bulunmak, borçlandırmak ve ekonomik cezalar vermek olduğu anlaşılmaktadır. ‘Salona şöyle bir kural geldi antrenmana gelmezsen bu kadar tl salona gelmezsen ***tl iban numarası yazılmış falan filan ama bununla bitmedi daha kötü şeyler var...Biz maçlara gidiyoruz ya diyordu ki: ‘eliniz kolunuz dolu olacak kapıya ayağınızla vuracaksınız’ derdi yani. Hani böyle bir deodorant getirirsin pudralıysa hani sıkıldığında beyaz olur ya. Bize bir harcırah veriliyordu orada harcıyorduk ama harcamaz getirebilirsek çok büyük bir şeydi bizim için öyle bir baskı yapıyorlardı ki oradan almayıp Türkiye’den bir hediye alıp oradan aldım diyordum. Öyle bir baskı yapıyorlardı hatta onu bakıp bulmuşlardı Türkiye’den aldığımı. Para onların her şeyi.’ (K12, Kadın)

4.2.4. Tema 4 - Politik Şiddet

Şekil 4.5. Politik Şiddet Alt Temaları.

Sporcuların antrenörlerle ve yöneticileriyle hatta kulüp yöneticileriyle bazı belirgin problemler yaşadığı görülmektedir. Sporcuların alt yapıda belirli bir seviye kaydedip başarılı olmaya başladıktan sonra transfer imkanlarının arttığı anlaşılmaktadır. Daha güçlü ve büyük kulüplerin sporculara eğitim, burs desteği, kulüp maaşı, sağlık sigortası gibi cazip imkanlar sundukları görülmektedir. Sporcular avantajlarla gelen iyi transfer tekliflerini kabul ederek kendilerini alt yapıda keşfeden

yetiştiren ilk antrenörlerinden ayrılmak istemektedirler. Genellikle ilk çatışma probleminin burada yaşandığı görülmüştür. Antrenör veya ilk çalışılan kulübün yöneticisi bu transfer için sporcunun lisansını sporcuya teslim etmek istememektedir. Sporcuyu diğer kulübe geçemediği gibi bir de o süreçte mevcut antrenörüyle, kulübüyle de ilişkileri bozulmaktadır. Yaşanılan temel problemin belgelerini alamamak ve kulüpten ayrılamamak olduğu anlaşılmaktadır. Branşa bağlı olarak genellikle kulüp geçiş yapmak isteyen sporcuyu için çok yüksek bir bonservis bedeli istemektedir. Sporcuyu kadrosuna almak isteyen kulüp bu bedeli ödemezse sporcuyu mevcut kulübünde kalabilecektir ancak bu süreçte ilişkileri ve dengeler bozulmuş olmaktadır. Bu süreci pek çok sporcunun deneyimlediği anlaşılmaktadır. İlk politik problem profesyonel bir transfer sürecinin yaşanmaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada antrenörlerinin katı tutumları sporcuların spor yaşamından uzaklaşmasına spor yapamamalarına bile neden olabilmektedir. Yaşadığı problemleri süreci sporcular şöyle anlatıyorlar:

A. Spor Yaşamının Engellenmesi

‘Gururuma yediremedim dedim ki hocam böyle böyle ben lisansımı istiyorum başka kulübe gitmek istiyorum. O zaman isteyen çok kulüp vardı bizim takıma gel diye ben lisansımı almak istediğimi söyledim hoca da o yolculuk boyunca vereceğini söylemişti ama Ankara’ya gelince fikri değişti vermiycem dedi o zaman 18 yaşımdan küçük olduğum için kulüp direkt feshedilmiyordu hocanın imzası gerekiyordu o yüzden vermedi ben 2 yıl boyunca hocam yüzünden top oynayamadım. Para talep etti yani mesela gittiğim kulüplerden milli oyunculara istedikleri fiyatı istedi. Bazı kulüpler kabul etti o kabul ettiği miktarı söylüyordu bende gidip kulüp ile görüşüyordum kulüp tamam verelim deyip hoca ile konuştuğunda hoca parayı biraz daha arttırıyordu. O yüzden o da aksilik oldu yaklaşık 1-1.5 yıl oynayamadım.’ (K1, Kadın)

Bu tür engellemeleri hem kadın hem erkek sporcuların yaşadığı anlaşılmakta:

‘Tamamen siyasiydi bonservis bedelini çok yüksek çektiler vermediler vermeyince de o zaman belirleyici bir şeyde yok yetiştirme bedeli falanda yok onlar ne diyorsa o gidemedik. Nasip değilmiş. Ankara Demirspor demiryollarının kulübü

başkanı daire başkanı futboldan sorumlusu daire başkan yardımcısı hep bürokratlar hani futbol bile diyemiyor 'fitbol' diyor adam. Şimdi artık spor yöneticiliği diye bir bölüm var insanlar bunun okulunu okuyor öyle bir şey yok o zaman. Vereceksin 200bin lira diyor profesyonel sporcu gelmiş o sene 200 bin liraya adam Demir Sporda M....'e 200 bin lira verir mi? '(K8, Erkek)

Ülkemizin de üye olduğu uluslararası spor organizasyonları sporcuların korunması konusunda önleyici politika geliştirme ve uygulama çalışmaları yapmaktadırlar. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından 2017 yılında 'Sporcuların Korunması Sporda Taciz ve İstismarın Önlenmesi için 50'den fazla üye ve kuruluşla işbirliği içinde bir destek programı oluşturmuş ve yayınlamıştır. IOC destek programı Uluslararası Federasyonlar ve Ulusal Olimpiyat Komiteleri için Sporcu Koruma Politikalarını, Prosedürlerini ve uygulamalarını içermektedir. 2016 ve 2017 yıllarında alınan kararlar ve komisyon çalışmaları ile IOC özellikle 2020 Olimpiyat gündeminde sporcuları olimpik hareketin merkezine koymayı taahhüt etmiştir. Bu taahhüt sporcuların tüm haklarını korumayı, güvenli ve destekleyici bir spor ortamı sunmayı hedeflemektedir. (48)

Öte yandan sporcuların korunması ülkemizde anayasal düzenleme ile garanti alınmıştır. 1982 Anayasasının 59. Maddesi spor ile ilgilidir ve şöyledir:

'Madde 59 – Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

Devlet başarılı sporcuyu korur.'

Bununla birlikte doğal olarak sporun yönetim kadrolarından beklenen başarılı sporcuların teşvik edilmesi ve korunmalarıdır. Burada bahsedilen 'korumak' kavramının spor yönetim süreçleri incelenince derin ve kapsamlı bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Kavram sporcunun haklarını korumak anlamını da taşır. Örneğin sporcu başarılı ise onu önemli müsabakalara katılabileceği organizasyonlara yönlendirmek, bunlara hazırlık kampları yapmasını sağlamak vb. faaliyetler spor

yöneticilerinin görevleri arasındadır. Geride bıraktığımız yıllar içinde sporcuların başarılı olabilecekleri müsabakalara gönderilmedikleri her milli sporcunun hayalini kurduğu olimpiyatlara katılma haklarının bile keyfi uygulamalarla ellerinden alınışını sporcular hikayelerinde şöyle aktarıyorlar:

‘Mesela bir federasyon başkan yardımcısı ben başlamadan çok önce eskiden bizim kulübün antrenörüydü. Birtakım sorunlar yaşamış kulüple kulübü bıraktıktan sonra federasyon yönetiminde görev almaya başladı. O zaman bulunduğu konumu o gücü kullanmaya başladıbir baktım 6 ay uzaklaştırma cezası almışım. Hemen itiraz ettik bu seferde dosyaları geç gönderdikleri için zaten kaldırılması gereken bir cezaydı ama cezanın kaldırılmaması için evraklar geç gönderildi böylece o ceza uygulanmış oldu bende o sırada Avrupa Şampiyonasına katılmadım. En iyi dönemimdi. Zaten hep büyüklerle çalışıyordum. Kendi kategorime göre daha iyi durumdaydım. Bunların kesinlikle milli duygularla başarılarla alakası yok. Kendi hırsları sadece. O insanların sporu ya da o sporcuların bir yere gelmesini istediklerini kesinlikle düşünmüyorum kendi hırsları tamamen kendini kanıtlama duygusu bu. Ben senden daha üstünüm ben istediğim her şeyi elde edebilirim istediğim her şeyi yapabilirim benim borum öter. Onun başarısı bana bağlı. Bu sporcu bir yere gelsin bayrağımızı kaldırsın marşımızı okutsun değil ben kimi istiyorsam o orada olur kendini kanıtlama çabası. O dönemde bütün başarılı sporcular bizim kulüpten çıkıyordu birçok başarılı sporcunun önünü kesmeye çalıştı. Mesela benim kritik önemli bir maçım oluyordu kendi tanıdığı hakemi koyuyordu o maça ben o maçı hiçbir şekilde kazanamıyordum ya da uluslararası bir maçta bile benim ülkemi temsil ettiğim maçta bile bir hakemle müdahale etmeye çalışabiliyordu.’ (K5, Eskrim, Kadın)

Yönetim süreçleri, yöneticilerin görüş ve düşüncelerinin sporcuların kariyer hedeflerini nasıl olumlu ya da olumsuz etkileyebileceğini yaşamlarından verdikleri örneklerle gözler önüne sererken, yöneticilerin karar verme süreçlerinde nasıl keyfi davranabildiklerini de anlatıyor aslında:

*‘Bir federasyon başkanı vardı keyfe keder beni maçlara götürmedi. Beni 20** Olimpiyatlarına götürmediler ve ortada hiçbir haklı, resmi gerekçe de yoktu. Hiçbir*

şey yok beni kamplara almamaları için, şifai olarak araya birilerini sokuyoruz falan 'bize o olimpiyat madalyası lazım değil' diyor. Ya yendiğim halde götürmüyorlar Türkiye'de benden iyi kimse yoktu o dönem. Kota müsabakalarına da götürmüyorlar beni.' (K10,Kadın,)

Sporcular sahip oldukları düşünülen yetenek ve becerileri tespit edilerek seçilmektedir. Sporcu yetiştirme ile ilgili süreç sporcular, aileleri, antrenörleri için emek ve fedakârlık gerektiren zorlu uzun bir süreçtir. İlgili kurumlarda bu sporcuların seçilmesi ve yetiştirilmesi için gayret sarf etmektedir. Atletik teknik, taktiksel becerileri geliştirilen sporcuların alandaki aktörlerin olumsuz tutum ve davranışları, amatörce yaklaşımları ile bazılarının sporu bırakmak zorunda kaldıkları, bazılarının ise spordaki kariyer hedeflerini gerçekleştiremedikleri anlaşılmaktadır. Sporcuyu daha başarılı olmaya teşvik etmeyi onu daha iyi bir noktaya taşımaktan ziyade daha fazla puan, daha iyi derece, mutlak kazanmak olarak gören düşünce tarzının spor yaşamlarına verdiği zararları sporcular şöyle anlatıyorlar:

*'Ben o sene gençlerde Türkiye Şampiyonu olmama rağmen gençlerde derece yapan arkadaşlarımın hepsi hemen akabinde milli takım kampına çağrıldılar. Benim ismim yok çünkü *****'dan gittim. Bende İstanbul'daki antrenörümü aradım dedim ki hocam böyle böyle ben Türkiye Şampiyonu oldum ve herkesin ismi var benimki yok. Sonra beni 1-2 saat sonra aradı şimdi dedi bak baktım yazmışlar beni de kampa.'* (K9, Kadın)

'Hiçbir atletizm kulübünde profesyonel sözleşme olmuyor olimpiyat sporcusu değilseniz o yüzden maaşınızda az bir şey ve bu da güvence altında değil. Adam diyor ki sen senede 3-4 tane yarış koşacaksın benim adıma iyi koşturursan ben senin parayı da vermem seni gönderirim mahkemeye de versen hiçbir şey elde edemeyiz. Çünkü ortada bir sözleşme yok. Dışardan verilen sözlerle alakalı. İnsansınız iyi antrenman geçirdiniz süpersiniz Türkiye rekorları kıracaksınız o hafta kulüp antrenmanında sakatlanıyorsunuz haftaya yarışacaksınız o anki sizin yaşadığınız stres, gelecek kaygısı, bu işin maddi boyutu var bunlar çok etkili ve inanılmaz şiddet yani psikolojik şiddet olarak var yani.' (K4,Erkek)

*‘Benim 20.. Olimpiyatlarına gidememe sebepim devşirme getirmeleri. Kotayı geçtim. Ama ne oldu benden sonra gelen bütün ***sıklet sporcuları mahvettiler onu bırak ***kiloda da aynısını yaptılar ***kiloda Türk sporcu yok şu an.’ (K10, Kadın)*

Yaşadıkları bu deneyimlere dair örneğin antrenörü hakkında sporcuya; ‘bonservis bedelin, ödenmemesi lisansının elde tutulması hakkında niye yaptı antrenör bunları?’ sorusu sorulduğunda cevaben;

‘Antrenörüm beni kaybetmek istemedi en değerli gördüğü oyuncularından biri bendim konuştuk yüz yüze dedi ki ben seni kaybetmekten çok korktum başka takımlar seni alır diye. Hiç ücret almıyordum kendi cebimden veriyordum hatta. Hiç para vermiyorlardı ben o takımı daha iyi bir yere gelebilmek için bir basamak olarak kullanıyordum. Ona da izin vermedi hoca. Bir daha top oynayamayacak mıyım, spor yaşantım bitti mi, çünkü bilmiyordum nasıl olduğunu sonra farklı hocalarım beni gelip aydınlattı, o kulüpten başka bir yere gidemeyecek miyim lisansımı alamayacak mıyim diye düşündüm üzüldüm korktum. Babam yardımcı oldu gittik konuştuk filan, Türkiye Futbol Federasyonuna da gittik hoca imza atmadığı sürece gidemiyorsun, hoca vermediği sürece gırtlığına yapışıp alamıyorsun, o yüzden illa gel çok oynamak istiyorsan bu takımda oyna diyordu, bende aynı şeyleri yaşamamak için gitmek istemiyordum. Bir daha futbol oynayamayacağımı düşünüp üzüldüm, hatta o dönem başka bir spor mu yapsam dedim. Futbol lisansımı almaya çalıştım futbol oynamak istiyordum.’ (K1, Kadın)

Sporcuların deneyimleri sportif kariyerlerinin nasıl olumsuz etkilendiğini ne kadar kolayca alandan uzaklaştırılabildiklerini, başarı ve yeteneklerine rağmen istenmeyen, bertaraf edilen kişi konumuna düşürüldüklerini, hak mahrumiyetleri yaşadıklarını anlatıyor. Bu deneyimlerin altında yatan sebeplerin başında politika belgelerinin eksikliği olduğu söylenebilir. Sporcunun sakatlık, transfer, kulüp karşısında haklarını koruyan hukuki alanda hak arayışına destek olacak sözleşmeler, protokoller kulüp-antrenör, kulüp-sporcu, kulüp-yönetici zorunlu koruyucu anlaşmalarının olmaması yaşanan deneyimleri günden güne artırıyor. Öte yandan bu

mahrumiyetleri yaşatmasına rağmen sporcunun antrenörüne olan güveni sadakat ve sevgisi onu eleştirmesine mâni oluyor. Süreci normalleştirme eğilimi böylece devam ediyor.

B. Özne ve Ötekiler

Bu noktaya kadar hep mağdurlar açısından alana bakmaya çalışıldı. Ancak bu mağduriyetlerin neden yaşandığını anlamak için faillerin yarattığı bu politik süreçteki stratejiyi anlamamanın da önemli olduğu düşünülebilir. Güç sahibi olan kişilerin genelde parlak, göze batan sporcuları seçmesi onlarla ilgili problemlerle süreçler yaşanmasının çok da tesadüfi olduğu düşünülemez. Antrenör ve yöneticiler yani güç sahibi olan özne yani iktidar olan, muktedir olan otorite alanını genişletmek için politik bir alan yaratmak zorundadır. Bunun içinde dost ve düşman kavramları alanda olmalıdır. Dostlarına çeşitli kolaylıklar sunarken düşman olan özne ezilmeli hırpalanmalıdır ki diğerleri, ötekiler sessiz bir boyun eğiş sergilesinler. Bunu pek çok şiddet türünü deneyimleyen başarılı bir kadın sporcu şöyle açıklıyor:

‘Kendi aramızda çok rahat konuşulabiliyoruz. Ama dışarda gelin hep birlikte hocaya gidip söyleyelim bu davranışından rahatsız oldum ya da yönetimin bu davranışı bizi rahatsız ediyor dediğimizde daha hiç kimsenin sesinin çıktığını görmedim. Bence spor hayatlarının etkileneceğinden korkuyorlar.’ (K2, Kadın)

Şiddetin politikasını anlamaya çalışırken Carl Schmitt’in şu sözü bize yol gösterici olabilir: ‘politikanın özünde dost ile düşmanı ayırt etmek yatıyor.’ Schmitt düşmanlık kavramını kimliğin kurucu ögesi olarak tanımlamaktadır. ‘Düşman, bizim kendi varlığımıza ilişkin bir meseledir... Bu nedenle kendi ölçümü, kendi sınırını kendi şeklimi kazanabilmem için onunla savaş halinde olmalıyım.’ Bu nedendir ki spor alanında görünmeyen bir savaş vardır. Kendi alanını çizmek alanın sınırlarını belirlemek iktidar olanın kendi kimliğiyle ilgili çizdiği sınırlardır aslında. Yani Schmitt’in şiddetin politikası olarak tanımladığı şey bir kimlik politikasıdır. Bu politika itaat ve disiplin öznelerini yaratır. Bu özneler için karşıdaki hep ötekidir, başarı ve performansa odaklı toplumda ötekiyle aralarında sürekli bir rekabet vardır. (24)

Baskı, ödül ve ceza Akers'in Sosyal Öğrenme Kuramında altını çizdiği biçimde şiddeti deneyimleyen öznelere şiddet hakkında kendi tanımlarını oluştururlar, tanımlar onları hangi davranışları nerede nasıl kullanabilecekleri konusundaki taklit davranışlarına götürür. Taklit eden özne güçlü olan karşısında itaatkâr ya da disipline edilecek özneyi yaratır. Böylece diferansiyel pekiştiricilerle 'ötekiler' için istenmeyen davranışlar cezalandırılıp, 'ötekiler' için istendik davranışlar ödüllendirilerek güç sahibi olanın istekleri alanı yönetirken şiddet alanında gizlenerek normalleştirilir ve varlığını sürdürür. 'Öteki' öznenin davranışlarının çıktıkları olan maliyetler bir davranışın tekrarlanması olasılığını artıracak gibi davranışı tamamen yok edebilir.

'*Antrenörüm beni kaybetmek istemedi aslında*' cümlesinde anlatılan şey antrenörün yarattığı kayıplarla ilgili tanımdır. Kayıp bu davranışlardan doğan maliyetlerdir. Sporcu burada ödenen bedel; yani 'maliyetten' doğan acıyı olumlu tanımlamaya çalışmaktadır. Bu tanımın sporcudaki anlamı şudur: 'antrenörler kıymet verdikleri sporcularının kariyer hedeflerini bloke edebilirler bu normaldir.' Bu tanımlamada tehlikeli olan antrenör veya yönetici konumdakilerin keyfi uygulama ve kararlarını istedikleri gibi uygulamaya devam edebilmeleridir.

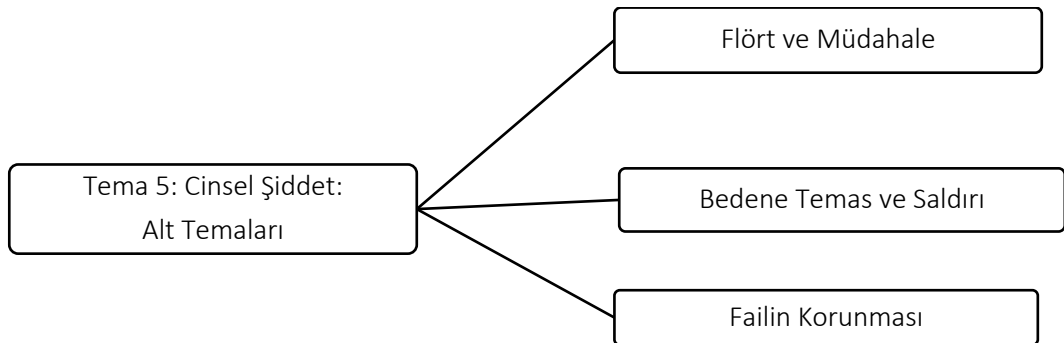
C. Şikâyet Edememek

Deneyimlerini paylaşan eski Eskrim sporcusu federasyon yöneticilerinden biriyle yaşadığı baskı sürecini anlatırken ötekilere kendisi üzerinden nasıl gözdağı verildiğini de anlatıyor. Burada sporcunun antrenmandan kovulması, problem yaşaması spor yaşamının olumsuz etkilenmesi milli takım kamplarına çağrıldığı halde yönetici tarafından antrenmanlarına alınmaması arkadaşlarının onunla konuşmasına görüşmesine mâni olunması 'maliyetler' kavramını diğerlerine göstermektedir. Bir sporcu üzerinden itaat ve disiplin alanının sınırları çizilerek diğerlerinin elde ettiği kolaylaştırıcılarda onların maliyetlerini teşkil etmektedir. Bu nedenlerdir ki eksiklikleri, güçsüzlükleri fark ettirilerek korkutulan, sessizleştirilen, hakkını aramak için cesaretini yitiren sporcular benzer sosyal profillere sahiptirler. Şikâyet etmekten neden çekindiklerini şu cümlelerde bulmak mümkün görünüyor:

‘Hiçbir yere şikâyet etmedim çünkü neden? Hakkımı bilmem gerekiyor hem yetimim, babam yok, anne zaten maddi anlamda çocukları geçindirmek için çaba içinde o yüzden de çok güçsüz hissettiğiniz bir an olduğu için onu böyle nereye şikâyet edeceksiniz onu bilmiyorsunuz, sistemin içinde kime nereye şikâyet edeceksiniz onu bilmiyorsunuz, seni dinlerler mi onu bilmiyorsunuz, o senden çok daha güçlü mü değil mi, onu bilmiyorsunuz, bu çok zor bir şey gidip de birini şikâyet etmek.’(K11,Kadın)

Sporcuların yaşadıkları spordaki politik şiddetin aslında muktedir olanın eksikliğini bildiği konuları, konumunu, gücünü kendi lehine kullanarak statü olarak altta olanı ezmesi olduğu anlaşılmaktadır. Hiyerarşik olarak farklı failer tarafından sporcuların farklı biçimlerde spor kariyerlerine mâni olunması hem psikolojik şiddet sürecinde hem de politik şiddet sürecinde karşılaşılan bir şiddet türüdür. Siyasi ve sosyal sermayesi yüksek olan yönetimsel unvanlara sahip kişilerce uygulanan sporcunun kariyerine mâni olunan şiddet biçimi politik şiddet olarak düşünülmüştür. Çünkü psikolojik şiddet türü olan engellenmenin genellikle antrenör tarafından sporcuya uygulandığı ve kulüpten takımdan gitmemesi veya ayrılmayı talep ettiğinde özgürlüğünü kısıtlayıcı yıldırıcı, caydırıcı bir ceza olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa politik bir şiddet türü olarak engellemede son derece ciddi bir güç ve mevcut konumu, statüyü kullanma ve sporcunun spor yaşamını sona erdirme yönünde bir baskı söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Failer kasti ve düşmanca hislerle sporcunun kariyerine zarar vermekten kaçınmamaktadırlar.

4.2.5. Tema 5 - Cinsel Taciz / Cinsel Şiddet

Şekil 4.6. Cinsel Taciz/ Cinsel Şiddet Alt Temaları.

Cinsel taciz, kişilerin sonradan edindikleri örgütsel güç ve otorite kaynakları ile bunları kötüye kullanmaları sonucu toplumdaki tüm bireyler arasındaki ilişkilerde yaşanabilecek bir olgudur. Kişiyile vücut teması bulunmadan yapılan ve rızaya dayalı olmayan cinsel içerikli söz tavrı ve davranışları içerir. Cinsel taciz davranışlarında süreklilik aranmaz yani tek bir olay da cinsel taciz suçu olarak değerlendirilir. Sporda cinsel taciz ve istismar araştırmalarının son yıllarda sıklıklaştığını görüyoruz. Örneğin Fasting ve arkadaşları tarafından 2000 yılında yapılan araştırma, Norveç'te elit kadın sporcuların %51'inin cinsel tacize maruz kaldığını gösterirken yine Fasting ve arkadaşları tarafından Çek Cumhuriyeti'nde ve Norveç'te karşılaştırmalı olarak yapılan araştırma %79 ve %54 oranlarında kadın sporcuların cinsel tacize maruz kaldığını göstermektedir. Cinsel taciz bireyler arasındaki güç ilişkileri ile yakından ilgilidir. (95) (96) (97)

Araştırmalar cinsel taciz ve istismarın, tüm sporlarda ve her düzeyde güç ilişkilerinin yaşandığı alanlarda gerçekleştiğini ve performansa zarar verecek biçimde sporcuların fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Sporda cinsel taciz ve istismarı önlemek, sporcuları korumak için uluslararası kuruluşlar, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC,2007) harekete geçti ve 2006 yılı Ekim ayında Uluslararası Olimpiyat Komitesi Tıp Komisyonu 'Sporda Cinsel Taciz ve İstismar' konulu bir konferans düzenlemiştir (98) (37) (99). Konferansa önde gelen spor psikologları, sosyologlar, psikiyatristler katıldılar. Katılımcılar sporda cinsel taciz ve istismarı önlemek ve erken müdahale için kurallar üretmek üzere görüş bildirdiler. Aynı çalışmada sporda cinsel taciz ve istismar konusunda yapılan araştırmalardan elde edilen sıklık, risk ve sonuçlara dair sunulan bilimsel kanıtlar şöyledir: 'Cinsel taciz ve istismar insan hakları ihlalleri içerir. Cinsel taciz ve istismar bu tür fırsatları kolaylaştıran örgütsel kültür içinde meydana gelir. Sistemik ve tekrarlanan ama mutlaka cinselde olmayan küçük düşürücü davranışlardan da oluşabilir. Cinsel taciz ve istismar tüm sporlarda ve her düzeyde görülebilir; elit sporlarda daha yaygın görülmektedir; atletin birlikte olduğu güç ve otorite sahibi olan kişiler birincil failer olarak görülmektedir; akran sporcuların da bu fiillerde yer aldıkları tespit edilmiştir; erkekler kadınlardan daha

sık olarak fail durumunda yer almaktadırlar; cinsel taciz ve istismara uğrayan sporcular genellikle susturuldu; taciz ve istismar failinin korunması özellikle yaş ve olgunlaşma ile birlikte görülmektedir. En önemli husus kanıt olmamasıdır. Araştırmalarda risk durumlarının yaşandığı ortamlar; soyunma odası, oyun alanı, uzak geziler, antrenörün ev veya arabası, sosyal olayların olduğu mekanlar, özellikle alkol alınan yerler olarak tanımlanmıştır. Araştırmalarda cinsel tacizin sporcuların fiziksel ve psikolojik sağlığını ciddi biçimde olumsuz etkilediği rapor edilmiştir. Cinsel taciz performansı düşürebilir ve sporu bırakmak için neden haline gelebilir. Klinik veriler ortaya koymuştur ki psikosomatik hastalıklar, anksiyete, depresyon, madde kullanımı, kendi kendine zarar verme ve intihar gibi bazı ciddi sağlık sonuçları vardır. Pasif tutum/müdahale edilmemesi, inkâr ve/veya sporda güçlü konumlardaki insanların sessizliği cinsel taciz ve istismar da psikolojik zararı artırmaktadır.’ (37)

Sporda cinsel taciz davranışları şunlardır: cinsel içerikli şakalar, cinsel içerikli iltifatlar, rahatsız edici hitaplar, ısrarcı takip eden bakışlar, ıslık çalmak, laf atmak, cinsellik ima eden bakışlar, rızası olmadan öpmek, sarılmak, özel yaşamı hakkında ısrarlı sorular yöneltilmesi, bir cinsiyetin diğerinden üstün ya da zayıf olduğunu ifade eden cinsiyetçi sözler, cinsel içerikli mesaj ya da materyallerle rahatsız edilmek, reddedilmesine rağmen ısrarcı davetler, ısrarcı flört teklifleri, cinsel içerikli teklife uyulduğu takdirde özel muamele göreceğinin ve bazı menfaatler elde edeceğinin bildirilmesi ya da cinsel içerikli teklife uyulmadığı takdirde yaşamının/spor yaşamının bazı zararlar göreceği konusunda bedel ödeyeceğinin söylenmesi, cinsel ilişkiye (fiziksel olarak) zorlanmak (37) (38).

A. Flört ve Müdahale

Israrcı flört teklifleri, başkalarıyla olan ilişkilerine yönelik sergilenen kıskanç tutumlar, özel hayatı hakkında sorular sorulması, özel yaşamına müdahale edilmesi cinsel taciz davranışlarına maruz kalan sporcular deneyimlerini şöyle aktarıyorlar:

‘Kafeye gitmek bile yasaktı. Trabzon küçük bir yer olduğu için mutlaka kafede bir yerde fotoğrafımız çekilip antrenöre yöneticiye atılıyordu. Onlarda soruyorlardı Neredesiniz Siz? Mesajlar geliyordu. Biz kafedeyiz kahve içiyoruz ne var bunda

diyorduk. Bir daha o kafeye gidilmeyecek diye kısıtlama zorla bir şeyler yaptırmaya çalışma. Yöneticilerde bunu yapıyordu. Yöneticilerle gidince sıkıntı olmazdı ama. Bir yerlere yöneticilerle gidiyorsan hiçbir sıkıntı yok. Onlarsız gidiyorsan sıkıntı vardı. Yönetici konusunda her yeri suçlayamam ama orada vardı. Takımdan biriyle mutlaka flört etmek istiyorlardı. Niyetlerini de açık seçik belli ediyorlardı. Bunlara da maruz kaldık. Benim erkek arkadaşım o dönemde olmadı. O dönemde olanların da erkek arkadaşının Trabzon'a gelmesi yasaklandı.' (K2, Kadın)

'Bir kampta adam kahve fincanını almış eline geldi benim kahve falıma bakacaksın bilmem ne falan bende kapıyı açmadım. Bunun bedelini ağır ödeyeceksin dedi. Ondan sonra beni şeyden kesti kadrodan herkese sakat dedi bende 25-26 yaşındaydım odasının kapısına formamı bıraktım ilk otobüsle Ankara'ya geri döndüm. ...ben şu an onları gördüğüm zaman selam vermemeyi tercih ettim. İnsanlarda beni ukalalıkla suçladılar. Ama onun o popülerliği her türlü devam ediyor.' (K6,Kadın)

Rızası dışında cinsel ilişki teklif edilen sporcu cinsel tacizi yaşadığı anda verdiği tepkiyi ve yetkililere şikâyet edişi sonrasında onu koruyan böylece kendisini güçlendiren yöneticilerle ilgili deneyimi ise şöyle anlatıyor:

*‘Bana daha önceden de böyle bir şey olmuştu ben ona söylemişim direk. Yine bir uçak yolculuğunda ***’ye giderken abi dediğim birisi yanımda oturuyor. Dedi ki içti böyle sende iç dedi bana ***’yı verdi federasyonda komitede üyeydi. Dedi ki sonra beraber olalım mı dedi bana ben uçakta yanından kalktım direk ***’abiyi aradım hem başkanı aradım böyle bir şey olamaz dediler hem arkamda durdular.’ (K12, Kadın)*

Cinsel içerikli e-postalar, mesajlar, materyaller gönderilmesi, samimi hitaplarda bulunulması (aşkı, canım, bebeğim vb.) konusunda başka sporcuların cinsel taciz deneyimlerine şahit olan sporcu bunları şöyle anlatıyor:

‘Üniversiteye geldiğim zaman beraberdik ama çok görüşmüyorduk çünkü ben üniversitedeydim sonra ben dedim ki böyle bir şeyle ortaya çıkarsam adım lekelenecek. Toplumdaki durumları biliyorsunuz kimse inanmayacak. Antrenmana gittiğimde şüpheleniyordum başkalarına da yapıyor mu acaba diye? Bir kız vardı sürekli odaya gidiyordu sürekli gidiyor ama kıza da bebeğim filan diyordu A... adında başka bir kız daha var mailleri falan ben gönderdiğim için yazışmaları görüyorum A....’ya bebeğim filan diyor A....’da ona diyor ki ‘benimle böyle konuşamazsınız hocam diyor.’ (K12,Kadın)

B. Bedene Temas ve Saldırı

Sporcuların sıklıkla yaşadıkları cinsel taciz davranışının özel bölgelerine dokunulması olduğu anlaşılmaktadır. Antrenör ve masör tarafından yapılan masajlarda sporcular rahatsızlıklarını dile getirmekten çekindiklerini belirtmekte. Cinsel taciz deneyimlerinde mağdurların suçlanması kültürü, yaşadıkları tacizi şikâyet etmekten onları alıkoyduğu gibi failerin eylemlerini sürdürmesi için uygun ortamı da oluşturmaktadır.

*‘Sanki bir dokunma gibi olaylar yaşadım. Ama emin olamıyorum. Çünkü masaj yaptığı için emin olamıyorsun. Masaj yaptığı için yanlışlıkla mı oldu emin olamıyorum. Şüphelendiğim bir iki nokta oldu benim. Aynı antrenör yaptı birkaç kez. Özel bölgeye dokundu. Israrla dokunmadı ama özürde dilemedi, işte o yüzden bilinçli mi yaptı ben bilemedim ama ben takım arkadaşlarımdan çocukların göğsünü filan siktğini duydum. Yabancı olduğum için ***’den gittiğim için Trabzonlu arkadaşlarım söylediler bana. Sanırım korkuyorlardı söylemiyorlardı ailelerine.’ (K2, Kadın)*

‘Bir masörümüz vardı antrenmanlara maçlardan önce bize iğne yapardı. B12 falan kas gevşetici gibi şeyler. Adam bizi sedyeye yatırıyor ve iğneyi kalçamıza batırıp hiçbir şey yapmadan öyle bekliyordu. Sonra gelip oramızı buramızı elliyordu. Kıpırdasan ters bir şey yapsan iğne kırılacak bir şey de yapamıyorsun.’ (K8, Erkek)

Aynı failer tarafından yaşatılan cinsel taciz deneyimlerini daha sonraki dönemlerde birbirleriyle paylaşan sporcular diğerlerine de aynı davranışların yapıldığını ‘akran paylaşımları’ ile öğrenmekte. Cinsel taciz ve istismar mağdurları için yalnız olmadıklarını bilmelerinin verdiği kendini suçlama duygu ve düşüncelerinden kurtulmanın yanı sıra birlikte hak aramak içinde akran paylaşımlarının önemli olduğu anlaşılmaktadır.

‘Hiçbir şey hissetmedim çünkü herkese yaptığı için bu normaldi. Milli takımda da böyle yapıyordu. Milli takımda da seni tartıyordu çıplak tartıyordu hani herkese öyle yapıyordu yani bu böyle bu böyle olduğuna inanıyorsun yani. Çıkarttırıyordu yani her şeyini çıkarttırıyordu orana burana dokunuyordu. Mesela daha A...diye bir arkadaşım var onu odaya sokup göğüslerini falan elliyormuş. Ummazsın yani hiçbirimiz birbirimize bir şey söylemeden hepimiz aynı şeyleri yaşamışız o zamanlarda.’ (K12, Kadın)

Sporcular rızaları dışında gerçekleşen öpmeye çalışılması, sarılmak, taciz davranışlarına ilişkin deneyimlerini ve başka kadın sporcuların deneyimlerini şöyle aktarıyorlar:

‘Mesela bizim içeride bir antrenör öğrencisine masaj yaparken içerde öyle bir muhabbet olmuş. Bizim yaşadığımız ortamlarda da oldu üst kattayız alt katta kız su içmeye gitmiş bizim çok sevdiğimiz hiç alakası olmayan bir adam kızı öpmeye kalkmış kız kaçmış geldi yanımıza sonra adam terk etti ortamı.’ (K3, Erkek)

‘Salonda onun bir odası vardı oraya böyle sürekli çağırırdı masaj yapardı senin şuralarında yağlar birikmiş buralarında yağlar birikmiş şöyle koşman lazım böyle antrenman yapman lazım bir kere kucığına oturtup dudağımdan öpmeye çalıştı beni kapıyı falan kapattı yani. ‘Böyle bir öpüş tarzı vardı hocanın. Ama herkesi öyle öpüyor baldızını da öyle öpüyordu diyemiyorsun ki yani bize sarkıntılık yapıyor. Şöyle şuradan (dudağının birleşim noktasını gösteriyor) hep buradan öperdi tam ağzının kenarından herkesi ama böyle bir de vakumlar gibi öperdi acayip rahatsız oluyordum ya hep uzak dururdum zaten normalde de sevmem öyle öpüşmeyi falan ama o yaşta anlamıyorsun. Ama sonrası da İzmir’de milli takım kampındaydık dokunuyor falan değişik bir dokunma tarzı var bende dedim ki: ben sizin ne yaptığınızı anlıyorum dedim o zaman 12-13 yaşındayım koridora çıktı bağırmağa başladı ‘sen ne demek istiyosun falan diye’ yavuz hırsız ev sahibini bastırır işte. Ondan sonra bir daha hiç yaklaşmadım hep uzak durdum. Bana yaklaştı niye bana yaklaşmıyorsun gel biraz bana sıcaklığını ver demeye başladı.’ (K12, Kadın)

Özellikle kamp, otel gibi yaşanan bölgeden aileden uzakta yapılan sportif etkinliklerde yaşanan cinsel taciz olaylarında sporcuların maruz kaldıkları tacizin, cinsel saldırı seviyesine çıktığı, failerin ağır davranışlar sergilemekten çekinmedikleri anlaşılmaktadır:

‘Hoca geldi odaya. Benimle konuşmaya çalışıyor ortamı loş yaptı televizyonda müzik arıyor gel dedi dans edelim seninle, sen dedi ne güzel kokuyorsun dedi sarılmaya başladı. AllahAllah dedim hocam ben şu anda rahatsızım sizin de burada olmanız normal değil çıkar mısınız odadan dedim. Ben dedim durmanızı istiyorum dedim. Eğer burada sesini çıkartırsan beni odaya zorla aldığını söylerim dedi. Ben orada öldüm gittim yani çocuğum korkuyorum. Sesimi çıkarmadım dua ediyorum içimden Allahım nolur (takım arkadaşı) gelsin nolur ...gelsin unutmasın diye dua

ediyorum içimden neyse ... arkadaşım geldi kapıyı tıklattı.....bir kaç gün sonra beni odasına çağırdı, odaya gittim Allahım odaya bir gittim (eliyle yüzünü kapatıp yukarı bakıyor) çırılçıplak yatağın üzerinde yatıyor. Gel yanıma dedi. Gidemiyorum. Senin yüzünden bu hale geldim, işte senin yüzünden kasıklarım ağrıyor yok şu oldu yok bu oldu zorla bana şeyini tutturdu yani cinsel organını tutturdu. Ondan sonra o olayı bilen bir kişi daha oldu (sesi titriyor ağlamaklı ama tutuyor kendini) anlattım ona da dedim başıma böyle böyle bir olay geldi ben burada durmak istemiyorum dedim bu olay bunlar benim yapacağım şeyler değil dedim. Düşünebiliyor musunuz? Tecaviüz gibi bir şey çocuğum yani çocuğum anneme anlatamıyorum babama anlatamıyorum kimseye anlatamıyorum yani adamın beni tehdit etmesine bakar mısın yani’ (K10, Kadın)

*‘Otobüste giderken ben yanında oturuyordum. Öndeyiz ama o kadar cesaretliydi ki yanımızda şoför var. Parmağını ağızıma sokuyordu anlamıyordum ki o kadar bilgisizdim o kadar çocuktum ki anlamıyordum bilmiyordum. Anlamıyordum gerçekten ve ben bütün kızlar söyleyene kadar anlayamadım. *** isimli arkadaşım bana dedi ki, *** Hoca beni taciz ediyor dedi. Beni odaya çağırıyor göğüslerimi elliyor öpüyor dudağımdan dedi. Bırakmıyor diye söyledi. Ama başkaları da var daha küçükler de var 12 yaşlarında filan kızlar var ailelerine söyleyemiyorlar bir tanesi sporu bıraktı dedi. Hepte babalarıyla aileleriyle sorunları olan çocuklar sonra ben küçük kızları buldum onların cinsel organını elleyip benimkini de elle bak deyip kapıyı kilitleyip o kadar ileriye gitmiş.’ (K12,Kadın)*

C. Failin Korunması

Cinsel taciz ve istismara maruz kalan sporcular için taciz kadar zarar verici olan failin korunmasıdır. Güven duyguları zarar gören mağdurlar gelecekte yaşayacakları ilişkilerde bu deneyimlerin izlerini taşıyacaklardır. Şikâyet ettikleri cinsel taciz faili antrenörün, yardımcı antrenörü olan yakını tarafından tekrar taciz edilmişlerini şöyle anlatıyorlar:

‘Karısı kızlardan birini görüyor maçta ve diyor ki : ‘ İyi yapmış benim kocam dudağının kenarından mı öpmüş seni’ falan demiş. Polisi aradık şikâyet ettik yine, uzaklaştırma cezası aldı.’ (K12, Kadın)

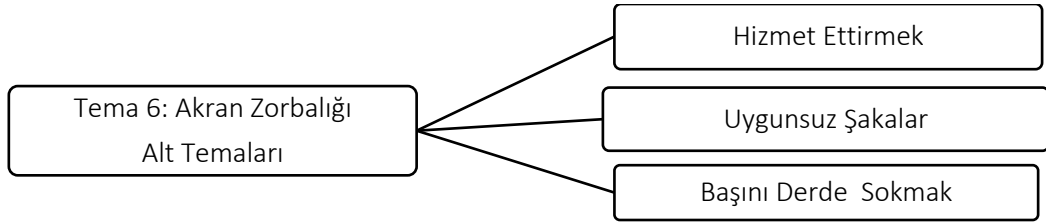
Cinsel taciz bildirimleri sonrasında mağdurları suçlayan, küçük düşüren ifadeler kullanılması, aynı söylemi üretenlerce kınansa dahi failin suçunu hafifleterek görünmez kılınmasına yardımcı olmaktadır. Cinsel taciz konusunda akran ağları, kadın ağları gibi güçlendirici ağlar oluşması mağduriyetlerin acısını hafifletecek tedbirlerdendir. Bu tip güçlendirici bağlar yaşanan ama konuşulamayan diğer taciz bağlarının da ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Nitekim cinsel taciz sonrası başkalarının da aynı şeyleri yaşayıp yaşamadığını araştıran sporcu bunlarla ilgili deliller bulduğunu ifade etmektedir.

Sporda cinsel taciz ve istismarın yaşanmasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de rol oynadığı düşünülmektedir. Bu nedenle cinsel taciz ve istismarın önlenmesi için uluslararası alınan kararlar çerçevesinde politika geliştirilmesi tavsiye edilmiştir. Bu nedenle Avrupa Birliği üye ülkeleri için 2014-2020 yılları arasında uygulanmaya başlamak üzere sporda toplumsal cinsiyet eşitliği stratejik eylem raporu sunulmuştur. Üye ülkelerden ulusal spor kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili bazı temel beklentiler bu raporda sunularak kadınlara daha fazla rol verilmesi talep edilmiştir. (100)

Sporda yaşanan cinsel taciz ve istismar olaylarında vakaların yaşandığı an itibariyle gündeme gelmemesi dikkat çekicidir. Sosyal öğrenme kuramı bu durumu maliyet ve çıktı kavramları ile açıklamaktadır. Sporun yaşamının sürdürülmesi ekseninde sporcu elde ettiği alandan, takım içindeki rolünden vazgeçmek istememektedir. Cinsel taciz gibi sansasyonel bir olayın gün yüzüne çıkmasının spor yaşamının sona ereceğini düşünmek sporcunun tacizi yok saymak, korkmak, sessiz kalmak, ortamdaki uzaklaşmak gibi davranışları sergilemesine neden olmaktadır. Burada spor yapabilmek spor yaşamının çıktıları, cinsel tacizin görünür kılınması ise maliyetleridir. Öte yandan, cinsel tacize karşı geliştirilen tepki davranışları; failden çok mağduru eleştiren, suçlayan utanmayı öğrenmek; taciz mağduru olduğunun duyulması halinde gözden düşmek, itibar kaybı yaşamak, lekelenmek ve yeni taciz vakalarına açık hale gelmek gibi anlamların üretildiği tanımlamalar, toplumsal yaşamdan edinilen sosyal öğrenme sürecinin çıktılarıdır. Özellikle kırsal kesimde kız

çocuklarının sosyalleşme kamusal alanda var olma mücadelesinde spor son derece önemli bir alandır. Ancak kızların aleyhine işleyen toplumsal yaptırımlar onların bu alanda varlıklarını sürdürmelerini zorlaştırmaktadır. Kızların ve kadınların cinsel taciz karşısındaki sessizliği ve korkusu failden ziyade spor yaşamının hayatlarına kattığı özgürlük, neşe, birey olma, bedenini özgürce hareket ettirme coşkusunu yitirme korkusundan kaynaklanmaktadır. Görüşme yapılan sporcular bu korkularının antrenörler tarafından da kullanıldığını, şikâyet halinde başka bir takımda asla yer bulamayacakları, spor yapamayacakları yönündeki tehditleri söyleyerek teyit etmekte.

4.2.6. Tema 6 - Akran Zorbalığı

Şekil 4.7. Akran Zorbalığı Alt Temaları.

Şiddet davranışlarının en çok iz bırakanı fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddetin görünür somut izleri mağdur için yaşanan mağduriyetin tekrarlayan hatırlatıcısını oluştururken, fail ve diğerlerinin gözünde somut bir göstergeye dönüşür. Failin rüştünü ispatladığı somut bir güç göstergesi olan fiziksel işaretlerin olduğu noktada psikolojik şiddet ve diğer şiddet izlerinin görünmeyen yaralarından pek bahsedilmez. Sanki psikolojik, cinsel, ekonomik anlamda yaşanan şiddet olayları daha az zarar vermişçesine herkesçe yok sayılır.

Oysa bizler başkalarına uyguladığımız şiddet davranışlarını ve başkalarınca maruz kaldığımız şiddet davranışlarını da alandaki ‘ötekilerden’ – ‘diğer öznelere’ öğrenmekteyiz. Bu nedenle akranlar arasında güç ve hiyerarşi odaklı şiddet denemeleri kendi gücünü sınavıp, iktidar alanını inşa ederken öğrendiklerini diğerlerine uygulayabilme basitliğinden temellenmektedir. Her ne kadar genç sporcuya geçmişte

tecrübe ettikleri akranlardan yönelen şiddeti uygulamamayı bir lütuf gibi sunsalar da öğrendiklerini ve uygulayabileceklerini o konumda ve güçte olduklarını hissettirerek aynı şiddet döngüsünün tehdidiyle varlığını sürdürmesine nasıl aracılık ettiklerini şu ifadelerden öğrenmekteyiz:

A. Hizmet Ettirmek

‘Bizim takımında öyle bir şey olmadı. Ama duyduğum şeyler var mesela büyük ablalar var hep aynı örneği verirler gelip, mesela bizim küçükler bir şey yaptı mı sizin bugüne şükretmeniz lazım bizim büyüklerimiz bizden ayağındaki çorabı çıkarttırır onları yıkattırırdı onların eşyalarını temiz bir şekilde verdirtirlerdi ayakkabı bağcığını küçüklere bağlatırlarmış falan biz size en azın böyle bir şey yapmıyoruz.’ (K1, Kadın)

Akers’in Sosyal Öğrenme Kuramında ele aldığı kavramlardan biri olan Diferansiyel çağrışım/ diferansiyel ilişkilendirme kişilerarası saldırganlığa dayalı davranışsal norm kalıplarına maruz kalmanın bireylerin bu davranışı tekrarlama olasılığının olduğunu ifade ederken alana ilk kez girenlerin tecrübe ettikleri şeylerin öncekilerin yaşamışlıkları olduğunu belirtmektedir. Bu nedenledir ki daha önce acemi olan ve alana ilk girdiklerinde yaşadıkları deneyimleri kaydeden öznelere kendilerinden sonra alana giren ve görece deneyimsiz olana karşı benzer davranışlar sergilerler. Diferansiyel ilişkilendirmede karşımıza çıkan davranışsal boyut spor alanında girilen ortamın, sahanın, alanın, takımın bir parçası olabilmenin bu davranışlara katlanmak, kabullenmek ve sonrasında uygulamak döngüsüne bağlı olduğunu göstermektedir.

‘Ben Ankara,’da profesyonel takıma çıktım işim gücüm hurç taşımak malzeme taşımak bir gün duşa girdim vay efendim sen bizden önce niye duşa girdin diye takunyayla patada kütede girişti abilerimiz.’ (K8, Erkek)

Normatif boyutta kendinden yaşça büyük birilerine hizmet etme davranışının küçük yaştakiler için sıkça normlaştırılan davranış kalıp modelleri haline dönüştüğü görülmektedir. Rahatsızlık hissi verse de büyüklerin eşyalarını taşımak, onlara çay vermek, bazı basit eşya değişimleri, kirli eşyalarının temizlenmesi görevinin verilmesi,

bazen formayı, odayı sevilen bir yeri bırakmak, diğerinin sırf yaşça büyük olduğu için hak etmeden elde etmesini normalleştiren diferansiyel ilişkilendirmenin normatif boyutunu teşkil etmektedir.

‘...yaşça büyük bir abimiz bana bir kahve getirir misin dediğinde getiririm ama bunu kahve getir lan diyerek söylendiğinde hiçbir zaman yapmadım. Bunu bu şekilde söyleyenler deneyenler oldu mu oldu. Bunlarla sorunlar yaşadım ama kahve getirir misin bana, dostum hadi bi kahve içelim ayarla, kahve getirir misin kardeşim bana diye söylendiğinde hiçbir sorun yaşamadım. Kimse beni etkileyemedi ama etkilediler evet mesela görüştüğüm arkadaşlarım benle görüşmemeye başladı böyle bir şeyden dolayı sonra farkına varıp aramızın düzeldiği arkadaşlarım da var.’
(K4,Erkek)

B. Uygunsuz Şakalar

Sosyal Öğrenme Kuramında Akers başkalarından öğrendiğimiz davranışlarla ilgili süreci taklit kavramı ile açıklamaktadır. Ancak taklit basitçe görülen, yaşanan, hissedilenin tekrar edilmesi, yeniden yapılması değildir. Taklit dediğimiz kavram kuramın zayıf ifade edilmiş yönlerinden biridir. Taklidin arka planında nörolojik bir gerçeklik yatmaktadır. Nörolojik yapıda ‘Ayna nöronlar’ı bu nedenle ele almak gerekmektedir ki son dönem psiko-sosyal alan çalışmalarında davranışların açıklanmasında bilimsel bir temel oluşturması nedeniyle tercih edildiği görülmektedir. Ayna nöronlarla ilgili ilk dönem çalışmaları maymunlar üzerinde çalışılarak keşfedilmiş bir hareket gerçekleştiğinde, başkası yaparken gördüğünde veya kendisi aynı hareketi yaptığında aktive olan nöronlar olduğunun keşfidir. Hareketin algılanması ve anlaşılması sadece görsel temsillere dayanan soyut süreçlerin bir sonucu değildir ve motor sistem bu sürece aktif olarak katılır. Ayna nöronların spesifik görevi hareketleri sunmak ve motor amaçları açısından tekrar oluşturmaktır. Bu fonksiyondan çıkartılabilecek sonuç, hareketin algı ve üretiminin iki ayrı bilişsel süreç olmayıp aksine sıkıca bütünleşmiş olduklarıdır. Motor eylemin amacıyla beraber en ilkel davranışlardan taklit yeteneği gibi yüksek bilişsel fonksiyonlara kadar farklı nöral mekanizmalarda rol almaktadırlar. (101)

Aslında hiçbir sorgulamada ve muayenede ortaya çıkmayan şiddet mağduriyetinin ifşa edildiği en çarpıcı alan kurbanların sergiledikleri kişilik özellikleridir. Statü olarak güçlü olanın altta olana, sahipsiz, güçsüz olana çeşitli biçimlerde acı çektirerek, sıkıntı hissettirerek yaptığı davranışların tamamı şiddettir. Şiddet mağdurları sürekli güvensizlik duygusu ve tehdit duygusu deneyimlerken yoksunluk hissini tadarlar ve bu uzun süreli bir çaresizlik halidir. (102)

Bu çaresizlik, güvensizlik, acı, sıkıntı, tehdit olgularını deneyimleyen öznel, öğrendikleri duyguları ve davranışları hiç farkında olmadıkları bilişsel ve nöral mekanizmalarla kendi davranışlarına dönüştürerek akranları üzerinde tatbik ederler. Çünkü yukarıda da ifade edildiği gibi davranış algı ve üretimi sıkıca bütünleşmiş bilişsel bir süreçtir. Akranlar arasındaki davranış aktarımına dayalı bu tatbikat nörolojik ve psikolojik anlamda bireyi ele geçiren şiddettir. Bu tatbikat aynı zamanda artık alanın kültürel bir parçasıdır. Böylece kuşaklararası aktarımla varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bazen çömez şakası olur, bazen hoş geldin, bazen karşılama fakat anlaşılmaktadır ki genellikle hep olur. Bir tür takıma, ortama kabul edilme ritüeli gibi acemi olana uygulanan ‘şaka’ kıyafetli uygulayanlarca da deneyimlenmiş sistematik şiddettir ve acemi olana branşın bir geleneği gibi sunulur. Kurban olma psikolojisine hazırlık ayini olduğunu varsayarak zaman zaman cinsel tacize varan bu acımasız ‘şakaları’ bir adanma ritüeli olarak tanımlarsak çok da abartmış olmayız diye düşünmekteyiz.

‘Mesela çöm şakalarımız meşhurdu bizim genellikle yeni gelen ya da ilk maçı olan ilk deneyimi olan sporculara büyük sporcular şakalar yapardı. Çok çirkin şeylerde olabiliyordu bu şiddete bağlı şeylerde olabiliyordu şaka adı altında olduğu için büyütülmüyordu. Erkekler erkeklere yapardı genelde kızlarda kızlara erkekler çöm yapılacak kişiyi bir yere bağlayıp belli yerlerine bir şeyler yapabiliyorlardı. Evet bir odaya kilitleyebiliyorlardı. Ne biliyim gece uyurken yüzüne bir şeyler sürüyorlardı. Bir şey sürende oluyordu. Bengay sürende oluyordu.’ (K5, Kadın)

‘Ben genç milli takıma gittiğimde karşılama yapmışlardı bana o zaman çok soğuktu hava beni iyice bir ıslatmışlardı ve kapının önüne koymuşlardı dışarda

bekletip milli takıma hoş geldin demişlerdi ablalar böyle baya da bir hastalık derecesinde ben o geceyi dışarıda geçirdim 5-6 saat dışarıdaydım ondan sonra geldim bir iki abla kapıyı açtılar öbür türlü giremezdim. Bunları normal zannediyorsunuz ve hoş bir şey değil. Mesela geliyor sana şey diyor onun mesela forması ona olmamış büyük olmuş geliyor senin üzerinden formanı alıyor. Küçükler mesela toplar çantalar taşıtır kalk çay koy denir. Sanki ablalık böyle bir şeymiş gibi bir şeyler öğretmek yerine köle yerine konur sen benim kölemsin böyle davranışlar işte. Git ablaya masaj yap, git çay getir, git dışardan çantasını taşı. Açıkçası onlara yaranmak zorunda hissedersin. Bazen oynatmazlardı bile. Abla mesela kaleye geçiyor o kıdemli kaleci ablaydı mesela sen ondan daha iyi oynarsan diğer takım ablaları kızardı oynama ne yapmaya çalışıyorsun derlerdi.’ (K6, Kadın)

C. Başımı Derde Sokmak

‘O dönemde çok küçüktüm yaşım ama büyükler kampına da gitmek zorundaydım. Bir olay yaşandı. Alkol ve sigaradan dolayı ama benimle alakası yoktu ben çantayı taşıırken yakalandım. Oda arkadaşımdaydı diyemem ablam o zaman için hepsi 28 yaşında ben 13-14 yaşındayım biliyor oradaki antrenörler herkesin savunması ve bana çantayı taşıtan kadının savunması benimle alakası olmadığı yönünde kamp bitti diğer kampa gidildi maça gidildi herkes şehrine döndü ama ben 6 ay uzaklaştırma aldım ve asıl eşyaların sahibinin cezası silindi, bir anda hepsinin savunmaları değişti antrenörün eşyaların sahibinin, herkesin savunması değişti tek ceza alan ben oldum.’ (K5, Kadın)

‘Ben çocukluğumdan beri güçlüydüm fiziksel olarak mental olarak güçlüydüm ama ben kendimden acizi dövmedim onu acizlik olarak gördüm ben her zaman kendimden büyük birini dövmeyi düşündüm zaten kendimden küçüğü döverim ki. Ben bu yaşıma kadar sadece bir kere kadın dövdüm. O da hakketti. (K10,Kadın)

Görüşmelere katılan sporcular ve anket formunda şiddete ne tepki verildiği, nasıl hissedildiği hakkındaki açık uçlu sorulara verilen cevaplar birleştirilerek analiz edilmiş olup şu sonuçlara ulaşılmıştır: sporcular şiddete maruz kaldıklarında;

uzaklaşmak, tepki göstermek, normalleştirmek, hedefinden uzaklaşmak, sporu veya antrenörü bırakmak, şikâyet etmek, takımdan ayrılmayı talep etmek, öfke kontrolünü kaybetmek, sinirlenmek, ağlamak, tolere etmeye çalışmak, küfür etmek, kulübü-ortamı terk etmek gibi tepkiler verdiklerini belirtmişlerdir.

Şiddete maruz kalan sporcular; üzüntü duyduklarını, korktuklarını, çaresizlik hissettiklerini, yüksek endişe duyduklarını, sinirlendiklerini, sahipsiz, kimsesiz, güçsüz, hissettiklerini, spor yaşamlarının zarar görmesinden korktuklarını bildirmişlerdir.

Sporcular herhangi bir şiddet davranışına maruz kaldıktan sonra motivasyon kaybı, verimsizlik, başkalarına ve ortama yönelik güven kaybı, özgüven kaybı, psikolojik performans kaybı, saldırı beklentisi içine girmek, ilişki problemleri yaşadıklarını, agresifleştiklerini, uyku düzenlerinde bozulma olduğunu, engellenmiş hissettiklerini, titreme, ağlama nöbetleri yaşadıklarını ve tüm bunların performanslarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Şiddete maruz kalan sporculara şiddetin kaynağının ne olabileceği sorulmuş; antrenörün isteklerinin karşılanmaması, talep edilen şeyi anlamamak, antrenörün otorite kurarak disiplin sağlamak istemesi, yanlış liderlik davranışları, sporcuya yönelik yüksek beklenti içine girilmesi, şiddeti uygulayanın kışkırtılması, tahrik edilmesi, agresif karaktere sahip olmak, empati yoksunluğu, şiddet uygulamanın daha yüksek performans ve başarı için gerekli olduğuna sporcunun ikna edilmesi, yenilgiyi hazmedememek, şiddet uygulayanın bozuk psikolojisi, geçmişten alana getirdikleri, hatalara çok sert tepki verilmesi, küçük yaş gruplarının ezilmesi, sporcunun saygınlığının olmaması, kadınlara değer verilmemesi, iyi sporcuların antrenör ve yöneticileri etkilemesi, ve diğerlerini ezmesi, antrenörlerin şiddet alışkanlığının olması, şiddetin disiplin ve baskı aracı olarak görülmesi, hak kaybı, psikolojik sorunlar ve yüksek egodan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

5. TARTIŞMA

Bu araştırma spor alanında sporcuların yaşadıkları bireylerarası ilişkilerde deneyimledikleri şiddet türlerini keşfetmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla çalışmaya katılan kadın ve erkek sporcularla anket çalışması ve bireysel görüşmeler yapılmıştır.

Şüphesiz ki somut izler bırakması nedeniyle şiddet denilince ilk akla gelen kişinin fiziksel olarak şiddete maruz kalmasıdır. Fiziksel şiddete maruz kalan bireyler şiddetin görünür izlerini taşırlar. Bedende oluşan morluklar, çizikler, şişlikler, darp izleri, ileri seviyede ortaya çıkan ezikler ve kırıklar maruz kalınan şiddeti görünür kılmaktadır. Diğer yandan spora ilişkin anlatılar bize sporun sevgi, dostluk, eğlenme olanakları da sunan yönleri olduğundan bahsetmektedir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde spor sportmenlik dışı davranışları, kasti faulleri, oyun kurallarını ihlal ederek rakipleri yaralamaya yönelik tüm hareketleri kınamaktadır. Temas gerektiren sporlarda girişkenlik saldırganlık ahlaki açıdan sorunlu bir durum değildir. Şiddetin bu bağlamda ayrıldığı nokta üstünlük sağlamaya yönelik bir mücadeleden ziyade yaralamaya yönelik olmasıdır. (103)

Dixon'ın (2010) çalışması şiddet ile atletik saldırganlık arasında bir ayırmadan söz etmektedir. Ancak Sosyal Öğrenme Kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde araştırma verileri fiziksel şiddet deneyimi olan sporcuların şiddet eğilimlerinin de yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu bize saha içi veya dışında deneyimlensin bir sonraki safhada bireyin öğrendiği şiddeti uygulayacağı biçimde davranacağını göstermektedir. Yani bireyler şiddeti öğrendikten sonra uygulamaktan çekinmemektedirler.

Morrison ve arkadaşları (2018) suç işleme davranışları ile evde şiddete maruz kalma; ebeveyn şiddetine veya topluluk şiddetine tanık olan ve/veya çocukken kötü muamele, cinsel veya fiziksel istismar mağduru olan erkek çocukların özellikle yakın partner şiddeti uygulanması açısından risk olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma bulgularımız şiddet mağduru olma konusunda erkeklerinde kadın sporcular kadar risk altında olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalar şiddet konusunda genellikle

kadınların mağduriyetini gözler önüne serse de erkek sporcularında alanda ciddi şiddet deneyimleri olduğunu anlamaktayız. Ne yazık ki bu şiddet deneyimlerinin sosyal hayata yansımaları başka bir alanda yaşanan ilişkilerde mağdurların fail kimliği üstlenmesi ile devam etmektedir. (104)

Bulgularımızın bazıları güç dinamiklerinin değerlendirilmesi açısından yoruma yardımcı olabilecek bir çerçeve sunmaktadır. Herhangi bir şiddet türüne ve özellikle fiziksel şiddete maruz kalan sporcuların şiddet eğiliminin yüksek olduğu görülmüştür. Bulgularımızla benzer biçimde Cheever ve Eisenberg tarafından yapılan çalışmada (2022) yüksek düzeyde şiddet eğilimi bulunan sporcuların yüksek suç işleme oranları olduğu raporlandırılmıştır. Aynı araştırmanın verileri saldırganlığa maruz kalan sporcuların cinsel şiddet uygulama riskinin yüksek olduğunu da bildirmektedir. (105)

Radenko ve arkadaşlarının Sırbistan'da 11-18 yaş aralığındaki sporcularla yapmış olduğu kişilerarası ilişkilerde şiddet araştırması erkeklerin kızlara göre yıkıcı davranışlara daha fazla dâhil olduklarını ortaya koymaktadır. Ebeveynler ve antrenörler tarafından kontrol edilemeyen bir alan olduğu için mekânsal boyutta soyunma odaları şiddetin rahatlıkla uygulanabildiği yer olarak görülmüştür. Cinsiyete dayalı olarak kızların erkeklere göre daha yüksek psikolojik ve fiziksel şiddet algısı olduğu araştırmanın bulgularındandır. Ayrıca küçük yerleşim birimlerinde yaşayanlar kentte yaşayanlara oranla cinsel şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Ebeveynlerin eğitim seviyesi ilk ve orta öğretim düzeyinde ise fiziksel ve cinsel şiddet tezahürünü daha yüksek oranla bildirmişlerdir. (106)

Benzer biçimde araştırmamızda sporcuların şiddete maruz kalma sıklıkları ile şiddete eğilimleri, ebeveynlerin eğitim durumu ve aile ekonomik durumu değişkenlerinin ilişkileri analize tabi tutulmuş birbirinden bağımsız oldukları anlaşılmıştır. Tüm şiddet türlerine maruz kalan sporcuların şiddete eğilimlerinin arttığı anlaşılmaktadır. Kuramsal çerçevede değerlendirildiğinde ise Sosyal öğrenme kuramının tüm kavramlarıyla ortaya koyduğu biçimde şiddete maruz kalma ve şiddet eğilimine sahip olma ilişkisi sporcuların şiddeti maruz kalma sonucu öğrendiğini

göstermektedir. Bulgular neticesinde şunu rahatlıkla ifade etmek mümkündür, 'şiddet' öğrenilmekte ve sonrasında güç ilişkileri geliştirme noktasında uygulanmaktadır. Güçlü baskın kimlik ve roller şiddetten beslendiği için onları taklit etmek isteyen bireyler şiddet eğilimi göstererek kendi güçlü kimliklerini inşa etmeye çalışmaktadır. Bu durum şiddet döngüsünü besleyerek kuşaklar arası aktarıma dönüşüp alanın bireylerarası ilişki kültürünün alt yapısını teşkil etmektedir. Alandaki eşitsiz güç ilişkileri basit şiddet temasları ile başlayıp ağırlaşan bir alan kültürüne dönüşmektedir. Bu noktada sporcuların sosyal yaşamlarındaki ilişkilerinin incelenmesi sporda şiddet fenomeninin yaşamımıza olan etkilerine ışık tutabilecektir.

Araştırma bulguları Radenko ve arkadaşlarının bulgularıyla benzer biçimde Türkiye'de sporcuların şiddet deneyimlerini soyunma odasında yaşadıklarını göstermektedir. Ancak farklı olarak araştırmamıza katılan sporcuların saha, soyunma odası, masaj odası, müsabakalar, kamplar, otel odası, antrenör-yönetici odası-aracı, arkadaş ortamı, okulda beden eğitimi dersinde, büro ortamında şiddet deneyimleri olduğu da anlaşılmaktadır.

Kristy ve Grant (107) 2022 yılında yetişkin sporcu kadınlarla yaptıkları sporda kadınlara yönelik bireylerarası şiddet çalışmasında; erkeklerin egemen olduğu sporlarda atletik erkeklerin pozisyonları gereği kendilerini 'erkeklerden biri' olarak gördüğü ve şiddet konusunda akranlarıyla konuşma ihtimalinin düşük olduğunu bunun yüksek oranda erkeksi olarak algılandığını belirtmektedirler. Çalışmamızda hem erkek hem de kadın sporcular şiddet deneyimlerini anket cevaplarında belirtmişlerdir. Cinsiyet değişkeni gözetilerek yapılan logliner analiz çalışmalarında cinsiyet değişkeni ve maruz kalma sıklığı arasında ilişki kurulmadığı görülmüştür. Ancak tezin nitel bulgularında kadın sporcuların şiddet deneyimlerini paylaşmak konusunda daha açık oldukları görülmüştür. Aynı branşlarda bazı erkek sporculara görüşme teklifi sunulduğu halde bazıları şiddet deneyimlerinin mahkemeye taşınması bazıları ise deneyimleri olmadığını belirterek kaçınmışlardır. Görüşme yapıldığı halde bir erkek sporcunun görüşme verileri yetersiz bulunarak analizlere dâhil edilmemiştir. Bulgular şiddet deneyimi olsa dahi Fosdike ve arkadaşının çalışmasında belirttiği gibi erkek

sporcuların şiddet deneyimlerini paylaşmak konusunda benzer endişe ve erkeklik algılarına sahip olduklarını göstermektedir. (108)

2011 yılında İngiltere'de Alexander ve arkadaşlarının (109) yapmış olduğu çalışma yetişkin (18-22 yaş arası) sporcuların 16 yaşından önce %74'ten fazlasının psikolojik zarar gördüğünü; %24'ünün fiziksel zarar gördüğünü; Avustralya'da 2016 yılında Mc.Pearson ve arkadaşları (110) tarafından yapılan diğer bir araştırma 107 yetişkin sporcunun %23.4'ünün sporda 18 yaşından önce antrenörleri tarafından fiziksel tacize maruz kaldığını bildirmektedir. Parent ve arkadaşlarının 2016 yılında (111) yapmış olduğu araştırmada 14-17 yaş arasındaki sporcuların %0,5'inin bir antrenörün cinsel saldırısına uğradığını raporlamaktadır. Ayrıca bu çalışmalar sporcuların bazı uygunsuz durumları normalleştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Özellikle rekabet düzeyinde bu davranışların sporun bir parçası olarak görüldüğü bildirilmektedir. Ancak sporu bıraktıktan sonra bu davranışları normalleştirilen algılarının değiştiği görülmektedir. (111)

Belirgin bir biçimde izleri görülmediği için ölçülmesi veya fark edilmesi en zor şiddet türlerinden birinin psikolojik şiddet olduğu düşünülmektedir. Mağdurlarda maruz kaldıkları şiddetin görünür izlerinin olmaması bu konuya eğilmesini de güçleştirmektedir. Oysa uyku bozuklukları, yeme bozuklukları, ağlama nöbetleri, sosyal yeterliliklerin azalması performansın düşmesi, uzaklaşma, yabancılaşma psikolojik şiddetin en belirgin dışa yansımaları olduğu literatürde de belirtilmektedir. Psikolojik şiddetin ölçülmesi, ayrıştırılması bu nedenle zordur.

Parent, Fortiera (112) ve arkadaşlarının 2019 yılında genç sporculardan oluşan bir örnekleme çalışarak yaptıkları ve sporcuların bireylerarası ilişkilerde maruz kaldıkları şiddet türlerini anlamaya yönelik anket geliştirme çalışmasında üç şiddet türü üzerinde durulduğu görülmektedir. Fiziksel şiddet tanımı içinde yer almaya uygun bazı maddelerin psikolojik şiddet kapsamına alınması çalışmamızla farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın benzer çalışmalardan ayrıldığı nokta alanda sporcuların maruz kaldıklarını bildirdikleri psikolojik şiddet türlerine daha geniş bir perspektif sunması olduğu düşünülmektedir. Sporcuların, antrenmandan

kovulması, ortamda küçük düşürülmek, azarlanmak, duygusal olarak eksik hissettirilmek, hakkında dedikodu yapılması, kilo problemleri yaşamak, arkadaşları ya da başkaları ile ilişki geliştirmesine izin verilmeyen manipülatif sosyal ve duygusal becerilerin gelişimini engelleyen davranışlar çalışmamızda psikolojik şiddet olarak değerlendirilmiştir. Şüphesiz ki sosyal araştırmalarda toplumsal kültürler çerçevesinde farklılıklar görülebilmektedir. Bu yönüyle yapılan ölçek geliştirme çalışmasının psikolojik şiddet türlerini ölçme noktasında doyurucu olmadığı düşünülmektedir.

Ohlert ve arkadaşları (113) tarafından Almanya, Belçika, Hollanda'da 2021 yılında elit sporcuların psikolojik, cinsel, fiziksel şiddete maruz kalmaları araştırılmıştır. Bu araştırmaya 1665 elit sporcu (n=53 Hollanda, n=1.132 Almanya ve Belçikalı sporcu) katılmıştır. Elit sporcuların üçte ikisinin psikolojik şiddet; üçte birinin cinsel şiddet, %13'ünün de her üç şiddet türüne maruz kaldıkları bulgular arasındadır. Araştırma ülkeler arası karşılaştırma imkânı sunduğu için önemlidir. Araştırmanın en önemli bulgusu psikolojik şiddetin yüksek oranda yaygınlığını ortaya koymasıdır. (113) Yapmış olduğumuz çalışma araştırmaya katılan sporcuların fiziksel şiddete yüksek oranda maruz kaldığını ikinci planda psikolojik şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Yanı sıra cinsel şiddete maruz kalan kadın sporcular örnek olarak sunulan çalışma ile benzer biçimde kadın sporcular açısından yüksek oran gösterse de erkek sporcularda cinsel taciz deneyimleri olduklarını bildirmişlerdir.

Fourniera, Parenta, Paradis (114) tarafından 2021 yılında yapılan çalışmada sporcuların özveri ve sınırlarını kabul etmeyi reddetme normları ile antrenörlerin psikolojik şiddeti arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Araştırma bulguları bireysel sporlara katılan kız çocuklarında 'fedakarlık'a ne kadar uyuyorlarsa antrenör tarafından psikolojik şiddete o kadar maruz kaldıklarını göstermektedir. Takım sporlarına katılan erkek çocukların bu norma ne kadar çok uyuyorlarsa psikolojik şiddete o kadar az maruz kaldıkları bildirilmiştir. Ayrıca cinsiyetten bağımsız olarak bireysel sporlara katılan sporcular sınırlarını zorlamayı reddetme normuna ne kadar uyarsa, antrenörleri tarafından psikolojik şiddete o kadar az maruz kalıyor görünmektedir. (114) Sporcuların sınırlarını zorlamak konusunda antrenörlerinden bilgi beledikleri anlaşılmaktadır. Yani sporcu sınırlarını zorlamak konusunda maliyet ve çıktı

hesaplaması yapmaktadır. Daha fazla sarf edilen güç ve emeğin çıktısı yani yaşamına katkısı spor hayatındaki çıktısı ne olacaktır? Bu nedenledir ki sarf edilen güç ve yaşamdan feda edilen her şeyin karşılığının açıklamasını öğrenmeyi istemektedirler. Verilmeyen bilgiler, açıklanmayan planlar sporcuların ortamdan uzaklaşmasına, isteksizliğe zamanla tükenmişliğe ve kendini döngüsel bir süreçte hissetmelerine neden olmaktadır.

Fasting ve arkadaşlarının 2002; Owton ve Sparkes'ın 2017; Pinheiro ve arkadaşlarının 2014; Smiths ve arkadaşlarının 2016; Stirling ve Kerr 2008, 2009; 2013 yıllarında yapmış oldukları çalışmalarda çoğunlukla sporcuların gençken bir antrenörden cinsel istismar, duygusal istismar ve fiziksel istismar deneyimlerini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmalar sporcuların gençken yaşadıkları bazı uygunsuz davranışları, özellikle cinsel ve duygusal şiddet açısından normalleştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. (112) (115) (116) (117) (118) (119) (120) (121) (122)

Psikolojik şiddetle ilgili ölçülmesi güç olan önemli bir hususta aile eksenindeki şiddet yaşantılarıdır. Ailelerin mutlak biçimde çocuklarını düşündükleri ve koruyucu tavır takındıkları algısı ailelerin özellikle spor yapmaya yönelik eleştirici, önleyici tavrının psikolojik bir şiddet biçimi olduğu gerçeğinin gösterilmesini engellemektedir. Çalışmamız planlanırken eğitim alanı ve aile içinde yaşanan şiddet türlerini yordayan bölümler ankete dâhil edilmiş ancak katılımcılar için sıkıcı ve kafa karıştırıcı olacağı, analizleri güçleştireceği düşünüldüğünden çalışmanın düşünülen boyutsal faktörlerinden okul ve aile faktörlerinin çıkarılması uygun görülmüştür.

Özgentürk, Kargın ve Baltacı'nın (67) çalışmalarında çocuklukta maruz kalınan aile içi şiddetin ergenlik ve yetişkinlik döneminde taklit edildiğini, bu davranışların özellikle stres altında ya da çatışma anında daha çok ortaya çıktığını belirtmektedirler. Çocukluk döneminde maruz kalınan veya şahit olunan şiddetin ileriki yaşlarda aile içi şiddet içeren davranışlarla ilişkili olduğunu destekleyen çalışmalar aile içi şiddet mağduru olmakla ileriki dönemlerde kendi eşine kötü davranmak arasında ilişki sunan çalışmalar mevcuttur. Özgentürk ve arkadaşlarının çalışmalarında rapor ettikleri White ve Widom tarafından (2003) 12 yaş öncesi suistimale uğramış

çocuklarla hiç uğramamış çocuklardan oluşan 939 kişilik grupla yapılan çalışma, 20 yıl sonra tekrar görüşme yapılarak test edilmiş 20 yıl sonra yapılan görüşmede suistimale ya da ihmale uğrayan çocukların %53'ünün hiç suistimale ya da ihmale uğramamış çocukların %41'inin ileriki yaşlarda kendi eşlerine karşı şiddet uyguladıklarını göstermiştir. İşaret edilen araştırmaların şiddete maruz kalan bireylerin şiddet eğilimlerinin fazla olması yönünde çalışmamızla benzer bulgular ortaya koyduğu görülmektedir.

Spor, sporculara aile gibi yakın ilişkilerin olduğu sosyal bir beraberlik ortamı sunmaktadır. Bu yönüyle sporcuların ortamda yaşadıkları şiddet olaylarının pekiştirilip ileriki dönemlerde yeniden alana ve yaşamlarındaki diğer alanlara yansımalarının normal olduğu düşünülmektedir. Bugün toplumsal yaşamda yaygın olan hayvan, çocuk, kadın ve yaşlılara yönelik şiddeti önlemek istiyorsak, aile, yakın çevre tüm sosyal etkileşim alanlarında çocukların şiddete uğramasını ve şiddeti öğrenmesini önlemek zorundayız.

Bu tez araştırmasında aile içi şiddete maruz kalma sıklığı boyutu bir eksiklik olarak tespit edilmiştir. Bu eksiklik gelecekte yapılacak çalışmaların aile içi şiddete maruz kalan sporcuların şiddet deneyimlerini yansıtarak alana katkı sağlanabileceğini işaret etmektedir.

Tez çalışmasının özellikle nitel bölümüne katılan kadın sporculardan 4 kadın 1 erkek sporcu cinsel taciz davranışlarına maruz kaldıklarını açıkça beyan etmişlerdir. 2 erkek sporcu ise bir kadın sporcuya yönelik 'zorla sarılmak, öpmek' davranışlarına şahit olduklarını anlatmışlardır. Kadın sporcuların anlatımları cinsel taciz sürecinin basit cinsel taciz davranışları ile düşük şiddetle başladığını daha sonra ilişki teklifine ulaşan temas ve ilişkiye zorlama gibi ağır cinsel taciz davranışlarını da içerdiğini göstermektedir. Erkek sporcunun yaşamış olduğu cinsel taciz sürecine aslında tüm takım sporcularının maruz kaldığı anlaşılmaktadır ve özel bölgelerine dokunulması, bunun şaka gibi gösterilmeye çalışılması ile ağır cinsel taciz davranışına maruz kalmakla ilgili olduğu görülmüştür. Ayrıca takıma kabul, hoş geldin, çömez şakaları,

ritüeller, özel bölgelere, bedenın belirli bölgelerine dokunulması gibi davranışların, akranlar arası cinsel taciz davranışları olduğu anlaşılmaktadır.

Tüm cinsel taciz deneyimine sahip sporcular bu davranışlar karşısında kendilerini güçsüz ve sahipsiz hissettiklerini, olayın duyulmasından korktuklarını özellikle ailelerine ve yakın çevrelerine mahcup olmak rezil olmak kötü anılmak gibi endişe verici düşünceleri yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Cinsel taciz davranışlarına maruz kalan kadın sporcular; takımdan ayrılmayı düşündüklerini belirtmişlerdir, bir tanesi milli takımdaki görevini ve milli takım kampını terk ettiğini belirtmiştir.

Cinsel tacize maruz kalmanın genellikle antrenörlerle yaşadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kadın sporculardan bir tanesi kendisini ve takım arkadaşlarını da kapsayan cinsel taciz deneyimlerinde sosyal tecrit edilme, ilişkiye zorlanma gibi sosyal hayatını da etkileyen kötü tecrübeler yaşadığını ifade etmiştir. Bu kadın sporcunun yaşamış olduğu cinsel taciz coğrafi bölgede yaşanan toplumsal cinsiyet kimliklendirmelerinde kadına biçilen rolleri ve konumu anlamak açısından faillerin bakış açısının karakterize edilmesinde önemlidir. Bu kadın sporcu kendisi ve takım arkadaşlarına yönelik cinsel taciz davranışlarına Trabzon'da maruz kaldığını belirtmiştir. 90'lı yıllarda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması sonucu ticari ve ekonomik amaçlarla Türkiye'ye gelen yabancı kadınlara karşı takınılan zorla çalıştırılma, uygun bulunan kişiler dışında kimse ile görüştürülmeme gibi kabul edilemez davranışlara spor kulübünde maruz kaldıklarını anlatmıştır. Dahası bu sporcu, kadın sporcuların eğer sosyal bir ortama gideceklerse kulüp yönetim kurulundaki erkek yöneticilerden birileri ile gidebileceklerini onlar dışında hiçbir erkek arkadaşları olamayacağını görüşemedikleri gibi kadın takım arkadaşları ile de sosyal mekanlara da gidip özgürce bulunamadıklarını belirtmiştir. Sporcunun anlattıkları coğrafi bölgenin toplumsal cinsiyet kimliklerinin tanımlanmasında kadınların erkekler tarafından nasıl konumlandırıldıklarını açıklamaktadır. Yaşanılan coğrafyaya başka bir yerden gelen yabancı, kimsesiz, o bölge ile kökleri ve bağları olmayan kadınların deneyimlerinin yabancı ve kimsesiz olmaktan çok yine erkekler

tarafından kadınlığa atfedilen cinsiyetçi kimlik tanımlamalarının sosyal öğretilerinden temellendiği anlaşılmaktadır. Yönetici erkeklerin erkek antrenörün şiddet içeren davranışlarına sessiz kalmaları, erkek antrenöre kendini güvende, kadın sporcularaysa güçsüz, çaresiz hissettiren ortamı yaratmaktadır. Kadınlara yönelik kadını meta, cinsel amaçlarla kullanılacak cinsel bir obje olarak görmek aslen cinsiyeti aşağılamaya yönelik bir kadın düşmanlığıdır. Fitzgerald ve ark. (36) cinsel taciz araştırmacısı olan Pryor ve Whelan'ın (123) sınıflandırmasından faydalanarak kadın düşmanlığını; düşmanlığa dayalı cinsel tacizin bir alt türü olarak tanımlamaktadırlar. Bu durum araştırmacılar tarafından araya giren veya dışardaki bir grup olarak kadınlara erkekler tarafından verilen güçlü bir yanıt ve toplumsal cinsiyet tacizi olarak açıklanmaktadır. (110)

Yaşanılan cinsel taciz deneyimlerinin kamp, yolculuk sırasında, araçta, kalınan otelde konaklama yerinde, antrenman öncesi sonrası spor salonunda, soyunma-masaj odasında yaşandığı anlatılmaktadır.

Sporcular kendi rızaları dışında öpülmeye, sarılmaya zorlandıklarını, özel bölgelerine dokunulduğunu, ilişki teklif edildiğini, bu tekliflere uymamaları veya yaşanılanları herhangi bir yere şikâyet etmeleri ya da birine anlatmaları halinde spor yaşamlarına devam edemeyecekleri, söz konusu teklife uymaları halinde ise çeşitli menfaatler elde edeceklerinin kendilerine söylendiğini belirttikler.

Sporcular cinsel taciz karşısında genellikle korktuklarını, ne yapacaklarını bilemediklerini, kendilerini çaresiz hissettiklerini, üzüldüklerini, sporu bırakmak, ortamı terk etmek istediklerini, ailelerine söylemeleri halinde gelecekte neler olabileceğini bilmedikleri için şikâyet edemediklerini spor yaşamlarının sonlanabileceğini, utanılacak duruma düşeceklerini düşündüklerini, başkalarının duymasından endişe ettiklerini bildirmişlerdir.

2008 yılında Gündüz, Sunay ve Koz (124) tarafından Türkiye'de yapılan 356 kadın sporcunun katıldığı çalışmada kadın sporcuların %56,2'si cinsel tacize uğradıklarını beyan etmişlerdir. Aynı çalışma en çok maruz kalınan cinsel taciz davranışlarının; ısrarcı flört teklifleri, istenmeyen şakalar, sorular ve cinsel içerikli

sözler ile istenmeyen mesaj ve telefon görüşmeleri olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma bulguları sporcuların %40'ının seyirci, %33'ünün takım arkadaşı %24,8'inin antrenör tarafından taciz edildiğini göstermektedir. Ayrıca sporcuların %4'ü sürekli, %43'ü bir kaç kez, %12'si bir kez cinsel tacize maruz maruz kaldıklarını; cinsel taciz davranışlarının genellikle maçlardan ve antrenmanlardan sonra, müsabaka öncesi ve sırasında meydana geldiğini, tacizi görmezden gelerek, yapmaması yönünde uyararak tepki gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Akcan tarafından (125) 2020 yılında yapılan ve saha içindeki şiddetin saha dışındaki izdüşümlerini keşfetmeyi amaçlayan nitel çalışmanın bulguları; saha içinde yaşanan şiddetin öznelerin davranış ve söylemleri, medya ve futbolcuların bireysel amaç ve hedefleri ile maç öncesindeki ve sırasındaki duygu durumlarından kaynaklandığını göstermektedir. Aynı zamanda geniş bir kitle ile ilgili olan Futbolun sporcu ve seyircilerin aidiyetlik ve diğer aktörlerle ilişkilerini etkilediğini göstermektedir. (125) Çalışmamız seyirci sporcu ilişkisine sınırlı biçimde analiz çabası sunmakla beraber benzer biçimde şiddetin özneler arası bir sosyal öğrenme biçimi olduğunu ortaya koyarken; sporcunun kitle ile olan ilişkisinde nasıl etkilendiğini ve kitleyi etkilemek için nasıl bir kimlik çabası içine girdiğini de göstermektedir.

Cinsel taciz deneyimlerinde bazı ortak noktalar olduğu görülmektedir. Sporcular cinsel tacize özellikle küçük yaşlarda maruz kaldıklarını, cinsel tacize uğradıkları dönemlerde evlerinden ailelerinden uzakta olduklarını, bazıları anne ve babalarının ayrı olduğunu, genellikle başarılı olan milli takım seviyesine gelenler cinsel tacize maruz kaldıkları dönemde ailelerinin ekonomik durumunun kötü olduğunu belirtmişlerdir. Tüm bu ortak noktalarda en can acıtıcı olan detay ailelerinin içinde bulunduğu kötü ekonomik durumu hafifletmek aileye destek olmak konusunda kendilerini sorumlu hissetmeleri, kulüpten aldıkları maaş gibi ekonomik destek varsa bunu kaybetmemek için olan bitene sessiz kalmak zorunda hissetmiş olmalarıdır. Spor yaşamının sonlanması ve sahip olunan imkanların kaybedilmesi tehdidi karşısında sporcular karmaşık duygular hissederek mevcut imkanlarını kaybetmeden durumdan kurtulmaya çalışmışlardır. Sporcuların yaş almasının, büyümesinin failleri

eylemlerinden alıkoyduğu anlaşılmaktadır. Ancak bunun sadece mağdurun ismini değiştiren bir husus olduğu, faili cinsel taciz suçunu işlemekten alıkoymadığı, alt yaş gruplarında benzer olayları başka sporcuların yaşadığı akran gruplarında paylaşılması ile failerin eylemlerinin sürdüğü anlaşılmaktadır.

Faillerin tam anlamıyla karakter analizini yapmak mümkün olmasa da sporcuların anlattıkları olaylar, yaşantıları, failerin; öfke patlamaları yaşayan, aşırı derecede kızgın, agresif tavırlar sergilemekten çekinmeyen, başarısızlığı – yenilgiyi hazmedemeyen, maddiyata önem veren, güç uygulamayı tercih eden, duygusal yakınlık hissi vererek manipülasyonel davranan otoriter kişilik özelliklerine sahip olduklarını ifade etmektedir.

Spor alanında yaşanan cinsel taciz olaylarında kız çocukları ve kadınların mağduriyeti çok fazla görülmektedir. (126) (127) (128) (129) (130) (131) yapılan çalışmalarda erkek çocuklara uygulanan cinsel taciz ve istismarın nadiren bildirildiği ve güçlükle fark edildiği, nadiren ele alındığı, pek çalışılmadığı belirgindir. Erkeklerle yönelik cinsel istismarın, toplumun bu konudaki rahatsızlığı, erkeklerin mağduriyetleri ile sarsılan geleneksel roller ve homofobi nedeniyle yeterince çalışılmadığı düşünülmektedir. Ayrıca erkek çocukların cinsel istismarının yaygın olmadığı ve sonuçlarının ciddi olmadığı yönündeki mitlerde alanda dolaşmaya devam etmektedir.

Aynı biçimde IOC 2017 sporcuları koruma yönergesi sporda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesini önemle ele almaktadır. Spor alanında yaşanan şiddet biçimlerinin erkekler, kadınlar, kız çocukları ve erkek çocukları için farklı olduğu beyan edilmektedir. Alanda yapılan ampirik çalışma sonuçları incelenerek oluşturulan raporda kızların cinsel şiddet, taciz ve sömürüye karşı daha büyük risk altında olduğu; şiddet spor içinde veya dışında gerçekleşsin, bireysel olarak maruz kalınan şiddetin, kadın sporcular üzerindeki olumsuz etkilerinin önemli olduğu aynı raporda beyan edilmektedir. (20)

Sporcuların alanda öğrendikleri şeyin sadece şiddet davranışları ile sınırlı kalmadığını, bu davranışların kimlere nasıl uygulandığını öğrendikleri de akran zorbalığına maruz kalan sporcuların anlatılarında görülmektedir.

Akran zorbalığı alanda karşımıza ‘saldırganlık’ olarak çıkmaktadır. Genellikle müsabaka, oyun içinde ne olursa olsun kazanma, başarılı olma, hocanın veya destekleyici grupların gözüne girme sportif amaca yönelikmiş gibi görünen rakibe üstün gelme davranışlarının kural dışı biçimde sahaya yansması olduğu görülmektedir. Rakibi müsabaka sırasında ısırma, branşla, oyunla ilgisi olmayacak biçimde tokat, yumruk, dirsek atma, hakem kararına rağmen oyun durduğu halde rakibini pasifleştirdiği pozisyonda sabit tutma, küfretme, müsabaka öncesi sonrası, antrenmanlarda veya ısınma anında rakibi ya da takım arkadaşını etkileyecek biçimde davranmak konuşmak sahaya yansıyan akran zorbalıklarını oluşturmaktadır.

Rekabet gerektirmeyen takım halinde olunan ortamlarda ise aralarındaki yaş farklılıkları az dahi olsa büyük- küçük; kıdemli-kıdemsiz (eski sporcu- yeni sporcu) kavramlarının bireysel ilişkileri etkilediği anlaşılmaktadır. Yaşça büyük olan, fiziksel olarak daha büyük-güçlü olan, kıdemli olan sporcuların; daha küçük, zayıf, tecrübesiz olanlara yönelik güç alanı oluşturdukları görülmektedir. Kendi özel işlerini yaptırmak, takım arkadaşının formasına, özel eşyasına el koymak, çömez şakaları yapmak, ortak kullanım alanlarında onları ötekileştiren kurallar koymak, isim takmak, antrenmanlarda büyük sporculardan daha iyi olmamak yönünde uyarılmak, azarlanmak, iteklenmek, bir cisimle vurulması, tekme, tokat, yumruk atma, yasak olan bir davranış varsa buna ortak olmasını sağlayacak ortamı oluşturmak gibi davranışlarla akranlara yönelik zorbalıklar yapıldığı bildirilmiştir.

Alanda yetişkin olan aktörlerin zorbalığa sessiz kalması, sanki bu olanlar alanın gerekliliği ve normalmiş gibi yüksek tolerans gösterilmesi akranlar arası şiddeti beslemekte ve büyütülmektedir. Hatta yetişkinlerden yönelen şiddet bazen akran ilişkilerine müdahale edilmesi ile olmaktadır. Akranlar arası gelişebilecek destekleyici ilişkileri engelleyen, dışlayıcı, sosyal becerileri ve duygusal uyumu engelleyici yaptırımlar akran zorbalığı için uygun ortam yaratmaktadır. Antrenörlerle,

yöneticilerle ve diğer sporcularla geliştirilen eşit olmayan güç ilişkileri akran zorbalığı için başka bir kuvvetli temeli oluşturmaktadır.

Genel anlamda bir değerlendirme yapılacak olursa; Mountjoy ve diğerlerince sunulan kaza olmayan şiddet biçimleri hakkındaki ortak görüş bildirgesinde kültürel bağlamda taciz ve istismarın bir dizi sosyal ve kişisel faktör arasında güç farklılıklarına dayalı bir ayrımcılık olduğu belirtilmektedir. Çalışmamızda benzer biçimde bulgular elde edildiği görülmektedir. Yanı sıra kültürel bağlamda kaza olmayan psikolojik, fiziksel, cinsel taciz ve istismar ile ihmalin cinsiyet, cinsel yönelim, ırk, etnik köken, yetenek, inanç, yaş, atletik kapasite, atletik uzun ömür, sosyo ekonomik finansal konum ve bunların kombinasyonlarından temellenen güç farklılıklarına dayalı olduğu bildirilmektedir. Bu şiddet türlerinin sporcular üzerindeki etkilerinin; hastalıklar, yaralanmalar, performans kaybı, yeme bozuklukları, kendine zarar verme, düşük benlik saygısı, duygusal değişken ruh halleri, okulu bırakma, aldatma olasılığı, anksiyete, depresyon, intihar, ilişki problemleri, sosyal dışlanma, marjinalite gibi etkilerinin olduğu raporlandırılmaktadır. Aynı çalışma sporda taciz ve istismarın organizasyonlarda itibar kaybı, oyuncu ve taraftar kaybı, azalan madalya sayısı, halkın güveninin azalması, varlık amortismanı, sponsor kaybı gibi etkiler yarattığını belirtmektedir. (132)

Hem nicel hem nitel tüm bulgularımızı göz önüne aldığımızda şu sonuçlardan bahsedebiliriz:

Logaritmik doğrusal analiz sonuçları cinsiyet ve maruz kalınan şiddet türlerinin bağımsız olduğunu ortaya koymuştur. Logaritmik doğrusal model temel varsayımlarından beklenen frekansı 5'ten küçük göze yüzdesinin %20'yi aşmama koşulu sağlanamamıştır. Bununla birlikte analiz sonucu cinsiyet ve maruz kalınan şiddet türü arasında ilişki olmadığını göstermektedir. Öte yandan frekans analizleri kadın ve erkek sporcuların tüm türlerde şiddet deneyimleri olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasında ilişki bulunmadığından hipotez doğrulanamamıştır.

Sporcularla yapılan görüşmeler ise hem kadın hem erkek sporcuların şiddet

deneyimleri olduğunu bazı durumlarda (sporcu arkadaşları ile spor dışında farklı ortamlarda girilen tartışmalar vb.) başkalarına karşı şiddet uyguladıklarını göstermektedir.

Sporcuların yaşları ile maruz kaldıkları şiddet türleri arasındaki ilişki incelenmiş olup araştırmanın nicel verileri yaş ve maruz kalınan şiddet türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermektedir. Diğer yandan sporcularla yapılan görüşmeler açık bir biçimde küçük yaşlarda daha fazla şiddete maruz kalındığını göstermektedir. Hatta nitel veriler ışığında küçük yaştaki sporcuların daha fazla cinsel taciz, fiziksel şiddete maruz kaldıklarını söylemek yanlış olmaz. Büyük yaş gruplarında ise sporcular yaptıkları branşlarda çok başarılı olup profesyonel spor hayatı sürseler dahi bulgular sporcuların şiddet deneyimlerinin sürdüğünü göstermektedir.

Spor branşı, maruz kalınan şiddet türü ve cinsiyet bağlamında fiziksel şiddete maruz kalma, şiddete eğilimi ve branş değişkenleri arasında ilişki tespit edilmiştir. Bu üçlü etkileşimin yanı sıra şiddete eğilim ile fiziksel şiddet arasındaki ikili etkileşim de anlamlı bulunmuştur. Ancak maruz kalınan psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet ve akran zorbalığı ile branş arasında ilişki tespit edilememiştir. Fiziksel şiddet dışında diğer şiddet türleri branştan bağımsızdır. Cinsiyet değişkeninin şiddet türlerine maruz kalma ve branştan bağımsız olduğu anlaşılmıştır.

Antrenörün eğitimi, antrenörün spor geçmişi ile sporcuların maruz kaldıkları şiddet türleri arasındaki ilişki araştırılmış ve antrenörün eğitimi ile spor geçmişi arasında bir ilişki söz konusu olduğu anlaşılmıştır. Maruz kalınan fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet, akran zorbalığının antrenörün eğitim ve spor geçmişinden bağımsız olduğu görülmektedir.

Fiziksel/psikolojik şiddete maruz kalma/akran zorbalığı, şiddet uygulayanın cinsiyeti ve şiddet uygulayanın statüsü / görevi bağımlıdır. Ayrıca tüm ikili etkileşimler de anlamlı olmaktadır. Logaritmik Doğrusal analiz veri uygunluğunu sağlayamamakla birlikte (Beklenen frekansı 5'ten küçük olan göze yüzdesinin

%20'nin altında kalma koşulu kadın şiddet uygulayıcı azlığı nedeni ile sağlanamamaktadır)

Şiddeti uygulayanın görevi, ne sıklıkla uyguladığı, sporcuların maruz kaldıkları şiddet arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Fiziksel/Psikolojik/Ekonomik/Cinsel şiddete maruz kalma/Akran zorbalığı, şiddet uygulayanın statüsü/görevi ve şiddetin uygulanma sıklığı değişkenleri birbiri ile anlamlı biçimde etkileşimlidir. Ayrıca tüm ikili etkileşimler de anlamlı bulunmuştur.

Sporcuların fiziksel şiddete maruz kalma sıklığı ile şiddete eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları fiziksel şiddete maruz kalan sporcuların şiddet eğilimi olduğunu göstermektedir. Bu da gelecekte olabilecek şiddet olaylarında şiddet eğilimi olan sporcuların fail rolünü üstlenme potansiyelleri olduğu olasılığını düşündürmektedir.

Fiziksel/psikolojik şiddete maruz kalma/Akran zorbalığı, Şiddet uygulayanın cinsiyeti ve şiddet uygulayanın statüsü / görevi ilişkili olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak bu araştırmanın bulguları; küçük yaşlarda alt yapı sporcusu olunan dönemden başlamak üzere sporcuların çeşitli şiddet türlerine maruz kaldıklarını, ilk spor döneminde öğrenilen şiddet türlerinin ergenlik, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde taklit yolu ile başkalarına karşı uygulandığını, kuşaklar arası aktarımla alanın bir parçası olarak şiddetin alanda varlığını koruduğunu, bireylerarasında yaşanan şiddet olaylarına karşı koruyucu ve önleyici politikalar üretilmediği için sürdüğünü göstermektedir.

Diğer yandan Akers'in 'ayırıcı birleşimler' kavramı çerçevesinde şiddetin uygulanması ve artışı alanda şöyle karşılık bulmaktadır: öncelik, süre ve yoğunluk bağlamında, bireylerin spor alanında karşılaştıkları şiddet davranışları diğer alanlarda deneyimledikleri davranışlara göre daha sert ise birey bu davranışları edinmek konusunda daha yoğun etki almaktadır.

Araştırma bulgularından şiddetin öğrenildiği alanda yaşatılarak bu alanda sınırlı kalmayıp, bireylerin diğer sosyal yaşam alanlarına da yayılarak toplumsal yaşamın bir parçası haline geldiği anlaşılmaktadır.

Araştırma bulguları sporcuların spor yaşamlarında fiziksel, psikolojik, ekonomik, politik, cinsel ve akranlarından gelen şiddet türlerini deneyimlediklerini göstermektedir. Fiziksel, psikolojik, ekonomik, politik, cinsel şiddet türleri hem akranlar hem yetişkinlerle yaşanırken, akranlar arasında yaşanan şiddet, zorbalık ve saldırı olarak ortaya çıkıp tüm şiddet türlerini içermekte ve erken yaşlarda öğrenilen şiddet türlerinin yaş aldıkça özellikle ergen ve gençlik dönemlerinde pratiklerinin yapıldığını göstermektedir. Akranlar arasındaki zorbalık Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramının temelinde basitçe tanımladığı taklit, gözlem, modelleme yoluyla nasıl saldırgan olunacağını öğrenmeleri ile başlamaktadır. Akranlar arasında gelişen eşitsiz güç ilişkilerine neden olan akran zorbalığı alanda statü sağlama, göze girme taktir kazanma isteği ile kendini göstermektedir. Spor alanında var olan şiddet türlerinin kuşaklar arasında rol oynaması nedeniyle akran zorbalığı ile mücadele edilmesi şiddetin önlenmesinde önem arz etmektedir.

Spor temel olarak güçlü olmak, fiziksel üstünlük sağlamak, rekabet etmek ile ilgili bir ortam sunmaktadır. Bu yetenekler sonucu bireyler alanda popüler olmak, takdir edilmek, istenilen kişi olmak, maddi menfaatler kazanmak, sosyal sermaye sahibi olmak gibi menfaatler elde ederler. Başarılı olmak, kendini gerçekleştirmek sağlanan menfaatlerin yaşamda uzunca bir süre sürdürülmesi arzusu ilişkilerdeki etik ve ahlaki normları bozduğunda şiddet fenomeninin yaşandığı anlaşılmaktadır. Genellikle daha zayıf, güçsüz, sahipsiz olan şiddet uygulayanın hedefi olmaktadır. Şiddet uygulayan sadece şiddetin hedefi olan mağdur ettiği kişiye değil şahit olanları da aynı şiddetle hegemonyası altına almaktadır. Bu şiddetin otorite, disiplin, başarı kavramlarıyla kamufle edilerek alanda yaşamasına ve kuşakları arası tekrarlanan rol modeller oluşmasına neden olmaktadır.

Şiddete maruz kalan sporcuların şiddet davranışları karşısında çaresiz hissedip sessiz kaldıkları, hiçbir şey yapamadıkları, korktukları anlaşılmıştır. Zaman zaman

aynı biçimde şiddet uygulayarak cevap verebilenler bazen şikâyet edebilen sporcular olsa da genel anlamda sporcuları koruyan politika belgelerinin yoksunluğu, spor yönetim kurumlarında sporcuların bireylerarası ilişkilerde yaşadıkları ilişkilerdeki şiddet sorunsalını çözecek şikâyet ve sorgulayıcı yapıların bulunmaması sporcuları çaresiz bırakmaktadır. Alanda varlığını sürdüren şiddet bu yoksunluktan beslenerek yaşamaktadır.

Sporcuların tepki davranışlarının asilik, terbiyesizlik, söz dinlememe gibi anlaşılması muhtemeldir. Çünkü spor alanında yapısal eşitlik birbirine denk güçler arasında ilişki bağlarını mümkün kılarken sporcuların konumunu eyleyiciler karşısında ast pozisyonunda tutmaktadır. Bu nedenle sporcuların bu pozisyonlarının kuvvetlendirilmesi haklarını koruyan kurallar ve sözleşmeler ile mümkündür.

Şiddete maruz kalan sporcular çoğunlukla üzüntü, korku, utanma, yalnızlık, sahipsizlik, güçsüzlük, çaresizlik, bir şey yapamama, endişe, kaygı gibi duygu durumlarını yaşadıklarını bildirmişlerdir. Spor yaşamlarının kontrolleri dışında olumsuz etkilenmesi, sonlanması, aileleri olay hakkında bilgi sahibi olursa onların da bazı sorunlar yaşayabileceği konusunda endişelenmişlerdir. Sporcular bu olaylardan sonra ortamı terk etmek istemiş, bazıları sporu bırakmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Cinsel taciz yaşayan sporcular bu olaydan sonra sağlıklı ilişkiler geliştiremediklerini, anksiyete, uyku bozukluğu, ağlama nöbetleri yaşadıklarını, bazıları psikolojik destek aldıklarını bildirmişlerdir.

Sunmuş olduğumuz kaynaklar ve araştırmalar sporcuların cinsel şiddet yaşama riski altında olduğunu göstermektedir. Üstelik spor alanında bu şiddetin faillerinin genellikle antrenörler, diğer sporcular, seyirciler vb. spor alanında bulunan kişiler olduğu görülmektedir. Sporcuların bildirimleri yaşanan cinsel şiddetin bireyin spor yaşamı sona erse bile etkilerini yetişkinlikte devam ettirebildiğini göstermektedir. Kötü ruh sağlığı, düşük yaşam kalitesi, problemlili ilişki deneyimleri yetişkin eski sporcuların bildirimleri arasındadır. Geçmişten bugüne değin yapılan çalışmalar cinsel taciz ve şiddetin alandaki varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Yetişmekte olan genç sporcularda benzer riskler altındadır. Bu nedenledir ki spor alanında cinsel taciz

araştırmalarının yapılması ve şiddet fenomeninin çok y6nl6 biçimde ele alınması desteklenmelidir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sporcuların spor yaşamlarında bireylerarası ilişkilerinde deneyimledikleri şiddet türlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Şiddete maruz kalan sporcuların şiddet eğiliminin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Küçük yaş gruplarından itibaren alandaki şiddeti gören ve yaşayan sporcuların bu durumu alanın normu olarak kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Bu normalleştirme şiddet ile ilgili şikâyetleri engellemekte ve öğrenilen şiddetin diğer bireylere yansıtıldığını göstermektedir.

Sporcuların genellikle antrenörleri tarafından fiziksel, psikolojik, cinsel şiddete maruz kaldıkları, ekonomik ve yönetsel şiddet türlerini yönetici kadrolarla yaşadıkları, cinsel taciz deneyimlerini kendilerinden yaşça büyük kişilerle yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Şiddete maruz kalan sporcuların şiddet eğilimlerini akranlarına yansıttıkları anlaşılmıştır. Akran zorbalığının, akranlar arasında güç ilişkilerinin tanzimi, iktidar denemeleri, hiyerarşik konumlandırma gayesi ile alanda statü ve otorite sahibi olmak için yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sporcuların şiddete genellikle antrenmanda spor sahasında, kamplarda, müsabakalar esnasında, soyunma odasında maruz kaldıkları görülmektedir. Şiddete maruz kalan sporcuların alandan uzaklaşmak istedikleri, sporu bırakmak, kulüp değiştirmek, branş değiştirmek, gibi stratejiler geliştirdikleri anlaşılmaktadır.

Şiddete maruz kalan sporcuların spor yaşamlarını kaybetmekten korktukları için sessiz kaldıkları bununla birlikte zaten bu şiddet davranışlarının şikâyet prosedürlerinin olmadığı, şikâyet edilse dahi zaten bir şey yapılmayacağı yönünde inançları olduğu anlaşılmıştır.

Sporcuların sahip olmadıkları şiddet davranışlarını maruz kalarak öğrendikleri görülmektedir.

Antrenörlerin ağır antrenman programlarını ceza olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Antrenman, kamp, müsabaka periyotlamasının iyi yapılmaması, kasten yaptırılan ağır çalışmaların sporcularda uzun tedavi süreçleri gerektiren sakatlıklara neden olduğu anlaşılmıştır.

Fiziksel şiddetin izleri bu şiddet türünü daha görünür kılmaktadır. Ancak sporcular uyku bozukluğu, kaygı, endişe, depresyon, kilo problemleri, yeme bozuklukları, korkmak, üzüntü duymak gibi çok fazla psikolojik bileşen yaşadıklarını ve bunlarla spor yaşamlarını sürdürdüklerini bildirmişlerdir.

Kadın sporcuların erkek sporcularla aynı şiddet türüne maruz kalsalar dahi deneyimlerinin erkeklerin deneyimlerinden farklı biçimde duygulara neden olduğu anlaşılmıştır. Özellikle cinsel taciz ve fiziksel şiddetin kadın sporcuların hayatlarında yaşam boyu süren duygusal ve sosyal etkilere sahip izler bıraktığı anlaşılmaktadır.

Sporcuların bireylerarası ilişkilerde şiddet deneyimlerinin araştırıldığı bu çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alındığında gelecekteki çalışmalara yardımcı olması amacıyla şu öneriler sunulmuştur:

Gelecekte yapılan çalışmalar daha geniş bir örneklem ile yapıldığında alanın gerçekliğine dair daha fazla bulguyu sunabilecektir.

Ölçüm metotlarının ve analiz yöntemlerinin değiştirilerek benzer çalışmalarla konunun test edilmesi spor alanında yaşanan bireyler arası şiddeti daha fazla görünür kılacaktır.

Farklı kuramsal çerçeveler destekleyici ve eleştirel bir paradigma ile alanı aydınlatabilir.

Sporcuların maruz kaldıkları şiddetin şiddet eğilimleri ile olan ilgisi farklı ölçeklerle test edilebilir.

Sadece nitel bir araştırma daha fazla sporcunun öznel deneyimlerini yansıtabilir. Ancak şiddet gibi hassasiyet düzeyi yüksek olgular hakkında çalışma planlanırken araştırma sorularının özenli seçimi, bireylerle araştırma sırasında kurulan iletişim becerisi, çalışmaların etik ilkeleri, araştırmacı duruşu ve gizlilik çok önemlidir. Sosyal olgu çalışmalarının dönüştürücülüğünün ve bireyin olguya dair bilgisinin artması için yapılması amaçları arasında olmalıdır. Bu nedenle şiddet fenomeni ve bileşenleri hakkında gelecekte çalışma yapacak araştırmacıların bu hususları göz önünde bulundurması önerilerimizdendir.

Spor yöneticileri sporda bireyler arası şiddet davranışlarını önleyici tedbirler alıp şiddet önleyici prosedür ve politika belgeleri hazırlayabilirler.

Antrenörlerin başarısının ve mesleki devamlılığının kazanma ile ölçülmesinin psikolojik hedonizm teorisine göre hareket ettikleri düşünüldüğünde, işini kaybetmek acı verici bir sonuçsa kazanmak için yüksek önlemler alacaklarını düşünmek yanlış olmayacaktır. Kazanmak ve kaybetmek noktasında tercih yapmak şiddet taktiklerinin öğrenilmesine neden olabilir. Bu nedenle antrenörlük mesleğinin sözleşme ve diğer politika belgeleri ile garanti altına alınması, antrenörlük eğitimlerine zorunlu şiddet önleyici eğitimler getirilmesinin şiddetin öğrenilmesi evresinden itibaren etkili olacağı düşünülmektedir. (8)

Gelecekte yapılacak çalışmaların fail profilini tasvir etmeye yönelik olmasının bireylerarası şiddeti önlemede destekleyici olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın en önemli sınırlılıklarından biri kendini ihmal, bir şiddet biçimi olarak ihmal, yetersiz dikkat konusunun yeterince ölçülemediği olmasıdır.

Ailede ve okulda yaşanan şiddet biçimlerinin sporcuların yaşamlarına etkisinin araştırılması gelecekte yapılacak çalışmalar için geliştirici olacaktır.

Şiddet konusu ele alınırken her failin geçmişte bir dönemde mağdur olduğu yönünde bütünlükçü bir anlayışla alana bakılması ve sadece mağdur odaklı değil faili de kapsayan bütünlükçü bir bakış açısı şiddet problemini çözmemize yardımcı olabilir düşüncesindeyiz. Elbette ki sporcuların güvenliği önemli bir meseledir ancak şiddetle doğru mücadele yolunu geliştirmek için failliği önleyen bütünlükçü politikalar ve uygulamalar geliştirilmesi sporda yaşanan bireylerarası şiddetin önlenmesinde daha etkili olacaktır.

Teorik olarak sporcuların korunması, güvenliğinin sağlanması herkesin taraf olacağı / olduğu bir konudur. Ancak buna rağmen sporcuların küçük yaşlardan itibaren deneyimledikleri şiddet tecrübeleri şikâyet ve önleyici tedbirler geliştirilmedikçe varlığını nesilden nesile sürdürmeye devam edecektir. Bu nedenle antrenör ve yönetici eğitimlerinin yeniden ele alınması müfredatların önleyici eğitimleri kapsayacak biçimde geliştirilmesi, alan mezunu olmayan yeterli eğitimi almamış kişilerin bu meslekleri yapmasına izin verilmemesi önerilerimizdendir.

Özellikle cinsel taciz konusu psikolojik olarak bıraktığı izler sebebiyle diğer şiddet türlerinden farklı bir biçimde ele alınmalıdır. Bu konuda sporculara ve antrenörlere eğitimler verilmeli, sporcular cinsel taciz davranışları konusunda bilgilendirilmeli nasıl mücadele edecekleri, nereye kime bu durumu nasıl şikâyet edecekleri konularında bilgilendirilmeleri yönünde çalışmalar yapılması önerilerimizdendir.

Alandaki şiddet fenomeni toplumsal cinsiyet çerçevesinde ele alındığında erkekler ve kadınlar arasında mağduriyet farkı olmadığını göstermektedir. Ancak erkeklere biçilen cinsiyetçi rol kalıpları onların maruz kaldıkları şiddetin sergilenmesini önlemektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet temelli 'erkeklik' çalışmalarında şiddet fenomeni bütünlükçü aynı zamanda ayrı bir çerçevede ele alınırsa faydalı olacağı düşünülmektedir.

Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği Komisyonları, IOC Komisyonlarınca sunulan raporlar ve varılan mutabakatlara bağlı kalınarak sporda taciz, istismar ve

şiddetin önlenmesi için araştırma çalışmalarının yapılması ve bunların desteklenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama önerilerinin kabul edilerek bu çalışmaların yapılması BM, UNESCO (133) tavsiye metinlerinde sunulan ve zehirli erkeklikleri alanda yayan uygulamaların azaltılarak, erkeklerin erkek çocukları, kadın ve kız çocukları için alanı katılımcı ve güvenli bir alan haline getirecekleri eğitim programlarının hazırlanması ve tüm spor katılımcıları seviyesinde bu eğitimlerin sunulması önerimizdir.

Sporcuların mağduriyetlerini açıkça bildirmelerine izin verecek yönetim tedbirlerinin alınması, failleri gizlerken mağdurları utanmak ve gizlenmek zorunda bırakan kültürel yapılanmaların engellenmesi için federasyonlar düzeyinde sporcuları koruyan ve destekleyen tedbirlerin alınması ve uygulanması önerimizdir.

7. KAYNAKLAR

1. Anderson CA, Bushman BJ. Human Aggression Annual Review of Psychology. 2002. 28. doi:10.1146/annurev.psych.53.100901.135231.
2. Sappington R.T. Locker Room (Rape) culture and male athletes attitudes toward sexual violence exploring psychosocial dimensions of masculinity in sport. The Degree of Doctor of Philosophy. University of Maryland,.2021.
3. Dolan P. Connolly J.Emotions, violence and social belonging: an eliasian analysis of sports spectatorship.Sociology.2014.48 (2) 284-299.
4. Parent S. Fortier K. Prevalence of interpersonal violence against athletes in the sport context.Current Opinion in Psychology 2017, 16:165–169.
5. Armstrong L. Hutchison A. Participation in sport empowerment, and safety from violence: critiquing the connections through women's experiences in Aotearoa-NewZealand. Violence Against Women 1– 22 : 2021 : DOI: 10.1177/10778012211008982.
6. Vitali F. conte S. Preventing violence in youth sport and physical education: the NOVIS proposal. Sport Sciences for Health: 2020: <https://doi.org/10.1007/s11332-021-00817-9>.
7. Finkeldey JG. Adolescent Male Sports Participation and Violence in Emerging Adulthood Examining Variation by Gender-Typed Behavior, Deviant Behavior, 2019: 40:11, 1391-1408, DOI: 10.1080/01639625.2018.1512259 <https://doi.org/10.1080/01639625.2018.1512259>.
8. Urzeala C. Teodorescu S.Violence in sport.Discobolul – Physical Education, Sport and Kinetotherapy Journal 2018: Vol. XIV, no. 3(53).
9. Sliwak R. Lee S. Pelc N. Doemstic violence in sport: complexities and ethical issuesfor psychologists. Journal of Sport and Social Issues 2020, Vol. 44;3: 199–213. DOI: 10.1177/0193723520910817.
10. Coufal T. Inclusion of LGBTQ student-athletes on Ncaa Sport Teams: Perspectives from student athletes.; The Degree of Doctor of Psychology. Rockies Üniversitesi. 2018. University of the Rockies.
11. James M. How stereotypes affect current collegiate female athletes 'athletic experiences. Northcentral University. Doctor of Educations.San Diego, California; 2017.
12. Harrington C.L. 'it doesn't take much:' dissemination of violence prevention messasing by high school athletes on girls Sports Teams.degree of master of public health. University of Washington.2019.
13. Pommier B.R. Minority Male Athletes' description of their experiences with controlling aggression in non-saport setting: a case study. Degree of Doctor Philosophy. Capella University. 2016.
14. Schiltz H.N.A. Relational aggression victimization among high school student athletes. Indiana University.2013.

15. Anderson L. Seeing is believing a critical discourse analysis of media representations of domestic violence in sport. The Degree of Doctor of Philosophy. Florida State University.2017.
16. Godfrey R.M. The lived experience of aggression in high school football players: a phenomenological study. The Degree of Doctor of Psychology. University of the Rockies.2015.
17. Browder N. The perspective of a bully: a study on aggressors of bullying among high school student-athletes. The Degree of Doctor of Education.Northcentral University. 2019.
18. Bilir P. Sangün L. Adana Demirspor ve Adanaspor futbol taraftarlarının şiddet eğilimleri. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi. 2014: Cilt / Vol : 5 Sayı / No :1.
19. Güngör D. Şike Suçu. Ankara Barosu Dergisi.2011/4. ; Üstün Ö. Eygü H. KabakuşK. Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve Saldırganlık Algıları. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi. 2013-7.
20. Esentaş M. Güzel P. Vatansever B. Şiddetsiz Taraftar ol. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2019; 17(4);355-363.
21. IOC Safeguarding Athletes from Harassment and Abuse in Sport IOC Toolkit for IFs and NOCs (Internet). 2017. (28.12.2020). Erişim adresi: https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/171450/safeguarding-athletes-from-harassment-and-abuse-in-sport-ioc-toolkit-for-ifs-and-nocs-related-to-cre?_lg=en-GB
22. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. Resmi Gazete.2012: 28239,5/52: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf>.
23. Demers E. Genevieve L. Parent S. Paradis H. Athlete victims of sexual violence: links to conformity to the sport ethic. European Journal for Sport and Society. 2021. DOI: 10.1080/16138171.2021.2003056.
24. Ohlert J. Vertommen T. Rulofs B. ve diğ. Elite athletes 'experiences of interpersonal violence in organized sport in Germany, the Netherlands, and Belgium. European Journal of Sport Science.2021. 21:4, 604-613, DOI:10.1080/17461391.2020.1781266.
25. Marasescu MR. Athletes involvement in violence and aggression within the context of sports competition. Contemporary Readings in Law and Social Justice. 2013. pp183-188.ISSN 1948-9137.
26. Dolan P. Connolly J.Emotions, violence and social belonging: an eliasian analysis of sports spectatorship.Sociology.2014.48 (2) 284-299.
27. Fasting K. Sand S.T. Narrative of sexual harassment experiences in sport. Qualitative Research in Sport, Exercise and Health.2015. 7:5, 573-588, DOI:10.1080/2159676X.2015.1008028.
28. Jamieson LM. Orr T. Sport and Violence. Routledge; 2012.

29. Schneider J, Eitzen DS. The structure of sport and participant violence. In *Sport, Power, and Society* :Chapter:5. Violence in Sport: Ethically Acceptable Boundaries. Routledge. 2018; 173-208.
30. World Health Organization (WHO) 2002 (World report on violence and health:summary) (Internet). (Erişim Tarihi 28 Aralık 2020) Erişim adresi: www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/ 28.12.2020.
31. Pinheiro MC, Pimenta N, Resende R, Malcolm D. Gymnastics and child abuse: an analysis of former international portuguese female artistic gymnasts. *Sport Educ. Soc.* 2014; 19(4):435-450 <http://dx.doi.org/10.1080/13573322.2012.679730>.
32. Gendron M. Frenette e. peer aggression in soccer (football) in quebec among u12 to u18 elite players of sport study programs: differences according to age and player's role. 2016; 37(2):46-66, 112(2), 49-66. <http://dx.doi.org/10.3917/sta.112.0049>.
33. McPherson L, Long M, Nicholson M, Cameron N, Atkins P, Morris ME. Secrecy surrounding the physical abuse of child athletes in Australia. *Aust. Soc. Work.* 2017; 70(1):42-53 <http://dx.doi.org/10.1080/0312407X.2016.1142589>.
34. Stoltenborgh M, Bakermans-Kranenburg MJ, Alink LR, Van IJzendoorn MH. The prevalence of child maltreatment across the globe: Review of a series of meta-analyses. 2015; *Child Abuse Review.* 24(1), 37-50.
35. World Health Organization: Report of the consultation on child abuse prevention. Geneva: World Health Organization. 1999; Retrieved from: <http://www.who.int/iris/handle/10665/65900>.
36. Basile K, Smith S, Breiding M, Black M, Mahendra R. Sexual violence surveillance: uniform definitions and recommended data elements. Centers for Disease Control and Prevention. 2014; Retrieved from: https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/sv_surveillance_definitions-2009a.pdf.
37. Fitzgerald LF, Gelfand MJ, Drasgow F. Measuring sexual harassment: theoretical and psychometric advances. *BASP* 1995; 17:425-445.
38. IOC Consensus statement: Sexual harassment & abuse in sport. 2007. Available at: http://www.olympic.org/documents/reports/en/en_report_1125.pdf.
39. Özen G, Emir E, Koca C. Türkiye'de sporcuların cinsel taciz algıları ve deneyimleri. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi.* 2018; 29(4):157-177.
40. Hurley V, Brok MJ. Bullying in physical education: its prevalence and impact on the intention to continue secondary school physical education: *Phenex Journal.* 2010; Vol. 2, No.3.
41. Lara C. Bully victimization among adolescent student: a quantitative study. Degree Master of Social Work. 2008. University of California State. Los Angeles.
42. Escury A, Dudink A. Bullying beyond school: examining the role of sports in Jimerson S, Swearer S, Espelage D. (Eds.), *Handbook of bullying in school: an international perspective* New York, NY: Routledge. 2010; pp. 235–248.

43. Jachyna P. Boy's bodies: speaking the unspoken. *Sport, Education and Society*. 2013; 18(6), 842–846.
44. Nery M, Neto C, Rosado A, Smith KP. Bullying in youth sport training: A nationwide exploratory and descriptive research in Portugal: *European Journal of Developmental Psychology* 2018: 463.
45. Volk AA, Lagzdins L. Bullying and victimization among adolescent girl athletes. *Athletic Insight*, Spring Issue.2009; 13-31.
46. Adler AL. *The Degree of Master of Science. An examination into bullying in the adolscent sport context*. Queen's University; 2014.
46. Evans B, Adler A, Macdonald D, Cote J. Bullying victimization and perpetration among adolescent sport teammates. *Pediatr. Exerc. Sci.* 2016; 28(2):296-303 <http://dx.doi.org/10.1123/pes.2015-0088>.
47. Stirling A, Bridges E, Cruz L, Mountjoy M. Canadian academy of sport and exercise medicine position paper: abuse, harassment, and bullying in sport. *Clinical Journal of Sport Medicine*. 2011; 21, 385–391.
48. Kirby S, Wintrump G. Running a gauntlet: an examination of initiation/hazing and sexual abuse in sport. *Journal of Sexual Aggression*.2002; 8(12), 49–68.
49. Brackenridge C, Fasting K, Kirby S, Leahy T. Protecting children from violence in sports: review with a focus on industrialized countries. The UNICEF Innocenti Research Centre. United Nations Children's Fund (UNICEF), ABC Tipografia Srl, Florence: Italy; 2010.
50. Vveinhardt J, Komskiene D, Romero Z. Bullying and harassment prevention in youth basketball teams. *Transformations in Business & Economics*. 2017; Vol. 16: No 1 (40):pp.232-251.
51. Jacqueline A. Albert Bandura'nın saldırganlığının macat analizi:bir sosyal öğrenme analizi. 2017. ISBN:978-1-912303-54-0; ISBN:978-1-912282-42-5.
52. Bandura A. Bandura's theory theoretical approaches to socilialization social learning theory of identificatory processes. California. *Handbook of Socialization* Stanford University. 1969.
53. Bandura A. *Social learning theory*. Stanford Üniversitesi NewYork: General Learning Press; 1971.
54. Joanne MJ, Thomas RK, Peter NL. Perceived aggression: a re-evaluation of the Bandura modeling paradigm. *The Journal of Social Psychology*. 1977;103-277-289.
55. Pratt TC, Cullen FT, Sellers CS, Thomas WL, Madensen TD, Daigle LE, ve diğ. The empirical status of social learning theory: a meta-analysis. *Justice Quarterly*. 2010; 27(6):765-802.
56. John Martin Chamberlain, *Criminological Theory in Context*, 2015, London. Sage Pub. ss. 64-65.
57. Akers RL, Marvin DK, Kaduce LL, Radosevich M. Social learning and deviant behavior: a specific test of a general theory. *American Sociology Review*.1979; 44(8):636-655.

58. Ronald Akers, *Criminological Theories*, Los Angeles: Roxbury Pub. 2000.
59. Powers RA, Cochran JK, Maskaly J, Sellers CS. Social learning theory, gender, and intimate partner violent victimization: a structural equations approach. *Journal of interpersonal violence*. 2020; 35(17-18):3554-3580.
60. Cochran JK, Jones S, Jones AM, Sellers CS. Does criminal propensity moderate the effects of social learning theory variables on intimate partner violence? *deviant behavior*. 2016; 37(9), 965–976.
61. Cochran JK, Maskaly J, Jones S, Sellers CS. Using structural equations to model Akers' social learning theory with data on intimate partner violence. *Crime & Delinquency*. 2017; 63(1), 39-60.
62. Gagnon A. Extending social learning theory to explain victimization among gang and ex-gang offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 2018; 62(2).0306624X1876376DOI:10.1177/0306624X18763761.
63. Bandura A. *Aggression: a social learning analysis*. Englewood Cliffs.NJ:Prentice-Hall.1973.
64. Kabiri S, Masoomah SS, Smithc H, Cochrand JK. 2021. Aggression in soccer fan's: a test of akers' social learning theory. *Deviant Behavior*.2021; 42(12): 1582-1595. DOI:10.1080/01639625.2020.1763119.<https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1763119>.
65. Cochran JK, Maskaly J, Jones S, Sellers CS. Using structural equations to model akers' social learning theory with data on intimate partner violence. *Crime & Delinquency*.2017; 63(1):39-60.
66. DeMartino CH, Rice RE, Saltz R. An applied test of the social learning theory of deviance to college alcohol use. *Journal of Health Communication*.2015; 20(4):479-490.
67. Özgentürk İ, Karğın V, Baltacı H. Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*. 2012; 14(4): 55 - 77.
68. Shadmanfaat SM, Howell CJ, Muniz CN, Cochran JK, Kabiri S, Fontaine EM. Cyberbullying perpetration: an empirical test of social learning theory in Iran. *Deviant Behavior*.2020; 41(3):278-293.
69. Kenon A, Brown AC, Billing ML, Leigh MW. He is paid to be violent...: how athlete identity alters perceptions of domestic violence incidents. *Howard Journal of Communications*.2022;DOI:10.1080/10646175.2022.2073188. <https://doi.org/10.1080/10646175.2022.2073188>.
70. Cochran JK, Sellers CS, Wiesbrock V, Palacios WR. Repetitive intimate partner victimization: an exploratory application of social learning theory. *Deviant Behavior*.2011; 32(9):790-817.
71. Clark PLV. Ivankova N. *Mixed Methods Research: A guide to the field*. Karma Yöntemler Araştırması Alana yönelik bir kılavuz.Çeviri Editörü: Bökeoğlu Ç.Ö. 2018. Ankara: Nobel Yayıncılık.

72. Teddlie C, Tashakkori A. Karma yöntem araştırmalarının temelleri. Ankara: Anı Yayıncılık; 2015.
73. Creswell JW, Clark PVL. Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi. Dede Y, Demir SB. Çeviri Editörleri. Designing and conducting mixed methods research. Ankara: Anı Yayıncılık; 2018: 5-115.
74. Neumann LW. Toplumsal araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. 6. Baskı. Çeviri Editörü: Özge S..1. Cilt. Ankara: Yayın Odası yayınları. 2013.
75. Baden S, Major H. Qualitative research, the essential guide to theory and practise. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group; 2013.
76. Dowling M, Cooney A.. Research approaches related to phenomenology: negotiating a complex landscape. Nurse Researcher. 2012; 20, 2, 21-27.
77. Zahavi D. Çeviri Editörü: Bayazit S.. Husserl'in fenomenolojisi. Say Yayınları; 2018.
78. Akers RL. Rational choice, deterrence, and social learning theory in criminology: the path not taken. The Journal of Criminal Law and Criminology. 1990; 81(3):6. <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclcs>.
79. Eraslan M, Karafil AY, Akgül MH, Korkmaz S. Üniversiteler arası spor müsabakalarına katılan muay thai sporcularının şiddet eğilimlerinin değerlendirilmesi-assessment of violence tendency of muay thai athletes participating in intercollegiate sport competitions. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2017; 9(22):404-412.
80. Öztürk MY. Aktif spor yapan ve yapmayan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sporda şiddet eğilimi ve saldırganlık davranışlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bartın: Bartın Üniversitesi; 2019.
81. Yönet E, Çalık F, Yaşartürk F, Çimen K. Lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımları ile saldırganlık-şiddet eğilimlerinin incelenmesi. International Journal of Sport Culture and Science. 2016; 4(1):368-382.
82. Göldağ B. Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları. Tübav Bilim Dergisi. 2015; 8(4):1-15.
83. Taşkesen O. Güzel sanatlar ve spor liselerinin resim bölümleri ile genel liselerde verilen görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin şiddete yönelik davranışlarına etkileri üzerine bir araştırma. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2011.
84. Türkiye geneli Olimpik branş sporcu sayıları. Olimpik spor branşları Türkiye geneli 18 yaş üstü faal sporcu sayısı 2018-2019 yılı verileri kullanılmıştır. (Internet). Erişim Tarihi: 06.01.2019 Erişim adresi: shgm.gov.tr.
85. Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığı spor bilgi sistemi sayısal verileri. Evrak cevap veriliş tarihi: 08.04.2019.
86. Gliner J, Morgan A, Leech N. Uygulamada araştırma yöntemleri: desen ve bütünleştirici yaklaşım. research methods in applied settings: an integrated approach to design and analysis. Çeviri Editörü: Turan S.. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2. Baskıdan Çeviri. 2015; 125-127.
87. Larry B, Christensen R, Johnson BR, Turner LA. Research Methods Design and

- Analysis. 2.Baskı. Çeviri Editörü: Aypay A..Ankara:Anı Yayıncılık; 2015:404-405.
88. Sığrı Ü. Nitel araştırma yöntemleri. İstanbul:Beta Yayınları; 2018:135-149.
89. Akman US. Kategorik veri analizi. Konya: Atlas Akademi Yayınları; :83-64-109. ISBN:978-605-7839-72-5.
90. Altunay SA, Yılmaz AE, Bahçecitapar M, Karabenli LB. SPSS ve R uygulamalı kategorik veri çözümlemesi. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2021:14-107-193. ISBN: 978-975-02-6703-1.
91. Montgomery DC, Peck EA, Vining GG. Doğrusal regresyon analizi.5.Baskı.Erar AM. Çeviri Editörü.Nobel Yayıncılık; 2013:42-479. ISBN: 978-605-133-618-3.
92. Tabachnick BG, Fidell LS. Using multivariate statistics.Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı.Baloğlu M. Çeviri Editörü. Boston: MA Pearson.Ankara:Nobel Yayınevi; 2020: 6, 439-511-445. ISBN:978-605-320-250-9.
93. Güler A, Halıcıoğlu BM, Taşgın S. Sosyal bilimlerde nitel araştırma: teorik çerçeve-pratik öneriler 7 farklı nitel araştırma yaklaşımı-kalite ve etik hususlar. 2.Baskı.Ankara: Seçkin Yayınları; 2015.
94. Saldana J. Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı. 3.Baskı. Akcan AT, Şad NS. Çeviri Editörleri.Ankara: Pegem Akademi Yayınları;2019:275.
95. Fasting K, Brackenridge C H, Sundgot-Borgen J.Females, elite sports and sexual harassment: The Norwegian Women Project 2000. Norwegian Olympic Committee.2000.
96. Fasting K, Brackenridge CH, Knorre N.Performance level and sexual harassment prevalence among female athletes in the Czech Republic. Women in Sport & Physical Activity Journal.2010;(19)26–32.
97. Fasting K, Chroni S, Knorre N. The experiences of sexual harassment in sport and education among European female sports science students. Sport, Education and Society.2014; 19: 115–130.
98. UNICEF Protecting Children from Violence in Sport. A review with a focus on industrialized countries. UNICEF Innocenti Research Centre.2010.
99. Fasting K. Assessing the sociology of sport: On sexual harassment research and policy. International Review of the Sociology of Sport. 2015; 50(4-5) 437–441. DOI: 10.1177/1012690214554272.
100. European Commission (EC). Gender Equality In Sport: Proposal For Strategic Actions 2014–2020.Luxembourg: Publications Office of the European Union.2014.
101. Demir AE, Gergerlioğlu SH. Ayna nöron sistemine genel bakış. European Journal of Basic Medical Sciences. 2012;2(4): 122-126.
102. Szerla MK, Ortenburger DE. Victimization and pain. Medical Studies/Studia Medyczne. 2013;29(4):355-359. DOI:[10.5114/ms.2013.39988](https://doi.org/10.5114/ms.2013.39988).

103. Dixon N. A critique of violent retaliation in sport, *journal of the philosophy of sport*. 2010; 37(1): 1-10. DOI: 10.1080/00948705.2010.9714762.
104. Morrison PK, Miller PE, Burke J, Cluss P, Fleming R, Hawker L, ve diğ. Adult male perpetrators perspectives on what prevention approaches work best for young boys at risk of future intimate partner violence perpetration. *Journal of Aggression Maltreatment&Trauma*.2017;27(2):179-198. DOI:10.1080/10926771.2017.1320346.
105. Cheever J, Eisenberg ME. Team sports and sexual violence: examining perpetration by and victimization of adolescent males and females. *Journal of interpersonal violence*.2022; 37(1-2): NP400-NP422.
106. Matic RM, Milovanović IM, Banjac B, Šošo BM, Vuković J, Gentile A. Youth athletes' perception of existence and prevalence of aggression and interpersonal violence and their forms in serbia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*.2022; 19(3):1479.
107. Kirsty F, Grant O'S. Interpersonal gendered violence against adult women participating in sport: a scoping review. *Managing Sport and Leisure*.2022. DOI:10.1080/23750472.2022.2116089.
108. Forsdike K. O'Sullivan G. Interpersonal gendered violence against adult women participating in sport: a scoping review. *Managing Sport and Leisure*.2022. DOI: 10.1080/23750472.2022.2116089 <https://doi.org/10.1080/23750472.2022.2116089>.
109. Alexander K, Stafford A, Lewis R. The experiences of children participating in organised sport in the UK NSPCC. 2011.
110. McPherson L, Long M, Nicholson M, Cameron N, Atkins P, Morris ME. Secrecy surrounding the physical abuse of child athletes in Australia. *Australian Social Work*.2016;(1-12). <https://doi.org/10.1080/0312407X.2016.1142589>.
111. Parent S, Team PAJ, Lavoie F, Thibodeau ME, ve diğ. Sexual violence experienced in the sport context by a representative sample of quebec adolescents. *Journal of InterpersonalViolence*.2016;31(16):2666–2686. <https://doi.org/10.1177/0886260515580366>.
112. Fortier K, Parent S, Flynn C. You have 60 minutes to do what you can't do in real life. You can be violent": young athletes' perceptions of violence in sport. *European Journal.for.Sport.and.Society*.2020;(17:2):147-161. DOI:10.1080/16138171.2020.1737422.
113. Ohlert J, Vertommen T, Rulofs B, Rau T, Allroggen M. Elite athletes' experiences of interpersonal violence in organized sport in Germany, the Netherlands, and Belgium. *European journal of sport science*, 2021; 21(4):604-613.
114. Fournier C. Parent S.Paradis H.The relationship between psychological violence by coaches and conformity of young athletes to the sport ethic norms.*European Journal for Sport and Society*.2021;19:1, 37-55, DOI:10.1080/16138171.2021.1878436.

115. Fasting, K., Brackenridge, C., & Walseth, K. Consequences of sexual harassment in sport for female athletes. In C. Brackenridge (Ed.), *Sexual harassment and abuse in sport: International research and policy perspectives*. Whiting & Birch Ltd. 2002;47-63.
116. Owton, H., & Sparkes, A. C. (2017). Sexual abuse and the grooming process in sport: Learning from Bella's story. *Sport, Education and Society*. 2017;22(6), 732–743. <https://doi.org/10.1080/13573322.2015.1063484>.
117. Pinheiro, M. C., Pimenta, N., Resende, R., & Malcolm, D.. Gymnastics and child abuse: An analysis of former international Portuguese female artistic gymnasts. *Sport, Education and Society*. 2014; 19(4), 435–450. <https://doi.org/10.1080/13573322.2012.679730>.
118. Smits, F., Jacobs, F., & Knoppers, A.. Everything revolves around gymnastics: Athletes and parents make sense of elite youth sport. *Sport in Society*. 2016; 20(1), 66–83. <https://doi.org/10.1080/17430437.2015.1124564>.
119. Stirling, A.E.. Definition and constituents of maltreatment in sport: Establishing a conceptual framework for research practitioners. *British Journal of Sports Medicine*. 2009;43(14), 1091–1099. <https://doi.org/10.1136/bjism.2008.051433>.
120. Stirling, A. E., & Kerr, G. A.. Elite female swimmers' experiences of emotional abuse across time. *Journal of Emotional Abuse*. 2008;7(4), 89–113. https://doi.org/10.1300/J135v07n04_05.
121. Stirling, A. E., & Kerr, G.A.. Abused athletes' perceptions of the coach-athlete relationship. *Sport in Society*. 2009; 12(2), 227–239. <https://doi.org/10.1080/17430430802591019>.
122. Stirling, A. E., & Kerr, G. A.. The perceived effects of elite athletes' experiences of emotional abuse in the coach–athlete relationship. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2013;11 (1), 87–100. Retrieved from. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2013.752173>.
123. Pryor, J. B., & Whalen, N. J. (1997). A typology of sexual harassment: Characteristics of harassers and the social circumstances under which sexual harassment occurs. In W. O'Donohue (Ed.), *Sexual harassment: Theory, research, and treatment* (pp. 129–151). Allyn & Bacon.
124. 121. Gündüz N. Sunay H. Koz M. Incidents of sexual harassment in Turkey on elite sportswomen. *The Sport Journal*. 2008. <https://thesportjournal.org/article/incidents-of-sexual-harassment-in-turkey-on-elite-sportswomen/>.
125. Amca AF. 'Maç Psikolojisi Çok Farklı': Futbol sahalarında görülen futbolcu ve taraftar şiddeti üzerine bir analiz. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2020;5(2), 139-153. <http://busbid.baskent.edu.tr/index.php/busbid/article/view/181>.
126. Fasting K, Brackendridge C. Coaches, sexual harassment and education. *Sport, Education and Society*. 2009; (14:1):21-35. DOI: 10.1080/13573320802614950.
127. Holmes WC, Slap GB. Sexual abuse of boys: Definition, prevalence, correlates, sequelae, and management. *JAMA: The Journal of the American Medical Association*. 1998; 280(21):1855–1862, doi:10.1001/jama.280.21.1855.

128. Romano E, DeLuca RV. Male sexual abuse: A review of effects, abuse characteristics, and links with later psychological functioning. *Aggression and Violent Behavior*.2001; 6(1):55–78. doi:10.1016/s1359-1789(99)00011-7.
129. Alaggia R, Millington G. Male child sexual abuse: A phenomenology of betrayal. *Clinical Social Work Journal*.2008; 36(3):265–275, doi:10.1007/s10615-007-0144-y.
130. Spiegel J. Sexual abuse of males: The SAM model of theory and practice. New York: Brunner-Routledge;2003.
131. Parent S, Bannon J. Sexual abuse in sport: What about boys? *Children and youth services review*.2012; 34: 354–359.
132. Mountjoy M, Brackendridge C, Arrington M, Blauwet C, Sheppard CA, Fasting K, ve diğ. The IOC Consensus Statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *Br J Sports Med*. 2016; 0:1:11. doi:10.1136/bjsports-2016-096121.
133. BM. Birleşmiş Milletler Spor Yoluyla Sporda Kadın ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet. Önleyici Koşullar Raporu, Birleşmiş Milletler; Kasım, 2016.
<https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2016/Essentials-for-addressing-VAW-in-sports-en.pdf>.

8. EKLER

EK 1: Tez Çalışması Etik Komisyon İzni.

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 15/06/2020
Sayı: 35853172-755.02.06-
E.00001113495

Sayı : 35853172-755.02.06
Konu : Gülay ÖZEN (Etik Komisyon İzni)

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Spor Bilimleri ve Teknolojisi Anabilim Dalı öğretim üyelerinden **Doç. Dr. Ashhan ÖĞÜN BOYACIOĞLU** sorumluluğunda Doktora öğrencisi **Gülay ÖZEN** tarafından yürütülen "**Sporda Şiddet Kültürünün İncelenmesi**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **09 Haziran 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden ba638bad-b5d0-41c5-a81a-99bddf98e380 kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPAL

EK 2: Gönüllü Katılım Formu.Formu.

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın katılımcı, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde doktora programı öğrencisiyim. Sporcuların spor yaşamlarında karşılaştıkları şiddet türlerinin tespit edilmesi ve sporda sporcuların maruz kaldıkları şiddetin önlenmesi konusunda önerileri ortaya koymak amacıyla Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji bölümü öğretim üyesi Doç.Dr.Aslıhan Öğün BOYACIOĞLU ile bir tez çalışması için araştırma gerçekleştiriyorum. Araştırmadan elde edilen bulgular, sporcuların maruz kaldıkları şiddetin önlenmesi konusunda alınacak önleyici tedbirler ve politikalar geliştirilmesinde kullanılacaktır. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmıştır. Araştırma kapsamında sizinle yaklaşık 30-45 dk sürecek bir görüşme yapacağız. Bu görüşmede, sizin spor yaşamınız boyunca maruz kaldığınız sözlü, fiziksel, psikolojik, ekonomik şiddet deneyimlerinizi öğrenmeye yönelik sorular sorulacaktır. Görüşmede özel sorular (politik görüş, cinsel yönelim, din vb.) sorulmayacaktır. Cevaplamak istemeyeceğiniz, özel olduğunu düşündüğünüz sorular olursa cevap vermeyebilirsiniz. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmadan istediğiniz zaman çekilebilirsiniz. Bu durum size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Görüşmede sorulan sorulara vereceğiniz cevaplar, çalışmada yer alan iki araştırmacı dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırma sonuçları eğitim ve bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırmanın tüm süreçlerinde kişisel bilgileriniz ihtimamla korunacaktır. Bu Gönüllü Katılım Formuna adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Görüşme anında konuşulanların not alınması zor olduğu için izin verdiğiniz takdirde ses kayıt cihazı kullanacaktır. Görüşmeler çözümlendikten sonra görüşme metninizi okumanız ve onaylamanız için size verilecektir. Metin üzerinde ekleme, çıkartma ve düzeltme yapabilirsiniz. Bu gönüllü katılım formunu imzalamadan önce veya daha sonra aklınıza gelebilecek olan soruları istediğiniz zaman bize sorabilirsiniz. Telefon numaram ve adresim bu belgede yazıyor. Bu görüşme ya da araştırma bittikten sonra bana ulaşabilir ve araştırma ile ilgili soru sorabilirsiniz. Araştırmaya katılmayı tercih ediyorsanız, lütfen aşağıya imzanızı atınız. İmzaladıktan sonra size bu formun bir kopyasını vereceğim.

Katılımcının

Adı, soyadı:

İmzası:

Tarih:

Araştırmanın yürütücüsü

Adı Soyadı:

Adres:

Tel:

E-posta:

İmza:

Tarih:

EK 3: Orjinallik Ekran Çıktısı

10	Submitted to Ege Üniversitesi
Öğrenci Ödevi	<% 1
11	www.yumpu.com
İnternet Kaynağı	<% 1
12	tod.org.tr
İnternet Kaynağı	<% 1
13	b3b7dd1a-d8cb-4579-8cfc-f21897e0f1ee.filesusr.com
İnternet Kaynağı	<% 1
14	sbk2017.org
İnternet Kaynağı	<% 1
15	prezi.com
İnternet Kaynağı	<% 1
16	acikerisim.fsm.edu.tr
İnternet Kaynağı	<% 1
17	tbbdergisi.barobirlik.org.tr
İnternet Kaynağı	<% 1
18	t24.com.tr
İnternet Kaynağı	<% 1
19	SAĞKAL, Tülay, KALKIM, Aslı, UĞURLU, Esmâ Sülü and KIRMIZILAR ERSOY, Necla. "Gebelerin Eşi Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları ve Şiddetle İlişkili Faktörlerin İncelenmesi", Türk Silahlı Kuvvetleri, 2014.
Yayın	<% 1

20	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1
21	binicilik.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
22	acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
23	busbid.baskent.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
24	Submitted to Sivas Cumhuriyet Universitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
25	www.nesnedergisi.com İnternet Kaynağı	<% 1
26	Submitted to Gaziosmanpasa Universitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
27	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<% 1
28	www.kadindayanismavakfi.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
29	openaccess.inonu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
30	www.turkiyeklinikleri.com İnternet Kaynağı	<% 1
31	acikerisim.akdeniz.edu.tr	

	İnternet Kaynağı	<% 1
32	acikerisim.karabuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
33	Submitted to Dicle University Öğrenci Ödevi	<% 1
34	acikerisim.nigde.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
35	fr.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
36	www.ahmethakancakici.com İnternet Kaynağı	<% 1
37	AYDIN YILMAZ, Yasemin, RAMADAN, Hayri, ÇİFTÇİ, Handan, ERKEK, Aylin, VURAL, Sevilay and COŞKUN, Figen. "ACİL SERVİSE BAŞVURAN ŞİDDETE MARUZ KALMIŞ KADINLARIN DEMOGRAFİK VE KLİNİK ÖZELLİKLERİ İLE HASTANE MALİYETLERİ", Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2016. Yayın	<% 1
38	ÖZGENTÜRK, İlyas, KARĞIN, Vedat and BALTACI, Halil. "Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi", Polis Akademisi Başkanlığı, 2012. Yayın	<% 1

Alıntılarını çıkart üzerinde Eşleşmeleri çıkar < 5 words
Bibliyografyayı Çıkart üzerinde

EK 4: Dijital Makbuz.

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen:	Gülay Özen
Ödev başlığı:	SPORDA BİREYLER ARASI İLİŞKİLERDE ŞİDDET
Gönderi Başlığı:	SPORDA BİREYLER ARASI İLİŞKİLERDE ŞİDDET
Dosya adı:	SADECE_METI_N_TURNITINE_UYGUN.docx
Dosya boyutu:	580.58K
Sayfa sayısı:	167
Kelime sayısı:	36,651
Karakter sayısı:	250,140
Gönderim Tarihi:	03-Şub-2023 10:54ÖÖ (UTC+0300)
Gönderim Numarası:	2005411823

Copyright 2023 Turnitin. Tüm hakları saklıdır.

EK 5: Anket Formu.

SPOR ALANINDA SPORCULARIN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET ANKETİ

EVET HAYIR KARARSIZ

KATILIMCI DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU ve SPORDA ŞİDDET ANKETİ

Sayın Katılımcı,
Çalışmamızda bizlerle paylaştığınız bilgiler ve kimliğiniz kurumunuz kesinlikle gizli tutulacaktır. Elde edilen verilerle Doktora tez çalışmasında kullanılacak olup ankette kimliğinizi belirtecek herhangi bir sayı ve işaret içermemektedir. Çalışmaya gönüllü katılımınız esastır. İstedığınız zaman çalışmadan çekilebilirsiniz.

1. Yaşınız:.....
2. Cinsiyetiniz: 1.Kadın () 2.Erkek ()
3. Medeni Haliniz : 1.Hiç Evlenmemiş() 2.Nişanlı/Sözlü() 3.Evli() 4.Boşanmış() 5.Eşi Ölmüş ()
4. Eğitim durumunuz: 1.İlkokul() 2.Ortaokul () 3.Lise() 4.Üniversite() 5.Lisans Üstü()
5. Yaşadığınız yer : 1.Büyükşehir () 2.Şehir () 3. İlçe () 4.Köy ()
6. Spor yaşamınızda en uzun süreli bulunduğunuz yerleşim birimini işaretleyiniz
1.Büyükşehir() 2.Şehir () 3.İlçe () 4.Köy()
7. Annenizin Yaşı :.....
8. Babanızın Yaşı:
9. Ailenizin ekonomik gelir durumunu belirtiniz 1.Asgari geçim seviyesinde() 2.İyi () 3.Çok İyi()
10. Ailenizden bağımsız kendinize ait düzenli geliriniz var mı? 1.Evet () 2.Hayır()
11. Anne ve Babanızın medeni durumunu işaretleyiniz. 1.Halen Birlikte ve Evliler () 2.Halen Evliler ancak ayrı yaşıyorlar () 3.Annem yaşamıyor () 4.Babam yaşamıyor () 5.Boşandılar ()
- 12.Üvey anne ya da baba ile yaşadınız mı? 1.Evet () 2.Hayır ()
13. Ebeveynleriniz haricinde başkalarıyla yaşadınız mı? 1.Evet () 2.Hayır ()
14. Siz dahil kaç kardeşiniz?.....
- 15.Annenizin mesleği nedir?
- 16.Babanızın mesleği nedir?
17. Annenizin eğitim durumunu işaretleyiniz
1.İlkokul() 2.Ortaokul () 3.Lise() 4.Üniversite() 5.Lisans Üstü()
18. Babanızın eğitim durumunu işaretleyiniz
1.İlkokul() 2.Ortaokul () 3.Lise() 4.Üniversite() 5.Lisans Üstü()
19. Annenizin spor geçmişi var mı? 1.Evet () Branşını belirtiniz..... 2. Hayır ()
20. Babanızın spor geçmişi var mı? 1.Evet () Branşını belirtiniz..... 2. Hayır ()
21. Lisanslı olarak yapmakta olduğunuz spor branşı:
- 22.Ne kadar süredir lisanslı olarak bu sporu yapıyorsunuz?
23. Kaç yaşında spora başladınız?.....
24. Spora nasıl başladığınızı kısaca anlatınız: _____

25. Oynamakta olduğunuz takım hangi kategoride yer alıyor? 1.Üniversite takımı () 2.Amatör lig takımı ()
3.Profesyonel lig takımı () 4. Bireysel branş () 5.Diğer () Belirtiniz.....
26. Antrenörünüzün cinsiyeti: 1.Kadın() 2.Erkek()
27. Antrenörünüzün eğitim durumu:
1.İlkokul() 2.Ortaokul () 3.Lise() 4.Üniversite() 5.Lisans Üstü()
28. Antrenörünüzün antrenörlük eğitim durumu: 1.Spor bilimleri mezunu() 2.Kurstan alınmış antrenörlük ()
- 29.Antrenörünüzün kademesi:.....
30. Antrenörünüzün spor geçmişi: 1.Aynı branşta eski sporcu () 2.Başka branşta eski sporcu() 3.Sporcu değil
4.Diğer:

Anket Tasarım: Gülşay Özen, Aslıhan Öğün Boyacıoğlu (Anketi kullanmak için lütfen izin isteyiniz.)
Hacettepe Üniversitesi Lütfen Diğer Sayfaya Geçiniz.

SPOR ALANINDA SPORCULARIN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET ANKETİ

EVET HAYIR KARARSIZ

31. Spora başladığınız ilk antrenör ile mi spor yaşamınızı devam ettiriyorsunuz? 1.Evet () 2.Hayır ()

32. Spor yaşamınızda kaç kez antrenör, branş ya da kulüp değişikliği yaşadınız? Nedenleriyle birlikte kısaca anlatınız _____

33. Anne ve babanız ya da diğer aile büyükleriniz spora başlamanız esnasında nasıl bir tavır sergilediler? Lütfen anlatınız. _____

34.Üvey anne ya da baba ile yaşıyorsanız onun spor geçmişi var mı? Spora başlamanız esnasında nasıl bir tavır sergiledi. Lütfen anlatınız. (Soru durumunuza uygun değilse lütfen boş bırakınız)

SORU 1. Aşağıda sıralanan davranışlardan hangilerinin şiddet davranışı olduğunu düşünüyorsunuz?	EVET ŞİDDETTİR	HAYIR ŞİDDET DEĞİLDİR	KARARSIZ M
1. Araç gerecinize zarar verilmesi			
2. Herhangi bir eşyanızın çalınması			
3. Tokat atılması			
4. İteklenmek			
5. Tekmelenmek			
6. Bir cisim fırlatılması			
7. Yumrukla veya bir nesneyle vurulması			
8. Silah veya bunun gibi bir nesneyle zarar verilmesi, saldırılması			
9. Tehdit edilmek			
10. Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak			
11. Hakaret edilmesi, aşağılayıcı söz söylenmesi			
12. Küçük düşürülmek			
13. Size karşı aşırı kıskançlık gösterilmesi			
14. Size kendinizi yetersiz hissettirecek söz veya davranışta bulunması			
15. Küfür edilmesi			
16. Kendinizi ifade etmenize engel olunması			
17. Hareket özgürlüğünüzün kısıtlanması			
18. Aile üyeleri ve arkadaşlarıyla görüşmenizin engellenmesi			
19. İsteddiğiniz gibi giyinme özgürlüğünüze engel olunması			
20. Sözleşmesiz spor yaşamının sürdürülmesi			
21. Gelirini kontrol altına almak, vaad edilen ücretin ödenmemesi			
22. Paranıza veya banka kartlarınıza el koyulması			
23. Bir anlaşmazlık durumunda bonservis bedelinin ödenmemesi ve transferin engellenmesi			
24. Borçlanmaya zorlamak			
25. Hiç para verilmemesi veya çok az miktarda para verilmesi			
26. Cinsel içerikli materyaller gösterilmesi			
27. İsrarcı flört çıkma tekliflerine maruz kalmak			
28. Cinsel içerikli sözler söylenmesi			
29. Telefon, e-posta, sosyal medya gibi mecralar aracılığıyla rahatsız edilmek			
30. Cinsel ilişkiye zorlanmak			
31. Cinsel yönden aşağılamak			

Anket Tasarım: Gülay Özen, Aslıhan Öğün Boyacıoğlu (Anketi kullanmak için lütfen izin isteyiniz.)
 Hacettepe Üniversitesi Lütfen Diğer Sayfaya Geçiniz.

SPOR ALANINDA SPORCULARIN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET ANKETİ	EVET	HAYIR	KARARSIZ
32. Özel yaşamı hakkında özel ve ısrarcı sorulara maruz kalmak			
33. Bakışlarla takip edilmek, ısıklık vs. gibi istenmeyen davranışlara maruz kalmak			
34. Bedeninizin özel bölümüne rızanız olmadan dokunulması (cinsel içerikli şakalar yapılması)			
35. Bedeninizin görünüşünüz hakkında rahatsız edici yorumlar yapılması			
36. Soyunma odasında rahatsız edici kötü şakalar yapılması			
37. Rahatsız edici lakap, isim takılması			
38. Eşyanızın rızanız dışında elinizden alınması			
39. Acemi olduğunuz için takım arkadaşlarınız tarafından getir-götür işlerinde kullanılmak			
40. Yaşça büyüklerin özel işlerini yapmak			

SORU 2. Bu davranışlardan birine ya da bir kaçına spor yaşamınızda maruz kaldıysanız hangisine ne sıklıkta maruz kaldınız aşağıda işaretleyiniz. Bu davranışlardan birine maruz KALMAMIŞ iseniz SORU 9'a geçerek ankete devam edebilirsiniz.	1 KEZ MARUZ KALDIM	BİR KAÇ KEZ MARUZ KALDIM	SÜREKLİ OLUYOR
1. Araç gerecinize zarar verilmesi			
2. Herhangi bir eşyanızın çalınması			
3. Tokat atılması			
4. İteklmek			
5. Tekmelenmek			
6. Bir cisim fırlatılması			
7. Yumrukla veya bir nesneyle vurulması			
8. Silah veya bunun gibi bir nesneyle zarar verilmesi, saldırılması			
9. Tehdit edilmek			
10. Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmak			
11. Hakaret edilmesi, aşağılayıcı söz söylenmesi			
12. Küçük düşürülmek			
13. Size karşı aşırı kıskançlık gösterilmesi			
14. Size kendinizi yetersiz hissettirecek söz veya davranışta bulunması			
15. Küfür edilmesi			
16. Kendinizi ifade etmenize engel olunması			
17. Hareket özgürlüğünüzün kısıtlanması			
18. Aile üyeleri ve arkadaşlarıyla görüşmenizin engellenmesi			
19. İsteddiğiniz gibi giyinme özgürlüğünüze engel olunması			
20. Sözleşmesiz spor yaşamının sürdürülmesi			
21. Gelirini kontrol altına almak, vaad edilen ücretin ödenmemesi			
22. Paranıza veya banka kartlarınıza el koyulması			
23. Bir anlaşmazlık durumunda bonservis bedelinin ödenmemesi ve transferin engellenmesi			
24. Borçlanmaya zorlamak			
25. Hiç para verilmemesi veya çok az miktarda para verilmesi			
26. Cinsel içerikli materyaller gösterilmesi			
27. İsrarcı flört çıkma tekliflerine maruz kalmak			
28. Cinsel içerikli sözler söylenmesi			
29. Telefon, e-posta, sosyal medya gibi mecralar aracılığıyla rahatsız edilmek			
30. Cinsel ilişkiye zorlanmak			
31. Cinsel yönden aşağılamak			
32. Özel yaşamı hakkında özel ve ısrarcı sorulara maruz kalmak			
33. Bakışlarla takip edilmek, ısıklık vs. gibi istenmeyen davranışlara maruz kalmak			
34. Bedeninizin özel bölümüne rızanız olmadan dokunulması (cinsel içerikli şakalar yapılması)			
35. Bedeninizin görünüşünüz hakkında rahatsız edici yorumlar yapılması			
36. Soyunma odasında rahatsız edici kötü şakalar yapılması			
37. Rahatsız edici lakap, isim takılması			
38. Eşyanızın rızanız dışında elinizden alınması			
39. Acemi olduğunuz için takım arkadaşlarınız tarafından getir-götür işlerinde kullanılmak			
40. Yaşça büyük sporcuların özel işlerini yapmak			

SORU 3. Şiddeti uygulayan kişinin /kişilerin cinsiyetini belirtiniz?

Kadın Erkek Hem kadınlar hem erkekler tarafından uygulanan şiddete maruz kaldım

Anket Tasarım: Gülay Özen, Aslıhan Öğün Boyacıoğlu (Anketi kullanmak için lütfen izin isteyiniz.)
Hacettepe Üniversitesi Lütfen Diğer Sayfaya Geçiniz.

SPOR ALANINDA SPORCULARIN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET ANKETİ

EVET HAYIR KARARSIZ

SORU 4.Şiddet Davranışını Uygulayan Kişi/kişiler kimlerdi? Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz. Yandaki kutucuklara X ile işaretleme yapabilirsiniz.

1. Antrenör	☐
2. Yönetici	☐
3. Herhangi bir sporcu	☐
4. İdari personel (kulüp, federasyon, il müdürlüğü personeli vb.)	☐
5. Masör	☐
6. Hakem	☐
7. Seyirci	☐
8. Spor alanında tanımadığınız bir kişi	☐
9. Spor alanında resmi iş dışında çalışan kişiler (kantin görevlisi, seyyar satıcı, tesis görevlisi vb.)	☐
10. Spor alanına herhangi bir daimi işe sahip olmayıp arada bir gelen bir kişi (sporcu yakınları, spor malzemesi satanlar-tanıtıcılar, antrenman izleyenler vb..)	☐
11.Diğer	☐ (lütfen açıklayın)

SORU 5. Size şiddet uygulayan kişi ile ne kadar süre çalıştınız?

SORU 6. Şiddet Davranışına Nerede ve Ne Sıklıkla Maruz Kaldınız?	1 KEZ MARUZ KALDIM	BİR KAÇ KEZ MARUZ KALDIM	SÜREKLİ OLUYOR
1. Spor Sahasında – alanında			
2. Soyunma Odasında			
3. Masaj Odasında			
4. Deplasmanda, (yolculuk anı veya ulaşılan yerde)			
5. Yarışmalarda			
6. Kamplarda			
7. Otel Odasında			
8. Antrenörün / Yöneticinin Odasında			
9. Antrenörün / Yöneticinin özel aracında			
10.Sporcu arkadaşlarıyla vakit geçirdiğimiz ortamlar (cafe- sinema vb.)			
11.Okulda beden eğitimi ve spor derslerinde			
12. İdari işlemlerin yapıldığı büro ortamı (kulüp, federasyon bürosu, spor il müdürlüğü vb.)			
13.Diğer (lütfen açıklayın)			

SORU 7. Spor yaşamınızda şiddete uğramış iseniz aşağıdaki davranışlardan hangisini tepki olarak gösterdiniz? Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz. Yandaki kutucuklara X ile işaretleme yapabilirsiniz.

1. Yok saydım (sessiz ve tepkisiz kaldım)	☐
2. Yapmamasını söyledim	☐
3. Fiziksel olarak tepki gösterdim (kendimi korumaya çalıştım)	☐
4. Korkudan bağırdım	☐
5. Bende aynı biçimde şiddet uyguladım	☐
6. Çevredekilerden yardım istedim	☐
7. Kulübümü/ branşımı değiştirdim	☐
8. Önemsemedim	☐
9. Resmi şikayette bulundum	☐ (Nereye lütfen belirtiniz.....)
10.Aileme, bir yakınımaya söyledim	☐
11. Diğer	☐ (lütfen açıklayın)

**SORU 8. Resmi şikayette bulunmadıysanız, aşağıdaki seçeneklerden nedenini belirtiniz.
(Birden çok seçeneği işaretleyebilirsiniz.)**

1. Spor hayatımla ilgili geleceğimi etkilemesinden korktum
2. Takımdan uzaklaştırılmaktan korktum
3. Herhangi bir şey yapılacağına inanmıyordum
4. Başkalarının duymasından korktum
5. Utandım
6. Önemsiz bulunacağını düşündüm
7. Uzatmak istemedim
8. Bu davranışın şiddet olduğundan emin olamadım
9. Nereye başvurabileceğimi bilmiyordum
10. Alıştım çok oluyor
11. Diğer (lütfen açıklayın)

SORU 9. Spor yaşamınızda hoşlanmadığınız branşınızda hoşlanmadığınız ancak normal sayılan rahatsız edici uygulamalar, sözler, davranışlar var mı? Bunlar neler ve bu davranışlara ne gibi tepkiler veriyorsunuz lütfen yazınız. _____

SORU 10. Sizce sporda sporcuların maruz kaldıkları şiddetin nedeni nedir? Lütfen kısaca açıklayınız?

SORU 11. Spor yaşamında yaşanan şiddet sportif performansı nasıl etkilemektedir? Sizin böyle bir deneyiminiz oldu mu? Lütfen düşüncelerinizi ya da tecrübenizi yazınız.

Lütfen diğer sayfaya geçiniz.

SPOR ALANINDA SPORCULARIN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET ANKETİ

EVET HAYIR KARARSIZ

		Hiç Uygun Değil	Biraz uygun	Kararsızım	Uygun	Çok Uygun
	Aşağıda bir insanın yaşamındaki çeşitli tepkilerini ve düşüncelerini ifade eden cümleler yer almaktadır. Her tepkinin sizin düşüncenize uygun olup olmadığını belirtiniz.					
1.	Hoşuma gitmeyen bir olayla karşılaştığımda hemen sinirlenirim					
2.	Doğru olduğuna inandığım konularda eleştirilmek beni sinirlendirir					
3.	Rahatsız olduğum durumlar karşısında sinirlendiğimde kendimi kontrol edemiyorum					
4.	Duygusal ya da fiziksel olarak rahatsız edildiğimde fiziksel olarak karşılık verme isteği duyarım					
5.	Sinirli olduğumda bir şeyleri kırma isteği duyarım					
6.	Arkadaşlarım annem babam vb. insanlarla çok sık tartışmaya girerim.					
7.	Hak etmiş olanlara layık oldukları ceza verilmelidir					
8.	Eğer beğenmediğim bir şey olursa en yakınım ile bile tartışırım					
9.	Bence hayvanların av maksadı ile vurulmasında sakınca yoktur					
10.	Diğerlerinin saldırılarına karşı güçlü bir arkadaş grubu mutlaka olmalıdır					
11.	Eğer saldırıya uğramışsam aradan geçen zamana bakmaksızın aynı şekilde karşılık veririm					
12.	İnsan çevreden gelen tehditlere daima hazır olmalıdır					
13.	Bu dünyada en önemli şey diğerlerinden güçlü olmaktır					
14.	Sık sık kavga ederim					
15.	Bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım					
16.	Bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım					
17.	Kavgaları seyretmek beni rahatsız etmez					
18.	İnsanların benden korkması hoşuma gider					
19.	Bazen başkalarına zarar verme isteği duyarım					
20.	Sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılmalıdır					

Çalışmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

EK 6: Şiddet Eğilimi Ölçeği Kullanım İzni.

İlgili Makama,

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Gülay ÖZEN, "Sporda Şiddet" konusunda hazırlamak istediği tez ve akademik çalışmalarında Prof. Dr. Erol GÖKA, Prof. Dr. Mehmet Hakan TÜRKÇAPAR ve Prof. Dr. Bülent BAYAT tarafından geliştirilen ve "Şiddet Eğilimi" ölçeğini kullanabilir.

Bu izin tarafımdan adı geçen araştırmacıya verilmiştir. **(16.07.2019)**

Prof. Dr. Bülent BAYAT
Ankara H.B.V. Üniversitesi Öğretim Üyesi

EK 7: Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Soru Formu.

Doktora Öğrencisi Gülay Özen
Doç.Dr. Aslıhan Öğün Boyacıoğlu

Sporda Şiddet Tez Çalışması Nitel Görüşme Soru Formu

Merhaba görüşmemiz sırasında ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Sizce sakıncası var mı izin verir misiniz?

Az önce imzalamış olduğunuz formla benimle görüşme yapmayı, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ettiniz lütfen kayıt içinde gönüllü katılımınızı teyit eder misiniz?

Teşekkür ederim.

- 1- İsmınızı öğrenebilir miyim (takma ad kullanılacak)
- 2- Yaşınız ?
- 3- Evli misiniz?
- 4- Hangi spor dalı ile meşgulsünüz?
- 5- Anne ve babanız ailenizi biraz tanıtmanız mümkün mü?
- 6- Spora nasıl başladınız ? Aileniz sizi destekledi mi?
- 7- Spora başladıktan sonra şiddet olayları gördünüz mü? Yaşadınız mı?
- 8- Bunlar nasıl olaylardı?
- 9- Size yönelik herhangi bir şiddet davranışı oldu mu?
- 10-Kim tarafından nerede, şiddete maruz bırakıldınız?
- 11- Ne hissettiniz? Sonrasında ne yaptınız?
- 12- Başka zamanlarda başka şiddet olaylarına maruz bırakıldınız mı?
- 13- Bu tip davranışlarla olaylarla ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?
- 14- Spor branşınızda takıma, ortama kabul edilmek için herhangi bir şiddet davranışına maruz bırakıldınız mı?
- 15- Şiddet karşısında ne yaptınız, nasıl hissettiniz? Sonrasında neler oldu?
- 16- Şiddet uygulayan kişilere ceza veriliyor mu?

9. ÖZGEÇMİŞ